

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:17 SAYI:99 HAZİRAN-TEMMUZ 2020 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

HAZİRAN
TEMMUZ
99

KÜNYE

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 17 SAYI: 99

Haziran-Temmuz 2020

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2020 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 140 TL.

Kurumlar İçin: 460 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 350 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.05.2020

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/Kelime, Silah ve Salgın / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Mehmet Fatih Torun / 7

ÖYKÜ

Cihan Aktaş/Bir Dinlenme Anı, Kısacık / 8

Hasibe Çerko/İçimdeki Çöl Esintisi / 14

Safiye Gölbaşı/Sesini Görüyorum / 17

Hale Sert/Mehmet / 21

Esra Özdemir Demirci/Hamle / 25

Ali Necip Erdoğan/Yargısız / 28

Zeynep Sati Yalçın/Dokunuş / 33

Soner Oğuz/Mustafa / 38

Recep Kayalı/Fikret Üçlemesi / 43

Müzeyyen Çelik Kesmegülü/Bütün Ağırlıklarım / 48

Mustafa Uçurum/Saatler Aşkına / 50

Meral Afacan Bayrak/Boş Gromofon / 53

Tuba Dere/Dağ / 56

Sema Bayar/Deli Kızın Çeyizi / 61

Sercan Ceylan/Irak Düşen / 67

Vildan Külahlı Tanış/Koku / 72

Serpil Tuncer/Çarşaf / 76

BENİM ÖYKÜM

Aykut Ertuğrul/Üç Nasihat / 81

SÖYLEŞİ

Banu Altınova/Handan Acar Yıldız ile Karanlıkta Patlama Üzerine / 84

ÖYKÜ ÜZERİNE

- Safiye Gölbaşı**/Sevgi Soysal'ın Farklı Şarkılar
Söyleyerek Giden Öykü Kadınlarına Öznel Bir Bakış / 90
Ali Necip Erdoğan/Öykü ve Alegori - 1 / 94
Hale Sert/Güray Süngü'nün Sayıklar Bir Dilde'si Üzerine / 101
Hatice Bildirici/Çehov'a Tekrar Bakmak / 104

TOPLANTI

- Diğer Şeyler* Üzerine Toplantı/Yöneten: **Emin Gürdamur** / 107
Katılanlar: Mehmet Kahraman, Hatice Bildirici, Sema Bayar,
Tuba Dere, Rüveyda Durmaz Kılıç / 107

YAŞADIĞIM GİBİ

- Mehmet Aycı**/Kara Üzüm Habbesi / 118
Mehmet Aycı/On Simit Lütfen / 120

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

- Cengiz Abdullayev**/Türkiye Türkçesi: Abdülkadir Özkan/Bir Düşün Hikâyesi / 122
Gassan Kenafani/Türkçesi: Meryem Melike Güngenci/Mesut'tan Bir Mektup / 129

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

- Rüveyda Durmaz Kılıç**/İmkân / 133
Emine Acar/Cenaze ve Su Kabakları / 136
Okan Erdağı/Ahmet'in Göynüğü / 139
Rıfat Eroğlu/Katlanmayan / 144
Gül Parlak/Kelebek Makamı / 149

GEÇMİŞİN ÖYKÜSÜ

- Enis Avni Akagündüz**/ Türkçesi: Bedri Cumhur Doğu/Bir Bektaşi Sırrı / 151

KİTAPLIK

- Emin Gürdamur**/Aldatma Ustası / 158
Rüveyda Durmaz Kılıç/Seyircisiz / 160
İsmail Sert/Sadece Gömleği Mi Yalnız? / 162
Banu Altınova/Karanlıkta Patlama / 165
Sema Bayar/Fincan Fincana / 167

RASİM ÖZDENÖREN

Kelime, Silah ve Salgın

Kelimeler marifetiyle savaşmak silahlarla savaşmak kadar zordur. Yeri geldiğinde belki silah, kelimenin yanında zayıf kalır. Kelimenin silah olarak kullanıldığı hedef isabetle seçilebilirse ve hedefe isabetle ulaştırılabilirse, onların gücü silahın gücünden geri kalmaz. Değil mi ki, son tahlilde, silahla elde edilen sonuç, kelimeyle tutanağa geçiriliyor, öyleyse silahla elde edilen kazanım, ancak kelimenin gücü kullanılarak kayıt altına alınabilir demek oluyor.

Kelimeler sanat alanında bile kullanılmış olsa, silahın dili, ancak kelimenin diline dönüştürülerek tutanağa geçirilebilir. Silah bir yerde, her şey demek olmuyor öyleyse...

“Sinema, insanlığa hiçbir şey öğretmez.” diyordu Tarkovski. Biz bu cümleyi kendi dilimize çevirerek: “Sanat insanlığa hiçbir şey öğretmez.” diyelim. Çünkü sanatın işi öğretmek değildir. Öğretmek başka bir alanın işi. Sanat gösterir. Aynen doğa gibi... Doğa da insana bir şey öğretmez. Onda öğrenecek bir şey bulmak isteyen, kendi zihin gücünü devreye sokmalı. Kendi zihin gücü öğrenmeye yeterse öğrenir. Yetmezse, o orada durur, kendisi burada durur, birbirlerine bir şey söylemeden bekleyip kalırlar. Birbirine bakarak... Nitekim insanoğlu, yüzlerce, binlerce yıl, doğaya bakıp durmuştur. Onun ne söylediğini anlamadan. Şimdi de öyle yapıyoruz. İşte... Piramitler orada duruyor... İnsan da onun karşısında... Ve insan biliyor ki, orada duran Piramitlerin kendine, kendi dilinden iletmiş bir tebliğ var. Ama bu tebliğ okunamıyor. Tebliğ verilmiyor değil; verilen tebliğin şifresi çözülüyor.

Kelimeler gösteriyor, silahlar yapıyor. Ne ki, silah, kelimenin gösterdiğini yapıyor.

Kelimenin gösterdiği insan zihnine anlam olarak giriyor. Silahın yaptığıysa eylem olarak... Demek ki, eylemin belirleyicisi, son tahlilde kelimedir. Eylemin bir başına (kendinde) bir anlamı mevcut değil: insan elinden çıkma her eylem kendine özgü bir mazmunla tezahür (tebellür, tebarüz) eder. Anlam, bizim, o eylem dolayımında kelimeye yüklediğimiz açıklamayla (yorum-

la) dışlaşır. Öyleyse ne kadar kelime, o kadar anlam mı, dememiz gerekiyor? Kelimeler kullanıldıkları bağlam içinde sözlükte taşıdığı karşılıktan daha fazla anlam içeriyor.

Tarih yorumu anlatmak istediğimiz gerçekliğin somut tezahürüdür. Tarihte ihtilaflı ya da ihtilafsız yorumların konusu olmuş olan olayların hiçbirini bir tek yoruma indirgeyerek açıklamak söz konusu olmamalı. Sultan II. Abdülhamit üzerindeki görüşlerde ittifak sağlanabilir mi? Cumhuriyet üzerinde görüş birliği sağlanabilir mi?

Bu bağlamda içinden geçmekte olduğumuz salgın sürecini nasıl açıklayabiliriz? Ticaret savaşları dolayımında Çin'in Amerika'yı batırmak için kurduğu bir komplo mu? Yoksa ABD'nin Çin'e karşı geliştirdiği bir silah mı? ABD, Çin'i suçlayarak ondan trilyon dolarlara varan tazminat istiyor. Çin'e olan borcundan kurtulmak için böyle bir yola başvurduğu iddiaları var, inanalım mı? Yoksa Batı kökenli teknoloji marifetiyle istismar edilen doğa öcünü mü alıyor? Veya olacağı vardı, oldu mu diyelim? Veya Tanrının gazabı mı?

Görüş birliğinin sağlanamayışı, kuşkusuz, konunun kendinden neşet etmiyor. Görüş birliğinin sağlanamayışı görüşlere dayanak teşkil eden temel varsayımların farklılaşmasından ileri geliyor.

Belli ki insanın elinde en etkili araç olarak kelime bulunuyor. Bu olgu nasıl yorumlanmalı? Hangi yorum doğru? Hangisinin doğru olduğunun tespitini zamana veya tarihe bırakmak acaba ne sağlar? Son tahlilde tarih de bir yorumdan ibaret değil mi? Tarihsel olguların kendi orada değişmeden kalır. Ama onların yorumu ilanihaye değişerek devam eder.

Kelimenin etkili biçimde kullanılamayışı, insanı silaha başvurmaya zorluyor.

Kelime ve silah...

Ya da:

Anlam ve eylem...

İnsanın iki çözüm aracı: biri zihin gücü, biri bilek gücü...

Bilek gücünün yönetimi zihin gücünün dirayetinde yürütülmedikçe insanın anlamsız savaşı veya savaşın anlamsızlığı sürüp gidecek gibi görünüyor.

Mehmet Fatih Torun

Bir Dinlenme Anı, Kısacık

Kutusu atılmaya kıyılmayacak kadar güzeldi. İki gün içinde boşalmıştı, içindeki kurabiyelerin tadına bakamadan. Yiyeceği esirgediklerinden değil, düşüncesizliklerinden. “Çıyalı bu” demişti Özden Hanım tahta dolaba koyarken. Hak ettiği düşünülmeyen yiyecekler vardı sanki. Gözleri yaşlarla doldu ama akmadı. Adam yerine konulmamak yüzünden kendine acımaya alışmıştı. İyi değildi bu, kendine acıyacak sebepleri düşünüp durmak kesiyordu takatini.

Çok fazla açılırsun musluğu, demişti Özden Hanım bir de sabahleyin kapıdan çıkarken. Yerlere saçılıyor sular, öylece bırakıyorsun. Hiç sağlıklı değil.

Asıl kocasının fikriydi bu, yüzünde belirip kaybolan tereddütlü ifadeni çıkardı bunu. Peki, Özden Hanım, dedi usulca, bezgin. Kapı kapandıktan sonra kendi kullandığı banyoda tuttuğu paspası getirip sildi hiç de ıpsıslak olmayan yeri. Kabakların kabuklarını bıçakla kazıyıp öylece bırakmıştı eviye içinde, öğütücüyü çalıştırdı ve cıgıllıklar ata ata ağladı, söylendi, yakardı. Tecrübenin getirdiği bir dayanıklılığı yok değildi ama çocuk yerine konulmayı da aynı sebeple kendine yediremiyordu. Beyefendi kahvaltından sonra da ucunu makasla kesip aceleden çekmecedeki unuttuğu pirinç paketiyle yanına gelmiş, doğru açılmadığı için pirinçlerin etrafa döküldüğünü söylemişti bir hoca edasıyla. Aslında da bir üniversitede sosyoloji dersleri veriyormuş. Ben sizin öğrenciniz değilim, robot da değilim, diye bağırarak istemiş, tutmuştu kendini. Gökten ne yağmış da yer kabul etmemiş? Üstelik başka evlerde bakıcı kadınların başlarına neler neler geliyor, buna mı takacaktı kafayı...

Bir dinlenme anı, kısacık. Pencereyi açıp derin derin soludu. Her uzun soluk bir kaçamak gibi geliyor, yaşlı kadının yanına çağıran iniltileri yüzünden. Hemen karşısında yükselen akçaağacın ezberlemediği bir ayrıntısı yok. Şimdi sonbahar, kızıl sarı yapraklarını dökerek kışa hazırlanıyor güzel ağaç. Bugün çıkamayacak dışarıya, işverenlerinin sinema günü. Neyse ki alınması

unutulan bir şeyler oluyor iki üç günde bir; tuvalet kağıdı, çamaşır suyu, ıslak mendil, süt, soğan, un, yumurta, her zaman lazım. Temiz hava, bahçeye çıktıkça attığı birkaç adım, varlığını hayallerindeki İstanbul'a dâhil ediyor bir süre; nereye götürdüğünü bilmediği yokuşu tırmanırken hele, on dakika kadar sonra deniz manzarası çıkıyor karşısına ve camiler, gökdelenler. Özden Hanım en başında konuştuklarında gün içinde yarım saatlik yürüyüş yapabileceğini söylemişti, fırsatı bulamıyor ki, o süre ötelene ötelene sırt üstü yatmaktan başka bir şey istemediği saatlere dayanıyor. Her an daha önemli bir iş çıkıyor, kime sitem edecek? Geldi, geri dönemez, şikâyet de edemez, kendisi istedi, planlarla geldi. Hem ev parası kazanacak hem de İstanbul'u tanıyacak, Türkçesini geliştirecek... Hastabakıcılık değil mi, iyi bakarsa sevap da alır. Huzurevinde çalıştı beş yıl kadar kocası öldükten sonra, kocasına baktığı dönemde bir trafik kazası sonucu yatağa düşen annesiyle de ilgilenmeye çalıştı elinden geldiğince.

Aynı şey değilmiş, "hasta" kolay kolay hayal ettiği müşfik hoşsohbet kadın olamıyordu. Kötü değildi, kötü veya iyi olup olmadığı anlaşılmayacak bir yerden herkese aynı şekilde bakıyor, aynı sözlerle şikâyet bildiriyordu. Ölüm korkusu yüzünden çılgınlık atıyordu gece gündüz. Geceleri, Özden Hanım onu bir ihmalinden dolayı sorumlu tutan bakışlarla belirliyordu yanlarında. Sıklıkla, ne değişti peki Dilnaza, eskiden de aynı şekilde uykusuz kalıyordum, bu saatte burada olmamalıyım ben, diyordu uykulu gözlerini ovuşturarak.

Gün içinde hasta uyurken yerleri süpürüp silmeye girişiyor, acıktığını gösteren kırırdama seslerini duyunca da mutfağa koşuyordu. Listeye göre kabaklı püreye gelmişti sıra. Kabız olmaması lazım ama fazla bez de harcamamalı; ikinci kahvaltısında muz verecek. Biz çevreyi kirletmeyi istemiyoruz, idareli davranmamız lazım, diyordu, Özden Hanım. Sabah saatlerinde atılabilecek türde eski havlulardan yapılmış bezler yerleştiriyordu yaşlı kadının emici külotunun ceplerine. Yaşlı kadın utanıyor, kendini kasıyor, bir bebek gibi direniyordu bezinin değiştirilmesine. Hasta bakımında tiksinti olmaz, yok, tiksiniyor, sadece alınıyor, iş kurallarına göre sürekli hazır bez kullanacağını sanıyordu, ücreti de ona göre belirlenmişti ama işte hasta bakımında işvereni sorgulamak da olmaz! Hesaba katmadığı daha ne çok şey vardı! Etrafında seyrek ağaçlarla kaplı koruluklar bulunan bir sitedeydi bahçeli ev, pencereden baktığında veya markete gittiğinde gördüğü bir İstanbul manzarası yoktu; ille de bir yokuşu tırmanmalıydı yedi sekiz dakika kadar. Birdenbire yaşlanmış gibi bütün kemikleri sızlamaya başlamıştı ve kimseye şikâyet edemezdi; nasıl bir yalnızlıktı bu! Geri dönemezdi, bedeni alışıyordu, beli, sırtı, omuzları, boynu alışıyordu, alışmalıydı. Ya kalbi, ya bakışları... Yüz hatlarında aniden bir kasılma meydana geldiğinde aynaya koşuyordu. Yüzü-

nün bildiği, sevdiği, özenle koruduğu hâli geri çekildikçe çöküyor, çirkinleşiyordu. Tebessüm etmeye çalışırken kaskatı bir gülüşle ayrılıyordu banyodan. Mekanik bir dille memleketinden, çocukluğunun geçtiği yöredeki gölün kıyısında oynadığı oyunlardan söz etmeye başlıyordu, anlaşılmaz bir nedenle ilaçlarını almayı reddeden yaşlı kadına; onun dikkatle dinlemeye çalıştığını fark ettiğinde ise yumuşuyordu sesinin tonu. Yaşlı kadın ilaçlarını içip uykuya daldıktan sonra kendini kaçınmaya çalıştığı bir hayat muhasebesinin içinde buluyordu.

Bir dinlenme anı gün içinde, kısacık, nasıl da göksel bir bağış gibi geliyor. İkinci kahvaltısı hazırdı ve hayret, yaşlı kadın uyumaya devam ediyordu. Televizyonu açmaya hazırlanıyordu oysa. Kahvaltı sırasında birlikte evlendirme programı izliyorlardı. Mahinur isimli, altı yıllık nişanını attıktan sonra hayalindeki eşi bulma ümidiyle programa katılan bir kız vardı, onun son talibine vereceği cevabı merak ediyordu yaşlı kadın. Şu birkaç dakika uzayan uyku yarım saati bulsa, bir saati, nasıl da iyi gelirdi yorgun sırtına... Yerler silinip süpürüldü, çamaşırlar kurutucudan çıkartılıp katlandı, zeytinyağlı kabak pişirildi, kıymalı mercimeğin soğanı doğrandı. Pişirir pişirmez yemeğin tadına bakmayı severdi eskiden, kendi evinde; şimdi ne zaman buluyordu bunun için ne ortam. Gidip gelirken bir kaşık, bir kaşık daha... Sırtındaki ağrıya rağmen, mutfak tezgâhının içinden bir şey alacakmış gibi eğilip ağızına bir peynir parçası bir ceviz bir kuru kayısı atıyordu kahvaltı tabağından. Odasında kuru yemiş bulundurmuyor değil oysa. Çocukça numaralar... Dün akşam da tencereyi buzdolabına koymak için boşaltırken ağızına bir yaprak sarması atmak istemiş, fark edilme endişesiyle vazgeçmişti. Kim görür, nasıl görür? Ajanstan uyarmışlardı; kamera koyuyorlardı bir şeylerin arkasına. Herhâlde banyoya koymamışlardır, hiç değilse banyoda gözetlenmiyordu; Müslüman bu insanlar... Hani, başka odalara da temizlik zamanı dışında girdiğini belli edecek kıl, iplik parçası gibi şeyler koyabilir işveren milleti, onlar da kendi emniyetlerini düşünüyor. Kutulara, kasalara, çekmecelere işaretler yerleştirir, çoğu bunu yapar. Kimse canını ciğerini hırsıza uğursuza teslim etmek istemez değil mi... Dolaplarda aniden lazım olan bir şey aramak suç olmasa gerek, gece gündüz kalıyor bu evde, gelgelelim bakıcıya kolay yakıştırılır herhangi bir suç. Uykusu gelmeyen, sırtı ağrımayan, arada bir uzanmak istemeyen bir hastabakıcı var mıdır bu koca dünyada? İşten gelir gelmez annesinin yanına koşuyor Özden ve üstünü başını kokluyor, tüm gün ne yedi, solgun görünüyor, usanıp bıraktın mı kaşığı yoksa diye soruyor. Bu soru olmaz, böyle soru olmaz. Yedirmeye çalıştı, niye çalışmasın, Allah'tan korkar ki kadının açlıktan ölmesi de hiçbir şekilde isteyeceği bir şey değil.

Madem öyle nevresimleri ütüle, haydi öyleyse kanepeyi sil; kustumuk ko-

kuyor sanki... Bir motor bir makine bir robot bir eşya... İyi ki öğütücü var, onun başına koşabiliyor içi daraldığında. Oğuna oğuna ağlarken çıkan sesler kayboluyor gürültüsünde. Ensemin üstünde ağır bir kaya taşıyorum sanki, kollarım da uyuşmaya başladı, diye sızlanacağı biri yok bu dünyada, burada kalacaksa sapasağlam görünmeli ve aynı zamanda kırılıp gücenme bilmeyecek kadar profesyonel... Güçlü bir şefkat fışkırabilir bağrından, bu çok kolay, ama bir mesafe talep ediyor işverenleri. Hem mesafeli olmalı hem de şefkatli, işte bu beklenti yüzünden aşırı yorgun düşüyor, doğrusu bu. Yumuşak bir ses tonuyla komutlar vererek yedirip içirip, ilaçlarını verip, terli fanilasını değiştirip sonra da bacaklarını ve sırtını ovmalı yaşlı kadının, ancak her hâliyle en muhtaç dönemlerinde yeterince ilgilenemediği annesini hatırlattığı için şefkatli mırıldanmalardan alamıyor kendini, bunları yaparken. Annesinin, Ürgenç şehrinin caddelerinde sabahın erken saatlerinden itibaren kuyruklara gire çıka erkenden çıktığı için etrafını yeterince kollayamadığı ve kendisini de benzeri bir akıbetin beklediği geliyor aklına.

Hepimiz yorgunduk, hiçbirimizin aman aman bir kazancı yoktu, ben en küçükleriydim ve bir çocuğa dönüşen kocamın bakımına ancak yetiyordu gücüm, diye düşündü öğütücüyü kapatırken. Telefonunu alıp hastanın yanındaki koltuğa oturdu ve “Çok özledim sizleri.” diye yazdı “Kardeşler” grubuna. “Varlığınız bir güven vermiş meğer. Yalnızlıktan yakındı hep, şimdi yalnızlığın gerçekte ne olduğunu biliyorum.” Burada bıraktı. “İnsan ağladığında teselli edecek kimsesi yoksa yalnızlığı öğreniyor” dese, “Geri gel Dilnaza” derlerdi, “üzüntüden kahrolacaksın oralarda...” Dönemeyeceğini biliyorlar oysa. Mahinur’un aradığı ikinci bir şans kendisi için hayal.

Hızlandı zaman. Mercimek yemeği pişirirken dibini tutmuştu. Azalmıştı yemek, Allah’tan işverenlerinin sinema akşamıydı, zeytinyağlı kabakla yetinirlerdi döndüklerinde. Neyse ki hastanın küçük kızı Gülce elinde pizza kutusuyla geldi ve onu çıkıp hava alma konusunda yüreklendirdi. Telefonda biriyle konuşurken onun pizza kültürü olmadığını söyledi. Galiba. Bazen hiç anlayamıyorum bu kadının sözlerini, acaba aşağılıyor muydu beni, diye kaygılandı. Pizzayı niye yiyemediğini anlatmıştı, hamuru midesinde yanmaya sebep oluyordu. Lavaş, elma, odasındaki küçük ambarın için de ay çekirdeği ve kuru incir alıp dönecekti. Kasım ayının sonlarıydı, günler iyice kısalmıştı. İki ayağı bir pabuca girecek vaziyette çıktı evden. Bahçe kapısı önünde nereye sapacağına karar vermeye çalıştı: Sağ tarafa, koruluğa gidiyordu adımları ama vakit yoktu, kararmak üzereydi hava. İster istemez market yoluna saptı. Önce sol sonra sağ, ardından yine sağ ve derken sol. Koruluğa gidememişti ya, sola saptığı yerde sağdaki tepeye doğru uzanan ağaçlardan birinin gövdesine kollarını dolayıp derin nefesler çekerek, alçak boylu ağaçlardaki ak-

şam karanlığının renklerini örttüğü kuşburnuyu andıran küçük tüylü meyvelere bir ad yakıştırmaya çalışarak yürüdü.

Markete girdi, ekmek bölümünden lavaş paketini aldıktan sonra buzdolabına yönelip peynirlere baktı, Özden Hanım'ın tercih ettiği sert inek peynirinin yanı sıra kendisi için de labne peyniri aldı. Sütlü tatlıların fiyatlarını merak ediyordu ama fakat fazla zamanı yoktu. İstediklerini alıp kasaya yöneldi. Neyse ki uzun değildi kuyruk. Koşar adımlarla yürüdü, vakit kazanmış olma fikriyle İstanbul manzaralarına ulaştıran yokuşun önünde durdu bir süre düşündü: Çeşitli korkuları yüzünden sadece bir kez gezebilmişti şehirde, ajansta tanıştığı hemşehrisi Kerime'yle ve işinde yeniydi o günlerde, içi rahat değildi. Altı ay geçmişti aradan. Boğaz vapuruna binip tasasızca bir gün geçirmek istiyor, olmaz mı, niye olmasın, Gülce'ye soracak... Sağa saptı, sonra da iki kez sola ve site girişine doğru alışkın adımlarla ilerliyordu ki olduğu yerde durdu. Farkına varmadan uzatmış olmalıydı yolu, kararın hava içinde rengini değiştiren evler dilsizleşmişti. Sağa sapmıştı ve iki kez sola, sonra yine sağa sapmamış mıydı yani... Aşına olduğu hiçbir işareti göremiyordu geri döndüğü noktada, kaybolma endişesiyle ileri geri yürüdü bir süre. Bir mesaj atabilirdi Gülce'ye ama kendisiyle ilgili güvensizlik içeren yargıları kuvvetlendirirdi defalarca gelip gittiği yolu şaşırmak. Kimsenin ulaşamayacağı bir yerde olduğu geldi aklına, telefonundaki not defterine adres işaretleri koymadığı için kızdı kendine. Aptal kafam, zaten akıllı olsam bu hallere düşmezdim ya iyice aptallaştırdı beni el kapısı, Kerime duysa güler halime, diye söylendi. Hiçbir ses, görüntü ve hareket yoktu, bir boşluğun içindeydi. Gururunu feda edip arayabilirdi evi ama hemen yenik düşmek istemiyordu. Özden'le kocasının dönmesi on biri buluyordu ve Gülce de işte böyle arada sırada uğradığında annesiyle bizzat ilgilenmeyi önemsiyordu. Etrafını seçebildiği kadarıyla inceledi ve zihninde karışan bir numarayı doğru dürüst hatırlayabilmek için adımlarını yavaşlatarak önüne gelen ilk sokağa daldı. Aşına bir numara, bir ağaç, bir sapak işlemeliydi gözüne. Pek insan yoktu bu sitede, hep böyle ıssızdı. İnsanlar sabah gidip geç saatlerde dönüyorlardı, böyle bir yerdi işte. Döndü, yine döndü, sonra dönmeden ilerledi. Park ettiği cipinden inen genç bir kadın gördü üç katlı bir binanın önünde, evine girmeden yakalamak için koşar adımlarla gitti yanına.

Gözlerinden yaşlar boşalıyor, dolanıyor dili, bildiği kelimeleri unuttu. Kötü bir niyeti olmadığı belli değil miydi hâlden? Mahcup, çocuksu, anlatıyor: 4'le başlıyordu numara, galiba 4132'ydi, 4123 müydü yoksa, 4223 de olabilirdi, üç katlıydı ev ama ilk katı yarıya toprağa gömülüydü. Arasa bulurdu tabii ama geciktiği için telaş ettiğinden midir nedir, girdiği her sokakta biraz daha uzaklaşıyordu 40'lı numaralardan, sağa da gitse sola da dönse...

Hiç mi navigasyon iletisi yok telefonunda, bunu sordu kadın. Cahil, sersem, şaşkın bir yabancı ancak acıma uyandırır. Acıdı genç kadın da işte, aldı onu cipine ve sitenin 40'lı numaralarının bulunduğu bütün sokaklarını dolaştırdı. O ağaçlara bakıyor, tek tutamağı iyi bildiği bir ağaç. Nihayet gördü ve kadına gösterdi. Mutfakta iş başındayken gözleri dallarında yapraklarında olurdu. Kızardılar önce ve turuncudan sarıya dönerken azalmaya başladılar. Çoğu yaprakları dökülse de sanki özel bir kaynaktan beslenirmiş gibi buna direnen bir dal aşinalık bildiren hışırtılarla pencereye dokunmaya devam ediyordu.

Kış mevsimi çabuk geçer, soğuk içine doğru bürer insanı. Bir yıl daha dayansa, izinli gidip gelecek. Sonraki yıla katlanabilir böylelikle ve ardından bir yıl daha geçtiğinde...

Burası, tanıdım abla, çok sağol, dedi, yüzünün pençe pençe kızardığından emin. Nasılsa karanlık ve bu da iyi bir kız, dualarla vedalaştı. Aslında kimse tamamen kötü değil, kötülüğün ağır yükünü niye taşımak istesin ki insan, herkesin kendine göre bir derdi tasası var, diye mırıldandı kapıyı hafifçe tıklatırken. Kaybolarak zaman harcamıştı ama şimdi hoş bir hafiflik hissi içindeydi. Farklı bir akşam geçirmişti, koca bir şehirde, koca bir ülkede kaybolup gitmenin kıyılarında dolaşmıştı ve evet, neticede eve dönmeyi başarmıştı. Banyodan çıkıp mutfığa yöneldi. Gülce kahve yapıyordu, niye geciktiğini sormadı. Annesinin yemeğini yedirmiş, ilaçlarını içirmişti, "Hanım Sultan" Türk Sanat Müziği konseri izliyordu. Telaş etme, keyfine bak, ben buradayım daha, dedi. Ona da kahve yapabilirdi, isterse. Teşekkür edip karnının aç olduğunu söyledi. Sallama çay hazırladı, bir lavaş çıkartıp labne peyniri sürdü, onun üzerine de kuru kekik serpiştirdi. Pizza çok daha lezzetli, bir deneseydin keşke, dedi Gülce. Elinde tepsi, onu takip etti. Salonun, yaşlı kadından gelecek sesleri duyabilecekleri bir köşesine oturdular. Bir yerden söz açıp içini dökmek istiyordu Gülce, hep öyle yapardı. Kocasını, bir önceki evliliğinden olan çocukları için eski karısıyla sürekli haberleşiyordu. Telefonlar, mesajlar, hiç mi azalmaz, hiç mi sorunsuz geçmez bir günü çocuklarının... Evham mı yapıyorum, sizin oralarda nasıl yürüyor bu işler, diye sordu.

HASİBE ÇERKO

İçimdeki Çöl Esintisi

Yürüyelim gel, canlı ve hissedebilen şeylerin içinden şu sonsuz gecede. Geçip gidelim dört bir yanı yumuşacık bir kucaklayışla saran ışıĒı. Bak, hangi aydınlık gece bu kadar tatlı ve anlatılmazdır. Saflığı izleyelim durmadan, ruhumuzun ağır kanatları taşırken hafif titretek, dalgalı, bakalım o doyumsuz, yaklaşan sabah zamanına;

Gör bak, sonsasız neşeye boĒan yurt arzuluyor bizi, yukarılarda, buĒdayların üzerinde köpüklenen turuncu kokuyla ruhumuzdan sızan serin ve ıslak damlaların mırıltıları kaynaşılıyor ve göz alabildiğince yeni oluşumla dolup taşıyor su herklere, geçitler, ince topraklı ulu yol. - Orada eriyen karların arasında tüten. Doyasıya soluyalım, benzersiz ince topraklı yolu, yabancı ve görkemli biçimimizle. -Ateşli ezgilerden örölü, ikili bir buluşmanın olayıyla şaşkın ve zenginleşmiş.

Dinle, yaklaşan şu çölün sessiz fısıltılarını dinle. Çağıldayan tohumları. Merhem gibi bir esintinin taşlar arasından yükselişini, asla zayıf şeylerden bahsetmeyelim. Kanımızdan bu esinti. İşte sağ tarafta uzayıp giden gölün düşsel arınmışlığı genişletip titretiyor varlığını. kamaşıyor göl, ışıĒın bir ayna gibi üzerine yayılarak yükselişle mucizevi kamaşma ikiye katlanıyor.

Şu kutlu akşamın yatıştırıcı soluşunda yıkanalım gel, acele karışalım damlacıklar halinde, sevginin hüznüyle iç geçiren ve durmadan tüten kokuya.

Bak, uçar gibi genişleyip büyölüyor göl, ama hiçbir yalnızlıkla ölçülemez derinlikte yalnız, gittikçe, gittikçe daha bir mahmurlukla boyuyor yamaçları, çorak tepeler nasıl da tatlılaştı, donandı gör, güzelliğın parmaklarından akan inci çağlayanıyla. Muazzam renk geçişleriyle öyle ki, göĒe yükselir gibi oldu armut ağaçları, - ah arınmışlık, hemen hemen kara yapraklar, kıvılcım püs-kürtüyor ve uluyorlar.

Evet, ne dünyevi hayata dair bir emare var, ne de tek bir insana. Azıcık endişeli halin başkalaşıyor, derin bir kedere gömölüyorsun, geriye dönmek,

içini birisine boşaltmak istemeni anlayabilirim ama her esinti, her devinim içeriden kuşatıyor bak, cıvıldayan dünya bu. Çünkü biz de kuşatıyoruz her esintiyi, her titreyişi.. güzelim, durmadan genişleten, zihnimize acayip izler kazıyan o kokuyu.. kucaklayacağız başka yok, sevenlerin el değmemiş dünyası bu, onları altın saatlerle karşılayan ve dost uğultularla. Yüce güçlerine ters düşse de bu gerçek, başdöndüren tutkuyla işliyor gönül çizgilerimizi, görülmedik ateşlerle. Eski dünya diyorum ben, sevimli gelmiyorsa ilk sabahın dünyası diyebilirsiniz sen.

Hiçbir sözcük değiştirmeyecektir, benliğimi yıllar yılı işleyen ırayı. En derin loşluklarına adım adım yaklaştım, korkunç ürperişlerle, toy sevdalarla tanıştım ben. İşte o büyük akıntının üzerinde bulunuyoruz, gözyaşı, çiçekler ve düş hayvanları arasında taşınıyoruz; nasıl dayanılır ki buna, geri getiremez hiçbirisi, yanıltacak da değildir. Güzelliğin olağanüstü şefkatidir ve derin zamandır özleri.

Sahi, duyulmadık ganimetler önümüz sıra açılıp saçılıyorlar ve artık en fitri, en doğal hallerini gizlemiyorlar, çünkü korkuyu çoktan aştığımızı seziyorlar. Besbelli, adların, ışığı kendiliğinden paylaştıkları gerçek bir durağında yaşamanın, çünkü burada bütün görünümüler üzünçlü, katıksız kaderin hükümranlığı altındalar.

Mademki şefkattir ve derin gecenin zamanıdır o, yeniden insana ait döllemişliğin dışına çıkalım ve unutalım sonlu çizgimizi. Hatırlar mısın? Dere koylarının geyikler ve karamukla süslendiği enginde nasıl erişilmez bir duyguydu yaşadığımız, yukarıda, kanatları çağlayanın ve karların içinde güvercinler ısıltı ısıltı, dayanılmaz bir sevincin muştusu vardı gürleyleşlerinde. Kıyıda çiçekleniyor, zirvelerin en parlak noktasının ötesindeki uzaklarda kayboluyordu. Özleyiş, susuzluk, arınmışlık, şarkı, şarkı, şarkı. Hey! Nasıl bir yankılanıştı evren. Milyarlarca kalbin birlikte yankılanışıydı. Sanki çocuk kollarımız her şeyi tutup yüreğimize bastırıyordu. Kendini tanıdı, bulmuştu çocuk. Kendi gölgesi gibi değişmez olan sesler, göğsündeydi, umut büyümüşü artık. Benliğindeydi yankılar. Demiştin ya sen, dönüşsüz o gecede, uzama yayılverişi ve dalgalanıp uçuşu durduramayız artık. Çünkü istek toprağında, kalplerimiz birlikte yankılanıyor. Oy, kahroluyorum bu işe, yine de haykıramıyorum, değişmez bir benim olmasını istemiyorum. Dayanılmaz acı duyuyorum. Gerçekten korkunç görünüyordu aynı yankının içinde ve hep aynı kalmak bana. Ruhumun gölgesizliğinde ve en derin yalnızlığında saklanmak, sonsuza dek kaybolmak istedim bir an. Söylediklerin çok hoş ve kesindi, üstelik mutluluktan başım dönmüştü. Elbette ak bir meleği andırıyordu kanatlarımız. Baharda otların üzerindeki hafif kırağı tüycüklerimizdi, umutsuz ve solgun tüm yansımalar ak ışınımızla canlanıyordu. Katılmadığım

tek cümlecik, tek rüya yoktu.

Derin hüznü duydum bir kez. Ama ne büyük lütuf ki, acımasız gündüz çoktan kayıp, fırtınalar gibi çekilmiş, sert ışık zinciri yok, hem kalbin ateşleriyle uyumlu yıldızlar özgürce çember çizip genişletiyor yüreği, varoluşunu sevgilinin varlığından alan mekân şehvete dönüşüyor, bakışın sırrı bu, yoğun müzikte çınlayan acıların yok oluşu. Ve yumuşatıyor geceyi turuncu kokular, oluk oluk yağıyor. Kokuyla sırlıklam gecede kırılan nur ısıtıyor bizi. Bu nedenle belki, her şey yabancı ve hiçbir şey yabancı değil. Bilinen dünya eriyip yitip gitmiş ya da kuzey rüzgârları uzaklara fırlatmış.

Bir kez daha kulak verelim kesintisiz aşkın müziğine şekilleri düşünmeksizin.. zaten hiç şekil yok burada, imge, sembolik düşünce bu saf topraklarda işe yaramıyor. Sen de seziyor musun, boydan boya özümlemek için can attığımız bu uzam, başkaca rüya bilmeyenlerin göremeyeceği kutsal belde. Renkler anlaşılmaz bir güçle akıyor hem kendinden kendine, hem ruha, ve özlüyor, hisleniyorlar, bir işaretiyle aradaki uçurumları ortadan kaldıran güzelliğin yaklaşıyor oluşuna. Ta ki sarı bir duman okyanusuyla kaynaşıp huzura kavuşuncaya kadar. Söyleyin oy, cennetin saklı sevinçlerini fışkıran taşlar, siz de onlar kadar sarhoşlukla mı çağırmaktasınız yeni yaşamı. Ama sizler, saf neşenin habercileri, canlarım, içimdeki sonsuz dalganın hal-den hale bürünmüş suretleri, sizler, acısısınız bağlanışımızın, birlikte büyük bir doğallıkla öteye taşınışımızın, öylesine hafif, umut aşıl原因an atmosferin şefkatli akışında.

SAFİYE GÖLBAŞI

Sesini Görüyorum

Bana bir şey mi anlatmak istiyorsun? Nereye baksam oradasın. Masamın etrafında dolanıyorsun. Arkadaş mı olalım? En sefil arkadaşlıktır iş arkadaşlığı. Gereksiz nezaket, gereksiz rekabet, gereksiz muhabbet. Herkes birbirine benziyor benzemeli benzeyecek, kendisiyle çok meşgulmüş gibi görünüp başkalarını izleyecek. Gerçekten mümkün mü birbirimizi sevmemiz? Biz ancak yekdiğerini kıskanabiliriz. İnanmıyorum yani iş arkadaşlığına sen inanıyor musun? Sesin gelmiyor, seni duyamıyorum, bir şey demiyorsun zaten. Ama görüyorum sesini. Her yerinden fışkırıyor sesin, nasıl görmem onu? Dikkatimi neden kendine çekiyorsun? Yürüyüşün bir değişik. Ayaklarına vura vura yürüyorsun. Sanki kızgınsın onlara, ayaklarına neden kızıyorsun? Başımı ellerimin arasına alıyorum sesine bakarken. Başım demişken, ben de bu başımı nereye koyacağımı bir türlü bulamıyorum, biliyor musun?

Şöyle şeyler mi? Birilerinden, bir şeylerden kaçmak istemiş kaçamamışsın. Ayağın takılmış düşmüşsün. Sen düşünce sana gülmüşler. Seni kahretmiş bu gülüşler. Kaçamayan, ayakta duramayan ayaklarına o gün bugündür kızgınmışsın. Nasıl iyi gidiyor muyum? Sanmam. Şu an başımı yastıklarına koyabilseydim muhakkak daha iyi şeyler düşünürdüm. Üç tane kuş tüyü yastığım var. Bunu daha önce kimseye söylememiştim. Başımı sarıp sarmalıyorum onlarla. Başımı sarmam gerekiyor, bir yere sarmalanması gerekiyor çünkü başımın. Sana başımı nasıl anlatayım? Yabani bir çalılıktır o, zehirli bir uğultusu vardır onun. Yumuşak bir yere sürünmek, okşanmak, ehlileşmek ister. Okşanmayı nereden biliyor acaba? Kimin hiç değmemiş ellerini arıyor? Neyse sana dönelim.

Benim gibi değilmişsin sen. Aile ortamında büyümüşsün. Küçük sevimli bir ilçede geçmiş çocukluğun. Bir ağabeyin varmış hatta. Ağabeyinin olması sanki senin başarınmış gibi gururlandırırımı seni. Okuldan eve beraber geliyorsunuz diye sevinirmişsin. Bir akşam, yol üstündeki lokantanın odun deposuna düşmüşsün. Ellerinizin ayrıldığını önce anlamamış ağabeyin,

düştüğünü duymamış. Biraz yürümüş sensiz. Çok kızmışsın. Hayır, deponun kapağını açık unutan lokantacıya değil, deponun açık bırakıldığını görme-
yen, düştüğünü fark etmeyen ağabeyine değil kendine, ayaklarına kızmışsın. Neden bastıkları yeri bilememişler. Odunların üstünde yüzükoyun yatarken tutup ayaklarını birbirine vurmuşsun.

Rüyalarını hatırlar mısın? Ben hatırlarım. Aynı rüyaları gördüğün olur mu? Benim olur. Bu sabah yine en sevdiğim rüyayı gördüm. Küçücük bir camideyim ve dev gibiyim. Benden başka kimse yok. Mihraba doğru koşuyorum. Bir kucağa sokulur gibi sokuluyorum ona. Mihrap taştan değil kadifeden. Başımı sürüyorum onun yumuşaklığına, sürdükçe başımın çalılığı yumuşuyor, zehirli uğultusu diniyor. Derken cami büyüyor büyüyor büyüyor. Ben mihrabın kadifesinde bit kadar kalıyorum. Sonra bir rüzgâr esiyor, uyanıyorum.

Düşündüm de bir ayakkabı hikâyen de olmalı senin, olsun. Daha doğrusu çizme. Bir keresinde laf arasında söylemiştin. “Çocukken turuncu çizmelerim vardı,” demiştin, “beni öldürüyorlardı.” Sen onları saklamış ol. Kırışmış olsunlar, çiçek gibi solmuş. Bir türlü atama onları. Masama doğru gel çizmelerinle. Vazgeçip dön. Bir onlara bir bana bak. Gözlerin acısın. Önce fırlatıp at onları. Sonra koşup sarıl. Âdeta soluk alıp versin çizmelerin, onlara güç yetireme.

Nereden aklıma geldi bilmiyorum ama bir hazine bulmuştum ilkokuldayken. Yumuşacık, sıcacık, kıpkırmızı bir bere, yerde, sahipsiz öylece duruyordu, etrafta kimse yoktu. Şöyle bir temizleyip başıma geçirmiştim. Bütün başımı, kulaklarımı, boynumu iyice sarmıştı. Sevinçten bayılacak gibi olmuş-
tum. Paralanana kadar yıllarca taktım onu. Anında sakinleşiyordu berenin kucakladığı başım. Zehirli uğultum tatlı bir ninniye dönüşüyordu. O bereyle ne güzel avunuyordum. Demek buradan geldi aklıma. Ben de onu saklıyorum.

Sen burada, bu iç sıkıcı ofiste, o iki ince topuğun üstünde değilsin, görüyorum, nerede olduğunu biliyorum. Bir okulun bahçesinde. Turuncu çizmelerin var ayağında. Siyah, kahverengi, kırmızı ya da pembe değil. Turuncu. Neden turuncu? Ya da nedeni turunculuğu mu? Sen bu çizmeleri giymeyi hiç istememişsin. Utanmışsın bunlardan. Annenin yüksek moda zevkini gösteriyormuş bu çizmeler ama o okul bahçesinde para etmiyormuş bu. Annene anlatamıyormuşsun bir türlü bunu. Herkes ne giyiyorsa sen de onu giymek istiyormuşsun. Sana bakıyorlarmış arkadaşların, çizmelerine, kimsenin sana bakmasını istemiyormuşsun. Bakmalarından daha korkunç bir şey oluyormuş sonra. Gülüyorlarmış. Katıla katıla gülüyorlarmış hem de. Onlar gülmekten katıldıkça bir çift yılan dönüşüyormuş çizmelerin. Sokuyorlarmış ayaklarını. Her adım attığında zehirleniyormuş çocukluğun. Evet, anlıyorum ama neden

hâlâ o çizmeleri geçiriyorsun giydiğin her ayakkabının üstüne peki? Götürüp bir okulun bahçesine bırakamıyor musun?

Biliyorum kolay değil bir şeyi bırakmak. Benim de zalim bir kedim vardı. Ben de onu bırakamıyordum. Belki beni kurtarırdı başımın bu zehirli uğultusundan ama kurtarmadı. Başını okşardım onun, okşar okşar okşardım. Yavaşça yere eğilir eğilir birden fırlayıp kaçardı. İhtiyacın yok mu derdim. Başının okşanmasına ihtiyacın yok mu? Senin de başında bir çalılık yok mu? Canını acıtmıyor mu o çalılık? Ben okşadıkça yumuşamıyor mu? Bu iyi gelmiyor mu sana? Hadi gel biraz seveyim seni. Gözlerini kısıp tıslıyordu, bana vuracakmış gibi patisini havaya kaldırıyordu. Çok zalimdi, yüzü hiç gülmüyordu. Beni hiç sevmeydi. Kalbimi kırıyordu. Bir gün kaçtı. İyi de yaptı. Ben ayrılamazdım o beni bıraktı.

Kendimi araya sokmadan da edemiyorum görüyor musun? Neyse biz yine sana dönelim. Ne demiştin kafeteryada hep beraber çay içtiğimiz o gün: “Bir şey sevilince bazı şeyler unutuluyor.” Yere bakmıştın. “Boran güzel bir isim.” demiştin sonra da, doğacak oğluna isim arayan müdiremize, “Hoş, havalı bir isim ama biraz kaba mı kırıcı mı?” Gözlerin dalmıştı, devam etmemiştin. O zaman ben devam edeyim. Sen bu hoş ve havalı, kaba ve kırıcı Boran’ı tanıyorsun değil mi? Vaktinde o da seni tanısın istedin hatta. Tanıdı o da. Sen onu sevdin sonra. O sevmeydi. Üstelik sevildiğini anlayınca bu Boran buna çok kızdı. Bak bak. Sana ağır bir söz söyledi. Ahmak. Korktun. Her zaman aklına gelen ilk şey korkmak. Değil sevilmediğine üzölmek buna üzölmeye hakkın olduğunu bile düşünemedin. Aldığın yere usulca geri koydun sevgini, vazgeçtin. O gün bugündür köşe bucak kaçıyorsun Boran’dan. Öyle ki ondan kaçarken bir sazlığa saplanıyorsun hâlâ rüyalarında. Birden gidemez oluyorsun, sazlığın bataklığı içine çekiyor seni. Yürümeyi beceremediğini sanıyor, seni buraya sürükleyen o budalaya değil elbette ve yine günahsız ayaklarına yükleniyorsun. Ne gidecekleri yeri ne koşacakları kişiyi biliyorlar diyorsun. Boğazına kadar batıyorsun çamura. Ve bir şey fark ediyorsun: Nihayet görünmüyor beceriksiz ayakların. Kimse bulamaz artık seni. Buna var gücünle seviniyorsun.

Bir ara ben de sevdim diyeceğim de aslında sevmeydim seninle yarışacağım diye şimdi yalan söylemeyeyim. Baktım sadece. Senin Boran gibi öyle havalı falan değildi ama iri kara gözleri vardı. Gözlerdeki bu karalık nedense hep ilgimi çekerti. Gördüklerimin en karasıydı ama onun gözleri. Ellerini izledim bir süre. Bardağı nasıl tutuyordu, kalemi nasıl kavlıyor, saçlarını nasıl düzeltiyor, ceketini nasıl ilikliyordu, ellerini ellerinin üstüne koyuyor muydu, konuşurken muhatabına dokunuyor muydu? Başımı okşar mıydı, o kırmızı bere gibi sarar mıydı, mihrabım olur muydu parmakları, çalı çırpıdan ayıklar

miydi başımı, zehirli uğultu diner miydi? Bilmiyorum. Ser verdi sır vermedi elleri. Gözlerimi ne zaman ellerinden gözlerine çevirsem hep başka yere bakıyordu üstelik o kara gözleri.

Gel sana çizme alalım. Herkesinkinden olsun. Bak ben geçen ay kendime koyun postundan bir seccade alınca bayağı rahatladım. Tüylü, yumuşak bir şeye değişiyor ya anlım nasıl iyi geliyor anlatamam, arkadaşım. Gittikçe gidesim geliyor secdeye, uzattıkça uzatıyorum tesbihleri. Hiç merak ettin mi birbirimize siz diye hitap ederken Allah'a neden sen deriz? Bence asıl Ona siz demeliyiz. Şöyle mesela: Ey yüce Rabbimiz, kendi tenlerimize batıyor kendi canlarımız, lütfen şu çalılı, şu zehirli, şu uğultulu başlarımızı biraz okşar mısınız?

Masandan kalktın. Masama doğru kararlı adımlar ve dimdik bir bakışla geliyorsun. Bu sefer her şeyi anlatacaksın. Heyecanlanıyorum. Adım soğuk nevaleye çıkmış bu ofiste, tatlı dilim yokmuş gönül almazmışım. Ben kendimi avutamadım ki başkalarını eğleyeyim. Şimdi gelersen sana ne söyleyeyim? Birden ayakların birbirine dolanıyor tökezliyorsun. Düşecek gibi olunca gözlerimi çekiyorum senden. Başımın zehirli uğultusu artıyor. Bana hiçbir şey anlatmıyorsun.

HALE SERT

Mehmet

Wakefield'e

Mehmet'in neden karısıyla yirmi yıl birlikte oturdukları evi terk edip evin bir üst caddesinde küçük bir daire tuttuğunu, orada yaşamaya başladığını önce kimse anlamadı. Anlayamazdık da. Mehmet çocuksu, gizemli ve sessiz kimliğiyle bizi hep bir merak içerisinde bırakırdı. Onu kaç kişi tanırıdı, gerçekten arkadaş, eş dost çevresi var mıydı bilmiyorduk ama biz Mehmet'in o gölgemsi halini seviyorduk. Onunla yüz yüze hiç tanışmadığımızdan, şimdi o evde yalnızlığını kendine eş edinmişken gidip kapısını çalmaya çekiniyoruz, çok sevdiğini karısından duyduğumuz bergamot aromalı çayından içebilirmeyi isterdik ve neden böyle yaptığını anlayabilmeyi.

Bir araya geldiğimiz öğle yemeklerinde, bir sandalye de Mehmet'e çekerdik. Yemek tepsisine onun seveceği yemeklerden, salatalardan koyar, çatalını kaşığına, bıçağını düzgünce katlanmış peçetenin üzerine yerleştirirdik. Mehmet yoğurtlu çorbaları sevmezdi, mercimek ve tarhanaya sıcak bakar, tavuk, köfte yerine sebze yemeklerini tercih ederdi. Tatlı yememeye hepimiz gibi o da dikkat ettiğinden aramızda paylaştığımız tatlıdan küçük bir parçayı da onun tabağına koyardık. Aslında bütün bunları karısı yapardı, onun yemek seçimlerini sesli bir şekilde anlattığından, bu hepimize ait bir ritüele dönüşmüştü. Hepimiz onların ev yaşantısının bir parçasıydık, öğle yemeklerinde masada onun için açtığımız yer, ona gönlümüzde ve muhayyilemizde açtığımız yerin yanında bir şey değildi. Biz gölge arkadaşımızı o kadar benimsemiştik ki Nermin'in bize katılamadığı günler masamızdaki iki kişilik boşluğun ve onların gündelik yaşantısının ayrıntılarını dinlemekten aldığımız hazzın yerini doldurabilmek için işi gevezeliğe döker, var gücümüzle konuşurduk. Birimiz sevdiği çay fincanı tarzını, diğeri akşamları evde patiksiz dolaşmadığını, bir başkası en son gittiği filmdeki oyuncunun başarısını, her sabah apartmanın kapısının önünde uyuyakalan köpeğin üzerinden nasıl at-

layıp geçmek zorunda kaldığını anlatırdı. Sonra söz yine ilk sözü alana geçer, yükselen kiralardan, düşen ev fiyatlarından, depremi de düşününce Anadolu yakasında oturmanın avantajlarından bahsedirdi. Gümüşsuyu'nda oturan en İstanbulumuz haftasonları balığı dışarıda Pera'da bir lokantada yediğinden bahsedince bunca çaba boşa gider, zihnimiz hızla o boşluğa doğru çekilirdi.

Mehmet balık tutmayı çok severdi, özellikle Cuma akşamları Haliç köprüsüne gider bütün gece orada kalırdı. Saatlerce olta başında beklemenin onun sabırlı, dirençli ve sessiz yanıyla bir ilgisi olmalıydı. Nermin bize bu balık muhabbetini anlatırken, içimizden birisi, çok konuşkan olsa bütün gece orada tek başına öylece durmaktan çok sıkılırdı, diye geçirdi aklından. Muhtemelen hepimiz aynı şekilde düşündük. Anlatılan Mehmetle gerçek Mehmet arasındaki boşlukları doldurmakta gittikçe beceri kazanıyorduk. Mehmet, normalde çok da bitişik durmayan bizi, biz yapan ortak noktamızın, boşlukları doldururken hız yarışı yaptığımız sevimli oyunumuzun adydı.

Mehmet ve Nermin evlendiklerinden beş yıl sonra İstanbul'un şehirleşmeye yeni açılan Çekmeköy semtinden bir ev satın almışlar. Nermin'in kurduğu cümlelerden anladığımız kadarıyla bu sessiz sakın görünen adam eve yerleşmeleriyle kendi küçük krallığını ilan etmiş. Sırf Mehmet sevmiyor diye, on beş senedir evde buğulama balık pişmiyormuş. Balık sonrası yenen helvanın markası dahi sabitlenmiş, başka marka eve girmiyormuş. Nermin her ne kadar kurduğu Mehmetli cümlelerinde bir burun kıvrıma, üzüntü, pişmanlık belirtisi göstermese de biz onun, evlerinin gittikçe Mehmetleşmiş duvarlarının altında ezildiğini, küçüldüğünü hissedebiliyorduk. Boşuna değil, kızcağız Mehmet o evden tövbe billah taşınmayı kabul etmediğinden her gün iş yerine iki saatte geliyor ve akşam trafiğinde daha da uzayan saatlerde dönüyordu.

Ya da biz Nermin'in cümlelerini yanlış okuyorduk. Evde asıl hüküm sahibi Nermin'di, o istemediği için bir çocuk dünyaya getirmiyorlar, onun meslek kariyeri ve sürekli çalışma sevdasından gün geçtikçe asosyallaşıyorlardı. Mehmet de bu yüzden sürekli balık tutmaya diye evden çıkıyor, kendini denize ve sulara veriyordu. Mehmet kartlarını mülkün sahibi olmaya Nermin de çocuk doğurmamaya oynuyor, hem restleşiyor hem uzlaşıyorlardı.

Her iki taraftan da baktığınızda o ev, evlenmeden önce pek az ortak zevki, benzer gelecek hayali olan bu iki ayrık otunu birleştiren, evliliklerinin kök salmasına imkân veren sağlam bir zemindi. Hatta bazen, öksüz ve yetim kalmış gibi duran bu yetişkin görünümlü iki çocuğun bu evlilikle birbirine tutunduğunu, sarıldığını kolaylıkla hayal edebilirdik, bir karı kocadan ziyade ara sıra birlikte oyun kurabilen, kolaylıkla oyunu bozan, birbirlerine sırtlarını dönüp yatan iki çocuk.

İkisinin en büyük ortak özelliği ve hayatta güçlü bir şekilde devam edebilmelerini sağlayan şey ise ikisinin de pinti oluşuydu. Bir gün yemek sonrası kahve sohbetinde Nermin, ayağındaki ayakkabıyı üniversitede öğrenciyken aldığını söylediğinde hepimizin kaşları havaya kalkmıştı, o ayakkabılar en az yirmi yıllık demektir bu. Nermin'in üzerinde yeni bir şey gördüğümüz de yoktu, varsa yoksa o kahverengi etek ve bluz ve eprise de yırtılsa diye düşünüp durduğumuz o bez çanta. Gerçi bu pintiliğin tuhaf yanları da vardı, ikisinin altında da son model denilebilecek Alman markası otomobilleri vardı. Diğer yandan Mehmet kılı kırk yarıp hesap ediyor ve Nermin'e geçiş ücretinin toplam maliyetinin fazla olması nedeniyle tüneli kullanmamasını öğütüyordu. Nermin de bir süredir yolunu uzatsa da sırf bu yüzden tüneli değil köprüyü kullanıyordu.

Bu bir yanıyla çocuksu bir yanıyla sözleşmeye benzeyen evliliğin bir anda çatırdamasını, Mehmet'in evden çekip gitmesini hemen anlamakta zorlandık. Hatırladığımız kadarıyla bir gün Nermin, evlerinin çok sıcak olduğundan söz ediyordu. Alt ve üst komşuları sürekli yaktıkları için onlar kaloriferlerini hiç yakmadan bu konforlu sıcaklığın keyfini sürüyorlardı. Alt kattakiler çocuklu, üsttekiler de yaşlı, üşüyorlar biz de yakmıyoruz, ne gerek var demişti Nermin. Yüzündeki tebessümü hepimiz farklı yorumlamıştık sanırım. Bazılarımız sıcaklığın verdiği o mutluluğa bazılarımız onların o çocuksu oyunculuğuna yormuştuk. Ama ne olduysa o günden sonra oldu.

Aramızda en güncel haberleri, siyasi, ekonomik gelişmeleri takip eden arkadaşımız, a haberin yok mu bu bir suç unsuru, hakkınızda rahatlıkla dava açabilirler dedi Nermin'e. Nermin kolay kolay esnemeyen bakış açısını esnetmeye çalıştı, nasıl yani ne davası, bizim evimiz, istediğimiz gibi kombiyi yakarız ya da yakmayız dedi. Malumatfuruş arkadaşımız sen öyle san dedi, yeni çıkan kanuna göre alt ve üst komşun sen yakmadığın için daha fazla enerji harcamak zorunda kalıyorlar ve bu yüzden sana dava açabiliyorlar dedi. Biz bir Nermin'in hayretten ve moral bozukluğundan düşen gözlerine, ağzına bir de arkadaşımızın hem bilgilendiren ama bir taraftan da eğlenen bilmiş el, kol hareketlerine bakıyorduk. Ortanca katta oturanın o konforlu alanı bozulmuş muydu yani? Ara katta oturan daha en başından sırf o katı satın aldığı için daha fazla para vermemiş miydi? Hatta birimiz kombicilerin ve kombi servisinde çalışanların akıbetini bile düşündü, onlar yeni çıkan kanundan nasıl etkileneceklerdi? Bir süre devam eden bu tartışma öğle yemeğiyle sona erdi. Ama Nermin'in morali çok bozulmuştu.

O günden sonra Nermin'le bu konuyu hiç konuşmadık. Onu sinirlendirmekten, onun ve Mehmet'in gururunu kırmaktan çekindik. Sonuçta ev onların eviydi, ister kombiyi sonuna kadar yakarlar ister kapatırlardı. Belki de

komşuların tasarrufundan bağımsız, en çok da kış günü hafif serin bir evde birbirlerine battaniye gibi sarılmayı seviyorlardı, kim bilirdi.

Nermin'in olmadığı bir gün ister istemez bu konuyu konuştuk. Mehmet bir üst caddede kendine o daireyi tuttuğundan beri Nermin çok kötülemişti. Muhtemelen o günkü yemekten sonra akşam yeni çıkan kanundan bahsetmişti kocasına. Sonra birlikte bilgisayarın başına oturup kanunun ayrıntılarını araştırmışlardı. Durumun ciddiyetini anlayınca Nermin, yakalım biraz ne olacak, başımıza iş aşmaktansa demişti, Mehmet ise yakmamakta ısrarcı olmuştu. Bu meseleden dolayı aralarına giren soğukluk bir haftaya uzanmıştı. Birkaç kez yeniden bu meseleyi konuşmaya kalktıklarında belki de evliliklerinin başından beri ilk defa hiçbir şekilde uzlaşamadılar. Ayrılalım dedi muhtemelen Nermin. Mehmet, boşanırlarsa evin mülkiyetinin bölünmesini istemedi, arabalardan başka bir mal varlıkları yoktu. O da Mehmetçe bir şey yaptı, gitti üst caddede iki artı bir daireye yerleşti.

Mehmet, Nermin isteyken eve girip bir süre salonda televizyon seyrediyor hatta yataklarına kıvrılıp uyuyordu. Evden çıkarken eve girdiğine dair hiçbir iz bırakmadan çıkıyordu. Nermin'in sabah aceleyle düzelttiği yatak örtüsünü aynen bırakmaya çalışıyor, Nermin'in ters çıkarıp gittiği terlikleri yıllardır değiştiremediği takıntısına rağmen düzeltmiyordu. Senaryomuza her zaman yeni bir canlılık katmayı başaran arkadaşımız, Mehmet'in evdeki çiçekleri suladığını ama anlaşılmaması için her eve gelişinde en fazla üçer damla verdiğini söyledi. Çünkü Nermin çiçek bakımından anlamazdı ve çiçekleri Mehmet'in çocukları gibiydi. Bir diğer arkadaşımız senaryomuzu biraz zorlayacak olsa da onun eve her gün uğramasının asıl nedeninin kombiyi kapatmak olduğunu söyledi. Ne kadar erken gelip kombiyi kısarsa çıkana kadar o kadar uzun süre Mehmet sözünden dönmemiş, hakkını hukukunu kimseye çiğnetmemiş olacaktı. Eğer böyleyse Nermin doğalgazın bu kadar az tüketilmesinden şüphelenebilirdi. Gerçi hepimiz içimizden, bundan da çok şikâyet etmezdi diye geçirdik.

Bizim muhtemel senaryomuz böyleydi, gerçekte neler yaşandı, aralarındaki kriz gerçekten kaloriferlerin yakılması, alt ve üst komşuların hakları mıydı hiç bilmiyoruz. Nermin o günden sonra Mehmet ile başlayan ya da biten bir cümle kurmadı. Biz gölge arkadaşımızın yerini doldurmak için ara sıra kendi eşlerimizden, köpeğimizden, kedimizden söz açsak da hiçbiri onun yerini tutmadı. Nermin'in hâlâ neden iki saatlik yola rağmen o evde oturmaya devam ettiği ise şimdilerdeki en büyük merak konumuz.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

Hamle

*“Ordayımdır ama yok sayılırim”**Özgür Ballı*

O gün, ayağına kadar gelen fırsatı tepip de nasıl delirmemiştin, hayret! Oysa bir gündü işte. Hepi topu yirmi dört saat. Bu kadar kısa zamanda en fazla ne yaşanabilirdi ki? Ayrıntılara takılmakta mahir zihnin, küçük bir meseleyi görmezden gelmek yerine büyütmeyi yeğlememiş olsaydı. Anneannenden miras kalan kuş uykun bir güncük uzayıverseydi. Alarmla birlikte yataktan fırlamak yerine, bir hamleyle susturabilseydin onu.

O çıkmaz sokağa girmezdin. Her adımını özenle seçerek, senelerdir bildiğin, hatta ezberlediğin yollarda yürümeye devam ederdin. Aynı sokağın köşesinden döner, aynı kaldırım taşlarına değerdin. Bilmediğin yollardan sakınırdın kendini. Bilmediğin bir caddenin ismine ürpertiyle bakardın. Bir yerlerde uyumuş ve uyandırılmak için senin adımlarını bekleyen eciş bücüş varlıkları rahatsız etmekten korkardın. Ne zamandan beri?

Mahallenin oğlan çocukları, takımlarını çoktan oluşturmuş, mücadeleye girişmişlerdi yine. Maç boyunca, kız çocuklarının yakınlarından dahi geçmelerine tahammülleri yoktu. Zihnine bencil bir erkek oyunu olarak yerleşecek olan futbolu, ileride de sevmeyecektin. Sokağın en geniş yerini kaplayan bu gürültüden kaçmak isteyen arkadaşlarıyla birlikte, soluğu hep o duvar dibinde alırdınız.

Sokağın sonundaki yeşil kapılı evde yalnız bir adam yaşıyordu. Adı İhsan'dı ya “Deli İhsan” derlerdi. Kendisi gibi akıldan yoksun annesini kaybedeli yıllar olmuş. İhsan'ın birbirine bitişik çatık kaşları, pencereden sokağa saldırdığı nidasıyla birleşince tüm oyunlar durur, çocuklar kaçacak delik arardı. Biri hariç. Biri İhsan'ın gözlerine bakmaya cesaret etmişti çünkü. Orada bir süre oyalanmış, neden sonra onun tek bir hamlesiyle kendine gelebilmişti.

Aniden, bir şimşek çakması kadar sürede, İhsan'ın elleri tüle yapışmış, iki

kanadını birden aynı hırsla çekerek yüzüne kapatmıştı. Her zaman tutmayan inadın tutmuş, adımların yeşil kapının tam karşısında sabitlenmiş, öylece kapalı tülün ardından onu seyretmiştin. Bir şey hazırlıyor gibiydi. Bir şeye hazırlanıyor gibi. Titreyen elleriyle aradığı şeyi merak ettin. Parmaklarının ucunda yükseldiğinde gördün onu.

Her akşamüstü, aynı köşe başında sırayla çevirdiğiniz halat, İhsan'ın eline nasıl geçmişti. Oysa hep aynı yere bırakırdınız onu, Seher teyzelerin kömürlüğüne. İhsan gibi evinden çıkmamaya yemin etmiş biri, mahallenin deyimiyle bir yarım akıllı için, iki sokak arkası oldukça uzun bir mesafeydi. En son dün oynamıştınız. Her zamanki yerine bırakıp evlerinize dağıldığınızda hava çoktan kararmıştı. O saatte orada olamazdı.

Çünkü karanlıktan korkardı İhsan. Karanlıktan ben de korkardım ama onun gibi değil. Akşam ezanıyla başlayan haykırışı, gecenin geç saatlerine kadar sürerdi. Hâline acıyıp sabredenler kadar, bıktık bu Allah'ın delisinden, diye pencerelerde bağrıışanlar da olurdu. Sokağın rutiniydi bu; İhsan bağırdı. Ağlar gibi, ulur gibi, hiç susmayacakmış gibi, o vakte kadar içinde tuttuğu sesini boşluğa salardı. Bir tek şey hariç.

Yağmur yağarken susardı İhsan. Pencere önünde bağdaş kurar, titreyen elleriyle yağmur damlalarına uzanır, sessizliğe gömülürdü. Bir tek yağmur sustururdu onu. Bir tek ona saygı duyar, onu dinler, onunla dinerdi. İhsan'ı güldürürdü yağmur, çatık kaşlarını düzeltirdi. Her damlaya birer hatıraymışçasına özlemle bakar, parmak ucuyla onlara dokunur ve sonra arkasını dönerdi. Arkasında boş bir çerçeve vardı. Onu dışarı doğru uzatır, yağmur damlalarıyla doldurmak isterdi.

O gün, sıradan bir gündü oysa. Hepsini yirmi dört saat. Bu kadar kısa zamanda en fazla İhsan'ın yeşil kapılı evinin önüne kadar gelmiştin. Açık pencereden, rüzgârın uçuşturduğu tülün arkasını görmek istedin. Bu kez parmak uçlarında yükselmeden baktın boş odaya. Şimdi bir şey göremesen de o günün görüntüsü doldu gözlerine. Kömürlükteki ip, iki arka sokak, İhsan'ın ipi boynuna geçiren titrek elleri ve ayağıyla tabureye yaptığı tek hamle.

İhsan'ın cenazesi yağmurlu bir günde kaldırılсын isterdin. Muhtemelen o da öyle olsun isterdi. Ama olmadı. Güneşin en tepede olduğu bir Temmuz ikindisinde, mahallelinin fısıltıları arasından yol alarak ilerleyen cenaze aracının arkasından dakikalarca baktın. Sonra birden İhsan'ın evinin açık kalmış kapısından içeri fırladın. Aradığını pencere önündeki koltuğun üzerinde bulup, göğsüne bastırarak eve doğru koştun.

Şimdi, otuzlu yaşlarının sonunda, o evin önünde İhsan'ın hayaliyle bakışıyordun. Arabanın torpidosundan aldığın çerçeveyi açık pencereye

doğru tuttun. İçinden “Hatıralar çerçeveye sığar mı?” diye sordun. İhsan’ın yerine yağmur verdi cevabı, bir damla, sonra bir daha, sonra bir. Hayatın satır araları oldukça dardı. İhsan taşırmadan yaşamıştı. Peki ya sen? Kuralcı sen, akılcı sen, onay bekleyen sen, aklını ıslatmak için kaç yağmur damlasına muhtaçtın?

İnsan ne tuhaf; kırıldığını, keskinleştğini, canını acıtacağını biliyor da yine de bir çırpıda kesip atamıyor, tırnağını bile. İhsan ne tuhaf; damlalardan anılar biriktiriyor kendine. Sonra konuşmasını bilmez diyorlar ama içeriden sesleniyor işte: Yağmur çağırıyorsa git. Belki dineceği vardır.

ALİ NECİP ERDOĞAN

Yargısız

Kapıyı açıp içeri girdiğinde üç soruyu kendini beklerken buldu. Anahtarı duvardaki çengele asarken bir ayakkabısını çıkarmıştı ki birinci soru terliklerini önüne koydu. Terliklerini giyip vestiyerin önünde ceketini çıkarmaya davranmıştı ki ikinci soru sıyırıp aldı ceketini sırtından ve özenle astı askıya. Yüzünde bir gülümsemeyle geçti salona. Televizyonun karşısındaki koltuğa kurulmuş olan üçüncü soru, “nerdeydin bu saate kadar?” dedi. Otururken, kim bilir? diye cevapladı ve bu söz bir tenis topu gibi bir duvardan diğerine sekip yere düştü. Sağındaki sehpaye uzanıp kumandayı aldı ve televizyonu açtı: ilk kanalda bir sağlık programı vardı, geçti, bu kanalda da siyasi tartışma programı, geçti, bu kanalda ise daha önce 5-6 kez seyretmiş olduğu bir filmin ortası, seyretmeye başladı. Bir süre sonra göz kapakları ağırlaştı. Kendini soru işaretlerinin kümelenerek kendi aralarında konuştukları bir sokakta buldu. Korku ve tedirginlikle geçti sokağı, meydanlık bir alana çıktı. Bir soru işareti kürsüde düzensiz dizilmiş 29 harfe nutuk atıyordu. Onu görünce işaret parmağını ona doğru uzatıp bir şeyler söylüyordu ki açtı gözlerini. İzlediği kanaldaki film bitmiş bir yenisi başlamıştı. Televizyonu kapattı, yerinden kalkıp koridora yöneldi ve on dakika kadar yürüdü. Bir türlü yatağına ulaşamadı. Durdu, onunla birlikte tüm eşyalar da durdu, bir adım attı, tüm eşyalar bir adım attı. Ellerine yana açarak, siz böyle yaparsanız ben yatağına nasıl ulaşacağım, dedi. Bir adım attı, eşyalar öylece kaldı, sonra yürüyüp yatağına gitti.

Diğer yatakların aksine bu yatak sakinlikle onu bağrına basıyordu. Hiçbir duygu ilham etmiyor, olur olmaz konularda konuşmuyor, asla yargılamıyordu. Yaklaşık bir ay önce değiştirmişti yatağını. Dolayısıyla kafasına hiçbir şey takılmıyor, kısacık duasını edip uzanıyordu yatağına ve hemencecik giriveriyordu uykunun sığ sularına. Öyle güzel çırpınışlar dönüşler yapıyordu ki, açıklara uzanmak istemiyordu hemen. Sonra birden beliren fevkalade bir imge onu alıp açıklara sürüklüyor sonra da derinlere çekiyordu. Kalp atışı yavaşlıyor, soluğu sakinliyor, içi huzurla doluyordu.

Yumuşak bir alarm sesi onu tatlı bir rüyanın derinliğinden yavaşça çekip çıkardı. Doğrulup 06:00'ı gösteren saate uzandı ve alarmı kapattı. Kafasını kaşıyarak banyoya gitti. Ayna gülümseyerek günaydın dedi, başını salladı, elini yüzünü kollarını ayaklarını yıkadı. Dişlerini fırçalayıp saçlarını ıslattı. Birazdan doğacak olan güneşi bekletmeden odasına dönüp ayinini tamamladı. Mutfağa gidip çaydanlığın altını yaktı, ekmek almak için çıktı. Marketin önünden henüz ayrılan ekmek kamyonundan başka kimsecikler yoktu sokakta. Kapının önüne bırakılmış ekmek sepetinden bir ekmek alıp parasını sepetin kenarına koydu. Önce sokağa sonra gökyüzüne baktı, hiçbir duygu ilham etmeyen sessizliği, asırlar önce bestelenmiş bu müziği dinledi. Gülümseyerek döndü eve. Çayı demledi. Buzdolabını açınca vereceği enerjinin heyecanıyla kıpır kıpır olan peyniri, zeytini ve tereyağını alıp masaya koydu. Çayını doldurup bir yudum aldı. Günün ilk tadı zihnini elinde faraş ve kürekle temizleyip tatlı bir ılıklıkla aktı.

Giyinip çıktı. Otobüsle aynı anda geldiler durağa. Şikâyetin ve hayıflanmanın hâkim olduğu kalabalığı büyük bir memnuniyetsizlik tek tek yerleştirdi otobüse. Durduğu yerden hoşnut olan üç beş kişi dışında hiç kimse mutlu değildi. Hele bazıları vardı ki üzerlerin yapışıp kalan uyku, otobüsün hareketiyle bir sağa bir sola savruluyordu. Birinden seken uyku diğerine tutunuyor, ayrıldığı kişi biraz canlanırken tutunduğu kişinin başı bir yana düşüyordu. Otobüs aniden fren yapınca bütün uykular savrulup otobüsün ön camına yapıştılar sonra kayıp ön konsola düştüler ve bir daha da kalkamadılar. Kocaman bir merak herkesi etkisi altına almaktan gayet memnun, camlara sevk etti bakışları. Öndeki otomobil kırmızıya yakalanmamak için acele ettiğinden bir yayaya çarpmıştı. Bereket bir şey olmamıştı adama, düştüğü yerden kalkan adam, başına toplanan kalabalığın sorularına korku ve heyecanla cevap verdi. Adamın bir şeyi olmadığına kanaat getirilince yol açıldı, trafik yeniden olağan akışına döndü. Bir sonraki durakta inmek için kapıya yaklaştı, otobüs durdu ve indi.

İşyeri olan büyük binadan içeri girince onu karşılayan muazzam boşluğun tam ortasına yerleştirilen kazanın fokur fokur kaynadığını gördü. Neredeyse her gelen attığı yorumlarla ateşi harlıyor sonra kazanın içine şöyle bir bakıp geçiyordu. Kafasını yere eğip asansöre yürüdü ve bekleyen 5 kişinin arasına karıştı. Asansör gelene kadar 2 kişi daha katıldı bekleyenlere. On kişilik asansöre 8 kişi olarak bindiler. 2 kişi 3. katta, 3 kişi 5. katta, 2 kişi 7. katta indi. 9. kata tek kişi olarak çıktı. Asansör onu uğurlarken kolaylıklar diledi ve zemine doğru harekete geçti.

Koridoru geçip yerden bir buçuk metre yükselen duvarlarla odalara bölünmüş alana girdi ve birinci sıranın üçüncü bölümündeki odasına geçti.

Masasına oturup bilgisayarını açtı. Bekleyen evrakları eline almıştı ki aniden **kendinden kaçan adam** apar topar girdi içeri, ceketini çekiştirip yakasını düzeltti. Sanki hayali bir aynaya bakıyormuş gibi eliyle kravatını sağa sola esnetti. Bu arada nefesini de toplamıştı. “Kemal, hiç değilse kısa bir süre beni gizle!” dedi. Gözlerini kırparak arkasındaki dolabı işaret etti adama, kapaklı dosya dolabına girer girmez bir başkası, yani **kendini kaybeden adam** geldi, öfkeliydi. “Bize bunu niçin yapıyorlar?” diye sordu. Soru gidip dolabın kapağına yapıştı. Kendini kaybeden adam bunu göremedi. Bu sırada biri cama tıkladı. Pencerenin dışındaki sükûnet tebessüm ederek camı açmalarını işaret ediyordu. Dolabın kapağındaki soru tüm enerjisini toplayıp kendini cama fırlattı. Cama çarpan soru süzülerek aşağıya yavaşça düştü. Kendini kaybeden adam bunu da göremedi. Dolabın kapağı yavaşça açıldı, kendinden kaçan adam bitkin, çaresiz, umduğunu bulamayan biri gibi çıktı. Ona dönüp, “başka duygular nedeniyle mesela aşk için kaybolmak istiyorum ama nerede?” dedi. Sonra gidip kendini kaybeden adamla birleşti. Kendini kaybeden adam **kendine gelen adama** dönüştü. Sonra gidip camı açtı ve derin bir nefes aldı. Pencerenin dışında bekleyen sükûnet tebessümle doldu içine ve adam gülümseyerek çıktı odadan. O da, nesnelerden ve duygulardan biraz sessiz kalmalarını rica etti, her şey bir anda başını öne eğip kendini kapattı, böylelikle kendini işine verdi ve yoğun bir dikkatle bekleyen evrakların tamamını bilgisayara girdi ve cevap yazılacak olanlara cevap yazdı, yazıcıdan çıkartıp imza defterine yerleştirdi. Defteri alıp üçüncü sıra dördüncü bölmedeki biraz önce öğle yemeğine çıkmış adamın masasına bıraktı.

İşte öğle arası. Çıldırın bir kentin tuhaf tablosu. Açlık... Endüstriyel yiyeceklerin sentetik insanın iştahını azdırma ânı. Bugün ne yesek bıkkınlığının zirvesi. Hiçte köfte olmayan bir köftenin hiçte ekmek olmayan ekmeğin arasına sıkıştırılması gibi; hiçte insan olmayan bu insanların hiçte kendilerine ait olmayan bir saatlik öğle arasına sıkıştırılmaları... Çılgınlık şöleni, arzular, şehvetler, delilikler, ince hesapların körlüğü...

İpi kopmuş tespih taneleri gibi koridorlara, meydanlara, sokaklara, caddelere saçılan insanların espri fırtınaları arasından ki saçlarını dalgalandırıyor, geçerek binanın karşısındaki fast food dükkâna girdi. İçeri girer girmez elini havaya kaldıran Siren’i gördü. Adıyla son derce uyumlu bu kadın, sesinin tınısıyla vurgularıyla, tonlamalarıyla etkilerdi herkesi. Yüksek beğeni düzeyi, titizliği ve kaliteye düşkünlüğü nedeniyle herkesle muhatap olmaz, muhatap olduklarıyla da muhakkak ilgilenirdi. Yanında aynı işyerinden bir kadın ve bir adam daha vardı. Mecburen onlara doğru yöneldi. Bu arada, onların hemen iki masa yanında eski bir düşüncesini gördü. Düşünce, bir kadına musallat olmuş başının etrafında gezinip duruyor, kadını kendisini

düşünmesi için zorluyordu. Üstelik kadın yalnız da değildi, iki kişi daha vardı masada ama onlar yılışık yapışık bir gülümseme tarafından ele geçirilmişlerdi, kadın da mecburen başını öne eğmiş kendisine musallat olan düşünceyle mücadele ediyordu. Tam onların yanından geçerken kadının kafasının üzerine doğru üfledi. Bu hafif esinti nedeniyle dağılıp gitti eski düşünce ve kadın başını kaldırıp etrafına bakındı, arkasında kaldığı için onu göremedi. O da zaten Siren'in tam karşısına oturmuştu bile.

Yan masada boşluğun ayarttığı bir adam, çöp evler, diyordu, büyük imkân. Zira temizlik takıntısı olan bazı insanlara bu evleri temizletiriz, kullanılan temizlik makinaları ve temizlik malzemelerini üreten şirketlerden de reklamı alırız, ne dersin? Karşısındaki adam bu fikri çok çekici buluyordu. Seyirlik bir gösteri ve paraya dönüşen travmalardan, takıntılardan hızlıca sıyrıldı zihnini.

Siren'in ıslığa benzer sesi çınlamaya başladığında masadaki dördüncü kişi yemekleri alıp dönmüş ve herkesin siparişini önüne koymuştu. "Ben de seni arayacaktım, bu akşam bize yemeğe gel, seni Zeynep'le tanıştıracayım. Çok iyi anlaşıpacağınızı düşünüyorum." dedi. Kağıda sarılı olan sandviçini açmadan ortadan ikiye böldü ve yarısını ona verdi. Uysalca aldığı yarım sandviç aynı zamanda bu davete onay anlamına geliyordu, yine de ona bakarak gözlerini kırptı. Siren, diğerlerinin bu konuyla ilgili sulu espriler yapma ihtimalini de önceden düşünmüş olmalıydı ki konuyu ustaca önce sandviğin lezzetine hemen arkasından da ücretli kanallardan birinde yeni başlayan bir diziye çevirdi. Diğerleri de bu diziyi takip ettiklerinden yorumlarıyla konuya dâhil oldular.

Yemek masası Siren'in karakterini neredeyse tam olarak yansıtıyordu. Her şey mükemmeldi. Siren güler yüzlü, biçimli, makyaja ihtiyaç duymayan sade bir yüze sahipti. Yemek masası da onun yüzü gibi sade, biçimli ve güler yüzlüydü. Muhatabını muhakkak ikna etmeye ve önünde sonunda ele geçirmeye ayarlı bir mükemmellik, hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmayan, muhabibi tarafından sorulması muhtemel bütün soruların zaten cevaplanmış olduğu, boşluksuz bir intizam. Yemek masasıyla Siren arasındaki bütünlük tarafından ele geçirilen Kemal, tıpkı padişahların tören başlasın diye iki elini bir birine vurması gibi başını hafifçe sağa sola sallayarak çırpıtı zihnini. Böylelikle aklı bütün düşünceleri, kalbi de bütün duyguları serbest bıraktı. O esnada kapının zil sesi kalbine, bir süredir konuşmakta olan Siren'in kocası Cahit'in sesi de aklına temas etti. Bence, diyordu Cahit metal bir tankın içinden gelen sesiyle, zira Siren'in ona ördüğü kozanın metal bir tanka dönüştüğünün son derce farkındaydı, çünkü birinin kendisini dinleyip dinlemediğini hiç umursamıyordu, hükümetin ekonomiyle ilgili aldığı kararlar kısa süre içinde etki-

sini gösterecek ve piyasalarda gözle görülür bir rahatlama olacak.

Kapıyı açan Siren ile ayakkabılarını çıkarıp içeri girmekte olan Zeynep'in konuşmaları, küçük takılmalar ve şakalaşmalar, tatlı bir nağmeye dönüşüp Kemal'i zaten tutunamadığı Cahit'ten iyice kopardı. Bunu umursamayan Cahit'in, ki, Kemal'in üniversiteden arkadaşıydı, bir süre aynı evde kalmışlardı, son derece dağınık ama asla şaşmayan matematik bir zekâya sahipti, konuşmasına ara vermeden ağzı imalı bir gülümsemeyle yayıldı. Kemal'in gözünden kaçmadı bu gülümseme. Önce Siren arkasından da Zeynep girdi odaya ve Zeynep'le birlikte ölçü, denge ve olağanüstü bir yumuşaklık... Kare masa, muhtemel çiftin karşılıklı oturması için ayarlanmıştı.

Zeynep, tanıştığına memnun olurken iri siyah gözlerinden birinde bir kız çocuğu, diğerinde de bir erkek çocuğu gülümsedi. Neden geciktiğini anlatırken sesinin tonundaki irade söylediklerinin gerçekliğini şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtlıyordu. Bu tonlama hesap vermekten hiçbir zaman imtina etmeyeceğini, buna mukabil hesap sormaktan da çekinmeyeceğini gösteriyordu. Siren'in bıraktığı kontrolü öylesine ölçülü bir biçimde devralmıştı ki, Cahit bile bir an ikileme düşmüştü. Zira bütün nesneler, duygular ve düşünceler Kemal için susmuş Zeynep için konuşmaya başlamışlardı. İlk defa böyle bir duruma şahit oluyordu. Hiçbir duygu, düşünce ve nesne tarafından ele geçirilemeyen Kemal sığ bir sessizliğin içinde yalpalıyordu. Zeynep'in söyledikleri onu rüyasında gördüğü sokağa girmeye zorluyordu. Nihayet direnmeyi bırakıp sokağa girince bütün soruların kaybolduğunu, sokağın açıldığı meydanlık alana girince de kimsenin olmadığını gördü. Rüyanın tecelli ediş biçimine hayret etti. Ara sıra Zeynep'e karşılık veriyor; evet, anladım, etkileyici gibi tek kelimelik cümleler kuruyordu. Siren hiçbir şekilde akışı bozmuyor, konuşmaya hanel getirecek herhangi bir çıkışta bulunmuyor ara sıra sadece küçük takılmalarla katkı sunuyordu. Cahit hem yemek yiyor hem de bu seyirlik manzaranın keyfini çıkarıyordu. Bir ara Zeynep'in sorduğu soruya "Kim bilir?" diye karşılık verdi Kemal. Bu cevap bir tenis topu bir duvardan diğerine sekti ve oradan da tam Zeynep'in kafasının üzerinden geçiyordu ki Zeynep ani bir refleksle yakaladı cevabı. Avucunda tutup tarttı ve yavaşça yemek tabağının yanına bıraktı.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Dokunuş

Sıcak bir mevsimin hafif ter kokuları, ağır parfüm kokularına karışmış. Asırlık ulu ağaçlar sıralanmış bahçede, gölgelerinde binlerce hayal oynuyor, yaprakların hışırtısı sadece ona kulak verenlerin içinin özel müziğine dönüşüyor... Kapıları anlatacak rehber. Kadın da rehberi dinlerken ne işine yarayacağını bilmediği notlar alacak. Turistler, kabileler hâlinde, bir şehri zapt eder gibi doluşuyorlar müzeye... Görmenin, aslında sadece "gördüm" demenin lezzeti yayılıyor damaklarına, daha hiçbir şeyi görmeden. İçine çekilmiş bir endişesi, gizli gizli damlıyor sol yanından kadının, çünkü ikazlar sert ve sık tekrarlı; kapılara dokunulmayacak... Asla... Asla dokunulmayacak. Dokunma duygusu olmadan kapıları nasıl hissedeceğini bilmiyor.

Sıraya girmiş okullu ergenlere dönüştürüyor onları ikazlar. İkişerli üçerli küçük gruplar hâlinde giriş yapan kendi kafilesinin içinde tek başına kayboluyor kadın. Ergenlik biraz da rol kesmek oluyor. Büyümemişsin ama büyümüş gibi yapacaksın, anlamayacaksın ama anlamış gibi davranacaksın, dayatılan bir rol bu. Ruhtaki ergenlikten, onun asi, kafa tutan yanından kimsenin haberi yok. Belki vardır da yokmuş gibi davranmak da bir roldür. Yönetmeyi ve yönetilmeyi kolaylaştırmak için karşılıklı oynanan oyunlardan biridir sıkı ikazlar ve ikazlara uyacakmış gibi tavır almalar. Boyun eğmişliğin içinde yeşeren bir isyanın sakın adımları geçiyor kadının kafasından.

Bahardır, hava serindir, odadan taşınılmıştır, sofada oturulmaktadır, soba kaldırılmış mangala geçilmiştir. Ailenin büyükleri ve misafirlerin büyükleri sedire sıra sıra dizilmişlerdir. Henüz her evde bulunmayan siyah beyaz televizyonun büyüdü dünyası karşılarında bir kapı açmaktadır. Komşu kadınlar, genç kızlar yerdeki minderlere oturmuşlardır, evin küçük kız çocuğu mangalın dibindedir... Annesinin elinde çay ve çörek yüklenmiş bir tepsi, her izleyicinin önünde duraklamakta ve her durakta çay ve çörek birer birer eksilmektedir. Çocuğun eline bir çörek tutuşturur komşu kadınlardan biri, ama çocuklara çay verilmez. Büyükler doyunca, eğer kalırsa, kalın bardaklarla bol

şekerli, açık bir çay gelir belki... Bu ayrımcılığa karşı çocuğun içinde kabaran öfke, çöreği de anlamsız kılıyor, elindekini komşu kadının dizine bıraktıran bir eylem gerçekleşiyor o anda. Reklam bitmiş bile, film neredeyse başlayacak. Anne de komşu kadınların büzülen dizlerinin arasında kendisi için açılan boşluğa iliyor. İçi gül dolu bir vazo olarak yerleşiyor, çocuk o an'ı öyle görüyor, annesi henüz çok gençtir, kalabalık içinde çocuğuna özel muamele yapmaktan, herkesin içinde öpmekten utanacak kadar gençtir. Yanaklarında gül yaprakları vardır. Göz atar kalabalığa çocuk, herkes tamamdır. Film başlayacaktır.

Kapılar... “Evet arkadaşlar, bu gördüğünüz Seyyit Battal Gazi kapısı. Sekiz yüz yıl öncesine ait, cevizden oyulmuş muhteşem gümüş kaplamalı ahşap kapı...” diye yüksek sesle anlatıyor rehber. Zaman zaman tamir edildiğini, bezemeler yapıldığını ezberlenmiş tarihlerini duyuyor kadın. Not almak için hazır tuttuğu minik defteri ve tükenmez kalemı cebine koyuyor, yazmak yerine hayalinde yaşatmak istiyor kapıyı. Her oymanın incecik kıvrımlarında dolaşan bir sanatkar eli görünüyor kapının kenarında... Yıpranık, kıymıklarla delik deşik, marifetli bir el sabırla ahşabın derin ılıkliğında yürüyor. Iskarpele kayboluyor kırık tırnaklı, iri parmaklı kocaman elin avucunda. Oymaların arasında sadece kendisinin bildiği bir kader yazıyor kapıya, belki de birden fazla... Kapıya dokunacak her elin bir payı olacak bu kaderden. Kale, cami, avlu, saray, manastır, konak... Bir yaşama alanına set olacak, ardındakiler ve önündekiler olarak ikiye bölecek insanları bu çift yönlü kapı.

Film başladı. Battal Gazi, babasıyla talimler yapıyor, ne gözü kara bir yiğit olacağı şimdiden belli. Zaman; insanın en merdinin, hocaların en arifinin, babanın en idealistinin bulunduğu zamanlar. Kimseyi yanıltmıyor, civanmert bir delikanlı oluyor Battal da. Kabe'nin toprağından yaratılan bir güzel atı var, adı Aşkar. Aşkar'ın sırtına salondaki koltuğa otururcasına rahat yerleşiyor. Yiğitçe vuruşuyor, cihat aşkı gönlünü tutuşturmuş, bir başına kaç küffarı al kanlar içinde toprağa deviriyor. Elanor ve Battal bir görüşte vuruluyorlar kalplerinden. İki yiğit yürek parçası, birbirine akıyor bütünleşmek için. Ekran karşısındaki herkes değilse de gencecik kızlar birer Elanor'a dönüşüyor o an, iç geçirmelerinin incecik tınısı yayılıyor sofaya. Kimse kimsenin yüzünde değişen renklerin ebruli akışını görmüyor, bir tek çocuk tek tek bakıyor her yüze, yüzdeki anlamlara. “Kahpe Bizans'ın yiğit güzeli, bekle beni...” dediğinde Battal, izleyici bütün kadınlar artık beklemeye yazgılıdır, razıdır, ölmüne bekleyeceklerdir yiğitlerini. Yeter ki, böyle bir yiğitleri olsun, beklemek şandır. Mahallenin kahvehanesinde oyunun şevkenden ya da Pazar günleri yayınlanan futbol maçların heyecanından gerilen boyunların, kılıç dayandığı için gerilen şu boyunla yer değiştirmesi şimşek çakması gibi bir an sürüyor

sadece. Çocuk, hepsinin yüzündeki seğirmeleri, gözündeki hüznü tanımaktadır. Birlikte izlenen filmlerin bıraktığı eskizlerdendir bu tanışıklık.

Rehber, ellerini göğsünde kavuşturmuş, kendisinin farkında olmadığı özlemiyle, ama kadının çocukluğundan beri çok iyi tanıdığı derin iç geçirişlerle devam ediyor anlatmaya "... Kapının ardındaki ise Meh Peyruz. Başka sefer Ketâyun, sonra Hümâyı Dilefruz... Güzellikte Züleyha'yı aratmayan eşsiz kadınlar... Bir yiğide gönlü düşen, etten kemikten bir yığına değil, sadece yiğitliğe vurgun bu güzel kadınlar eş oluyor Battal'a..." Bunca güzel olmasalar, destanda bir yerleri olur muydu, diye düşünüyor kadın. Gözü kapıda, kapının incecik oymalarının gizli kovuklarındaki mağaralarda dolaşıyor. Dokunmak yasak! Oymaların kıvrımlarında kendi haritasının aşinalığıyla dolaşan, yer yer berelenmiş, kıymıklar batmış maharetli eli fark ediyor. "...Gönül kapısından aşkın yüce yangınlarıyla içeri giren, ancak ölümün kapısından çıkmakla Battal'dan ayrılan o yiğit ve o eşsiz kadınlar..." diyen rehberin sesi, başlangıçtaki öğreticiliğin düzlüğünden duygusal bir zemine doğru iyice kaymış, yumuşamış. Kadının içinde beliren suçlanmışlık, kapıda gördüğüyle içindeki anda duyduğunu süzüp ayrıştırıyor birbirinden. Arkasını kapiya dönüp rehberin duruşunu takınıyor, sesinde aynı özlemin sızıntısıyla sesleniyor, kafiye ona dönüyor yüzünü "Ey destanların eşsiz kadınları, sizden bir tane daha yok artık. Çünkü artık Battal gibisi yok ki, siz gibisi olsun." diyor. Kıymıklar kesiler içindeki el, ıskarpela, testere, zımpara yok; geriye kalan sadece görkemli kapı ve kafiledekilerin başlarının üstünde soğuk ses dalgaları olarak dönen, anlamı henüz ayırt edilemeyen kelimeler var.

Çay, orta boy misafir demliğinin alacağı kadardır ancak. Sofadaki misafirleri ağırlamaya yetesi kadar. Çocuklara çay yoksa çörek neye yarar... Dizleri çocuğun dizlerine değen komşu kadında annecil bir merhamet, çöreği yeniden uzatır çocuğa, gözlerinde parlayan aynı bildik hüznü tebessüm. Bu hüznü tebessüm hatırına çörek, yeniden alınır minik parmakların arasına. Annecil tebessüm, yine o bildik hüznü ekrana döner.

Rehber, öğreticilik sesine kavuşmanın güveniyle destandan parçalar okuyor. Kadın kapının oymaları arasında geziniyor, eli gidip geliyor, ama kapılara dokunmak yasak! Bir dalgınlık anını kolluyor.

Battal uyuyakalmış koca bir ağacın altında, pek çok yaş almış. Bembeyaz saç ve sakalı, yiğitliğine başka bir ihtişam katmış. Aşkar, asil duruşuyla başında dikilmiş, çimenlere dalmış gözü, arada bir, hayattayım dercesine toynak vuruyor toprağa. Rüzgâr yelesini savuruyor, oradan Battal'ın uzun ak saçlarına değip geçiyor, kaleye doğru esiyor. Kalenin burcunda eşsiz bir güzel duruyor, korku içinde, bahar çiçekleri kadar tazecik Elanor bu. Âşık olmuş yiğitliğe, ete kemiğe değil yiğitliğe, babasına ihaneti ondandır. Korkuyor

Battal için, Battal en derininde uykularının, birazdan bir baskın olacak, ama uyuyor, Elanor'un acı çığlıklarını duymuyor. Babasının baskınını haber veren bir not yazmak istiyor Elanor Battal'a, bu baskını haber veremezse başka bir ihanet suçuyla yanacak içi. Kadın cebinden not defterini ve tükenmez kalemini çıkarıp uzatıyor ceviz oymalı kapıya doğru. Elanor defterden kopardığı çizgili kâğıda aceleyle notunu karalıyor. Kadın her imdada hazır, yeter ki mesele yiğitlik olsun, müzenin bahçesinden bulup cebine koyduğu çakıl taşını uzatıyor bu sefer. Elanor, çakıl taşına sarıyor kısa mektubunu, burçlardan ağacın uzak gölgesine dek fırlatacak. Yiğit kadınlardandır o, muhakkak başaracak. O kolunu çevirip atışa hazırlanırken kadın da defterini ve kalemini alıp inceliyor. Çağlar ardına gidip geldikten sonra bir sayfa eksikliğinden başka bir değişiklik göremeyince, yeniden cebine yerleştiriyor.

"Kapılar uğurlama, kapılar karşılamadır; içe çekilmenin, dışa yönelmenin sembolüdür..." diye devam ediyor rehber. Sesi bir duygu sızdırmıyor. Kadın kapıya dokunmak için, bu sefer engel olamayacağını bildiği bir arzu duyuyor. Söylenenler boşlukta sallansın istemiyor. Kapılara dokunmadan uğurlama da yok karşılama da, içe de dışa da yönelmek imkânsız. Kapı dokunmak içindir. Dokunmadan açamazsın, açamazsan var olduğunu anlayamazsın diyor çok gerilerde kalmış o asi çocuk. Ergen ruhun bir alt sürümü, ergenliğin ilk yapı taşı, o boyun eğmişliğe sarılı asilik...

Kafiledaki bütün yüzler rehbera dönmüş, ilgiyle dinliyorlar kapı güzellemelerini. Bir tek kadının arkası dönük, çünkü o, yüzünü kapıya döndürmüştü yine. Rehber, kadının gözünde o ergenin öfkesini görmüş, gruptan biraz uzaklaşan ve kapıyla kafiye arasında sıkışan bedeni endişeyle izliyor. Konuşması gümüşün, ahşabın özünden dolaylanarak devam ediyor. Kadının eli yasakların parmaklıkları arasından salıverilmiş bir deli... Efsunlu bir şehrin kapısına yönelmiş, soluksuz kalmış bir at gibi değil, kapının ardını merak eden, etrafı gözeterik tedbirle giden bir çocuk gibi yaklaşıyor kapıya doğru. Usul usul uzanıyor dokunmak isteyen deli parmaklar...

Çocuk çaya uzatıyor elini. Çöreği ısırmış, yanındaki annecil merhameti gönendirmiştir, ama bu yetmiyor, içindeki isyan da gönemlidir. Komşu kadın, Elanor'un korkusunu taşımaktadır, kalbi onun kalbiyle atmaktadır şimdi. Battal'ı uyandırmanın tek yoludur bu not. Bir yolu olmalıdır ulaştırmanın. Biri ekranın ardında, biri ekranın önünde iki kadın da Battal için endişelenmektedir. Çocuk, bu dalgınlıktan istifade komşu kadının çayını alıp yudumluyor bir anda, çöreğinin dağılıpını duyuyor ağzında. İsyanı yatıştırıyor, ayırt edilmişliğin, dışlanmışlığın intikamını o bir yudumla yatıştırıyor. Bardağı yerine koyarken cam cama değişiyor, şıkırdayan billur bir ses yayılıyor aralarında. Komşu kadın fark etmiyor alınan yudumu, çocuktan sonra o da uzanıyor bardağa.

Göz göze geliyorlar bir an. Çocuk, isyanı durulmuş, sakın bir dağ başı gözesi duruluğunda bakıyor bu hüzünlü gözlere. Bardağı uzatıyor çocuğa, çocuk yok anlamında başını sallayınca kendisi bir yudum alıyor çayından, sonra da çocuğun başını okşuyor. Bu fark edilmemiş var sayılan ortaklık, çocuğu rahatlatırken Elanor'un bulduğu çözüm de komşu kadını rahatlatmıştır. Öbür komşu kadınlar da rahatlamıştır, tutulan nefeslerin verilişinden anlamaktadır çocuk bunu. Battal yaşamalıdır...

Rehberin elleri belinde, koltuk altlarındaki ter izleri eski bir harita gibi yayılmış. Arada saatine göz atıyor, yorgunluk ve tedirginlik at başı koşuyor sesinde. Sona yaklaşılmış, kabile merakla dinliyor "Elanor'un fırlattığı taş, Battal Gazi'nin kalbine çarpar ve orada sevdiği kadın tarafından kurtarılmak istenirken şehit edilir..." Kadının parmakları, işte o anda, başkasının ölümünün başkalarınca kolay anlatılır olduğu o anda, bir anlığına, usulca değdi kapıya. Tek bir oymanın kıyıcığına... Rehber, kadının bunu yapacağını ne zamandır tahmin edip hazırladığı öfkeli sesini az öteye değil, uzak dağlara duyurmak ister gibi salıverdi ortalığa, benzer niyette olanlar varsa baştan caydırmak gibi ikinci bir amaç güdüyor gibiydi ses. Kelimelere değil, sesin yüksekliğine sarılıp atılmış bir gözdağı vardı "Yasak dedik, kırk defa dedik hanımefendi, bu ne aldırılmazlık, kaç çeşit bakteri var insan elinde, dinlemiyorsunuz, kapıya zarar vereceksiniz, ne uyumsuz insansınız..." Herkes dönüp baktı, her gözden ayrı bir ok fırladı. Kadın, hemen çekti elini, yara bere içindeki sanatkâr ele dokunamadan, ok yağmurunun altında kalakaldı orada. Başını eğdi, suçlu ellerini cebine sakladı, sustu. Bir savunması yoktu, belki açıklayabilirdi ama anlaşılmayacağından emindi.

Mola için bahçeye çıkıldı. Kafilenin içerideki uyumu dışarıda da devam etti, rehber bir yıldız, kabile fertleri etrafında hilal oldu. Az önce anlatılanlar içeride kaldı, şimdi yeni bir kapıya geçiş yapılacaktı, kâğıt bardaklarda sunulan çaylar yudumlandı, gülüşmeli sohbetler edildi. Rehber tarafından azarlanan kadın, az uzaklarında salkım söğüdün altında, mimlenmişliğiyle bir başına kaldı. Yeni bir kapı tanımak istemedi. Rehber ve kafilesi, yeni fetihlerin heyecanı ile içeriye girerken o, salkım söğüdün esmekte olan dallarının altında durmaya devam etti.

Kadın, şimdi en aldırışlı ve kendiyle en uyumlu hâlinededir. İsteddiği o kapıya bir an da olsa dokunmuştur, kapıyı hissetmiştir. Yüzündeki geçmişten getirdiği o hüzünlü tebessüm eşliğinde yarım kalan dokunuşunun bıraktığı buruk hazzı yaşamakta ve çoğaltmaktadır.

SONER OĞUZ

Mustafa

Profil fotoğrafının hep güldüğüne bakmayın. Mahzundur Mustafa, hem de çok. Ne çektiyse sevdadan çekti ve bahtından ve yaşamaktan. Buncacık yaşında duymadığı bir ölüm ağrısı işte. Çoktan vurulmuştur Semiha'nın yeşil gözlerine. Bir ormanda kaybolmuştur. Bin defa içten içe göyünmüş de sıkılmış dişini bir defa ölmemiştir. Mustafa, kesik bir mavi duman her sigara ucunda. Kâh ağzı açmayan bıçak kâh kendine batan çuvaldız. Mustafa, sevdayı yoksulluğa eklemek. Mustafa, yırtık pabuç, yamalı gömlek. Ve şu acımasız dünyada gardaşsız büyümek... Ki bunun da acı namına bir karşılığı vardır. Vallahi vardır. Mustafa her gün bir rüyanın sancısıyla uyanmak çoktan soğumuş sobalı odalarda. Aç yoksul duvarları dinlemek, takvimden gün karalamak, Semiha'ya mektup yazmak, bir türküyü düğümlemek kendi boğazına, anasını özlemek... Ve daha birçok şey Mustafa. Bizim anlayamayacağımız ve anlatamayacağımız kadar çok. Mustafa, bir değil, milyon kere Mustafa.

"Mustafa'm" diye çağırıyor annesi. Dağlardan, denizlerden bir yankı var da Mustafa'dan yok. Düşüp kolunu kırdığı ahlatın en tepesinden, düşüp kolunu kırdığı ahlatın en tepesinin de üzerinden olan biteni izliyor Mustafa. Göğsünde Allah vergisi kederi, boynunda Cevşen, cüzdanı evliya toprağı ve hurma çekirdeğiyle dolu. Anasının evinde ısırlmış bir dürüm ekmek, bir yudum içilmiş su Mustafa. Tüm yüreklerden kanatarak geçen ışıltılı bir bıçak avluda, kırık bir fotoğraf ardında sağa yatık bir el yazısı yahut. Bilir ki bir anası öper gözlerinden bir Semiha.

Dağlarda kan donduran ayaz, içinde çiçekler açtıran bir hayal... "Komutanım!" diyor, "Nişanlıyım ben. Askerlik biter bitmez..." Komutan bu dağları bilir, Mustafa'nın askerlik dediğini de. "Ama" der "askerlik biter, bitmez? Ve Allah büyük şeksiz her halükârda." Sevinir Mustafa, komutanın imasını anlamaz da kış günü içinin ağaçları çiçeğe durur. Komutan Mustafa'nın kederinden yorulur. "Haydi," der, "anana bir mektup yaz ve nişanına. Vaktimiz dar, ikisini aynı kâğıtta çıkar. Yarın mühimmat günü. Bir fotoğraf koy içine

özlemişlerdir. İyiyim de. Gönülleri ferahlasın.”

Mustafa asker şimdi. Her gece sigarasının közünü avuçlarında gizliyor. Pet şişede çay demliyor. Ama bir profil fotoğrafı var görmelisiniz. Gülüşü ömre bedel. “Askerlik bir şey değil komutanım, şu hasretlik olmasa.” Nöbetlerde Semiha’nın gülüşünü özlüyor. “Ah” diyor Mustafa, “Allah” diyor beş yüz vakit. Mustafa, sancılı bir dua. Silahını temizlerken bir türkü salıyor âleme. Dağ taş inliyor. Ünlüyor arefeden bir gün önce: “Kan damlar yüreğime...” Dağlarda yankılanıyor avaz. Mustafa, bir türküyü düğümlemek herkesin boğazına. Bir yaranın sargısını erken çözmek, az gülmek ve yoksulluğu bürünmek Mustafa. Kahve köşelerinin sigara dumanlarını bahane eyleyip kendine, gözlerini kızarta kızarta ağlamaktı ezelden; garipliğine yoksulluğuna... Şimdi nöbetlerde anasını ve Semiha’yı beklemek Mustafa.

Kalemi kâğıdı cebinde hazır. Başlıyor yazmaya hemencecik. Başlamak için can atıyor ama başlayamıyor bir türlü esasında. Anasına nasıl hitap edecek biliyor da ya Semiha? Ona nasıl seslenmeli? Semiha güzel gözlüdür, güzel saçlı, güzel gülüşlü, güzel boylu, güzel huyludur. Fakat bir mektupta nasıldır? Nasıl yazılır onun mektubu ona?

– Ne zormuş komutanım mektup yazmak. Tuğla gibi kitapları hangi kelimelerle dolduruyorlarsa?

Gülüyor Hasan Yüzbaşı:

– İçinden geçeni yaz oğlum işte, diyor.

Sorun da burada zaten. Mustafa’nın içinden geçen ne kâğıda sığıyor ne kaleme.

– Lâkin soğuktan bahsetme. İçerideyiz de. Üzülmesinler. Taciz ateşlerinden ve ölmekten söz açma.

Mustafa, her gün anasının kömürü olup olmadığını ve Semiha’nın gözlerini düşündüğü o kayanın duldasına yürüyor.

– İlhami, çakmağını ver oğlum. Mektup yazacağım.

Mektubu çakmakla değil art arda yanan sigaralarla yazacak. “Şükür, tütünümüz ve aızığımız eksik olmuyor.” Bak bunu yazmalı işte!

– Silahını, diyor İlhami; yanına al toprağım, ne olur ne olmaz! Hava sisli birazcık.

O sis içine çöküyor Mustafa’nın.

– Ya yarın mühimmat gelmezse?

– Mühimmatımız var, diyor İlhami.

– Ondan değil toprağım, yarınkiler mektubumu postaya verecek. Komutan öyle dedi.

– Açılır, açılır; merak etme sen.

– Evet, diyor Mustafa. Açılır, açılır.

Bu sis bir şekilde dağılır da peki mektup nasıl yazılır? Dur, önce şu fotoğrafın ardına bir not düşsün. “Dur, önce şu fotoğrafın ardına bir not düşeyim.” diye kendi kendine konuşsun. “Dur, önce şu fotoğrafın ardına bir not düşeyim.” diye kendi kendine konuştuğu için; dur, önce şu fotoğrafın ardına bir not düşsün. “Sizlere” desin, anasını ve Semiha’yı kastederek. “Bu cansız resim...” Bırak, Mustafa onun fotoğraf olduğunu bilmesin. Bu, neyi eksiltebilir dağ gibi bir Mustafa’dan? Önce bir doluksun, içinde bir yağmur sepelesin hele. Elleri uğunsun aralık ayazında. “Gerçi” desin “az kaldı, yüz yirmi günüm var teskereye.” Böyle düşündü diye içinde kuşlar havalansın. Isınsın parmak uçları. Hele bir babasına kızsın bu denli erken öldüğü için. Sonra düşünsün: “Anam ne pişirmişti bugün? Etsiz bulgur pilavı, yarım baş soğan. Bir ineği-miz nasıl acep? Tavuklar kesildi mi yumurtadan? Ah Semiha, dört ay sonra düğün bayram... İlkın kızımız olsa keşke! Babaya daha düşkün diyorlar kız evlatlar için. Sonra da sana düşkün olacak bir oğlan. Adı, babamın adı. Cahit, güzel isim; modası geçse de çoktan. Olmadı ilçeye taşınırız. Yoksulluk alın yazısı değil ya! Yoksa öyle mi? Nihat’ın fabrikasında çalışırım. Ne de olsa ilkokul arkadaşım. Gerçi, tuğla işi pis, diyorlar. Okusam, burada kalabilmişim. Senin anlayacağın maaşlı asker. Aylığımız olurdu, ev bile alırdık o zaman. Ya senin anan baban? İyilerdir inşallah!

– İlhami, bize çay yok mu oğlum. Doldur da içimiz ısınsın. Mektup yazıyoruz şurada. Bir de toprağım olacaksın!

– Bak, sana çay da getirdim zarf da. Teyzeye selam söyle. Düğünde tanışırız inşallah. Ellerinden öpüyormuş de.

– Tamam. Kafamı karıştıрма şimdi. Yazamıyorum bak.

Mustafa, birazdan bir mektup olacak. Köprü başından sola dönecek. Derenin çağılıntısını duyacak ilkin. Kadir Emmi’ye selam verecek. Soğuk odalarını dolanacak köydeki evlerinin. Semiha’ya umut olacak, anasına şükür.

“Güzel Anam. Kıymetli Anam, Elleri Öpülesi Canım Anam ve (sadece) Semiha,” diyecek. İlkın selam edecek her ikisine. “Satırlarıma başlarken” diyecek. Biraz yalan söyleyecek. Olsun. Kime ne zararı var? Hem günahı yokmuş bu yalanların. Kısa dönem çavuş olan Kamanlı imam söyledi bunu. Ben iyiyim diyecek dokuz defa. Ellerim üşümüyor mesela. Çay bile içiyorum canım her çektiğinde. “Siz, kış günü ısınmayan odalarda beni gaile etmeyin kendinize. Yemeklerimiz lebalep etli çıkıyor. Her gün adını bilmediğimiz tatlılar yiyoruz. Gerçi, senin pekmezli un helvanı tutmaz ya! Uzun zaman oldu göreve çıkmayalı. İçerideyim anlayacağınız. Odam sıcacık. Ellerim hiç çatlamadı soğuktan. Dudaklarım kavrulmadı dağların ayazından. Allah, göreve çıkanların yardımcısı olsun. Hepsi ana kuzusu, hepsi birer Mustafa. Onları sevdiklerine bağışlasın. İçi sıra da bizi. Şu mektubu yazarken baktım şafak

defterime de yalnızca yüz yirmi gün kalmış. Yüz yirmi gün nedir ki sıcacık bir odada. Çayım, sigaram eksik olmuyor şükür. Şiir bile yazıyorum, koca koca iki defter doldurdum. Şu vatan borcu bitsin bir hele... Önce düğünü yaparız. Hayır iştir, uzatmaya gelmez. Olmadı Nihat'ın yanında çalışmaya başlarım. Bakarsınız ilçeden kesemize uygun iki göz olsun bir ev de alırız. Ne âlâ! Gül gibi geçinir gideriz. Allah deldiği boğazı aç komazmış. Toprağım İlhami'nin selamı var anam. Düğüne o da gelecek, ellerini öpecek nasip olursa. Belki bizim düğünde onu da baş göz ederiz. Züleyha'yı kimselere vermedilerse. İşli güçlü oğlan, kim ne diyecek? Ben fırsat buldukça yazarım sizlere. İnşallah yazım okunaklı olmuştur. Hâlbuki soğuk değil burası. Parmaklarım kalemi iyi kavırıyor. İkiniz de Allah'a emanetsiniz. Beni merak etmeyin."

Mektubu dörde katlayıp parkasının dış yan cebine koyuyor Mustafa. Sonra cebi dışından bir daha yokluyor, kâğıdın hışırtısını duymak, son kez sevinmek için. İlhami:

– Mustafa, diyor. Görüntü alınmış, üs bölgesinden haber geldi. Aman dikkat!

Mustafa:

– Toprağım, mektubum parkamın cebinde, haberin olsun, dedikten sonra çayın soğumuş son yudumunu alıyor ağzına. Kâğıt bardağı avucunda buruşturuyor.

Yüzbaşı:

- Dere boyunda ilerliyorlar. Sayabildiğimiz sekiz kişi.
- Gördüm, diyor Havancı Mahmut.
- Haydi oğlum, Göreyim seni! İlk atışta en az yarısını...
- Emredersin komutanım!

O vakit kederden bir sis çöktü dağlara, lâkin kimse korkmadı. Mahmut'un ilk atışından sonra tek bir el karşılık geldi. Buruşmuş kâğıt bardak avucunda kaldı Mustafa'nın. Parmak uçları ısındı. Adresi yazılmamış bir zarf ve dörde katlanmış bir mektup kaldı o günden. Diyeceksin, insan hüznün kipinde çekimlenmiştir ins'ten çoğullanarak. Oysa ne tekildir yoksulluğunda ve ölürken. Ve bilinsin ki hiçbir Mustafa'nın öyküsü vurulmakla bitmez.

Anası "Mustafa'm" diye ünlüyor. Semiha içine içine bağıırıyor adını. Mustafa, ahlâtın en tepesinin de üzerinde. En çok da Semiha'nın kendisini duyamayışına şaşırıyor. Mustafa yükseldikçe yükseliyor. Bir bulut oluyor. Ağıyor. Yağıyor. Karışıyor toprağa. Mustafa o gün yakalarda ve profillerde bir fotoğraf yalnız. Alt yazılarda bir rakam. Herkesin profilinde bir Mustafa oluyor. Milyonlarca Mustafa gülüyor ülkede. Mustafa eşittir milyon kere Mustafa.

...

Siz, Mustafa'yı yanlış anladınız. Bir cenaze marşı değil asla. Mustafa

kuru soğan, yavan ekmek. Büyütüp besleyip asker eylemek. Ve anasının döşünde bir mektup.

Mustafa hiç ölmek...

...

Ülkenin ışıkları sönmeyen evlerinde bir kanalda sunucu "Alışma Türkiye Alışma!" derken bir diğer kanalda alt yazı: BEDELLİ ASKERLİK MÜJDESİ Mİ GELİYOR?

Üstelik fon kırmızı, yazı beyaz (!)

RECEP KAYALI

Fikret Üçlemesi

Fındıksever Domuzları Bırakın Fikret Öldürsün

Fikret'in kanseri yenmesinin üzerinden üç sene geçti. İçinde düğüm olmuş o kara hücreler yığını bu dağlarda kuruyup yok oldu. Yeşilin tüm tonlarını gördü. Göğsüne doldurdu yabancı kekik kokusunu. Keçilerle yürüdü. Güneşle cilveleşmekten sararmış otların saldıdığı kokuya bıraktı kendisini. Bu yeni kurumaya başlamış otların üzerinde uyudu. Nedendir bilinmez bu kokuyu duyunca huzur dolardı içi. Diline böyle anlarda şekerli bir tat yürür, kulağında ismi çınlardı. İçindeki çocuğun ortaya çıktığı bu mevsimlerde dağ bayır demeden çıplak ayaklarıyla yürürdü. Dikenlere aldırılmazdı hiç. Böyle zamanlarda doğa onu içine alırdı. Öyle ki ısırganlar bile dalamazdı bacaklarını. Günler hemen bitsin isterdi. Geceleri erken uyumak için her gün böyle yorardı kendisini. Kanserini üzerinden yeni atmış yaşlı ciğerleri daralıp açıldığında bazen tekler, ciğerleri tekleyince iki büküm olur, böyle anlarda gösterişsiz ama sağlam bir Alman otomobiline benzeyen kalbinin hararetli sesini duyardı. Kalbin atış hızı normale dönünce doğrulur, ciğerine fazla gelen nefesi boğazını yakar, gözleri yaşarır, ölümü hatırlardı. Evine döndüğünde hazır olurdu aşı. Çok yemezdi. Eski alışkanlık. Sofradan tam doymadan kalkmak öğretilmişti ona. Sadece o mu? Çok gülmemek, çok konuşmamak, gündüzleri çalışıp geceleri uyumak, sevdiğini göstermemek de arasındaydı öğrendiklerinin. Sofradan kalktığında köşesine çekilir susardı. Böyle zamanlarda ne düşündüğünü merak ederdi karısı. Susmalarının sebebini, ağlayarak uyandığı uykularının hikmetini, neden gözlerinin sadece bu parçalanmış uykulardan arta kaldığında sevgiyle dolduğunu, onu neden sadece bu anlarda sardığını da merak ederdi ama soramazdı. Kaç gece yataktan böyle sıçramış, boğazına şeytanın uzattığı elmalardan biri takılmış gibi boğuk sesler çıkartarak ağlamıştı. Ancak kafasını karısının sol göğsüne dayayıp onun kalp sesini dinlediğinde sakinleşir, yükselip alçalan göğsü ona bir salıncaktaymış hissi verdiğinde uyuyakalırdı. Fikret'in gülümsediği ender anlar da bu anlar olur-

du. Karısı severdi onu. İyi adamdı Fikret. Bir fiske bile vurmamış tek kötü söz söylememişti ona. Hem buranın insanı gibi dağlı da değildi. Tanımlayamadığı bir zarafet vardı tavrında. Belki de bu uyumsuzluktan dolayı anlaşılamazdı köylüyle. Bu yüzden kapıları bir bayramlarda bir de domuz avı zamanlarında çalınırdı. Av zamanı içi kaynardı Fikret'in. Bütün gece heyecandan uyuyamazdı. Sabah olunca tüfeğini hazırlar, köylünün arasına karışır, onlar gibi olmanın huzuruyla domuz aramaya başlardı. Yaşlandıkça ustalaştı bu işte. Ustalaştıkça kabul gördü domuz avcılarının arasında. Adımlarını tüy hafifliğiyle atar nefes alırken bile dikkat ederdi. İnsanlar arasında öğrendiği görünmezlik en çok domuzlar karşısında işe yaramıştı. İyileştikten sonra bıraktı avı. Tek günahı buydu. Onu da bir daha işlememeye karar vermişti. Dallarda kalacağına fındıklar domuzlar yesindi, ne olurdu. Altmışı geçmişti yaşı. Dağ bayır gezmediği zamanlarda köydeki çocuklara Kur'an okumayı öğretir, av hikâyelerini anlatırdı. Bir gün Muhtar geldi evine. Dövünüp durdu. Fikret ava çıkmayı bıraktığından beri domuzlar artmış, ne fındık bırakmışlar ne mısır. Elektrikli tel çekseler de bana mısın dememiş. Böyle devam ederse aç kalmış köylü. Çözse çözse o çözermiş bu işi. Yalvar yakar ikna etti Fikret'i. Av ekibi kuruldu. İkiye ayrıldı. Bir takım gürültü yapacak, sestten ürken domuzlar kaçmaya başladığında ötekiler tarafından vurulacaktı. Kuş adımlarıyla yürüdü Fikret. Duydu öte taraftan gelen tüfek sesini. Yeşili ikiye bölen karartıları yakaladı. Yaklaştıkça rengi cismi daha bir belli oluyordu domuzların. En öndeki en büyükleriydi. Tüfeğini ona doğrulttu. Sararmaya başlayan uzun otların arasında gizleniyordu. İçine çekmemeye çalışıyordu kokuyu. Kalbi yumuşamalıydı. Büyük domuzu başından vuracaktı. Derken diğer domuzlar da görüldü. Yavrulardı henüz. Bir tuhaf oldu içi. Tüfeği indirdi. Tüfeği indirince yorulduğunu fark etti. Derin bir nefes aldı. Genzi yandı yine. Ciğerlerine çektiği nefese kurumuş otların kokusu da karışmıştı. Genzindeki yanık geçince yumuşadı içi. Kulağında adı çınladı. Yıllardır kulağında çınlayan sesin sahibi geldi gözünün önüne. Annesi. Genzini yakan nefes gözünde yaşa dönmüştü çoktan. Gözyaşı huzuruna damlamıştı. İçi ezildi. Böylesi duygular onu sıklıkla ziyaret ederdi. Geldi mi de gitmez, ciğerlerine yapışır hastalıklar doğururdu. Adını duydu yine. Başını sallasa da gitmedi kulağından. Bir kere daha. Her defasında daha içten, daha anne oluyordu ses. Domuz sürüsü yakınlaşmıştı. Tüfeğini doğrulttu Fikret. Kalbinin atışı hızlandı. Domuzlar tam da önünden geçiyordu şimdi. Annesinin ağlaması alıyordu kulağını. Kalp atışı daha da hızlandı. Dişlerini sıktı. Tetiğe bastı. Büyük olanı iki kere vurdu. Domuzun inlemesi yankılanınca boşlukta, sustu annesinin sesi. Can havliyle kaçtı yaralı hayvan. Ölümcüldü yarası. Çok yaşamazdı. Bir daha aldı tüfeği ama gitmedi eli tetiğe. Vuramadı yavruları. Olduğu yere çöktü. Hırıltıya benzer bir ses

çıkartarak ağlamaya başladı. Diğerleri koşarak geldiler yanına. Vurup vurmadığını sordular. Başını salladı. Dönerken sırtını sıvazlayıp övdüler onu. Ertesi gün elinde bir kavanoz balla geldi muhtar. Kapının ağzında elini öptü Fikret'in. Domuzun leşini dere kenarına yakın bir yerde bulduklarını söyledi. Yavrular da başındaymış. Hazır onlar da oradayken hepsini... Susturdu muhtarı, devamını dinlemedi. Baş selamı verip kapıyı kapattı. İnsanın çözemediği sıkıntılardan oluştuğunu öğreneli çok olmuştu. Dünya ağrısı çökmüştü yine kalbine. Sıkıldı. Erken uyuyabilmek için uzun bir yürüyüşe çıktı.

Fikret'in Gençliğinin Muhteşem Katli

Sabah çorbasını dağıtma işi hep Fikret'te olurdu. Kör vakitten beri kaynayan kazanın altı sabah ezanında kapatılır, talebeler namazlarını kıldıktan sonra sıraya geçerlerdi. Bu mutfaktan, koca kazandan, bir türlü çıkmayan yağ lekeleri yüzünden kararmış fayanslardan, tırnaklarına saçlarına sinen yemek kokularından midesi bulanıyordu. Bulantısı gün geçtikçe arttı. Öyle ki zamanla midesi bir şey almamaya başladı. Gün boyunca boğazından geçenler bir kâse çorba ile iki dilim ekmekten fazlası değildi. Zayıfladı. İpince oldu. Birden boy atan çocuklardandı Fikret. Yürüdüğünde rüzgârın avuçlarına bıraktığı bedeni hoyratça sallanan körpe fidanlar gibi görünürdü. Diğer çocuklarla yakın sayılmazdı. Bir kenarda oturur akşama doğru hocasına vereceği ezber için çalışırdı. Bir türlü uyum sağlayamamıştı. Kim bilir kaç gece hıçkırıkları duyulmasın diye yastığını ısırarak ağlamış; anne babasının yüzünü göz kapaklarının içine çizebilmek için beraber geçirdikleri en güzel günleri anımsamaya çalışmıştı. Geceler ruhunun ezildiği bir değirmen taşına dönüyordu. Öfkeyle, kızgınlıkla, yalnızlıkla eziyordu ruhunu. Ruhunun tozu, siliyordu hafızayı. Büyüdükçe uykusuzluğu, ağlamaları yendi. Zamanla göz kapaklarının içindeki yüzlerin çizgileri, göz bebekleri, burunları, dudakları, gülümsemeleri kayboldu. Bu kayboluşun ağrısı kaldı ama. Hüznü seven bir yanı vardı Fikret'in. Büyümenin aslında hayata alışmak demek olması içini buruyordu. Ailesinin yanına gitmeyi istemiyordu hiç. O olmadan yaşamlarına devam edebilmeleri canını acıtıyordu. Böyle olmamalıydı. İhanetti onların yaptığı. İki yerde birden olamamak ne büyük bir sıkıntıydı. Acaba o, evinden bilmem kaç yüz kilometre uzakta, nerden geldiğini bilmediği onlarca çocuğun, sert ve suratsız ihtiyaçların, bastırılmışlığın, kızılık sopasının, haşlanmış et kokularının arasında günden güne görünmez olurken ailesinin aklına geliyor muydu? Biliyorlar mıydı bir kâse çorbadan başka bir şeyi içinin almadığını? Allah onlara bu yaşadıklarını gösterseydi ne güzel olurdu. Bir akşam yemeği sırasında kardeşinin yaptığı şakaya güldüklerinde gösterseydi mesela. Bu soruları bıraktı Fikret. Cevabı olmayan soruların buhar yanığına

benzer bir acısı olduğunu düşünürdü. Sonraları ayağı kesildi evinden. Yazlarını da kursta geçirir oldu. Ergenliğinin mirası sivilce artıkları geçip yüzünde erkekliğin karartıları çıkınca olgunluk çöktü üstüne. Büyük hoca severdi onu. Az yiyen az konuşan bu örnek Müslüman gencini hangi hoca sevmezdi zaten. Ancak yapamadı Fikret. Bir gün içinin teli koptu. Bastırdığı ne varsa ele geçirdi onu. Bunaltı kapladı ruhunu. Kasıklarında birikip midesine oradan ciğerlerine, kalbine yürüyen o tuhaf his sanki ağzından burnundan çıkıp kaplayacaktı bedenini. Bu binayla bir hissetmeye başladı kendisini. Duvarlar onunla nefes alıyormuş gibiydi. Onunla uyuyup onunla uyanıyordu bu beton yığını. Peki bahar gelince neden canlanıyordu içi? İşte bunu çözemiyordu bir türlü. Dünya ne kadar büyük? Bunu da. Çocuk sesi, sert bakışlar, ezber mırıltıları, kurallar, cuma günlerinin telaşı, sahipsiz ayakların halıfleskte bıraktığı kokular kusturacaktı onu. Tanımlayamadığı duygularla, öfkeyle, yorgan altına saklanarak ve midesi ağzında geçti günleri. Ezber verdiği akşamlardan birinde babasından telefon geldiğini söyledi Büyük Hoca. Kâğıt gelmiş evlerine. Askere çağırıyorlarmış onu. Dönünce yeri hazırmış. Hoca olacaktı burada. Çok ümitliymiş ondan. Hem yaşı da geçmeden evlendireceklermiş. Nedense o an bulantısının geçtiğini hissetti Fikret. Elini uzattı hoca. Kurtuluş biletime uzanır gibi tuttu hocanın elini. Öpüp başına koydu. Yanaklarını okşadı hocası. Helalleştiler. Topladı eşyalarını. Dönüp bakmadı bile ardına. Terminale bıraktılar onu. Otobüse bindi. Uyandığında otobüsü memleketinin sınırlarına girmişti. Bir hafta geçirdi ailesiyle. Eksik hissetti kendisini. Öylesi köksüz ve yalnız. Azı dışındaki oyuğu diliyle yoklar gibi kurcaladı kalbini. Taşranın ürpertici sessizliğiyle geçen geceler boyunca. Sabahları güneşin saçlarını okşadığı bir çocuğa benzeyen o güzel dağları seyretti. Orada bıraktı “Dünya ne kadar büyük?” sorusuna cevap aramayı. Askere teslimden önce vedalaştı evdekilerle. O gün kimseler anlamadı Fikret’i son kez gördüklerini.

Kuru Otların Fikret’in Kulağına Fısıldadıkları

Çeşmeye kadar koştu. Yeni lastik ayakkabısının da marifetiyle Fikret kazandı yarışı. Kana kana içtiler sudan. Bir keresinde bu çeşmenin dibinde yılan görmüştü. Böyle parlak. Gümüş rengi. Cemil’in çakısı gibi. Güneşin altında göz alıyordu. İnanmadı Zeyd. Kaybettiği için sinirlenmişti. Bir şey söylemeden kalktı. Evine doğru yürüdü. Fikret’in yanakları kıpkırmızı olmuştu. Yüzüne vuruyordu dağların rahminden gelen buz gibi suyu. Tozlanan ayakkabısını ıslak elleriyle sildi. Sıcaktı. Tişörtünü çıkarttı. Başına bağladı. Korsan gibi olmuştu böyle. Bu düşüncesi hoşuna gitti. Canı korsancılık oynamak istedi birden. Oyun oynayacak birilerini aradı. Bulamadı. Yahya babasıyla pazara gitmiş gelememiş. Yunus sözünü tutmadığı için dayak yemiş, ev-

den çıkarsa bir daha dövermiş anası. Başı önde evlerinin arkasındaki mısır tarlasına gitti Fikret. Yerden bulduğu bir sopayla hayali düşmanları tek tek öldürdü. Kafasını uçurdu diğer korsanların. Sopanın hava çıkardığı ses gerçekçilik katıyordu oyununa. Kan ter içinde kalınca bıraktı kılıcını. Hem bu lastik ayakkabısı da yakıyordu ayağını. Çıkarttı. Sararmış otların arasında yürümeye başladı. Gıdıklanıyordu. Gülümsedi. Masmaviydi gökyüzü. Güzel bulutlar vardı. Sırtüstü uzanıp gökyüzünü seyretmeye çalıştı ancak gözleri kamaştığından tersine döndü. İşte o an sanki sadece onun için bir yer esti. Terli sırtını okşadı. Ağaçların yapraklarını titretti. Ağaçlardan gelen sesi dinledi Fikret. Sararan otların kokusu başından aldı aklını. İçi geçti. Uyandı-ğında hava kararmak üzereydi. Koşarak gitti evine. Merak etmişti anası. Hemen banyoya soktu onu. Yemeği beklerken başına ağrı girdi Fikret'in. Midesi bulandı. Kusmaya başladı. Başına buz koydu annesi. Su verdi ona. İnlüyordu. Babasının gelmesine vardı daha. Korktu, çok korktu kadıncağz. Ne yapacağını bilemediğinden çaresizce sarıldı oğluna. Başını sol göğsüne koydu. Annesinin kalp atışlarını dinledi Fikret. Ağaçların yapraklarından gelen sesin aynısını duydu. Kuru otların kokusu geldi yine burnuna. Gülümsedi. İnlemesi durdu, baş ağrısı azaldı. Ertesi sabah yolundaydı her şey. Dün geceki endişe yerini sevgiden doğan bir kızgınlığa bırakmıştı. Güneşin altında o kadar saat ne yaptığını, başına güneş geçmesini nasıl başardığını sordu annesi. Uyu-yakaldığını söyledi Fikret. Fındıklığın arka tarafındaki düzlükte. Anlayamadı annesi. İşte böyle garipti bu oğlan. Akılsız mıymış? Başka yer mi yokmuş? Gelsin evinde uyuşunmuş. Saydı da saydı. Otlar yüzünden olduğunu söyledi Fikret. Öyle güzel kokmuşlardı ki dayanamamış. Oğlunun cevabına diyecek bir şey bulamadı annesi. Gülesi geldi ama gülemedi. Kızmayı bıraktı. Yasakladı ona tarlalarda gezmeyi. Durumlar o ara iyi değildi. Kasaba fırınında çıkarık yaptılar onu. Kuru otların özlemiyle geçen bir yazdı. Babasının askerlik arkadaşından mektup gelmesine ve büyükşehirdeki Kur'an kursuna yatılı öğrenci alınacağını öğrenmesine az bir zaman vardı.

MÜZEYYEN ÇELİK KESMEGÜLÜ

Bütün Ağırlıklarım

Saliha ben! Sabaha kadar on kez tren geçti üzerimden.

Evden çıktım öylece. Başımı da örtmedim çünkü zaten ölecektim. Ben ölmeyi üç sene önce taktım kafama. Hesap ettim aklım yettiğinde. Küçük oğlan beş yaşına bassın öldürecektim kendimi. Bu geçen üç seneyi onun için yaşadım. Dayak vardı ama hep!

Angut! Sofra hazır değil mi? Dayak.

Geri zekalı karı, çayın zehir gibi olmuş! Dayak.

Bu çocuğun yüzüne ne oldu, bakamadın mı çocuğa. Dayak.

Bacaklarını bir kere de kılsız göreyim be maymun karı! Dayak.

“Ben işittim hep bunları size okuması bile ağır gelmiştir.”

Her dayakta gün saydım. Ölmeye gideceğim. Anamın evine gittim git-tim, geri gönderdiler. Yuvan, çocukların diye diye ölüme saldılar beni. İçmiyor, .ıçmıyor, dövmüyor, sövmüyor dediler. Hepsini yaptı. Ben kendimi öldürme-sem ne olacaktı, zaten ölmüşüm, kimsenin haberi de yok. Yüzüme tekme atılırken sabrettim, nasıl olsa öleceğim. Beni cezalandırmak için işitme ciha-zıma pil almadı bu adam. Kime, neyi, nasıl izah edeceğim.

Kendime bunu izah etmenin tek yolu ölmektir, bunu anladım. Ona ken-dimi öldüreceğim, demedim asla. Ben onun için bir insan değildim zira. Evin içinde gezen, aşağılanan, beğenmese de bazı ihtiyaçlarını gideren, karnını doyuran bir maddeydim sadece. Annelik nasıl güzel olur ki böyle. Gücüm yok, şerefim yok, param yok, sevgi gördüğüm yok. Annelik güç istiyor. Bende hiçbir yok. Tükendim ben. Öleceğim. Trenleri severim. O trenlerin altında öleceğim. Bitecek bütün bunlar. Çektiğim yetti. Rabbim bilmiyor mu beni? Affeder inşallah.

Çıktım evden. Tren yolu boyunca yürüdüm. Havayı çektim içime içime. Tertemizdi. Gökyüzü masmavi ve bitimsiz sanki. Hepsini bugün kendim için bitirecektim. Zerre dünya sevgisi kalmadı içimde. Tren yollarını severdim, orada öleceğim. Çocuklarımı da sevdim. Dedim ama onlara: Ben öleceğim.

Hava artık iyice kararmıştı. Karnım acıkmıştı ama bunun bir anlamı yoktu. Çocuklar evde açtı. Açlıktan da ölen yoktu. Babaları gelmiştir çoktan. Bak-sınlar çarelerine. Ben öleceğim.

İşitme cihazımı çıkarıp fırlattım. Tren yoluna boylu boyunca uzandım. Yıldızlar pır pır etmeye başladılar. Git gide sayıları artıyordu sanki. Hava daha çok kararıyordu ya da. Trenin sesini işitmem mümkün değildi ama altımdaki raylardan sarsıntıyı hissetmeye başlamıştım. O an geliyordu. Son şiddetim bana yaklaşıyordu. Zerre korkmadım. Kendimi bile sıkmadım. O ilk tren üstümden geçti gitti. Nasıl ağır bilerseniz aklınız şaşar. Benim canım gitti işte. Kurtuldum can derdinden. Canım acımaz mı acıdı tabi ama geçti. İlk trende öldüm. Sonrakilerde ölüşümü seyrettim. Allah belki de izin verdi. Hiç canım acımadı. Her yerim parçalandı. Kendim hiç İzmir'e gidemedim ama etlerim o ilk trenle gitti. Sonraki trenlere pek bir şey kalmadı. Gün ağarana kadar o istikametteki bütün trenleri uğurladım. Ölüydüm ve ferahlamıştım sanki. Sabah beni bir köylü buldu. Jandarma geldi. Herkes sağıma soluma bakıp bana acıdı. Keşke sağken acısalardı. Tren makinistlerini sorgulayacaklarmış, bir ona canım sıkıldı. Yok yere adamları zan altında bırakmak da istemezdim, bilemedim işin orasını. Hakkımda kayıp başvurusu da yapılmamış daha. Kimsenin hâlâ umurunda değilim. Olsun, yüzüm tanınıyor daha. Kimse bilmeseydi anam bilir yüzümü. Toprağı özledim, gömün beni diye bağırsam duyarlar mı? Duyarlarsa ölmüş olur muyum? Olmam tabii. E kokutacak değiller ya. Elbet gömerler.

Dinlendim ben. Yaşamaya güç yetiremiyordum dinlendim. Kimse ağlamasın ardımdan. Bütün ağırlıklarımın kurtuldum, hafifledim.

MUSTAFA UÇURUM

Saatler Aşkına

Önce kolunu havaya doğru kaldırıp herkesin dikkatini çektikten sonra kazağını da bir tören havasında sıyırıp güneşte ıslıl ıslıl parlayan saate öyle bir bakışı vardı ki sanırsınız dünyanın en önemli işi için saatine bakacak. “Saat üçmü?” derdi. Oyuna kaldığımız yerden devam ederdik.

Mahalledeki tek saatli çocuk Muhsin’di. Babası Almanya’dan getirmişti saati. Saatini taktığı gün hepimiz Muhsin’in etrafında pervane olduk. Bakmak için, dokunmak için, akreple yelkovanın birbirini takip edişindeki ahen-gini görmek için sıraya girdik. Biz ilgi gösterdikçe, Muhsin’in kolundaki saat artık kol saati olmaktan çıktı, bir şehrin meydanındaki saat kulesine döndü.

Dakka başı saati soran sorana. Bıkmadan, usanmadan, her sorana büyük bir ciddiyetle cevap verdi Muhsin.

Saat: 13.15

Saat: 13.17

Saat:13.20

...

Oyuna daldığımız bir anda balkondan annesinin sesini duyuyoruz; “Muhsin, saatine dikkat et!” Muhsin’in saati her şeyden önemli. Mahalledeki tek balkonlu ev onlarınki. Babasının Almanya’dan gönderdiği paralarla yaptır-dıkları ev mahallenin en büyük evi. Bahçeli, balkonlu, havuzlu ev.

Rüyalarım giriyor saat. “tık tık tık tık tık” çalışıp duruyor akreple yelko-van. Ben de onların peşinde koşuyorum. Nefes nefeseyim. Yetişemiyorum hiç. Saat, yuvarlana yuvarlana gidiyor. Dağları aşılıyor, tepeleri geçiyor, denizleri dolaşılıyor. Peşinde de ben.

Evde Muhsin’in saatinden o kadar çok bahsettim ki annem dayanamadı en sonunda; “Görmemişin bir saati olmuş...” deyiverdi.

“Muhsin, bir kere taksam saatini.” diyorum duymuyor bile. Bir kere dinle-meme izin verdi. Kulağımı dayadım, öyle güzeldi ki sesi. Her tık tık sesi kalp atışı gibi. Babam yanına bile yaklaştırmıyor saatinin. Abdest alırken itinayla

çıkartıp bir kenara bıraktığı saatine hiçbirimiz dokunmaya cesaret edemiyoruz.

Bir gün Rafet geldi yanımıza. Hepimizin oyuna daldığı bir anda kolunu kaldırdı havaya, kazağını sıyırdı, saatine baktı, “12.15” dedi. Hepimizde tarifsiz bir heyecan. Toplandık başına. Açtı kolunu. Gösterdi saatini. Ablası yapmış. Rengârenk çizmiş. Her şeyi var ama saat değil işte. Güldük, güldük. Arada bir saati sorduk Rafet’e. O hep “12.15” dedi.

Derste okuma parçamızın adı; Zemberek. Tam bizim hikâyemiz. Sait Faik’in sınıfında geçiyor olay. Sınıfta saati olan çocuk tıpkı bizim Muhsin. Herkes ona soruyor saati. Tâ ki saatin zembereği bozulana kadar. Artık saati soran herkese zembereğinin bozulduğunu söylüyor. Çocuğun adı kalıyor Zemberek.

Muhsin’in adı uzun süre tik tak Muhsin olarak kaldı. Saatini hiç çıkarmadı kolundan.

Biliyordum ki saatimin olması için daha çok beklemem lazımdı. Evde sadece babamda saat vardı. Ona yaklaşmak bile mümkün değildi. Bir de masa saatimiz. Babam her akşam tam saat 19.00’da tıkr tıkr kurardı bu saati. Saati kurma görevi de babamındı. Ondan başkası dokunamazdı saate. 12 Eylül’dü. Babamı fabrikadan göndermediler. Dört-beş gün fabrikada kaldı. Saatimizi de kimse kurmadı. Sadece o zaman durdu saat.

Yaz tatili gelmişti. Bu tatilde bir yerde çıraklık yapıp hem meslek öğrenmek hem de harçlığımı çıkarmak için mağazaların, işyerlerin olduğu yerlerde camekânları izleyerek geziyordum. Birden bire durdum, dikkatle baktım, bir daha baktım. Tam karşımda duruyordu işte. Kocaman harflerle “Saatleri Ayarlama Enstitüsü” yazıyordu. Camda da “Çırak aranıyor” ilanı. Hemen içeri girdim. “Ben burada çalışmak istiyorum.” dedim.

Gözlüğünün üstünden beni süzen adam; “Ağır ol bakalım delikanlı. Kimsin, nesin, kimlerdensin, onu de hele.” dedi. Kendimi tanıttım, babamın adını, işini, evimizi, sokağımızı söyledim. Adam hayretle ve tebessümle dinledi beni.

“Çok mu istiyorsun burada çalışmayı?” diye sordu usta. Saatleri çok sevdiğimden bahsettim. Bu işe ilgim olduğunu anlattım. Kendisine sürekli bir çırak aradığını söyledi usta ama benim de saatlere karşı ilgimden dolayı oldukça memnundu. “Yarın babanla gel, konuşalım.” dedi.

Akşam olunca babama saatçiye anlattım. Yarın seninle görüşmek istiyordum dedim. Yazları boş durmamamı isteyen babamla annem kendi başıma bir iş bulmamdan dolayı oldukça mutlu olmuştu.

Ertesi gün saatçideydik. Babamla usta konuştu, anlaştı. Hemen işe başladım. Şimdi artık her tarafımda saatler vardı. Onlara istediğim kadar doku-

nabilecektim. Belki saat tamir etmeyi bile öğrenebilirdim.

İlk günler temizlik işlerini yaptım. Dükkânın önünü süpürdüm. Camları sildim. Saatlerin tozlarını aldım. Özellikle duvar saatlerine hayran kalmıştım. Her saat başı ve yarım saatlerde çalmaya başlayan ve saatçi dükkânını bayram yerine çeviren bir ses cümbüşüydü bu.

Müşterisi olmadığı vakitlerde hemen kitapların arasına dönüyordu ustam. Tezgâhın üzerinde de kalınca bir kitap sürekli duruyordu. Kitabın ismine baktım; “Saatleri Ayarlama Enstitüsü.” Çalıştığım yerin adı da aynı. Bunu hemen ustama sordum; “Usta bu kitabın adı ile buranın adı neden aynı?”

Kitabı eline aldı, havaya kaldırdı; “Bu kitap var ya beni saatçi yapan kitaptır.” dedi. Başka da bir şey demedi. “Ben de okuyayım bu kitabı.” dedim. Okusam da tam olarak anlayamayacağımı, dilinin, üslubunun ağırlığını anlattı. İşin içinde saat olunca ne olursa olsun bu kitabı okumalıyım. İstedim ustamdan. Eve gider gitmez kitabı okumaya başladım. İlk sayfalarda pek bir şey anlamadım. Sayfalar arasında ilerledikçe kitap beni içine çekmeye başladı. Hayri İrdal’a hayran kaldım. Onun saatlere tutkusu, bir saati gördüğündeki heyecanı, evlerindeki Mübarek saatin mahzunluğu, saatlerin ayarlı olmasının bir iş olarak görülmesi beni mest etmişti. Akşam olunca kitabımın başına geçiyordum, gündüzleri işe gidince kitabı ustama anlatıyordum. Kitabı bu kadar anlamama ustam bile şaşıtı. “Sen büyüyünce tam Hayri İrdal olursun.” deyip durdu bana.

Ustam yanına gelen arkadaşları ile hep kitaplar hakkında konuşuyordu. O kadar çok isim öğrendim ki. Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Nurettin Topçu, Necip Fazıl Kısakürek gibi isimleri hep bu küçük saatçide öğrendim. Duyduğum her yeni ismin hemen ardına düştüm. Ustamdan yeni kitaplar istedim. Okudukça zihnim de saat gibi işlemeye başlamıştı. Belki Hayri İrdal gibi kitap yazmaya cesaret edemezdik ama ben de çok iyi bir okur olabilirdim. Bu küçük saatçi dükkânı benim dünyaya açılan kapım oldu.

Bazı saat tamirlerini ustam bana öğretmeye başladı. Pil değiştirme, saat ayarı, saat camı değiştirme gibi işleri kısa sürede öğrendim. Tatil bitti, hayatımın en güzel tatiliydi bu. Ustam bana bir saat hediye etti. Seni artık her yaz bekliyorum dedi. Saatimi taktım, soluğu mahallede aldım. Herkes toplandı başıma, kolumu havaya doğru kaldırdım, saatim güneşte bir ışıldadı ki en çok da Muhsin’in gözünü aldı bu ışıltı. “Saatin bozulursa bana getir, ben yaparım.” dedim. Saati bir kez daha baktım; “Saat 12.30 olmuş. Hadi maç yapalım.” deyip herkesi taktım peşime. Mahallenin sonundaki arsaya doğru koşmaya başladık.

MERAL AFACAN BAYRAK

Boş Gromofon

Yeni görevi belli oldu. Güne dikkatli başlamak... Niye ki? Geçen zamana olan saygıdan ötürü, âdeta hiçbir anına kıyamaz gibi yaşamak. Erken uyanmanın doyumsuz güzelliğinin farkında. Dolu dolu yaşanacak, ziyan edilmeyecek, niyeti halis. Günlüğüne not etti, Perihan. Dünü apar topar yaşadığı için pişmanlık duydu içinde. Balkonda salıncakta oturuyorlardı. Yeni aldıkları bir haberin etkisindeydiler.

“Salkım salkım çiçeğe kesmiş leylaklar, ötede ceviz ağaçları, yemyeşil-ki yeşilin güzel bir tonu hâkim-kırlarda hoplayan yeni doğmuş kuzular, papatya tarlaları, gür akan çaylar, ırmaklar... Bir rüya kadar güzel ve inanılmaz... Dağlara doğru çıkmalı diyorum, durmamalı... Bir güvercin telaşıyla, dinleyip durduğu Grinko valsinin hüznü kadar kalbinde yer etmiş miydi hiç?” diye mırıldandı Zeynel.

“Köye diye çıkıp dağ yoluna vurmuştu arabasını değil mi?” dedi Perihan ilgiyle.

“Durmadı zaten, yürüdü. Yol boyunca irili ufaklı papatyalardan topladı. Bir demet yaptı.” dedi Zeynel.

“Eli boş gidilir mi hiç?” dedi Perihan, rüzgârdan korumak ister gibi, başıyla küçük bir hareketle, saçını geriye doğru attı.

“Hafiflemiş ve mutlu döndü o seferden. Sonra nazar değdi sanki. Kayboldu.”

“Ama nasıl?” diye sordu Perihan.

“O güz babası ölünce, onu hayli uzakta bir şehirde yatılı okula verdiler. Ayrılmıştık. Oysa en yakın arkadaşımı. Ne oldu? Zamanla hiç çalınmayan ve ince bir toz tabakasıyla örtülen plaklar misali. Boş bir gramofon görüntüsü gibiydi artık, eski albümlerden birinde, bir fotoğrafta gün gün sarardı öylece. Adresini bulamadım. Küçüktüm. Yıllar birbirini kovaladı. Bir dolu olay geçti başımızdan. İyi ya da kötü. Ne fark ederdi? Ayağa kalkacak nedenlerimiz oldu her düştüğümüzde. Bir hacıyatmaz gibiydi ruhumuz.”

“Hepsi bitti mi?” diye sordu Perihan.

“Evet bitti. Bitiyormuş yani... Bizim istemediğimiz bir biçimde olsa bile,” buruktu Zeynel: “Şimdi bak yeniden kavuştuk birbirimize. Artık ne olursa olsun şartlar bizi nereye sürüklerse sürüklesin birbirimizden ayrılmayacağız tamam mı? demeyi ne çok isterdim... Ölüm haberini almak sarsıcıydı.”

“Çok acı şeyler... Sustun, ama konuşmak ister gibisin.” Konuşmasını bekledi Perihan.

Sırf konuyu değiştirmek için ya da karnı acıktığından sordu:

“Yemekte ne var?”

“En sevdiğin çorba.” dedi Zeynel. “Ellerimle, bizim için yaptım.”

Mercimek çorbasının buğusunda kaybolmak.

Bir sofrada, çıtır somunun köşesinden koparılan iri parçayı paylaşmak.

Nasiple hepsi.

Öğleden sonra üç gibi güneşin çıkması, camlarda bakılmayacak kadar parlak ışık izlerini görüyorsun. Allahım ne göz kamaştırıcı!.. Yine de içinde titreyen bir yaprağın düşmemesini diliyorsun. Düşse... Hiçbir şeyin aynı kalmayacağına dair, o karanlıkça korkudan sıyrılmayı umuyorsun. Aniden telefonun çalıyor. Telefonda konuştuğun, iş yeri sahiben itirafta bulunuyor: “Günlerdir kimseyle konuşmadım, sadece televizyon ekranındaki insanların yüzlerini izliyorum. Yok, hayır... Sosyal medya kullanmayı bilmiyorum. Gözüm de görmüyor zaten. Bu korona günlerinde bir şey danışmak için bile olsa, aramış olman ne kadar güzel. Uzatıyorsun konuşmayı, dereden tepeden... Ufak bir iyilik. Bak bu da iyi bir şey..”

Yani... Konuşma bitince devam etmek istiyorsun mevzuya.

“Daha darılmamıştık kimseyle. Bardağın dolu tarafından bakıyorduk. Kimse kimsenin açığını yakalamamış, kimse kimseyi hatalarından dolayı dışlamamıştı. En ağır cezayı kesmemişti. Hala sevincimiz dipdiri idi. Ufukta güzel günlerin hayaliyle, tebessümler, gözün aydınlar içindeydik. Türlü ışık oyunları, kat kat haleler..”

“Sonra ne oldu?” diye sordu Perihan. Seni anlamaya çalışıyordu. Derin yaraların kapanmayacak mevzuların vardı. İzini sürmen gereken gerçekliklerin zihnini meşgul ediyordu. “İnsanı yıllar öncesinin o loş, latif, içli, kendi içinde huzurlu atmosferine götürüp, bir ırmakta yıkar gibi. Ruh sükûnet istiyor her dem! Daha önce olmalıydı, dediklerin olduğunda, kafan netleşmiyor bir türlü. Soru işaretlerinin bitmediğini fark ediyorsun.”

“Soru soruyu kovalıyor desene. Siz kadınlar...” Daha fazla devam etmedi Zeynel. Muhtemel bir tartışmaya kapı aralamamak için sustu.

Göz kapakları yarı aralık: “Unutmak, unutturulmak. Anamlar hep derindir. İnsan bir hayatı yaşamayı nasıl unutturur ya? Sonra tesadüfen bir gün

hatırladığında; o hayat, senin yüzüne ne biçim bakar bir düşünsene?” dedi Perihan.

“Sıyrıldıkça güneşle dost olmayı öğreniyorsun. Eski bir şarkının yüzyıllar öncesinden gelen sözlerini mırıldanır buluyorsun ya kendini. Gitmedi. Ağladı, ağlaştılar mutluluktan, sarıldılar. Uzun sürdü. Sarmalandı âdeta ruhu. Çoğalttı mutluluğunu o an. Sevinç çılgınlıklarıyla donandı ruhu. İnsanın çıkmaya üşendiği bin bir kır çiçekli o tepede. Bir de türkü tutturdu. Bağıra çağıra söyledi umursamadan kimseleri. Ovaya karşı durduğu o tepeden sesi yankılanarak dağıldı. Yıllardır gereksiz birikmişler, nicedir içinde atamadığı zehir gibi, bir anda kapağı açılmış şişeden dökülür gibi gitti.” dedi Zeynel bir masaldan sızmış sözcüklerle.

Çorbayı beklemeden ekmek alma bahanesiyle evden çıktı. Maske ve eldivenleri takmayı da unutmadı. Park tek tük insanlarla canlı görünüyordu. Boş bir bank bulsa...

“Kalk o banktan. Yaşlı birine yer ver, ayakta kalmasın. Zira kalabalık bir park saati.”

“Kalabalık mı?”

“Yok, bana değil, ben o kadar yaşlı sayılmam. Çöl tozları yağmıştı dün. O sarı tozla kaplı bankı iyice temizledin oturunca. Gördüm seni. Uyarmak istedim.” Çok eskiden, orada tanışmıştı ilkin. Bir selamlaşma olmuştu aralarında. Hatırladı. “Neyse...” dedi, gülümsedi. Kısa, anlamsız bir konuşmaydı yaşlı adamla aralarında geçen. Yürüdü, beklemedi.

Sonradan kendisiyle barışan ve kalabalığa karışan biri gibi, hep umutlu ve hevesli yürüyordu Zeynel. Eski bir tanıdığına yer vermek istemek, olumlu bir hareketti. Birkaç tur atıp parkın ilerisinden dönecekti eve doğru. Güneş yakıcıydı. O kadardı.

TUBA DERE

Dağ

Dağ, dedi huysuz ihtiyar. Yürüdükçe ağırlaşan ayakkabılarındaki çamuru temizliyordu kız. Başını umutsuzlukla kaldırdı sonra evet diye mırıldandı. Yine aynı dağ. Çocuklar çok yoruldu. Çocuklarına baktı anne kedi, sepetteki üç yavrusuna. Hasta olanın göğsü usul usul inip çıkıyordu. İler gibi mırıldadı.

İşittikleri doğruydı demek. Bu yol hep aynı dağın eteğine çıkar demişlerdi, kimden, ne vakit dinlediğini bilmediği bir efsanede. Bulduğu kuru otların üzerine bir et yığını gibi düştü kız. Yakınlarda bir iki kuş havalandı. Adam uzağa baktı. Anne kedi yorgun baktı. Çocuklar şaşkın. Eşeğin sırtına bağlanmış bu sepet onlara göre değil. İnsanların durup dinlendiği yerde kediler biraz dolaşp ayaklarını açıyorlar. Hasta olan titriyor. Genç kız anne kediye sesleniyor. Yeniden sepete doluşuyorlar. Aslında çocuklar neler olduğunu umursamıyor. Hem kedi hem insan yavruları. Onları daha çok yol ilgilendiriyor. Varsın bu yol bir yere ulaşmasın, kimseyi bir yere götürmesin, ne çıkar? Yol üzerindeki şeker ağaçları, dere kenarlarındaki çakıl taşları ve otlar yeterince güzel.

Bu dağın zirvesinde bir yerde açıyormuş o çiçek diye tekrarladı ihtiyar. Bir önceki tur da aynı sözü, aynı yerde söylemiş olduğunu unutarak. Biz bu yolculuğu tamamlayamadan, üzerimizden bir mevsim geçerse, onu taze hâliyle, en güzel renkleriyle göremeyeceğiz, solacak. Sonra kim bilir hangi vakitte, kim bilir nerede bir daha açacak. Acele edin, mevsim bitmeden yetişmemiz gerek.

Biliyorum dedi kız, son iki heceyi dişlerinin arasında ezerek. Sesinde attığı adım sayısınca bezginlik var. Bir yerden bu güzergâhın dışarı çıkmalıyız. Duymazdan geldi yaşlı adam. Belim ağrısı da yürümeye devam edeceğiz dedi. Kaybolmuşların birbirine tutunma mecburiyetinden güç alarak. Hiçbirinin ben gelmiyorum deme hakkı yok.

Yola koyuldular, bitişini bulamadıkları gibi artık başlangıcını da kaybet-

tikleri yola. Eşek bile dinlenmiş olmanın getirdiği bir dinçlikle yürümüyor artık ya da genç kıza öyle geliyor. Yaşına rağmen kafilenin en önünde hevesle ilerliyor ihtiyar. Ardında çocuklardan ortanca olan, onun peşinde büyükle küçük. Ortanca ile küçük çok kavga ettikleri için büyük oğlan kardeşini yanına alıyor. Yoksa bir de çocukların şikâyetleri ekleniyor bu yol sıkıntısına.

Hayvanlar bile kaybolduklarının farkındalar. İhtiyar adam değil. Defalarca geçtikleri bu dereyi her görüşünde ilk kez görmüş gibi seviniyor. Kurak yolu geçtikten sonra, dağ arkalarında kaldığında, dere imdada yetişiyor. Çocuklar ayakkabılarını çıkarıp hemen oyuna başlıyorlar. Her seferinde iri bir yayın balığı büyük oğlanın hazırladığı zıpkına geliyor, ihtiyar ateş yakıp et pişirmekte mahir. Çocukların ıslak giysilerini kurutmak zaman alıyor. Ama genç kızın uyarılarına kimse kulak asmıyor.

Sözünü kimseye duyuramayanların çaresizliğiyle kendi kendine söylenmeyi adet edinmiş genç kız. Bu tekrarlanan yolun bir çıkışı yahut gelip dayandığı bir kapı olmalı. Bu dağın tepesinde kendisini arayıp durduğumuzu gören bir çiçek. Çıkışı bulamazsak bu mevsim de o solmadan yetişemeyeceğimizi bilen bir tomurcuk olmalı. Sesimize ses veren taze bir yaprak, gayretle toprağı delerek başını güneşe uzatan bir fide olmalı. Adını efsanelere düşüren çiçeklerin kendisini arayanlara bir kıyağı olmalı. Bu değil bundan sonraki mevsimlerin sonuna da yetişemeyeceğiz böyle giderse. Yedi renkli çiçeği açarken değil solup çürüdüğünde bile göremeyeceğiz. Bu anlamsız döngü yalnızca aradığı çiçeğe ulaşamayan yolcuların değil aranıp da bulunamamış, bulunamadığı için varlığı ispatlanamamış çiçeklerin de kaybı olmalı. Biz de nihayetinde zamanla kayıtlı varlıklarız. Zaman tükeniyor, şu ömür dedikleri zaman. Günler ve geceler bu tekrarlanan yolculukla geçiyor.

O çiçek bir türlü gidemediği uzakların adıydı ihtiyar için. Hayat boyu düşünip durmuş yahut bir zamanlar yaşanıp tatlı bir hatıra olmuş. Yalnız renk, yalnız koku, yalnız güzellik değildi; her bir rengine tutunmuş sayısız hayalle doluydu. Arzu ve hatıraydı o çiçek. Hem geçmiş hem gelecek.

Yol boyu ayaklarına dolanan ne çok hatıraya rastlıyordu ihtiyar. Genç kız bunu bilmiyordu. Yaşanmışlığını çoğaltmamış genç kızlar, ihtiyarların ayaklarına dolanan hatıra sarmaşığından bîhaberdir. Buna rağmen kararlı adımlarla hatıra sarmaşığını kopara kopara yürüyor, dizlerinde derman kalmasa da son ihtimale çocuklar için sahip çıkıyordu ihtiyar. Şu ömür denen vakit dolmadan kendisine ulaşabilirlerse olmayacak işleri olduracaktı o çiçek. İçine düştükleri sıkıntılardan kurtulacaklarına, anasız babasız büyüyen çocukların da aydınlık bir geleceği olacağına delaletti.

O çiçek bir türlü dönmeyen bahta işaretti genç kız için. Bu hayatta, bu bedende ulaşılması muhaldti. Uzaktı o çiçek, ancak başka bir hayatta ulaşılabilir.

bilecek kadar uzak. Bu huysuz ihtiyarın, onun boş inancının peşine düşmüş zaten renksiz olan talihini bir kez daha karartmıştı genç kız.

O çiçek masallardaki peri kızıydı çocuklar için. Dağ başında korkmadan yaşayabildiğine göre sihirli olmalıydı. Kokusu duyanları mest ediyor, yapraklarında çiğ tanesi yerine çil çil altınlar, billur gibi kristaller tomurcuklanıyor olmalıydı. Belki kimsenin bir şey satmadığı ve almadığı, kimsenin aç kalmadığı, herkesin sonsuza dek mutlu yaşadığı bir sarayı vardı yedi renkli çiçeğin. Ona bakıp büyüten bahçıvanları olmalıydı. Küçük oğlan için yüzünü görmediği anaydı çiçek. Kendisini dünyaya getirirken can veren. Doyamadığı ana kokusuydu o çiçek, ortanca oğlan için. Anası kadar güzel bir sevgiliydi çiçek, büyük oğlan için. Çocuklara göre yolda edinilmiş umutların yeşerebileceğine itimattı o çiçek.

*

Oysa bir dağın başında, kendi yalnızlığı içinde yeşeriyordu çiçek. Kışın etraf karla kaplıyken tohumunda hayat devinmeye başlıyordu. Karlar erirken damarlarına su yürüyor, toprak altında uç veriyordu. İlkbahar güneşini gördüğündeyse bir müjde gibi başını ona doğru uzatıyordu. Her yıl bir öncekinden daha güzel entariler giyiyordu. Çünkü biliyordu, bir gün biri, uzaklardan gelecek bir yolcu onu sahipsiz kaldığı, yalnız açıp solduğu, kokusunu kuşlar ve arılardan başka kimsenin duymadığı bu dağ başından kurtaracak, biri gelip onun eşsiz güzelliğini görüp hayran kalacak. İnaniyordu.

Bu mevsim daha bir sevinçle uzattı başını topraktan. Kendisini aramak için yollara düşen kafilenin gizli bilgisine sahipti. Dağın ıssız zirvesi daha bir şendi bu mevsim. Bu defa onu görebilsinler diye yamacın başına doğru uzanıp açacaktı. Kendini ılık güneşe, bereketli bahar yağmurlarına bıraktı. En gösterişli çağında bir genç kız gibi serilip büyüyordu.

*

Bir saatin tik takları gibi tekrar ediyor kendini yol dedi genç kız, ezber bozan yokuşunu tırmadıklarında. Bu yokuşu kaç defa tırmanıp indik, dağa giden bir yol bulmak umuduyla. Ezber bozan yokuşu bile ezberleri bozmuyor. Aynı dizilimlerde olsa da aynı cümleler aynı yerde tekrarlandığından. Bütün cümleler bir zaman sonra içi anlamdan boşalmış klişelere dönüşerek bu girdabın bir parçası oluyor. Bundan sonra yine aynı isyan durağından, fazla duraksamadan, geçeceğiz. Hep sizin o boş hayalleriniz yüzünden. Aynı ağaçlar, aynı kuşlar yüzümüze aynı sorularla bakacak. Kedilerle çocukların neşesini görüp hep birlikte teskin olmaya çalışacağız. Vardır bir bildikleri diyeceğiz, bilgedir kediler de çocuklar kadar. Neler olacağını bildiğim bu yolu yürümek artık hiç içimden gelmiyor.

Her şey kendini tekrar edip dururken beklemedikleri bir şey oldu. Dağı

yeni geçmiş, dereye henüz ulaşmamışlardı. Anne kedi pek huzursuzlandı. Çocuklar, dereye varmanın hevesi içinde, durmak istemediler. Ama anne kedi, genç kızın anlam veremediği biçimde bağırıyor, sepeti savuruyor, eşeği ürkütüp yürümesini zorlaştırıyordu. Mecburen yolculuğa ara verdiler. Kediler sepetten çıktı. Hasta olan ve anne kedi hariç. Genç kıza bakıp bir şey söylemek ister gibi miyavladı anne. Yüzünde endişe var. Yavrusunu ağzına alıp sepetin dışına taşımak istese de başaramadı. Yavru kedi, gözlerini hiç açmadı, göğsü yavaşça inip çıkıyor ve titriyor. Genç kız onu, tüyleri diken diken olmuş pelteleşmiş küçücük bedeni, kucağına almak istedi. Anne kedi izin vermedi. Sesinden iri olduğu anlaşılan bir puhu kuşunun çılgınlığı geliyor yakındaki ağaçlıktan. Yavru kedinin soluk alıp verişleri belli belirsiz. Anne kedi sepete girip telaşla çıkıyor. Derken o minik ağızdan incecik, pembe bir kan sızdı. O minik göğüs inip çıkmayı bıraktı. Titremesi geçti, artık üşümüyor değil mi abla diye sordu çocuklardan küçük olan. Sessizce başını salladı genç kız. İhtiyar adam ağaç dibine bir çukur kazdı.

Sesinden iri olduğu anlaşılan bir puhu kuşunun çılgılığın başka bir ses duyulmazken kediyi toprağa verdiler. İçin için ağladı küçük oğlan. Toparlanıp yola koyulsalar da ölümün kokusu üzerlerine sinmişti bir kere. Kedilerin bile. Dereyi görünce ilk defa görüyormuş gibi sevinmedi çocuklar. Bu defa iri bir balık avlayamadı büyük oğlan. Yol üzerindeki ağaçlardan topladıkları ahlatları kemirdi çocuklar. İhtiyarın ve genç kızın ağzını bıçak açmadı.

*

Her seferinde şiddetli bir yağmur bastırıyordu yolun bir kısmında. Sığınacak bir yer bulamadıkları için sırlıklam oluyordu hepsi. Karardıkça kararın göğsüne bakıp iyice öfkelenirdi kız. Birazdan gök çatırdayıp yıkılacak üzerimize. Bulutlar billur bir kafes gibi çatlayacak. Birazdan kaynağından şiddetle koşan bir ışık bedenimize çarpıp kırılacak. Kim aydınlık ve kim karanlık birbirine karışacak birazdan. Birazdan inancın dağları yine yerle bir olacak. Zaman tükeniyor, anlasanıza zaman...

Yeter dedi ihtiyar. Günlerdir o kapkara bakışlarını seyredip duruyorum bir bulut aralığından. Ne yüzün güldü, ne yağdı hüznün. Kırılmış o kanat düşmedi gitti omuzlarından. Yetsin, sen de ağla artık. Yorgunluğunu akit çocuklar gibi. Çakışıklı bir gürültü boğarken karanlığı, dağılsın artık gökkuşağı tel tel şakağından. Belki yedi renkli çiçeği o vakit bulabiliriz.

İhtiyarın dedikleri olmadı bir türlü, ne ağlayabildi genç kız, ne gülebildi. Ne yüreği bir parça umut bağlayabildi.

Yamacın başına kadar gelip kendini arayan kafiye göstermek isteyen çiçeğin narin yaprakları rüzgâra daha fazla dayanamazdı. Nihayetinde o, bir rüzgâra, bir de toprağa mahkûmdu. Kendisini arayanların olması ihtimali

bile hafifletmiyordu yaşamak ağrısını. Hüsrarla toprağa karışacaktı bu mevsim de. Bulunamadıktan sonra aranıp durmuşsun neye yarar? İşte bu fikir çürütüyordu hem genç kızı hem onu.

Yol uzadıkça uzadı. Bilindik güzergâhta yürüdükçe, ezber ettikçe yolu ve yolda olacakları, daha hızlı yürümeye, molalarda daha az zaman geçirmeye başladılar. Her seferinde biraz daha az oynuyordu çocuklar derede. Yol değişmese de kendilerine yeni duraklar icat ettiler. Sitemden dili tutulmuştu genç kızın. Yol değişmese de yolculuk değişiyor ama yolcular bunu fark etmiyordu. İhtiyar hariç.

*

Gün akşama devrilirken tekrar mola verdiler, yaşlı adam bir incir yaprağının acı sütünü zevkle emdi. Yüzünü buruşturdu kız. Çocuklar incir toplayıp yediler. Sonra küçük bir yamacın başından eteklerine doğru yuvarlanarak oyun oynadılar. İhtiyar mahmur, çocuklar nefes nefese, kediler sevilme isteğinde, genç kız bezgin. Yola çıktıklarından bu yana ilk kez yan yana oturup birbirlerine sokuldular. Büyük bir sükûn kapladı yüreklerini. Yalçın kayalıklara bir kez daha korkuyla baktılar.

Son kez ince bir çığlıkla haykırdı, yüzünü toprağa dönen çiçek. Görüşürüz yolcular. Kismetse bir dahaki mevsime. Sesinden belli belirsiz bir öfke ve derin bir keder sızıyordu. Dağa tırmanmayı neden bir türlü göze alamıyordu dağın eteklerinde dolanıp duran bu küçük kabile? Bu kadar göz önünde bir çözümü neden akıl edip bulamıyorlar? Yok muydu içlerinde bir gözü kara?

Gidilmeyen dağların zirvesinde her tohumda yeniden, bulunma hevesiyle yeşeren yedi renkli bir çiçek var.

Gözünü kırpmadan dağ dedi huysuz ihtiyar. Yürüdükçe ağırlaşan ayak-kabılarındaki çamuru temizliyordu kız. Başını umutsuzlukla kaldırdı. Evet, diye mırıldandı, yine aynı dağ. Çocuklar çok yoruldular.

SEMA BAYAR

Deli Kızın Çeyizi

Yıldız burunlu köstebek ıslak topraktan başını çıkarıp Şıpidık'la göz göze geldiğinde günlerden cumartesi aylardan Eylül'dü. Dışarıda hep aynı serin gece, alaca karanlık gökte toz tutmuş birkaç yıldız vardı. Şıpidık, köstebeğin kara yüzünün tam ortasında açık pembe burnuna uzun uzun, dikkatle baktı. Köstebek fısıltıyla bir şeyler söyledi. Şıpidık ona doğru yaklaştı. Yıldız burunlu köstebek, kısık gözleriyle sağı solu kolaçan edip Şıpidık'a toprağın içinden bir şey uzattı. O gece Şıpidık bir rüya gördü. Rüyasında, annesinin bütün gün uzanıp kanaviçe işlediği divana bu kez kendi oturmuş, pencereden giren loş ışık altında oynayan toz zerreciklerini göz ucuyla takip ediyordu. Tavandan sarkan yeşil örümcek tozların arasından ona gülümsedi. Sıska bacakları ile gerinip pembe ağzını kocaman açtı ve her nefeste halka halka işlediği duvağı Şıpidık'ın başına kondurdu. Pencereden güneşin altında kahverengi tüyleri başak tarlaları gibi parıldayan bir atın kışnemesi duyuldu. Sabahın ilk ışıklarıyla Şıpidık'ın annesiyle paylaştığı iki göz evin arka odasında etajerin üzerinde ayaklarında çamur kalıntılarıyla kanadı kırık bir melek gülümsedi. Gün ışığı Şıpidık'ın ellerini avuçladı. Ardından yüzünü okşayıp gözlerine sıcak bir buse kondurdu. Şıpidık'ın elleri gayriihtiyari kıvrıkcık saçlarında gezindi, meleğe dönüp fısıldadı: "At murattır, derler..." Sandığını açtı, ekşimiş lavanta ve çira kokuları odaya yayıldı. Kenarı işlemeli havluları, iğne oyası çemberleri, kanaviçe ara takımlarını tek tek çıkarıp havalandırdı. Kahvaltı için ocağa çay suyu koydu. Annesini uyandırıp kalkmasına yardım etti. Ardından iki kadın divana oturup öğlene kadar ellerinde çeşit çeşit ipler, kanaviçeler, seccadelik etaminler işe koyuldular. Şıpidık, yıllardır çocukluk arkadaşlarının çeyizlerine nakış işlerdi, yetmedi elinde büyüyen kızların çeyizlerini de işledi. Geçim derdi denen o sızıyı omuzlarından ince kollarına, kemikli parmaklarına ve nihayet beyaz patiskalara akıttı. Şehrin uzak köşelerinden gelen cüzdanı kabarık müşterilerin, kaprisli kadınların, şımarık kızların sandıklarını doldurdu. Elindeki iğne kıskançlığın narlı ocağını körükledi. İmrenerek baktığı gelin

odalarını zambaklarla, lalelerle, pembe güllerle süsledi. Hayallerini sarıp sarmaladı, sandığa kaldırdı. Zaman akıp gitti, hayaller de sandık lekesine bulandı.

Talihsizliğin gözle görülmeyen elle tutulmayan ama bütün bir yaşama sirayet eden gerçeküstü bir yanı vardır. İnsan, talihsizliğini kafesteki bir kuş gibi salıveremez, özgürlüğüne kavuşturup kaderine yeni yollar çizemez. Eski bir elbise değildir tersyüz edemez, inatçı bir misafirdir geri çeviremez. Evlerin de insanlar gibi talihi vardır. İnsanın eli üzerinde olsun yeter ki o zaman yıllar geçse de ihtişamını koruyan ev, talihini sarıp sarmaladığı hane halkına da pay eder. Fakat insan yaşadığı evden elini eteğini çekti mi ev de küser, birlikte yılları devirdiği insanlara. Bu defa taş duvarlar, akıtan damlar, çitleri sökülmiş bahçeler, ona sadece barınak gözüyle bakan insanların kaderini, kendi kaderlerine iliştiriverirler. O vakit evde barınır ama yaşayamaz insan. Hayatın bütün tatları bir bir uzaklaşır. Şıpidik böylesine talihsiz bir evde doğmuş, annesiyle birlikte evin kaderinden payına düşeni almıştı. Yaşlı kadın kendi doğurduğu zincirleri görmezden gelerek küçük kızına rengârenk iplerden bir dünya örmeye yeltenmişti. Kireç duvarların asık yüzünü mavinin sevciliğiyle alt etmiş, beton zeminin soğukluğuna zümrüt yeşiliyle karşı durmuştu. Şıpidik yıllarca bu hayallerin içinde yaşamış, annesinin etini ve kanını katarak pişirdiği bu renkli yalanları iştahla yemiş, aynalara onun gözlerinden bakmış, kıvrıkcık saçlarını onun elleriyle taramış, hayata annesinin sesiyle karışmıştı. Serpilip genç kızlığa adım attığında, renkler canlılıklarını yitirmeye başladılar. Nemli duvarlar hayalleri bir bir kustu, aynadaki yalanlar tek tek döküldü. O da yaşadığı ev gibi yaralıydı sadece bunun farkına yeni yeni varıyordu.

Öğleden sonra Şıpidik şehrin sokaklarında dolaşmaya başladı. Henüz öğle sıcağı çekilmemiş, yerini sonbaharın serin rüzgârlarına terk etmemişti. Gökyüzünden küçük, toparlak bulutlar geçiyor, gece boyunca suya kanmış topraktan belli belirsiz bir nem kokusu yükseliyordu. Şehrin kuzeyinde bir ur gibi kalan bu eski mahallede çoğu tek katlı bahçeli evler, her yağmurda biraz daha ufalanan, zemheride titreyen, ağustos sıcağında boncuk boncuk terleyen, her yıl biraz daha eskiyen, eğilip bükülen marazlı evler, kuzeye doğru uzanıyor, evlerin bittiği yerde ise bu kenar mahalleyi köşeye sıkıştıran kayalıklar başlıyordu. Şıpidik hafta sonları sabah erkenden uyanır, ihtiyar annesinin kahvaltısını hazırlar ardından evin ufak tefek işlerini görüp ayaklarının ucuna basa basa önce kapıdan sonra bahçeden sonra sokaktan geçer, mahalleyi, mahalleliyi, kiminin sıvaları biraz daha dökülmüş kimi olduğu yere iyice çömelmiş kimi artık yükünü taşıyamadığından belini bükmüş bütün o hastalıklı evleri, aralık pencerelerden üzerine yapışıp kalan bakışları, insan-

ların ona taktığı lakapları ardında bırakıp şehir meydanına inerdi. Meydanda yükselen saat kulesiyle yarenlik eder, etrafını saran güvercinlerle söyleşirdi. Bir güvercinin belki de dışısını tavlama için attığı taklalar, ikinci güneşinin parlak sarı rengi ya da saat kulesinin yüzünde bıraktığı tuhaf ışıklar gibi diğer insanların pek de açık seçik göremediği işaretler Şıpidık'ı kendine getirir, yüreğinde biriken sisi dağıtırdı. Yüzüne çadır kurmuş bahtının karalığını, kasnakta bir oyana bir bu yana batıp çıkan iğneyi, bir türlü ters düz edemediği talihini bir an bile olsa unuttur, kırgın gönlünü avuturdu. O zaman yaşadığı mahalleyi hayalinde boydan boya yeniden çizer, evlerin alnına renk renk desenler kondurur, her birinin yarasını sarar, beli bükülene omuz verir, olduğu yere çöküp kalanları tek tek tutup doğrultur, bütün talihsizlerin kaderini sil baştan yazardı.

O gün güneş, yüreğindeki derdi kasaveti dağıtmak için ant içmişti. Gece boyu esen rüzgâra, çatıları döven yağmura meydan okurcasına her yanı ısıtıyor, ışıktan parmaklarıyla köşe bucağı yokluyordu. Şıpidık, parmak uçlarında meydana kadar süzüldü, güvercinlere ekmek kırıntılarını serpti, başucunda gülümseyen melekten olsa gerek şarkı bile söyledi. Güvercinlere gece toprağın doğurduğu melekten bahsetti, "Yıldız burunlu köstebek getirdi ama bunu kimseye söylemeyin." diye sıkı sıkı tembihledi, artık talihinin döndüğünü, yakında meydandan bembeyaz bir gelinlik içinde geçeceğini ekledi.

Felaket çoğu zaman kötü bir rüyadır, geçip gider fakat bazen felaketler arasından insanlar geçip gider ki bu en kötüsüdür. Şıpidık'ın ve yaşlı annesinin yaşadığı bu kenar mahallenin kapısını da felaket denen o melun, yaz ortasında takım elbiseli, kravatlı adamlar kılığında çalmıştı. Siyah el çantalarından çıkıp nasırlı ellere konmuştu. Mahalleyi derin bir sükûnet kaplamış, gök bile derin maviliğini yitirmiş, saatler akşama doğru ilerledikçe gözü yakan demir pırıltılara bürünmüştü. Çok değil birkaç ay içinde taş taş üstünde kalmayacak, adına kentsel dönüşüm dedikleri canavar, bütün bir mahalleyi koca ağızyla tek lokmada yutacaktı. Görünüşte mahalleliyi aynı kaderi paylaşan insanlara özgü bir dayanışmaya zorlayan bu durum esasında herkesi kendi gemisini kurtarmaya itiyordu. Dayanışmanın yerini alan kör inadin etrafında birkaç aile birleşiyor sonra her biri akşam evlerinde kendi inatlarıyla baş başa sabahı ediyorlardı. Mahallenin makûs talihi, dostluk duygusunu herkesin ellerinden almıştı. Çünkü dostluğun da her şey gibi ortak gelecek duygusuna ihtiyacı vardır. Fakat zamanı gittikçe tükenen bu mahalle için gelecek belirsizliklerden örülüydü. Her hafta şehir sinemasının önünde kuyruğa giren gençler, yazın halka açık parklarda coşkun dalgalar hâlinde yayılan aileler, mahalle camisinin avlusunu mesken tutan dedeler, yokuş başlarında tornete binen çocuklar hep o aynı sıcaklığı, insan sıcaklığını arıyor fakat

bir türlü bulamıyordu. Yine de bütün mahalleli zamanı yitirmemek ve kalan vakitlerini her zerresine kadar duyumsamak için ellerinden geleni yapıyordu. Kimileri sıradan yaşantılarını en ufak bir aksaklığa mahal bırakmadan sürdürüp giderken kimileri de felaketin önünde at sürerek ondan kaçmak arzusunu taşıyor, mahalleden kurtulmanın binbir yolunu arıyordu.

Sonbahara doğru evler yavaş yavaş boşalmaya başlamış, kahve sohbetlerinde gülüşmelerin dedikoduların eksik olmadığı bahçeler, insanı içten içe buran bir ıssızlığa gömülmüştü. Gündüz iş makinalarının tozu dumana kattığı mahalle, akşam ezanıyla derin bir sessizliğe bürünüyor, harabeye dönen her evle birlikte, kaybettiği geçmişinin yasını tutuyordu. Şıpidık, yaşadığı mahalleyi esir alan matem havasını seziyor fakat henüz tam olarak anlamlandıramıyordu. Onun küçük dünyasını, rüyalara misafir olan bir at, taklacı bir güvercin, duvak ören bir örümcek yahut kanadı kırık bir melek güzelleştirmeye yetip artıyordu. Saat kulesi beşi vurdu, Şıpidık doğruldu, sessiz sedasız geçtiği sokaklara, yüzünden hiç düşmeyen çocuksu tebessümü ile geri döndü. Bulutlar gökte bir o yana bir bu yana koşturup duruyor, evlerin avlularını şöyle bir gölgelendirip geçiyor ardından taş duvarların, tahta çitlerin yahut teneke levhaların arasında sıkışıp kalmış bahçeleri akşam güneşinin merhametine bırakıyordu. Şıpidık, sokağın köşesindeki sarı boyalı evin bahçe kapısında durdu. Teklifsizce içeri girdi. Evin sahipleri ses etmediler, herkes gibi onu görmezden gelmeyi yeğlediler. Onların gözünde Şıpidık, nasıl geldiyse rahatsız edici birkaç dakikanın ardından yine öyle gidecek istenmeyen bir konuktu. Şıpidık bahçede sessiz sedasız dolaşıyordu. Duvar diplerine yahut ağaç altlarına terkedilmiş, ev sahibi için artık herhangi bir anlam ifade etmeyen kırık dökük eşyaları seyrediyor, bahçe sahibi ortalıkta gözükmiyorsa elleriyle yokluyor, kimsesizliğine terkedilmiş eşyalardan, harcinı hırsız köstebeğin kardiğı korunaklı hayaller örüyordu. Begonviller sarmaşığın eteklerinde fısıl fısıl oynayıyordu. Bu davete bir arı icabet etti, vızıldayarak Şıpidık'ın burnunun ucundan geçti ve sık yaprakların arasında bir parlayıp bir sönen atlıkarıncayı gösterdi. Şıpidık'ın yüreği az kalsın yerinden fırlayacaktı. Rüyasına misafir olan at işte oradaydı, kendisini bekliyor, onu alıp uzaklara çok uzaklara götürmek için sabırsızlanıyor, çakılıp kaldığı toprağı ön ayaklarıyla durmaksızın dövüyordu.

Akşam ezanı okundu. Müezzinin sesi perde perde yükselerek tenhalaşan sokakları dolaştı. Kadınlar çok değil birkaç dakika önce tozu dumana katan iş makinalarının artlarında bıraktığı uğultuyu, bahçelerinden, kapı önlerinden süpürdüler. Yorgun babaların, top peşinde koşturan çocukların, çarşı pazarda fazladan bir yarım saat oyalanan genç kızların silüetleri bir bir evlerine çekildi. İhtiyar dedeler bastonlarını bozuk asfaltta tıkırdatarak tıkırdatarak caminin

yolunu tuttular. Akşamın kızılığı bütün sesleri de yutarak ufukta kayboldu. Şıpidık, bu ölüm sessizliğine halel getirmek istemedi, terliklerinin tıkırtısını da yanına katarak evine döndü. Akşam yemeğini iştahsız yedi, salonda oturan annesinin elindeki tığ işinden gözlerini ayırmadan söylediği tatsız kuru bir iyi geceleri silik bir hatıra bilip evin arka odasına götürdü. Gece olunca köstebeği bekledi, köstebek her gece Şıpidık'a toprağın karnından hediyeler getirdi. Atlıkarıncalar, yaldızları dökülmüş porselenler, kulpu kırık şekerlikler... Porselen yüzünde dünyanın yaşanabilecek bütün mutlulukları sabitlenmiş bir melek, her sabah aynı neşeli yüzle karşıladı Şıpidık'ı.

Ekim sonunda havalar iyiden iyiye serinledi. Kesintisiz yağın yağmur tozlu asfaltı bol suyla yıkadı. Yükünü indiren bulutlar köşelerine çekilince gökyüzü, mavi bir çarşaf gibi gergin ve pürüzsüz yüzünü gösterdi. Güneş şehrin üzerinde merhametin sıcak dokunuşlarından uzak ışığını şöyle bir gezdirdi. Sıvası dökük eski evleri, içi boşalmış yıkıntıları hatta moloz yığınlarını istemeye istemeye de olsa aydınlattı. Neredeyse bir aydır mahalleli uyku yüzü görmemişti. İş makinaları her gün yeni bir kurban seçiyor, demirden dişleriyle gözüne kestirdikleri evi hınçla öğütüyorlardı. Fakat uykuları kaçıran sadece bu korkunç makinalar değildi, onlara bir de hırsız köstebek eklenmişti. Gece olunca sinsi bir el bahçeleri tek tek yokluyor, oraya buraya atılmış ne kadar eski püskü eşya varsa hepsini alıp götürüyordu. Çalınanlar önemli şeyler değildi kuşkusuz ama hırsız köstebeğin varlığı mahalleliyi tedirgin etmeye yetiyordu. Şıpidık ne vakit sokağa çıksa homurdanmalar başlıyor, delici bakışlar üzerine geçirdiği ne varsa paçavraya çeviriyordu. İnsanların uykusu delilerin yaşamından daha kutsal ve dokunulmazdır. İyi insanların uykularını huzursuzluğun ellerine teslim etmemek gerekir. Önceleri dişlerin arasından söylenen veryansınlar, kirpiklerin ucundan hedefine sıçrayan sataşmalar sarı boyalı evden dede yadigârı fincan takımının bir parçası kaybolunca ayyuka çıktı. Evin hanımı kapılarına dayandı. Şıpidık fincanı almadığına yeminler içti. Olsa olsa yıldız burunlu köstebek onu kendisi için saklamıştı. Üstelik günlerdir köstebeği hiç görmemişti.

Kasım başında soğuklar ansızın bastırmıştı, şehrin üzerinde çakılı kalan yağmur yüklü bulutlar günler geceler boyu yüklerini yeryüzüne boşaltıyor fakat bir türlü çekip gitmiyordu. Yıkım mahallede girilmedik sokak bırakmamış, gelip sarı boyalı evin kapısına dayanmıştı. O sırada hiç beklenmedik bir şey oldu, karanlığın göğü bütün yıldızlarıyla birlikte yuttuğu gecelerin birinde yıldız burunlu köstebek yeniden ortaya çıktı. Şıpidık köstebeğin peşine düştü. Yıldız burunlu köstebek önde o arkada sarı boyalı evin kapısına kadar geldiler. Etrafta kimsecikler yoktu. Şıpidık, karanlıkta el yordamıyla etrafı yokladı. Terkedilmiş duvarlar gün ağardığında başlarına gelecekleri biliyor

ve usul usul ağılıyordu. Şıpidık sokak lambasının az da olsa aydınlattığı salona yöneldi. Yerler rengârenk parkelerle döşenmişti ve her biri birazdan gizli bir sır verecekmiş gibi farklı biçimlerde gıcırdıyordu. Şıpidık kulağını yere eğdi. Sesleri dinledi. Köstebek, kenarda köşede unutulmuş, kendi kaderine terkedilmiş birkaç parça eşyayı kokladı. Şıpidık köstebeğin niyetini sezmişti. Köstebeği önüne katıp hızla evden uzaklaştı. Son saatlerini yaşayan yaralı bir evin kimsesizliğine el sürmek ne delilere ne de hırsız köstebeklere yakışır. Gün ağardığında her şey nihayete erecek, bu yorgun ev de akranların gibi bütün anıları yanına alıp toprağa gömülecekti.

Şıpidık kendi talihine dış geçirecek makinaları bekledi. Duvardaki çatlakları gizleyen, köşe başlarını tutmuş küfleri örten köhne eşyalara şöyle bir bakındı. Sandığını sofaya çıkardı. Kanadı kırık meleği, atlıkarıncayı itinayla içine yerleştirdi. Evden, geçmişinden, kimsesizliğinden, talihsizliğinden sonsuza dek kurtulacağını hayal etti, yanında götürmek istediği tek yüke, oymalı sandığa uzun uzun baktı. Geriye bir şey kalıyordu, köstebeğin ondan gizlediği fincanı bulmak. Durmadan dinlenmeden bahçeyi kazdı, toprak ona sırrını açar, hırsız köstebeğin kendi için ayırdığı fincanı tereddüt etmeden çıkarıp verir sandı. Şıpidık ne kadar uğraşsa da toprak köstebeğin sırrına halel getirmedi. Birkaç tıknaz ve kısa günün ardından Şıpidık'ın beklediği an geldi. Memurlar bir akşamüstü kapılarını çaldılar, yarından tezi yok evi boşaltmaları gerektiğini söylediler. Bu haberle birlikte beyaz bir bulut iki göz evi ağzına kadar doldurdu. Şıpidık annesinin dizlerine uzandı. İşte yeşil örümcek oradaydı. Dışarıdan parlak tüylü atın toprağı eşelediğini duyabiliyordu. Annesi el işi çantasından renk renk iplikler çıkarmış yeni hayatlarına taptaze, kullanılmamış hayaller işliyordu. Şıpidık köşedeki büfede bulutların ardından göz kırpan fincanı gördü. Gözlerini annesine çevirdi. Kara yüzünün tam ortasında, burnunun ucundaki sedef lekesi küçük bir yıldızı andırıyordu.

SERCAN CEYLAN

Irak Düşen

Onun kadar dehşetli korkan başka kimse yoktu dünyada. Ananas, portakal ve sakızlı muhallebi yediğiniz sıradan bir akşam bile, anlayabiliyordunuz. Çocuklarınızın yüzlerine bakarken. Evcil hayvanlarınızın tüylü göbeğine yerleştirirken burnunuzu. Sadece neden korktuğunu, dahası kendi içinizde filizlenen istemsiz, gayrimeşru ürpertiye, konduramıyordunuz. Onu aslında neyin korkuttuğunu söylüyorum işte size. Babasıyla yüzleşmekten ve anlayamadığı yarınlardan. Oysa yarın, bir yazgıdır. Yazgı bizim hünerimizle olgunlaşır, açılırdı. Babasıyla arasında geçenler olacak asıl sebep sanırım. Karşımdaki bu telaş ve tedirginlikten ben de, en az sizin kadar korku duyuyordum. Hele yıllarca çiziktirdiği o notlar, sözcükler, paragraf bataklıkları. Tekinsizliğe dayanamayan bir yüreği kimin varsa, okumaya devam etmemeli gündelik rutin keyfi için, onun yazdıklarını. Birazdan bahsedeceğim.

Doğuştan bir hastalık gibi. Kuruntulara kapıldığı her saniye egzamaya dönüşen bir kaşıntı. Bana okulda öğretildiği kadar da kaşıntıların sıfır noktası daima çocukluktur. Başlangıçlar. İlk sözcüklerden itibaren yürüyüp bağırımağa değin dil ve aile sorunları. O ise henüz üç yaşındayken Yenipazar'da başladığını sanıyordu. Oysa şimdi tam otuz dokuz yaşında. Ve bu adam hepimize, evet bana da, öylesine kızıyor ki, gözlerindeki ateşe biraz yaklaşırsanız, balmumundan kanatlarınız yanacakmış gibi olurdunuz. Nihat diye seslenirdiniz, Yunus, Fahri, Serhat, Abdullah, Engin. Çoluk çocuk yok. Dostunu arkadaşını bilmiyorum. Belki sorsanız anca birkaç kişi çıkardı tanıyan. Çağırılmıyordu anlayacağınız, buna, bu karanlığa katlanmak yaşayanlar arasında hiç kimsenin harcı değil. Çağırılmayıp, ürkmeyle geçen uyku ve uyanıklık arasındaki saatlerde, ne yaptığını kimse görmüyordu. Bir dünya misafiri gibi aramızda. Hayır hayır, bir Tanrı ajanı. Bir ajan gibi gözlüyordu büyük şehir sakinlerini. Köyleri. Okulları. Kültür Bakanlığını, Matbaaları, Cami ve Kiliseleri, Diyanet İşleri Başkanlığını. Bir şeylerin değiştiğinin izliyor ve ne olduğunu hesaplıyordu. Ve dün gece, o akıl almaz yıldırımın düşmesinden yarım saat sonra, yeryüzünden tamamen kayboldu.

kayboldu insan çoban ve sürü için kuraklık diye yaşamak üzere/
şehrin tam göbeğindeki yıkık dökük kulübe yanıyordu başlıyordu
tam dönüşmek ilkel ihmal/ Afrika ateş yerken sayemizde sabunlar
verin dağıtılıyor en önlerde pazarda bir kilo mantar bin dolarlık et
ve fakat açlığa aşı yok yoksullar küskün/ aşağıda hep gece Orpheus
ağlıyor dünya Tanrıya geri verilsin bir aşk neyin göstergesi yeryüzünde
kaybolmanın

Bunu aylar önce öğrendim. Beni tanıyormuş. En azından bir iki kere görmüş mısır alırken, caddede. Galiba benden tam on santim uzundu. Bundan olsa gerek size, sizden yukarıdan bakıyordu, tam gözünüzün içinden geçiyordu bakışlarındaki meridyen. Uzaklıklar, zamanlamalar ve şehirli insanların cılız kanatları, titreşiyordu. Sanki şehirler bir tehditmiş gibi. Şehirler ve uyuklamalar. Korku dolu zihni ve anılarındaki eski dünya için toplum, bir kıyamet silâhiydi, anlattığı kadarıyla bu fark ediş, onu sık sık telaşlandırıyor-
du. Nerede? Bir sokak ortasında. Hamamda. Eczanede. Fark etmiyordu. Sonra önüne bakıp kalıyor, bir yudum su gibi sessizleşiyordu. Rüyalarında eski dünya, bir baba, babanın güne doğması, başparmaktan yakalayıp tutması, ödevleri, korkuları, yanlışları ve zamanla, günbatımıyla parçalanması, kendi avını kendi bulması için yırtıcı bir şahin hissiyle kaçıışı, günahlar ve güzler içinde, babanın pişmanlıklarına eklenen kendi suçlulukları. Sıradan bir gün için ağır hezimetler. Destanlar çağından beri şu özleme, hasretliğe çare yoktu. Özlem, bir bellekkıran. Hem o, bu kadar dehşetli korkmadan önce küçük şeyleri severdi. Sabahları mesela. Kahvaltıda kaşarlı börek seviyordu. Bana sorsanız kıymalıyı seçerdim. Bir kıyafet zevki vardı. Kamburlaşmış sırtını, kirden solmuş o hurda sandalyeye dayayarak saatler geçirir, kendine lacivert tişörtler bakınırdı. Uzun montlar giyerdi. Siyah alacaksa lacivert alır, lacivert alacaksa yine lacivert. Benimse her renk giyindiğim söylenebilirdi. Galiba hem benzeşiyorduk hem ayrışıyorduk onunla. Yine de hikâyemiz, nedense aynı görünüyor şimdi. İnsanlığa tebliğ edilen benzer bir ayeti çağırıyordu dünyada dolaşması. İyi ama nereye kayboldu. Sana soruyorum şimdi, nereye kayboldu!

“Deminden beri sebepsiz yere bir şeyler anlatıyorsun. Anlat ama çayını soğutmuşsun. Yağ lekeleri parmak eklemlerini kirli gösteriyor. Yakışmaz. Tamirciye benziyorsun fakat bir şey tamir edebilecek o bakış yok yüzünde, söylediklerin de bir garip. Bir tahminde bulunacak olsam itiraf derdim. Bu da fakat daha çok suçluya yakışır. Suçlu değilsin, diyecek kanıtım, bilgim de yok. Ha deli de çıkabilirsin, bilemem. Şu kucağında, küçücük bebeğiyle oynayan, temiz giyimli, küt saçlı, sarışın anneyi görüyor musun, bana onun tam tersini

çağırıştırıyorsun. Alacağına al, yiyeceğini ye, git.”

Anaokulundan beri hiç yalan söylemedim, bana inanın, gerçekten kayboldu. Yarından korkuyordu. Sizi de korkutuyordu. İzin alarak tuttuğu notlardan bir parça okuyabilseydiniz anıları arasında, muhakemeleri, tanıklıkları üzerinden ikimizin de suçlu olmadığını bulurdunuz. Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma. Hafta sonları. Tatiller. Dini ve resmi bayramlar. Buna katlanmak daha da zordu. Korkuyorduk ama Allah var, alın teriyle çalışıp kazanıyorduk bir yandan. Çalışmayan adam, hakkını veremiyordu korkunun bile. Böyle bir adam, göremeyecektir çünkü çarkların iç karanlığını. Fiziğimiz, kuvvetimiz tam, sağlığımız tamdı. Ama birilerini memnun edemiyorduk. Sadece çalışıyorduk. Sabah akşam gidip gelmek üzere bir düzenimiz vardı: Demek düzeniniz vardı. Siparişler geldi mi, gönderildi mi, peki fatura nerede, muhasebe kayda geçsin, ben söylemesem ne olacak, düzeltin bütün bunları, kendinizi, dininizi, karakterinizi, evinizi, o dilinizin ıslaklığını düzeltin, balkonunuzda var mı nefes kesici bir fiyort manzarası, varsa da düzensizdir, cezalarınızı yapılandırdınız mı, ölümler iptal edilecekti, ölümler bize yığınla para kaybettirir, ölmeye izin yok, duyuyor musunuz, çok boş bakıyorsunuz, boşluğunuzu düzeltin. Bülent Varlıklı'ya korkuyu anlatmamız gerekiyordu, anlattık. Ben üzerime düşeni yaptım ama anlatırken konuyu biraz hızlı geçtim. O kadar hızlı geçtim ki hiçbir Bülent Varlıklı anlamamış olamaz. Bülent Varlıklı dediğiniz hızdan anlar çünkü. Hız, ivmeyi var eder. İvme, işi. İş, insanı. Böylece kurumlar arı gibi çalışır, hiçbir şeyden korkmazlar. Yarın ne yapacaklarını bilirler. Makine ne yapacağını bilir. Birtakım notlardan bahsetmiştim size. İşte bu konuya dair şöyle diyor:

“Ve la tekulenne li şey'in innı failün zalike ğada”

Yazıları hızlı okumam sanki benim de hoşuma gitmişti ama tam olarak anlayamamıştım ne dediğini. Yarın tekrar bakabilirdim, üstelemedim. Derken az ötemde aniden bir adam belirdi. Dün gece kaybolan o adam belki dönmüştür, beni bulmuştur, şimdi öldü mü kaldı mı anlarım diyerek bu adamı, o sandım. Silinip yükseliyor, damlacık yüklü kara bulutlar gibi bir yerde toplanıp tavanda elektirkleniyordu. Akrobatik hareketlerle arkama geçer geçmez çekirge gibi zıplayıp karşıma oturuyordu. Hayalet değildi. Hayaletlerin balmumundan kanatları olmazdı. Kırmızı. Ona bakarken kırmızıçizgiler görüyordum birbirine geçen, kırmızı meyveler, kırmızı kadınlar, kırmızı bir ağaç. Korkunun kokusu geldi burnuma. Ve korkuyu kokladığımda gerçek, daha çıplak göründü bana.

“Ve keyfe tasbiru ala ma lem tühıt bihi hubra”

İşte bu vardı. Notlardan hatırladığım kadarıyla bu adamı, o da görmüştü. Ve adamı nerede, nasıl, kimin yanındayken, saat kaçta gördüğünün hikâyesi-

ni anlattığı yerin yanında, uzunlamasına, bunu eklemişti. Geçmişte hiç kırmızı bir ağaç görmediğime eminim. Bunun yanında böyle bir adam, olsa olsa halüsinasyon, gölge, sanrı, rüya olabilirdi.

olabilirdi küçük adam modern rüyada romantik bir yazlık için ölmeden ölüyor arafta tasavvuf/ korktukça ev sığınak para sığınak bankalar gölge böylece çocuklar eksik doğuyorlar/ virüs sakatlık geliyor savaş çıkacaktı üçüncü dördüncü dünya ülkeleri zenginleri yalnız bıraktıklarında yalnız kalacaklarını piyes yapıyorlar

Kir, toz içinde kaldım ve biraz korku daha fazla. Tozlar bulaştı sanki benim de balmumundan kanatlarıma. Balmumundan omuzlarıma. Çekmecele-rime, halılarıma, koltuklarıma. Kuvvetli bir rüzgârla yok olurdu bu yüzyıllık tozlar belki. Ben böyle düşünürken olmazdı diyor az önceki adam: Toz dediğin yok mu olur, bağırsaklarına kadar girer, vicdanına yayılır, çocukluğunu kaplar, kasıklarını sızlatan bir ağırlıktır, bacaklarına dolaşır, sabrını tüketir ama bir yandan da sertleştirir kaslarını, zihnini katılaştırır yine de ve aklınla güreş tutar, yok olmaz, sen buna dayanacak, bu güreşi tutacaksın.

“Çayını içmedin. Pek gençsin. Kiminle konuşuyorsun. Önünde yığınla kitap var, telefon, bilgisayar, kulaklık. Dudakların kupkuru. Morarmış gözkapakların. Biraz su iç. Biraz gez, dolaş, dışarı çık. Yürü, toprağa bas. Git, dediysen de gittiğin yeri bilerek git, demek istedim. Yarın ne olacağını hiç kimse bilemez.”

Üç haftadır buraya geliyordum. Fakat bir tanım, açıklama, yorum geliştirdiğim söylenemez. İşe gitmem gerekmiyordu, çünkü masa başında çalışmıyordum artık. Nişanım işte şu az ötedeki kadına, bebensiz ve esmer olmasının dışında, epey benziyordu. Bense herkes gibi kendime, bir teselli, bir meşgale, bir karşılık bulmayı deniyordum. Dünyadan bu kadar korkan bir adam, aramızda oluşan bağ, uykularımı kaçıırıyordu ve burada, bu mekânda, sınırları kaldıran o kekremsi belirsizlik, bedensel ekşilik, bir vida gibi oyu-yordu zamanı.

Yenipazar’da üç yaşındayken bir salyangoz gördüğünü söylemişti. İçindeki ürküntü ve telaşa dair ilk anı. Korkuyu, o salyangozun şiirsel ilerleyişini takip ederken fark ettiğine neredeyse emindi. Ayrıca onu, nedense mutlaka kokladığına inandırıyordum kendimi. Kendi gözlerinle gör diyen nişanım ise deneyelim, diyerek daha sonra bir salyangozun yanına götürdü beni. Gülümsüyordu. Bense kaybolmaktan korkmaya başlıyordum. Siz de anlayabilirdiniz, nişanımdaki, bebeğini seven sarışın annenin gülümseyişi değildi.

Küçük bir yol dönemecinde rastladık. Saat ikiyi çeyrek geçiyordu. Hava sıcacık. Eğıldim. Yavaş ve sessiz de hareket etsem, hızlı ve gürültülü de davransam onun için fark etmiyordu. Salyangoz duruyormuş gibi, bir yandan da beni süzen bir açıyla, kabuğunu gövdesine kutsal bir uyumla yakıştırarak, ilerliyordu. Korkuyor muydu, kestiremezsiniz. Yarın ne olacağından haberi var mıydı, o da ortadan kaybolacak mıydı, anlayamıyordunuz. Yine de anlamak istiyordunuz. İnsanın sabırsızlığından bu istenç. Aceleciliğinden ama bu zamanda da biraz acelecilik lazım. Yarını, yalınkılıç bekliyoruz buna korku gerekiyor. Balmumundan şehir, her gün biraz daha yaklaşıyor güneşe, yaklaştırıyor bizi de.

Hayalet ortadan kayboldu sonra. Uğramadı, seslenmedi bana. Börekçi de kapatmış. Ters ters bakmasını özlüyor insan, sorgulatiyordu size kendinizi. Yıldırımdan sonra, tamamen ortadan kayboldu adam. Onu, babasının hayaleti karşısında deliren Hamlet gibi korkular ve kuruntular arasında tanıımıştım hâlbuki. Babasının tozlar içindeki hayaleti ona yakındır şimdi. Biz korkarken yer ve zaman, çalılar arasındaki yılanlar kadar sessiz ama sinsice ayağımıza dolaşıveriyordu işte. O salyangozaysa ne oldu bilmiyorum. Bir daha hiç görmedim. Evlendikten sonra. Evlendikten sonra hiç salyangoz gördüm mü emin değilim ama kıymalı börek yemeye devam ettim.

VİLDAN KÜLAHLI TANIŞ

Koku

Gün a aralı çok olmamıştı. Sabah so u unu yemekten buz kristaline dönmüş parmaklarıyla zile bastı. Ayakkabılarını kapının yanına, her zamanki yerine koydu. “Hoş geldin,” diyen cılız bir ses karşıladı kendini. Ve bir karşılık beklemeden gidip koridorun sonundaki odaya girdi.

Vakit kaybetmek istemedi. Perdeleri sıyırdı önce. Bir ışık hüzmesi mutfağın içine doğru inmeye başladı. Saçakları kirlenmiş ipek halıyı yuvarlayıp dertop etti. Ufak tefek bedenine rağmen omuzlayıp banyoya götürdü. Yatak odasının kapı aralığından Aylin Hanım’ı gördü. Adımlarını yavaşlattı. Banyodan aldığı bezle iki kapı arasında duran oyma ayaklı konsolun tozunu alır gibi oyalandı. Aynanın karşısında siyah saçlarını yana atıp beyaz tenine düşüren Aylin Hanım, evden çıkmak için hazırlanıyordu. Korku ile karışık bir his onu mutfa a doğru itti. Gidemedi. Oyalanmaya devam etti. Kadın, komodinin üzerindeki şişeye uzandı, kapağını açıp derin bir nefes çekti. Doldurdu ci erlerini. Bileklerine boynuna bir iki fıs... Davetk r bir kokuydu belli. Aynanın önünde eşi belirdi. Mutfa a geri dönmesi gerektiğini söyleyen i  sesi kuvvetlendi. Kalbi yerinden çıkıp a zının içinde atmaya başladı ama kapı aralığından kendine açılan dünyaya sırtını dönüp gidemedi. Adam, karısının beline doladı kollarını. Kafasını boynuna gömüp derin bir nefes aldı. Sonrası, aynadan birbirlerine bakıp gülümseme. Serpil, kendisinin bir ömre sı dıramadı ı şeylerin, gözlerinin önünde bir iki dakikada yaşanmasını garipsedi. Hayır, garipsemek değildi bu. Başka bir şeydi.  mrenme. Kıskanmaya yakın bir imrenme. Bilemedi.   inde beliren duygulara bir ad koyamadan mutfağın yolunu tuttu.

“ ıkarken kapıyı kilitlersin Serpil,” dedi Aylin Hanım. Evden her çıkışında yaptığı gibi uzun uzun tembihlemeyi de ihmal etmedi.

“Dolap üstlerini silmeyi unutma, çocuğun odasını da iş bitince mutlaka havalandır, biliyorsun alerjisi var. Ha bir de, ki bu birdeler hiç bitmezdi,   ekleri sulamaydı da ihmal etme.”

Bir iki şey söylemek istedi. Dilinin ucunda büyük bir kütle... Odayı söylemese de havalandıracağını, bunu her seferinde hatırlatmasına gerek olmadığını, çocuğunun alerjisinden daha önce kendisine hiç bahsetmediğini... Ya da okkalı bir “zıkkımın kökü” çekmek istedi. Elindeki bezi yağ bağlamış mutfak dolaplarında gezdirirken seslendi:

“Olur, Aylin Hanım.” Kapının kapanma sesi, suskunluğunun düğümünü çözüverdi. “Lafa gelince çiçekler benim bebeklerim gibi sulamaya gelince, Serpil. Şu evin haline bak Allah aşkına. Bunları dışarıda görsen önlerinde el pençe divan durasın gelir, ayy dersin ne temiz kadın ne bakımlı. Şu çarşafa bak. Mosmor. Hoş, biz sakız gibi yıkıyoruz da ne oluyor. Kader olacak insanda, kader.”

Hem söylendi hem de camları, yerleri, dolap üstlerini derken akşamı etti. Yakından bakılan hiçbir şeyin kırı de güzelliği de olduğu gibi göstermediği inancıyla, sildiği her yere bir iki adım uzaktan bakıp kontrol etti. Son iş, nevresim takımlarını da değiştirdi mi tamamdı. Girdi yatak odasına. “Yatacakları yere kadar bize toplattırıyorlar Gülistan abla. Çık yatağın içinden, giyin süslen yallah... Ohh, ne güzel dünya. Doğamadık ki şöyle bir dünyanın içine. Gözümüzü açtık yokluk. Baba ocağında ayrı, koca ocağında ayrı. Ne yapalım, gülmeyince güldürmüyor yaradan.”

Değiştirdiği nevresimi elleriyle düzeltti. Geriye bir iki adım atıp baktı. Aşağı doğru kaymış yatak örtüsünü yukarı çekti. Odadan tam çıkacakken komodinin üzerindeki parfüm şişesini gördü. Açtı kapağını. Derin derin nefesler çekti. Aylin Hanım’ın evden çıkarken ardında bıraktığı koku sarıp sarmaladı Serpil’i. Parfümü boynuna doğru yaklaştırdı. Sıkamadı. “Anlarlar falan, neme lazım. Hem günahtır, bir fıs da olsa el malı,” diye düşündü.

Altı kapılı giysi dolabına attı elini. Açmakla açmamak arasında yaşadığı kısa tereddütten sonra bir elbise çekti dolaptan. Tuttu üzerine. Döndü bir tur aynanın karşısında. Bu koca ayna insanı ne kadar da güzel gösteriyor Allah’ım. Yüzüm mermer gibi ne parlak. Yüzüne yabancılaştı. Bir başka yüz gelip bedeninin üzerine eklemelendi. Hiç olmadığı kadar güzel hissetti kendini ve bütün güzel kadınları, dünyanın bu aynalardan izlediğini düşündü. Yaklaştı. Dikkatlice baktı yüzüne. Kaşlarım. Dağınık, biçimsiz... Eliyle yokladı altlarını. Aylin Hanım’ın kileri, dedi, yay gibi. Sarkmış göğüslerini elleriyle alttan destekleyip yukarı kaldırdı. Sağına soluna döndü. Aylin Hanım’ın kileri düşündü. Bizim gibi ağız gözü kaymış sütyen takmıyorlar ya, tabii durur öyle dimdik. Vücudunu yeni keşfediyor gibi dönüp durdu aynanın karşısında. Sonra kaşlarına baktı tekrar. Gidip aceleyle portmantodan çantasını alıp küçük gözden cımbızını çıkardı. “Kadın dediğin, aynasını da cımbızını da çantasında taşıyacak anacım,” diyen Gülistan’ın sözleri çember oldu sardı etrafını. Kadın

dediğin ha... Tutturmuş bir kadın dediğin. Burada yaşayanları görmüyor sanki. Senin o kadınlığın anca evdeki sümsük kocana işler sevgili Gülistancım. Hıncını cımbızdan çıkarttı, çantaya bir hışımla atıp elbiseyi aldığı yere astı.

Sıyırdığı perdeleri çekip bütün odaları tek tek kontrol etti. Tembihlemeleri düşündü. Çocuğun odası. Alerji. Camlar. Açık. Çiçekler. Her şey tamam. Çıktı evden. Anahtar dönmeyene kadar kilitledi kapıyı. Caddeye attı kendini. Karşıdan gelen insanlara baktı. Sağından solundan geçenlere... Deri çantalar, altın kordonlu, büyük kadranlı saatler geçti kollarda. Sonra kokular. İse köze hiç bulaşmamış kokular. Uzaklaştılar sonra. Ardında bıraktıkları bu taze kokuları ciğerlerine çekip hapsetmek istedi Serpil. Sonra kendi mahallesine dönmek. Birilerinin yanından geçerken hapsettiği kokuları boşaltmak, ardında bırakmak istedi. Zihninde bir hayalin heyecanı ile yürürken yol üstünde, bulvarda ışıklı bir tabela dikkatini çekti. Refesta Bay Bayan Güzellik Salonu. Ne havalı bir isim Allah'ım. Mahalledekilerin, açtıklara dükkanlara kendi adlarını vermelerini çok kaba buldu. Refesta. Bir masal perisinin adı ya da bir yıldız. Bir adım attı. İçerideydi. Eşiği geçer geçmez bir tedirginlik kapladı içini. Koltuğunun altındaki çantasını bütün gücüyle sıktı. Buradan hemen çıkmalıyım, diye düşünürken "Hoş geldiniz," diyen cıvıltılı bir sese yakalandı. Kendinin bile duymadığı bir sesle "Hoş buldum," dedi. Sağlı sollu, yan yana oturmuş kadınlar ve erkeklerle doluydu burası. Yanık saç kokuları, makas şıkırtıları, şuh kahkahalar... İşaret edilen yere doğru geçerken ruhunu, kolundaki çantaya yükledi. Dünya büyüdü, Serpil küçüldükçe küçüldü. Kafasını kaldırıp her yerinden sarkıt avizelerin sallandığı ısıllı tavana baktı. Buraya ayda ne kadar elektrik faturası geleceğini Mustafa'nın yöntemleriyle hesaplamaya başladı. Günde şu kadar gelse, ayda... Zihninin otomatik işlevlerinden biri haline gelmişti hesap kitap işleri. Ani bir seste irkilmek kadar otomatik. Elektrik faturalarının derdine düşmeyi de öğretiyor bu hayat insana canım Gülistan abla. Üstelik bize ait olmayan faturaların bile. "Bırak Mustafa düşünsün bazı şeyleri," demekle de olmuyor işte. Gülistan'ın sesi yine bir çember olup sardı etrafını. Aynanın önünde duran makaslardan birini alıp kesip biçmek istedi o çemberi, çemberleri. Nereye gitse, ne kadar uzağa ne kadar kendine ait olmayan dünyalara da gitse, peşine takılıp gelen bu sesleri ardında bırakmayı öğrenemediğine öfkelenirdi.

Oturdu koltuğa. Bir kahve getirdiler önüne. Aldı bir yudum. Ayıp olmasındı. Eğdi sonra kafasını geriye. Kaşlarında yumuşacık bir el gezindi. Gece den kreme yatırılmış, belli. Mis gibi kokan bu eller karşısında kendininki... Yavaşça burnuna götürdü ellerini. Her şeyi bastırarak çamaşır suyu kokusundan kurtulmak için kazımak istedi derisini. Kazımak ve kendine yeni bir deri edinmek.

“Tamamdır, geçmiş olsun,” dedi aynı cıvıltılı ses. Kalan son yudumunu aldı kahveden. Elleri. Çamaşır suyu.Ama.Kaşları.Yay.Aylin Hanım.Benzerlik. Yüzünde hakim olamadığı bir tebessüm.

Kasaya yöneldi. Pos cihazının yanındaki çıplak kadın vücudunu andıran parfüm şişesini gördü. Kapağını açıp koklamak istedi. Yapamadı. Koltuğunun altındaki çantasına yüklendi. Sıktıkça sıktı. Alsam bi'tane ya, diye düşündü. “El kadar şeye o kadar para mı verdin, şu yoklukta,” diyen Mustafa'nın sesini de beraberinde getirdi bu düşünce. Sonra gitti o Mustafa. Uzaklara gitti. Yıldızlara, refestaya kadar gitti. Aynanın karşısında kumral saçlarını yana atmış, parfüm şişesindeki büyüleyici kokuyu bileklerinde, boynunda gezdiren karısının, davetkâr kokusu duyup uzaklardan geri geldi Mustafa. Sarıldı belinden Serpil'e. Birbirlerine baktılar aynadan. Gülümsediler. Sonra kafasını Serpil'in saçlarına gömüp derin nefesler çekti. Öptü saçlarından. Koku Mustafa'ya karıştı. Mustafa kokuya.

Bütün gün uğraştığı tozun kirin karşılığı olan parayı, bir parfüm şişesine bırakıp çıktı kuaförden. Büyük bir günah işlemiş gibi yüreğinde hissettiği ağırlığı eve kadar taşıdı. Sıvası dökülmüş evlerinin duvarına bakınca daha da ağırlaştı yüreği. Hiç mi yaşamayalım be Mustafa'm. Hiç mi gülmeyelim şu canına yandığımın dünyasında. Mustafa'nın geleceği saate yakın geçti aynanın karşısına. Keçeleşmiş saçlarına bir tarak vurdu, attı yana. Sonra parmaklarını diliyle ıslatıp kaşlarını düzeltti. Siyah, derisi kavlamış çantasından parfüm şişesini çıkarıp uzun uzun baktı. Açtı kapağını sonra. Bileklerine, boynuna sıktı. Bir iki fıs da saçlarına...Taze meyve kokuları, yeni tomurlanmış bahar çiçeklerinin ferahlığı yayıldı odaya. Genişledi. Büyüdü oda.

Mustafa geldi. Ellerini yıkadı. Mustafa eve gelince hep ellerini yıkardı. Camın önündeki, kadifesi eprimiş tekli koltuğa geçti. Mustafa işten gelince hep bu koltukta otururdu. Sıyırdı perdeyi. “Aç değilim,” dedi. Çay varsa içerim bi bardak.” Demli olsun, diye ekledi. Mustafa çayı demli severdi. Mutfağa geçti Serpil. Mavi emaye çaydanlıktan demli bir çay koydu Mustafa'ya. Yanına iki küp şeker. “Ellerine sağlık Serpil'im,” dedi. Mustafa ona hep Serpil'im derdi.

“Yorulmuşsun Mustafa.”

“Dayanılacak iş değil ki be Serpil'im. Üç kuruşa canımızı çıkarıyolar, ne diyim.”

Tekli koltukta uyuyakaldı Mustafa. Üstüne bir battaniye attı Serpil. Bir çay doldurdu sonra kendine. Serpiştiren karı izledi camdan.

SERPİL TUNCER

Çarşaf

Uyuştı. Kaskatı kesildi soğuktan. Omzundan sırtına doğru bıçak saplanır gibi bir ağrı girdi. Kuklacının sihirli parmaklarına bağlı kuklalar gibi boşlukta rastgele süzüldü önce sonra doğrularak vücudunu hizalamaya çalıştı. Dokunduğu çamaşırların ısıklандığından elleri ufak ufak karıncalanmaya başlamıştı. Zerre sıvı da olsa donuyordu ellerinde, parmaklarındaki morartılar büyüyordu gitgide. Hissettiği, parmak uçlarını artık yeterince hissetmediğiydi. Ne olacaktı ya... Ocağın on beş, diye düşündü. Soludukça buhar çıkıyordu ağzından ve beş katlı otel binasının tam tepesindeydi çamaşır ipleri. Islaklığın vermiş olduğu ağır sepeti taşıyarak dar koridorların merdivenlerini saya saya çıkmıştı. Üstelik uzun boylu birisine göre ayarlanmış çamaşır iplerine zar zor asılıp, acemi balerin gibi ayak parmaklarının ucuna bütün kuvvetini vererek asmıştı bir leğen yıkanmış beyaz çarşafları. Ayaz bir yayladan aşağıya inen köyün sürüsündeki semiz bir hayvan gibiydi o. Güçlü kuvvetli, kısa boyuna rağmen kemikli ancak akıldan yoksun. Güneyi düşleyen kuşlar gibi hasretti sığağa. Bir kedinin dertsiz tasasız uyuklamalarına imrenirdi derin derin.

İple, kendi kendisiyle mücadele ederek bitirmişti kocaman çarşafları asmayı ve içinden gelen bıkkınlıkla boşalan leğeni fırlatıp attı bir kenara. Yoruldu kolları. Çöküverdi çatıdaki eski meyve sebze kasasının üstüne. Sigara tüttür diye dürtüyordu şeytan. Gıdıklıyordu her yanını. Ve sessizce mırıldanıyordu kulağına “atın ölümü arpadan olsun, aldırma.” “He ya arpadan olsun” diye söylendi usulca. “Ellerim ısınsın azıcık hele. Tüttürürüm rüzgâra karşı.”

Karanlığın çöktüğü ve şehre kömür kokusunun hâkim olduğu bu saatlerde takatten düşüverirdi. Geçerdi canından. Azrail karşısına çıksa “alayım canını şuracıkta” dese direnmezdi ölmemeye. Küçülen gözlerine karşı inatla büyüyen hayal gücü, yarı uykuluyken gördüğü rüyalara bırakırdı kendini. Rüzgâra takılıp giden beyaz çarşaflardaydı gözleri. Sabaha kadar ayaz yiyen çarşaflar, kâğıt gibi dimdik kalacaklardı ve çarşafların eteklerinden sızan sular,

olur da hava don yaparsa, sabaha doğru buzdan minik havuçlar oluşturacaktı.

Başını kaldırıp gökyüzüne baktı. Şehrin ışıklarından yıldızlar seçilemiyordu. Yine başladı kendi kendine konuşmaya. Boşuna Deli Aysel demezlerdi adına.

“Şu kırmızı göğre bak allasen. Gök dediğin böyle mi olur hiç? Bizim yaylanın göğü öyle mi ya. Sis inmediği zamanlar ısıll ısıll yanar. Kayan yıldızlara uzansan tutacak gibi olursun. Rüzgârı sert eser ama dokunmaz insana. Dağların ruhu vardır. Ruhu olan bir tek dağlar mıdır acep? Nacağın, damların, avluların, değirmenin, hatta ıssız yolların bile ruhu vardır. Kaynak suyu asırlar öncesinin birikmiş yağmur suyudur. Bekletilmiş ot kokularına karışmış duru bir su hediye edilir kurban olduğum Hak tarafından. İçer içer kanmasın. Bu şehir ne biçim yer böyle. Ne havası, ne suyu beş para etmez.”

Sukuta erdi aniden. Lâl olmuştu dili, âmâ olmuştu gözleri. Dalıp gitti yeniden çarşafalara... Sonra... Karanlıkta beyaz rengin körleştiği ve sabun kokusunun yavaş yavaş gitmekte olduğu çarşafalar bir sinema perdesine çevriliverdi görünmez bir el tarafından. Hatırladı o büyülü perdeyi. Bir keresinde gitmişliği vardı resepsiyondaki Halil Abisiyle. Pek keyif almıştı sinemada film izlerken. Rüzgârla birlikte kımıldanan, yüzü uzayıp kısılan ama bütün netliği ile o yakışıklı ve daima gülümseyen babası görünmüştü çarşafaların üstünde. Marabalık yapmaktan eğrilmiş beliyle nasıl da kanlı canlı bir adam olup düşüvermişti perdenin üstüne. Ruhunun derinliklerinde özlemini duyduğu o adamı izliyordu ağzı beş karış açık.

Baltayı nasıl da vuruyordu küflü kalın tomruğa. Küt diye ayırıveriyordu tomruğu tomruk yapan parçaları yılmadan. Alnından inen terleri elinin tersiyle siliverdiğinde cepkenindeki köstekli saatin tik takları çarptı Aysel'in kulağına. Babasının gücü kesilince oturdu tomruktan arta kalan yığının üzerine. Tarladan gelen hızarın o ince sesine aldırmadan kızının yüzüne bakmaktaydı şimdi.

-Ey yaratılmışların Yaratanı! Ne zaman bitecek bu ekmek çilem? Yorulmuşum, tükenmişim gayrı. Kız Aysel! Ne diye yüzüme öyle boş gözlerle bakıp durursun? Deyiver hele, kolay mıdır işim. İte kaka büyüttümüşüm sizi... Evermişim üç ablanı. Abin de hayırsız çıktı deyyus. Kalktı göç eyledi baba toprağından. Elim böğrümde kaldı. Bir sen kalmışsan geride, tekne kazıntısı demişim sana emme...

Aysel ellerini çırpıp para ile tutulmuş alkışçılar gibi. Zıplayıp kesiverdi babasının sözünü yutağında bırakarak;

-Beni de mi evlendireceksin baba? Pek küçüğüm daha...

-On ikisinde evlenmek mi olur? Kim alır kız seni? Aklın yok bir kere. Boyun kısadır, köyde sana bodur Aysel derler. Hem bodursun hem aklı kıtsın.

Saçlarını jilete vurmuşum kız olduğun belli olmasın diye. Utanırım ahaliden. Başlık parası da kimse veremez sana. Emme...

-Emme?

-Aklın kıt olsa da güçlüsün kuvvetlisin. Nice erkek yarışamaz senin bileğini yere indirmeye. Düşünmüşüm taşınmışım. Çalışmana karar vermişim. Şehirde sana iş bulmuş emmimoğlu. Otelin çamaşırhanesinde çamaşır yıkayacaksın. İyi para verecekmiş sahibi. Yeme içme sorunun da olmayacakmış. Otelde yatıp, otelde kalkacakmışsın. He dedim, bilesin.

Deli Aysel, sırf bambaşka bir şehri ömründe bir kerecik de olsa görebilmek için sessizce eğişti boynunu. Sorardı kendine bu dağın ardı nere? Giderdi o dağa, ardını görmek için. O dağa gitse de yine merak ederdi, öbür dağın ardı nere. Kaybolurdu böylelikle günlerce. Bağladıkları da olmuştu eve, alıp başını gitmesin diye.

Dağın ardı dağ idi, bağın ardı bağ idi. Bu köyde değişen sadece iklimler, doğumlar ve ölümlerdi. Artar ya da eksilirdi mahsul. Kar yağardı kaz sürülerinin üstüne. Tezekler böceklenip çürür, ekin sapları kış armutlarını saklardı oldurmak için. Uzun kış gecelerinin kurbağaları, soyları tükenmişçesine tüyüverirdi ortalıktan ve sazlar hep dikine dikine yükselirdi göğe. Bildiği tek yağmur kırkikindi dedikleri idi. Öğleden sonra bastırır, ikindiye doğru kesilirdi. Eski püskü kıyafetleriyle o, bütün köyün ve çocukların eğlencesiydi. Deli Aysel'in arada bir gözüne görünen hayallerinin çaresi yok idi. Doktor zekâ yoksunluğu dese de anası kafasında durumu netleştirmişti. Aysel, daha kırk günlük bebekken, bir akşam vakti yumduğu yavrusunun banyo suyunu gece gece dışarıya döktüğü için cinlere kurban gitmişti. Bir daha dönmedi o muammalı yolculuktan. Satılmış ruhlardan oldu. Ziyarete gitti anne türbe türbe. Evliyaların kerametlerine sual olmazdı. Ses vermedi türbeler. Kulaksızlardan olmuşlardı. Anne de dilini hadım ettirdi dünya kelamı konuşmamak için. Kendi kabuğuna çekildi kader bildiği yarasının mumlarını bir başına yakmak üzere. Mumlar mumlara aktı bir ipe bağlanıp yeniden yandı. Gittikçe köreldi ateş ve artık anne, umuttan hayli uzaktı.

Elleri ısınınca yaktı sigarasını Aysel. Tülbendini indiriverdi başından. Jilete vurulmuş kafasını kaşıdı. Tırnaklarının içini yağlı konak doldurmuştu. Kokladı tırnaklarına yapışmış beyaz tortuları. Ölü kokuyordu sanki. Azıcık da çamaşır suyu.

Dizleri uyuşunca kalktı hışımla ayağa. Kaptığı gibi boş sepeti gerisin geri indi merdivenleri. Resepsiyondaki Halil Abisi ilişti gözüne. Konuk defterine kayıt alıyordu. Resepsiyon masasının hemen önünde, ayakta dikilen müşterinin kolunu dürtükledi Aysel. Heybetliydi müşteri. Dev gibi adam dediklerinden... Elinde siyah çantası ve şık takım elbisesiyle hayli zengin görü-

nümü olan adam, ne istediğini sorar gibi yüzüne baktı Aysel'in.

-Bir sigara versene aḡam, dedi Aysel.

-Kullanmam, deyip kestirip attı müşteri.

Aysel aḡlamaklı oldu. Yüzü ekşidi. Halil, sert bakışlarını Aysel'in üzerine dikti.

-Rahat bırak müşteriye. Hadi yallah odana! dedi.

Gitti Aysel. Düşmüş omuzlarını dik tutmakta zorlanıyordu.

Halil, müşteriye baktı:

-Hafif kafadan kontaklır dedi. Siz onun kusuruna bakmayın. Gelen geçen müşteriilerden sigara istemek dışında bir kusuru yoktur.

-Deli birini bu otelde nasıl çalıştırabiliyorsunuz? diye sordu adam.

-Babası uzaktan akrabam olur. Eti senin kemiḡi benim deyip bıraktıydı üç yıl önce. Köppek gibi çalışır iki gözüm önüme aksın. Otelin her işini görür karın tokluḡuna. Bazı bazı babası gelip görür kızını. Adamın eline üç beş kuruş sıkıştırırırır. Delidir dediysek zırdeli deḡildir elbet. Bazen öyle laflar eder ki şaşırıp kalırsın. Tedirginliḡinizi anladım ama siz rahat olun. Dedim ya; gelen giden müşteriilerden sigara istemek dışında kimseye bir zararı dokunmaz. Bir de kaçır gitmek ister, aklına estikçe. Tuttu mu tutar damarı.

-Ne yaparsınız o zaman?

Müşterinin bu sorusu karşısında afalladı Halil. Ne diyeceḡini bilemedi. Resepsiyon masasının altına doḡru eğildi. Elinde bir sopa ile müşterinin karşısına dikilivermişti.

-Dayak cennetten çıkmıştır beyim. Aha bu kötekle bir iki okşayırırır.

Müşteri ne diyeceḡini bilemedi. Eğitilebilir bir zekâ yoksunun sopa ile yola gelebileceḡine inanmak isteyen bakışlarla memnun, rahatlamış olarak anahtarını aldığı gibi çıktı odasına ama ne olur ne olmaz diye kapıyı içeriden sıkı sıkı kilitlemeyi de ihmal etmedi.

Halil, Aysel'i nasıl dizginlediklerine dair vermiş olduḡu sırrın açığa çıkmasının sıkıntısına düşmüştü şimdi. Vicdan azabı duymadan sopayı her zamanki yerine koydu. Bu günlerde Aysel'i daha fazla paylamalıym diye düşündü. Varlıḡı ile müşteriye rahatsızlık verdiḡini görmezden gelemezdi. Bu kız ortalıklarda görünmemeliydi. Otelin itibarı önemliydi.

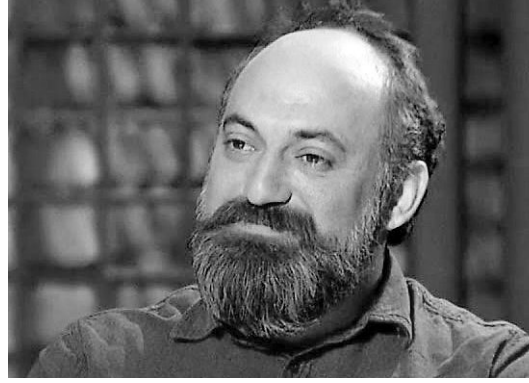
Aysel'se merdiven altında kendisine tahsis edilmiş ancak bir hayvan kulübesi genişliḡindeki odasında, eski demir yaylı yataḡına uzanmış, sopadan ırak günleri düşlemektedir. Otelin onca çarşafını yıkamasına rağmen kendi çarşafını aylar var ki yıkamamış olduḡunu fark etti. Yatak, ter ve rutubet kokuyordu. Ayaklarını yorganın içinde sere serpe uzattı. Çatırdayan kemikleri yataḡın içinde sızlamaktaydı. Uyumak istiyordu. Sadece uyumak... Rüyaların ve hayallerin olmadığı, ölüme benzer derin bir uykuya dalmak istiyordu ve böylece kapadı gözlerini.

BENİM ÖYKÜM

AYKUT ERTUĞRUL

Okumayı öğrendiğim günden bugüne kadar, kitaplar peşimi hiç bırakmadı, sanki kitaplara, öğrenmeye dair bir merak iksiri vardı da ben o meşhur çizgi filmde, küçükken iksir kazanına düşen Hopdediks gibi bilinçsizce, kazayla, ayağım sürçerek o kazana düşmüştüm.

Üç Nasihat

Her şey nasıl başladı bilmiyorum. Olaylar nasıl gelişti de iş bu noktalara vardı. Allah var, ben kendi hikâyemi (bir öykücü olarak) yazıyor olsaydım, bu kadar cesur (haşa) bir kurgu yapamazdım. Taşların birer birer yerine oturduğu, ol-an her şeyin ne erken ne geç tam zamanında olup her birinin tam geldiğine koyulduğu kusursuz bir ahenk ve lütufla tamamlanan bir kurgu... Haddimi aşıyorsam affetsin, Aziz ve Celil olan O, şüphesiz hikâye anlatanların ve kurgu yapanların da en büyüğü, en görkemlisi...

Bu yüzden öncelikle söylemeliyim ki, hem vallahi hem billahi az sonra söyleyeceklerimi kendimden bilerek, yani “benden hasıl olan bir şey” anlamında kendimden bilerek söylemiyorum. (Allah istikametten ayırmasın) Biliyorum ki ömrümde yazı adına şükür vesilesi ne varsa (ki böyle diyerek kendimde şükür vesilesi bir şeyler vehmettiğimi açığa vurmuş oluyorum. Bu fark ediş çoğu zaman yedeğinde tökezlemeyi taşır. O yüzden tekrar edeceğim: Allah istikametten ayırmasın) yalnız üzerimdeki dua(lar) ve O’nun akıl sır ermez işleri sonucudur.

Eh, deneyimli okur, bunca tevazu gösterisinin ardından gelecek “ama”yı beklemeye başladı zaten. Sanırım azıcık daha beklemek zorunda kalacak.

Yazmaya ilk nasıl başladım, neden başladım, beni ne harekete geçirdi de ömrümün uykuda ve uyanıkken geçen zamanının hatırı sayılır bir kısmını bu eyleme (yazmayı okumaktan hiç ayırmadım, hep tek bir eylem olarak gördüm) bir eyleme, yola adamaya karar verdim? Ne kadar düşünürsem dü-

şüneyim, hayatımdaki hiçbir ân, yazı yolculuğunun bütün yükünü tek başına yüklenecek kadar kuvvetli gelmiyor. Öyle ya; hangi yol ağzı, hangi durak, kendinden sonraki bütün bir yolculuğun hesabını tek başına ödeyecek kadar paha biçilmez hazinelerle doludur? Eğer biz hile yapıp belirlediğimiz âna sonradan, geriye doğru kredi yüklemiyorsak?

Tam tersini de söyleyebilir miyiz? Hangi yol ağzı, hangi durak, hangi ân bir seyrin dışındaymış muamelesi görmeyi hak eder? Hangisi bunca değersizdir? Sanırım birbirine zıt görünen iki sorunun cevabı da aynı: hiçbir!

Dostlar kırılmasın diye sorulduğunda “yazmanın, okumanın hikâyesini anlatan cevaplar veriyoruz elbette... Peki, kusursuz, eksiksiz bir cevap verebilmek mümkün mü? Hiçbir şey atlamadan bir hayatı kesintisiz olarak hikâye etmek (ya da hatırlamak) nasıl mümkün değilse varılmış (?) bir menzile varışın hikâyesini anlatmak da o kadar imkânsız. Ne oldu da öyküler yazmaya başladım? Ne oldu da “öykücü” oldum? Bilmem, kendimi böyle buldum. Bir sürü şeyin varlığı, başka bir sürü şeyin yokluğu bir araya geldi ve kendimi bir yolda buldum, yürüdüm. Sonra o yolu kendi bildiğimce ille de güzelce yürümeye azmettim. Her yolun ve her yolculuğun kolaylıkla indirgenemez, özetlenemez olduğunu söylemeye çalışıyorum; bir de genellenemez. Yani benim yolculuğumun hikâyesi, benden başka kimsenin işine yaramaz, benim hastalıklarım ve şifam, bana yazılmış, kullandığım kullanmadığım çoğunlukla şahsi ilaçlarla mümkün. Başka bir “okur”un işine yaramaz.

Sözü burada bırakırsam, beni şimdiden zevzek, biraz da laf ebesi bulan deneyimli okurun öfkesini üzerime çekmiş olurum. Çünkü o da ben de biliyoruz ki; yazmak, konuşmak hatta düşünmek ve yaşamak dahi önünde sonunda bir indirgeme, özetleme, genelleme ile mümkündür. Otuz sekiz yıllık ömrümde binlerce milyonlarca kez yapadurduğum bir şeyi, şimdi ne hakla yapmayarak, gönülsüzce yaparak hava atmaya, lafı dolandırmaya çalışıyorum?

Kendime haksızlık olmasın diye (deminden beri bir şey anlatmaya çalışıyoruz!) bir ya da birkaç andan bahsetmeyeceğim ama yine de birtakım genellemeler yaparak elle tutulur şeyler söylemeye çalışacağım.

Okumayı öğrendiğim günden bugüne kadar, kitaplar peşimi hiç bırakmadı, sanki kitaplara, öğrenmeye dair bir merak iksiri vardı da ben o meşhur çizgi filmde, küçükken iksir kazanına düşen Hopdediks gibi bilinçsizce, kazayla, ayağım sürçerek o kazana düşmüştüm. Hemen hiçbir açıdan kendimi layık görmediğim bu kutlu merakı hak etmesem bile düşmüştüm bir kere. Hak etmiyordum çünkü ne bir dâhiydim ne olağanüstü yetenekli ne zeki ne başarılı ne de doğum hakkı olarak önümde serili imkanlar vardı. İşte hikmetinden sual olunamayan Allah’a bu yüzden hep şükrediyorum, şükretmeli-

yim. Elbette dâhiler, zekiler zenginler de şükretmeli ama takdir edersiniz ki ben daha çok! Cesare Pavese, *Yaşama Uğraşı*'nda kaybetmekten en çok korktuğu şeyin “başlama duygusu” olduğunu söylüyordu yanlış hatırlamıyorsam. Ben başlama duygusunu, şevki hep yanıbaşımdaydım. Okumak öğrenmek ve sonra neden bilmem yazmak istedim. Okudum, öğrenmeye çalıştım ve yazdım. Şevkle, coşkuyla, -becerememenin, lütfun hakkını verememenin sebep olduğu suçluluk duygusu yakamı hiç bırakmasa da- heyecanla! Şimdi benden bir hikâye (ve belki öğüt) isteyene bu duyguyu aramalarını, dilemelerini ve inşallah bulmalarını öğütleyebilirim.

Yazı yolculuğumun başlarında kendime şöyle bir not düştüğümü gördüm geçenlerde:

“Üç şeyi bırakma. Sabır, ısrar, istikrar”

Üçü nasihat de aynı şeyden bahsediyor gibi; az önce bahsettiğim şevkten, Pavese'nin “başlama duygusu”ndan, ilhamdan, yaratıcı enerjiden, “tanrısal merak”tan bağımsız düşünülemez hasletler. Acemilik işte!

Şöyle devam etmişim:

“Yazamadığını ya da yazdığının kıymetinin bilinmediğini düşünsen de sabırla yazmaya devam et. İsrarla anlamaya çalış, iyi eserler üretebileceğine ısrarla inan, kendine inan. Oku oku oku, yaz yaz yaz, istikrarla...”

Geleneksel anlatılarda “Üç Nasihat” temasına çok fazla rastlarız. Ey deneyimli okur, başlangıçta iddialı bir söz edip hikâye anlatmayacağımı söylemiş bulundum, sonra pişman olsam da geri adım atamadım ama (işte yazının başından beri beklediğin, tevazu sınırını aşmadan hemen önce söylenen “ama”. Nasihat veren cüretin “ama”sı) kabul edersen kendi hikayemin “üç nasihat”ini bir özür olarak sana sunuyorum; affetmen dileğiyle. Çünkü bütün sözler, çıkarımlar, tespitler bir yana; içinde, Aykut Ertuğrul'un bir öykü yazarı olarak anıldığı bir hikâye varsa o hikâyenin bir yerlerinde genç adam bu üç nasihati belleyip kabullenmiş; başını eğip yürümüş olmalı. Yoksa mümkün değildi bunca olan.

Bir yazar, suç ve ceza tanımına ne kadar geniş açıdan bakabilirse kalem de o kadar güçlü olur. Kafka gibi. Camus gibi. Çünkü hak, haksızlık, adalet ve özgürlük, velhasıl insan olmanın asgari ölçütü bu tanımlama ya da tanımlayamamayla ilgilidir.

HANDAN ACAR YILDIZ İLE KARANLIKTA PATLAMA ÜZERİNE

Konuşan: **Banu Altınova**

Sizi Cam Koridor, Ağır Boşluk, İnatçı Leke, Açık Unutulmuş Mikrofon adlı öykü kitaplarınızla ve Kaybolmuş Kaderler Müzesi adlı romanınızla tanıyoruz. Son kitabınız Karanlıkta Patlama ise dünya edebiyatından seçilmiş öykülerin incelenmesinden oluşuyor. Öncelikle bu kuram-inceleme kitabı nasıl doğdu?

Heceöykü’de ilk öykülerimin yayımlanmasının ardından kitap tanıtım yazısı yazmamla ilgili talep gelmişti. Basılmaya değer görülen öykülerimi yazarken ilk tanıtım yazısında zorlandığım kadar zorlanmadığımı fark etmiştim. O gün de bugün de yazmanın kuram bilmekle ilgili olmadığını düşünüyorum. Fakat iyi metinlerle muhatap olmakla ilgili olduğu bir gerçek. Okuduğum metinler üzerinde düşündüm. Daima... Onları neden bu kadar sevdiğimi sordum kendime. Yazının zekâdan çok akılla, görmek kadar duymakla irtibatlı olduğu kanaatindeyim. Dergilerle, çıkış aşamalarında, öykü dışındaki metinler üzerinden de muhataplığımız sürdü. Metnin kendisi orada dururken onu açıklayan, özetleyen, şunu yapmak istiyor, bunu yapmak istiyor tarzı yazılar çok uzun süredir edebiyat dünyasında tercih edilmiyor. Eserin güzelliğine güzellik katmak için yazmıyoruz hakkında. O zaten kendine yeter, olduğu hâliyle güzel. Onu daha anlaşılır hâle de getirmeye çalışmıyoruz. İyi eserler üzerine yüksek sesle düşünüyoruz. Onları bir de yan yana koyuyoruz. Üst üste dizip dünyaya onların perspektifinden bakıyoruz. İnceleme ya da eleştiride ele aldığımız metni açıklamıyoruz, metnin aracılığıyla dünyayı açıklıyoruz. Öte yandan edebiyat metni bizatihi dünyayı açıklama derdinde değil. Kendisi dünyayı açıklama derdinde değilken biz nasıl onun aracılığıyla

dünyayı açıklıyoruz. Burada ayrıntılar devreye giriyor. Uzaktan, yakından bakıyoruz onlar aracılığıyla dünyaya. Edebiyatın özelliği bütün disiplinlere eşit mesafede duruşu. Meselesinin insan oluşu. Eser üzerine düşünmek, insanın kavranma şekli üzerine düşünmek anlamına geliyor. Okumaya devam ederken, okunanlar üzerine düşünürken ortaya çıkan yazıları biraz daha derli toplu hale getirdim. Kitaba giden süreç böyle. Öte yandan aynı öyküyü tekrar tekrar okuma zorunluluğu ortaya çıktı. Aynı metni farklı zamanlarda yeniden okumanın insana çok farklı pencereler açtığını görmek kendi adıma büyük kazançtı. Ve her defasında bu pencereleri okura da aktarmaya çalıştım. Olabildiğince...

Öyküdeki iyi bir başlangıcın, sonu içinde taşıdığını fakat merak duygusuna zarar vermediğini söylüyorsunuz. “Her susuş noktası, okurun içinde devam edecek cümlelerin başlangıç noktasıdır.” diyerek iyi öykünün bittikten sonra da okurun içindeki cümlelerin devam ettiği görüşündesiniz. Kitaptaki yirmi öyküyü de bu dikkatle seçmişsiniz. Bir metnin “eskiyen/eskimeyen metin” olmasında bu özelliğin etkisinden bahsedebilir miyiz? Aynı zamanda bir edebi metin yazarı olarak sizin öykülerinizin de başlangıçlarının sonu içinde taşıdığını söyleyebilir misiniz?

Kitapta bazı meseleleri uzun uzadıya anlatırken burada birkaç kısa cümleyle o uzunca anlattıklarımı zarar verir miyim endişesi taşıyorum. Baş-

langıcın sonu içinde taşınması derken, içinde gizlemesinden, örtülü tutmamasından, metni yapısal bir bütün kabul edersek, sonun başlangıçta doğasıyla/zorunlulukla içkinliğinden bahsedebiliriz. Fakat sona dair bir kopya/açık vermeden bahsedemeyiz. Başlangıcın sonu içinde taşınması (gizlemesi) konusunu bir örnekle açıklamaya çalışayım. Bir bebeğin yüzü, on sekiz yaşında ne şekil alacağını içinde taşır. Ama o yüze bakarak on sekiz yaşında o bebeğin yüzünün tam olarak ne şekil alacağını bilemeyiz. Görürüz ama bilemeyiz. Vardır ama merakı teskin etmez. Muhtevasında formülize olarak vardır. Bir öyküde ilk cümleyi okuyan birinin Yeşilçam sineması gibi son cümlede ne olacağını tahmin etmesi değildir elbette başlangıcın sonu içinde taşınması. Kitapta yirmi yazardan yirmi öykünün değerlendirildiği düşünülürse her yazarın kendine ait bir yazı kimliği var, edebiyatın genel geçer tavrının yanı sıra. Evet, eskimeyen öykünün, her yazarın kaleminin kimliğine rağmen noktayı koyduğu yerden sonra okurda devam ettiğini düşünüyorum. Öte yandan; cümlelerin sonuna koyduğumuz noktayı, geometrideki başlangıç noktası gibi düşünebiliriz. Böylece bir cümlelerin sonunda bulunan noktanın, içinde yüzlerce yöne gidebilecek bir doğru/ vektör ihtimalini taşınması üzerine düşünülebilir. Bu durum, nereye çekersen oraya gelen bir anlamla ilgili değildir. Tüm ihtimalleri içinde bulunduran anlamla ilgilidir. Dolayısıyla metindeki nokta, sona değil, başlangıca atıfıdır.

Benim öykülerimle ilgili sorunuza gelince... Zaman geçtikçe ben öykülerin ve romanın kendisi orada dururken onları açıklayan cümleler kurmaktan imtina eder oldum. Okur karar versin artık ona... Kuram kitabına emek verdim. Öyküye ve romana da vermiştim. Bazıları abarttığımı düşünebilir varsın onlar da öyle düşünsün... Bazen ruhumu çamaşır gibi sıkıp mandalla ipe asmış hissediyorum. Bu kitabı okuyup sevenlerin, ilk okudukları kitap bu ise ve öyküleri, romanı yine kuram vesilesiyle merak ederlerse hiç itirazım olmaz.

Öykü kişilerine “kahraman” diyerek tarih ve edebiyatın aktarma şekilleri arasındaki farklılığı vurgulamak istediğinizi belirtiyorsunuz. Tarihin ve edebiyatın “insan”a bakışı nasıldır? Bir öykü yazarı olarak sizin kahraman tanımınız nedir?

Edebiyat bütün disiplinlere eşit uzaklıktadır, profesyonel/uzman dili kullanamaz. Bu tutum, insanı kobay (salt gözlenen) olmaktan korur. Geçmiş, geleceğe kalarak kaydeder. Geleceğe kalmamışsa kaydettiği geçmişin anlamı yoktur. Tarih ise her hâlükarda kayıtsız şartsız geçmiş kaydeder. Bir edebiyat metni ile tarih metnini yan yana koyduğumuzda edebiyatın üstünlüğü, onu hâlâ elimizde tutmamızın arkasında onun çok büyük bir sınavdan geçmiş olmasının yatmasıdır. Yazının ilkel dönemlerinde semboller geleceği anlamak (kehanet, fal, büyü) için kullanılırken, alfabenin keşfiyle birlikte yazı

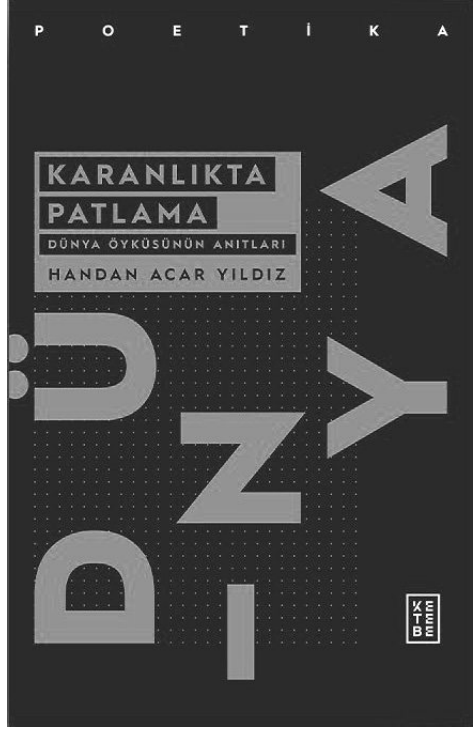
geçmişi kaydetmek için kullanıldı. Tarih, yaşamda öne çıkanların akışı şekillendirme gücüne inanırken, edebiyat kenarda kalanlara inancını korur. Kitap boyunca öykü kişilerine “kahraman” denilmesi, tarih ve edebiyatın aktarma şekillerinin arasındaki farkı vurgulamak içindir.

Edebiyatta bireyle birlikte soyut/genel/alegorik/mutlak/mükemmel/kahraman’dan; somut/tekil/münferit/günah işleyebilen/kahraman’a geçilmiştir. İdeal kişiden, hataya düşebilen kahramana geçişte bir takım değişiklikler gerçekleşse de bu kitapta öykü kişileri için “kahraman” tanımından vazgeçilmemiştir. Neden böyle bir tercih yapıldığı kitapta daha ayrıntılı açıklandı. Kadim edebiyatta, yani edebiyatta bireyden önce yazındaki

kişinin mücadele alanı kendi dışındaydı. Bazen devlerle, ejderhalarla bazen de ordularla savaşıyordu. Bu nedenle adı kahramandı. Modern edebiyatta öykü veya roman kişinin mücadele alanı ise iç dünyasına yönelmişti. Savaşımı dışta değil içteydi. Kahramanın tanımında değişiklik oldu böylece. Kitapta bu değişikliğe başvurmadan, neden yazın kişisine “kahraman” demeye devam etmemiz gerektiğini açıkladım. Öte yandan tarih kazananların hikâyesiyle ilgilenirken edebiyat kaybedenlerin hikâyesiyle ilgilenir. Çünkü kaybedenler çoğunluktadır. Bu yönüyle de edebiyatın kahraman tanımı tarihten farklıdır ama her zaman tarihten daha sürükleyicidir. Ne kadar isimsiz ise o kadar büyüktür.

Dâhi yazar olarak nitelendirdiğiniz Wolfgang Borchert’in öyküleri için “moleküler öykü” tanımlamasının yanı sıra “saç örgü” yapılı da ifadesini de kullanıyorsunuz. Bu tanımlamalar kitapta sadece Borchert’in öyküleri için kullanılıyor. Bu öykülerin diğer öykülerden farklılıkları nedir?

Her cümlenin hem tekil hem de tümel kuşatıcılığı vardır. Borchert’in öykülerinde kullandığı nesne ya da canlılar simge olarak en iyi şekilde seçilmiştir. “Tanrı’nın Gözü” isimli öyküde derinliğe göre renk değiştiren morina balığı nasıl tesadüfen seçilmemişse “Mayısta Mayısta Ötüyordu Guguk”tagu-

guk kuşu da tesadüfi değildir. İnsanın dünyadaki üveyliğini, ait olamayışını sembolize eder. Guguk kuşu kuluç asalağı bir kuştur. Bilimin asalaklık olarak tanımladığı eylem, onun kurnazlığı ya da çaresizliğidir. Kuluçka asalağı... Bu ifade dahi başlı başına edebiyatın konusu.

Öykülerinizde de romanınızda da felsefi dile hâkimiyetiniz dikkat çekiyor. Bu kitapta da, diğer metinlerin yanı sıra, özellikle Camus'nün öykücülüğünü anlatırken Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger, Karl Jaspers ile Camus arasındaki düşünce benzerliğine dikkat çekiyorsunuz. Metinlerdeki referanslarınız felsefe alanında derinleştiginizin göstergesi. Sizi felsefeye yönelten ne oldu ve edebiyatla felsefe arasında nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

Edebiyatın bütün disiplinlerle ilişkisi var demiştik. Hukuk, sosyoloji, psikoloji. “Suç” ve “ceza” kavramları üzerinde düşünen ve düşündüren, hele de bunu, telafisi mümkün olmayan bir fiil olan öldürme üzerinden yapan eserler, görünürde bu iki olguya işaret etseler de aslında tüm varlığa, varlık nede- nine ve yaradılışa işaret etmiş olurlar. İnsanoğlunun yaradılışla ilgili soruya verdiği cevap ne olursa olsun, bu sorudan sonra ilk karşısına çıkan konu hukuktur. Hukuk, ontolojiden bağımsız düşünülemez. Kutsal metinler de yapı olarak hukuk kitabı özelliği taşır. Peygamberlerin hayat hikâyeleri Hz. Musa'nın kazayla bir kişiyi öldürmesi ya da Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından öldürülmek istenmesine, pek çok elçinin kavmi tarafından öldürülmesine kadar “suç” ve “ceza” kavramına işaret ederler. Dinin dışındaki toplumsal kurumlar, ideolojiler ise yine “adalet” kavramını merkeze alırlar. Bir kesimin hakkını bir kesimden alma iddiasıyla (bunu gerçekleştirip gerçekleştirmemeleri öncül değildir) yola çıkarlar. Dolayısıyla hukuk, ontolojik soruların hemen ardından insanın önüne konulan toplumsal kurum ve dahi gerçekliktir. Camus ise suç ve ceza kavramlarına yaklaşımı açısından çok önemli bir yazar. Dostoyevski ve Tolstoy gibi. Edebiyat, hukukla kıyaslandığında, adalet arayışına rağmen suç tanımını muğlaklaştırır ve şahıstan genele yayar. Bir yazar, suç ve ceza tanımına ne kadar geniş açıdan bakabilirse kalemi de o kadar güçlü olur. Kafka gibi. Camus gibi. Çünkü hak, haksızlık, adalet ve özgürlük, velhasıl insan olmanın asgari ölçütü bu tanımlama ya da tanımlayamamayla ilgilidir. Bu perspektifi kazanabilmek ise felsefeden/düşünceden bağımsız olamaz. Mümkün mü? Edebiyat, bütün disiplinlerle ilişkili, onların kaynağı ise felsefe/düşünce. Dolayısıyla edebiyat ve felsefe arasındaki bağ zorunlu oluyor. Edebiyat ontolojiyle ne kadar ilişkiliyse felsefeyle de o kadar ilişkili olmak zorundadır.

Kitapta uyguladığınız tahlil metodu klasik tahlil metotlarından farklı. Hikâyelere farklı bir yöntem ve bakış açısıyla yaklaşıyorsunuz. Bu metodu oluşturma- daki referanslarınız nelerdir?

İlk sorunuzda ifade ettiğim gibi en başından beri çok severek, beğene-

rek okuduğum her metnin başında oturup biraz bekledim. Kitaptan önce eleştiri tarihinde metne hangi açılardan yaklaşıldığını görmeye çalıştım. Sıra dışı bir şey yapmak değildi amacım. Bütün bakış açılarını aynı anda dikkate almaktı. Bazen bütün bakış açılarını beraber dikkate almak, farklı bir bakış gibi görülebilir. En büyük referans noktam, metnin kendisiydi.

Karanlıkta Patlama’da dünya edebiyatından öyküleri incelemiştir. Türk edebiyatından öyküleri de inceleyeceğiniz bir çalışma olacak mı? Bu yöntemle hangi yerli öyküleri incelemek istersiniz?

Yerli edebiyatta öykü incelemeleri yapıyorum. Bu incelemeler iki yıldır “Deklanşörün Sesi” başlığıyla düzenli olarak *Muhayyel* dergisinde yayımlanıyor. Burada çağdaş hatta güncel edebiyattan metinler seçiyorum. İlk kitaplar içinden dahi seçtiğim metinler oldu. Fakat kitaplaştırmayı düşünmüyorum. Bu yöntemle yerli öyküleri incelesem, çağdaş olanları incelerdim.

Yeni bir kuram kitabı gelecek mi?

Yeni bir kuram kitabının taslağı zihnimde. Lakin hayata geçirecek enerjiyi kendimde bulabilir miyim bilmiyorum...

Bu güzel sohbet için çok teşekkür ederim

SAFİYE GÖLBAŞI

SEVGİ SOYSAL'IN FARKLI ŞARKILAR SÖYLEYEREK GİDEN ÖYKÜ KADINLARINA ÖZNEL BİR BAKIŞ

30 Eylül 1936'da, Selanik doğumlu mimar-bürokrat bir babayla Alman bir annenin altı çocuğundan biri olarak dünyaya gelen Sevgi Soysal, arkeoloji okuyup radyo yayıncılığı yaptığı sıralarda öykü ve yazılarını Dost, Yelken, Ataç gibi dergilerde yayımlatmaya başlar. İlk öykü kitabı *Tutkulu Perçem* 1962 senesinde yirmi altı yaşında iken yayımlanır. Bu ilk kitabı, 1968 yılında, çerçeve öykü tekniğiyle yazdığı ve en çok ses getiren öykü kitabı *Tante Rosa* izler. Yaşama veda ettiği yıl olan 1976'da ise *Barış Adlı Çocuk* ismini verdiği son öykü kitabı okurla buluşur.

Soysal bu üç öykü kitabında da sözü uzatmadan, lafı dolandırmadan, akıcı bir dil, ironik bir anlatım, zengin mizahi bir üslup ve bazen yoğunlaşıp bazen seyreden bir şiirsellikle hep kadınları ama daha çok gitmek isteyen kadınları yazar.

Bu kadınlar, *Tutkulu Perçem*'de yabancılık hissi içinde daima bunalan kadınlardır. Kendilerini şiirsel bir dille, rahatça ifade ederler. “Ben, kadının biriysem sevimliyim, sen bilmezsin güzel miyim, bu en büyük güzelliğim senin bilmezliğin, duymazlığın.” Ölesiye sıkılırlar “kalabalıklarda”, “erkek ağaçlar”ın yanlarında, “şehrin dorukları”nda, “İşte yine sıkılıyordu kadın. Bıraktı kocalarını, nenlerini, bilmemnelerini ve yürümelere çıktı.” Her yerde yabancı, her an yeni bir yolculuğa çıkmaya hazırdılar. Yine de bir müddet sonra -tabi bir gün yeniden çıkıp gitmek üzere-, “İçinde yemek pişmezmiş gibiliği güzel evlerine” dönerler. Bir sevgisizliği öldürmeye yeltenirler bazen de ve koşarlar; “Taşlar, hendekler kayıyordu tabanlarımın altından. Çakıl taşlarım avucumun içinde. Koşuyordum. Yeni nisanlara, lacivert yağmurluğuyla yeni bir sıkıntıya ansızın.”

Şiirsellik, *Tutkulu Perçem* için kullanılabilecek anahtar sözcüklerden biri. Soysal bu ilk kitabında diğer iki öykü kitabının aksine dille bolca oynamış,

metaforik anlatımdan yararlanmış, özgün bir anlatım şekli yakalamıştır. Yazar bu şiirsel söyleyişle ikinci yeninin öyküdeki seslerinden biri olarak rahatlıkla anılabilir. On üç öykünün yer aldığı kitapta öykü isimleri de kitabın içeriği hakkında fikir verir. Örneğin; “Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Gitti” keza “Diyerekten Bizi Bir Yarın Kıyısına Bıraktılar -Baktık- Biziz Aşağılarda” gibi.

Kitapta en çok dikkat çeken öykülerden biri ise; “Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte” adlı öyküdür. Öykü bir kız çocuğunun babasına yönelttiği olumsuz duygularla açılır ve sayfalar ilerledikçe karşımıza savaşa ve bir kurtarıcı olarak babadan daha güçlü, babayı alt edecek bir başka babaya (Hitlere!) duyulan özlem çıkar. Okur, tariz sanatının ince bir örneğini okur gibi okur “ah bi savaş çıksa” temennisinde bulunan bu kız çocuğunun öyküsünü. “*Ah gelseler, bi gelse uçaklar, savaşlar bi ulaşsa bize, o zaman ne güzel olacak, şimdiye dek olamamış, özlediğim, bilemediğim en güzel şeyler olacak.*”

Tutkulu Perçem’deki anlar ve sahneler *Tante Rosa*’da yerini olaylar zincirine bırakır. *Tutkulu Perçem*’de kısmen birbirine benzeyen, isimleri olmayan, değişik mekânlarda, farklı yaşam kesitleriyle karşımıza çıkan kadınların aksine *Tante Rosa*’da tek bir kadın vardır, tek bir kız çocuğu ve tek başına bütün “kadınca bilemeyişleri” simgelemektedir. Üstelik Tante Rosa gitmek istemekle kalmayıp gerisinde üç çocuk, bir koca, margarita ekili bir bahçe ve kaz kızartmalı pazar günlerini bırakarak gitmiştir de.

Yazar, *Tante Rosa*’yı teyzesinden aldığı ilhamla yazmış ve bu kitap yerli bulunmadığı gerekçesiyle yayımlandığı yıllarda çokça eleştiri almıştır. Daha sonra kitabı Almanca ’ya çeviren Soysal’ın annesi ise, bu kitabı bir Alman’ın yazamayacağını, ancak büyürken ailesindeki kadın akrabaları ilginç bularak gözlemleyen Sevgi Soysal’ın yazabileceğini söylemiştir.

Tante Rosa bir anti kahraman olarak oldukça ilginç bir karakterdir. Düşen,

yeniden kalkan, her düşüşte hayata daha çok sarılıp her kalkışta hayattan biraz daha kopan, hem gayretli hem talihsiz, hem tedbirsiz hem cesur bir kadın. Sevgi Soysal, onun hikâyesini hızlı, dalgacı, neşeli, kısa, anlaşılır cümlelerle bir olaylar zinciri şeklinde anlatır. Bu olaylar zincirinin altında kitabın alt metni okuruna muzipçe göz kırpar. Tante Rosa, topluma başkaldırmıştır, birey olmaya çalışmaktadır, herkesten farklıdır, bir yandan neşesini de kaybetmemeye çalışıyordur, hiçbir toplumsal kodla kodlanmamıştır. Belki yeni bir düzen yeni bir insanlık hâli aramaktadır. Ne var ki işleri bir türlü yolunda gitmiyordu. İşlerinin yolunda gitmemesinin en büyük sebebi belki savaş sonrası bir dönemde yaşıyor olması ya da onu rahat ettirecek özel bir yeteneğinin olmamasıdır.

“Tante Rosa At Cambazı Olamadı” diye başlar kitap, ancak sayfalar ilerledikçe görürüz ki Tante Rosa rahibe de olmaz, aforoz edilir. Katolik de kalmaz. Sıradan bir eş normal bir anne zaten hiç olamaz. Mezar bakım firmasını da işletemez, bir vestiyer bir tuvaletçi, bir pansiyoncu ya da mesela İngilizlere makbul bir gelin de olamaz. Hatta elinde gitarı, kimse ona söylemediği için kendi kendisine, *“I love Tante Rosa”* diye şarkılar söylediği bir zamanda, gayri ahlaki bir işte dâhi onun bunu hak etmediği gerekçesiyle çalıştırılmaz ve bu garipten öte garip durum şöyle anlatılır: *“Tante Rosa bir kapı dışarı atılmadır. Çalıştığı ayın parasını bile alamadan. Bu evde de her şey parsellenmiş. (...) ahlaksızlık, namussuzluk bunu koparıp alanındır anladı.”*

Esasında bütün bu olamamışlıkların yanı sıra Tante Rosa tek bir şey olmuştur hayatı boyunca: Sizlerle Başbaşa dergisinin sadık ve mümkün olduğu kadar neşeli bir okuru! *“Her insanın kendi aptallıkları, durmadan gülebilmesi için yeterli bir kaynaktır. Şu hâlde niçin acı çekmeli? Tante Rosa hiçbir zaman acı çekmedi denebilir. Ama yaşamak zorunda olmak, sürdürmek, ısrar etmek. Bu Tante Rosa demektir.”* Soysal, kitabını belki de şu cümleyle özetlemiştir: *“Tante Rosa; bütün gerçekleri yaşamak, ama yine de ısrarla Sizlerle Başbaşa dergisine kanmak demektir.”*

Tante Rosa’dan sekiz yıl sonra 1976’da yani 12 Mart askeri darbesinin ardından Soysal’ın son öykü kitabı *Barış Adlı Çocuk* yayımlanır. Bu son kitap bizi 1970’lerin siyasi ve kaotik atmosferinden, toplumcu gerçekçi söylemden, yazarının bizzat yaşadığı hapislikten ve onu yaşamdan koparıp götürecek hastalığından etkilenmiş bir dille karşılar.

Bu son kitabında diğer iki kitabına göre daha fazla kadın karakterin yanı sıra zaman argoya varan sivri, rahatsız edici, süssüz, çıplak bir dildir okuru bekleyen. Tutkulu Perçem’deki anlatıktan hemen hemen hiç iz kalmamış, yazarın sesi artık bambaşka bir tona bürünmüştür.

“Savaş ve Barış”, “Bir Görüş Günü”, “Zulmet Sevinci” ve kitaba adını veren “Barış Adlı Çocuk” isimli öyküler 1970’lerin siyasi ortamını sol taraftan anlatır. Mekân hapisanedir. Öykülerde paralellik mevcuttur. Bazı karakterlerin isimleri dâhi

aynıdır. Bu öykülerde yaşam standartları en alt düzeydedir. İnsani ilişkiler yozlaşmış, sapla saman birbirine karışmış, insanlar olabildiğince kabalaşmış, birbirlerine hınçla yabancılaşmıştır. Sürekli bir psikolojik yer yer fiziksel çatışma mevcuttur. Ancak tüm bu olumsuzluklarla beraber bu öykülerin satır aralarından bir umut ışığı parlamaktadır. Bu ışık, öykülerin yazıldığı atmosferden gelemeyeceğine göre kuşkusuz Sevgi Soysal'ın anlatış şekline yani bizatihi yazarın içinden gelmektedir. Adı geçen öykülerde insanı aşağı çeken tüm rezil ve zor durumlar yadırgamadan, öğrenmeden, aşagılamadan, abartmadan, doğrusunu öğretmeye kalkışmadan, altında ezilmeden olduğu gibi yazılmıştır. Bu öyküler, zaman zaman yerli olmamakla eleştirilen bir yazarın kaleminden çıkması hasebiyle de ilginçtir.

Barış Adlı Çocuk'ta öne çıkan bir öykü de "Eskici"dir. "Eşya"dan kurtulmaya çalışan bir kadının öyküsü anlatılır. Yalnız kendi evindeki eşyaları değil topyekûn tüketim çılgınlığını alıp götürecek bir "eskici"yi bekler kahramanımız ve şöyle der: *"Ne zaman gelecekti bu eskici? Televizyon ruhsatı ödeme kuyruğuna zincirlenmiş forsaları ne zaman kurtaracaktı?"*

"Bir Ağaç Gibi" isimli öyküde ise yazarın hastalığından izler vardır. Okur, hayat ve ölüm arasında; henüz yaşıyorken ölmek üzere olmak arasında gidip gelir. *"Ben' sözcüğünü hep bir takım kavramlar, düşünceler, beden ötesi durumlar içinde kullanmak; hep soyutlamak kendini ve sonunda bedeninin gizleyebileceği, barındırabileceği hastalıkları hiç getirmemek akla; mümkün, somut cürümlere yan çizeceğini sanmak. Gelişen kavramlar, bilendikçe bilenen algılamalara hiçbir bağışıklık kazandırmaz oysa bedene."* der yazar hastalığını kabullendikten sonra. Yine de umudu elden bırakmaz ve öyküyü şu cümlelerle bitirir; *"Kuru dallarından, kurumaya yüz tutmuş, öz suyunu tüketmiş uzantılarından budanmış bir ağaç gibi yenilenmeye bakmalı. Kozası içinde bekleyen tırtıl, bir ipekböceğine dönüşüyorsa bu durmak değildir. Ağacın en yoz yeri budanınca filizlenecektir."* Bu sefer gitmek istemeyen bir kadındır Soysal'ın öykü kahramanı. Ama değil mi ki o bir Sevgi Soysal kadınıdır o hâlde o da gidecektir, gitmek bir yazgıdır çünkü Soysal ve kadınları için.

Sevgi Soysal edebiyatının çokça otobiyografik öge taşıdığı söylenir, doğrudur da. Ancak Soysal'daki otobiyografik söylem hiçbir zaman bir mahremiyet ifşaatı yahut ancak yazarının anlayacağı kapalılıktaki metinlere dönüşmemiştir. O, yazmayı, anlatmayı, yazı masalarını sevmiş; önünde yazmak için sadece on dört sene olduğunu biliyormuş gibi hızlı hızlı anlatmış, farklı siyasi görüşteki okurlarını, bazen düpedüz siyaset yapsa da edebiyat şemsiyesi altında buluşturmaya başarmıştır.

Sözlerimi, henüz kırk yaşındayken aramızdan ayrılan Soysal'ın Londra'da tedavi gördüğü sırada yazdığı yazılardan birinin hitamıyla noktalamak istiyorum: *"(...) hayat inat tanımaz. Direnmeden, inatlaşmadan paylaşılması gerekir. Şairin dediği gibi, 'Davaları halletmez ölüm, hayatı paylaşalım.'"*

ALİ NECİP ERDOĞAN

ÖYKÜ VE ALEGORİ - 1

Alegorinin Tanımı

Felsefe literatüründe “Mağara Alegorisi” olarak bilinen Platon’un gerçeklik algımıza yönelttiği bir soru (aslında sorgulama) vardır; bu soru bir öykü üzerinden (öyküleme yoluyla) aktarıldığı için edebiyat literatürünü de yakından ilgilendirir. Hem “düşüncenin aktarılma biçimi” bakımından hem de söz konusu düşüncenin herkes tarafından “anlaşılmasını” sağlamak amacıyla oluşturulan bu “kurgu”nun **alegorik** olarak ifade edilmesi; zihinde tasarlandığını ve bir düşüncüyü açıklamak için kullanılmış olduğunu bildirir. “Gerçeklik nedir?” sorusuna cevap vermek için Platon bir kurgu yapar, yani bir öykü anlatır. Platon, olay örgüsünü, kendi düşüncesini aktarmak için düzenlemiştir, yani Platon’un başından geçen bir olay değildir, zihninden geçen bir olaydır, bu nedenle de kurgusaldır. Olay örgüsündeki bu düzen, Platon’un sorduğu soruya cevap olacak şekilde dinleyenlerin (okuyanların) hem bu düşüncüyü anlayabilmelerini hem de verilen cevabı görebilmelerini (zihinlerinden canlandırmak suretiyle bir cevap aramalarını) sağlar.

Burada iki olgu söz konusudur; birincisi, zihinde tasarlama; ikincisi, öyküleme. Bu iki olgu, alegorinin “ne olduğu”¹ ile ilgili yapılan tanımların tamamında mevcuttur. Ancak, açıklayıcı olmalarından ziyade perdeleyici olmaları nedeniyle yapılan tanımlar oldukça enteresan bir hal almış gözükmektedir. Mesela TDK Sözlüğü alegori için iki tanım veriyor, ilki, “*bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme, yerine koyma*”; ikincisi, “*bir sanat eserindeki öğelerin gerçek hayattan bir şeyleri temsil etmesi durumu*.” Birinci tanımdaki “*daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme*” (yani tasarlama ve öyküle-

¹ Alegori istiare, teşhis (kişileştirme), mecaz sanatlarından oluşur. Bir şeyi söylerken başka bir şeyi kast etmektir. Osmanlıcası İstiare-i Temsiliyye’dir. Dante’nin “İlahi Komedyası”, Şeyhi’nin “Harname”si, Şeyh Galip’in “Hüsni ü Aşk”ı, alegoriktir. Yahya Kemal’in “Sessiz Gemi”, Tevfik Fikret’in “Devenin Başı”, Ahmet Haşim’in “Merdiven” adlı şiirleri de alegoriktir. Platonun mağara alegorisi de en bilinen ve en etkileyici örneklerdendir.

me) ile ikinci tanımdaki “*temsil etmek*” (asıl olanı başka bir şeyle ifade etme) açıklamaktan çok, alegorinin işleyiş şeklini, sürecini anlatıyor.

Öte yandan alegoriyle ilgili bir tanım vermek onu (kullanım yeri ve şekli bakımından) sınırlayan bir etkiye neden oluyor ve tam da kendisi bir “şeyi” (düşünerek zihinde oluşturulmuş tasarımı) açıklamanın “aracı” olarak kullanılacakken, onun “ne” olduğu, açıklayacağı şeyin “ne” olduğuyla karışıyor ve tuhaf, içinden çıkılması zor sonuçlar doğuruyor. Açıklayacağı “şeyi” kuşatıp kapsaması, onu bir örtüye dönüştürürken onun ne olduğu önceliğini yitiriyor ve açıklamaya çalıştığı şeye dönüşüyor. Ancak açıklamaya çalıştığı şey bir şekilde anlaşılırsa, o da o zaman kendini açmış, böylelikle anlaşılmış oluyor. Tuhaflık işte tam burada; çünkü tanımın kendisi de alegorik oluyor.

“*Daha iyi kavranmasını sağlamak*” için, benzetilenin “*temsil kabiliyetine*” başvurmak alegoridir, deniliyor. (Çalışkan birine “karınca” diye isim takılması gibi. Eğer karıncayı bilmiyorsak, o kişiye neden karınca denildiğini anlayamayız.) Açıklamadan ziyade, temsil edenin bilinirliği ön plana çıkıyor. (Karıncayı biliyoruz ama adamı tanımıyoruz. Adamı sadece karınca üzerinden tanımlamamız da yeterli değil.) Bu yanıltır demiyorum, tuhaftır diyorum. Temsil edenin, temsil kabiliyeti, yani temsil kuvveti alegoriyi belirliyor. Güçlü temsil alegori; zayıf temsil imge, benzetme ya da metafor olabiliyor. (buradaki “zayıf” nitelemesi yetersizlik anlamında değil, bütünü değil de parçayı temsil etmesi anlamında). Yani daha az temsil eden, çağrıştıran, anıştıran alegori olmuyor. Gerçekten de daha iyi “temsili” eden ve “kavranmasını sağlayan” alegoridir. İyi de bu bir tanım değil ki! Alegoride söz konusu edilmesi gereken, “anlatılmak istenilenin”, “temsili” ya da “kavranmasını sağlamak” değil onun “izdüşümü”² (yansıması) olmalıdır. Zira, temsil sembolik olana; kavranmasını sağlamak da metafor veya imgeye çıkıyor. Oysa “izdüşüm” anlatılmak istenilenin başka bir düzlemde (dünyada, evrende...) yansıtılmasıdır yahut yansıyanın anlatılmasıdır. Öyleyse alegori bir tür paralel evren yaratma/var etme girişimidir. Bir varlığın ya da olay örgüsünün karşısında, yaratılan yeni bir dünya ile aynı varlığın ya da olay örgüsünün yansımasını anlatmaktır. Bir “asıl” ve onun “gölgesi” gibi. İki dünyadan birinde var olanın (karakter, olay örgüsü, durum) diğerinde de aynıyla var olması durumu.

O yüzden bir “asıl” ve onun “gölgesi”dir söz konusu olan. Asıl olanı anlatmak alegori değildir ama gölgeyi anlatmak alegoridir. Burada iki husus çok önemli; birincisi, gölge “asıl” olanın izdüşümü olduğu için gölgeyi aslına uygun olarak anlatmak; ikincisi ise, gölgenin “asıl” olanın anlaşılmasını sağlayacak şekilde işaretler taşımasının gerekliliği. Zira bir gölgeden (işaretler

² izdüşüm (bileşik • ad):1.f iz. bir ışık kaynağından çıkan ışınlarla bir ekran üzerinde görüntü oluşturma. (projeksiyon); 2.bu yolla oluşturulmuş olan görüntü.

olmadan) aslı anlamak her zaman mümkün olmayabilir.

Modern edebiyatta³ bunun en önemli örneklerinden biri George Orwell'in *Hayvan Çiftliği*'dir. Orwell, bu romanda, domuzların tüm hayvanlara eşit haklar ve daha iyi yaşam koşulları vaad ederek onları örgütlemesini ve çiftliğin sahibine karşı ayaklanmalarını, böylece çiftliğin kontrolünü ele geçirmelerini anlatır. Fakat domuzlar bir süre sonra yozlaşır ve vaatlerini unutarak kendi oligarşik düzenlerini kurmuş olurlar. Orwell, bu kurgusal öyküsünde hayvanların yapmış olduğu devrimi anlatır ama aslında Sovyetler Birliği'ndeki komünist devrimin nasıl başladığını ve süreçte nasıl evirildiğini, böylelikle de oligarşik bir diktatörlüğe nasıl dönüştüğünü anlatmaktadır.

Hayvanların yaşadığı çiftlik "gölge"dir. Asıl olan ise, insanların bir devlet düzeni içinde nasıl yaşadığıdır. Gölgenin anlatımındaki işaretler ise, asıl anlatılanın Sovyetler Birliği olduğunu bize gösterir.

Alegorinin Gerçekliği

Eğer hayat hikâyenizin, tercihlerinizin bir sonucu olarak bu noktaya (sizin için o nokta hangisiyse) geldiğini düşünüyorsanız, bir kurmacanın içinde olduğunuzu zorunlu olarak kabul etmeniz gerekir. Zira tercihleriniz sizi belirlemiştir. Bunu değil de onu seçseydiniz hayatınızın seyri değişecekti. Tam da bu anda seçmedikleriniz, yaşamadığınız bir "dünyayı" (hayatı) kurmanıza/kurgulamanıza sebep olacaktır. Örneğin üniversite sınavında çok yüksek bir puan aldınız ve ülkenin en iyi tıp fakültesine girebiliyorsunuz. Doktor olmak hayalinizdi. Fakat siz tercihlerinizi yaparken ülkenin en zengin adamı size yüksek bir maaşla reddedemeyeceğiniz kadar cazip bir teklif sundu: benimle çalış, sana her şeyi öğretip seni çok iyi bir yönetici olarak yetiştireceğim, benimle birlikte dünyanın birçok yerine seyahat edeceksin ve maaşın da elli bin lira olacak. İster iyi bir yönetici olmayı isterse iyi bir doktor olmayı tercih edin, durum değişmeyecektir. Çünkü hangisini tercih ederseniz edin, diğer tercih aklınızın bir köşesinde sizinle birlikte yaşayacaktır. Tercihinizi başınızdan geçen hayat serüveniniz olarak yaşayacaksınız, bu sizin hayat hikâyeniz. Tercih etmediğinizi ise öykünüz olarak kurgulayacaksınız. Böylelikle hayatınız kaçınılmaz olarak bu ikisinin toplamı ve bütünüyle (her iki tercih birden) kurmacanın ürünü olacaktır. Hangisini tercih ederseniz edin, hep diğerini de zihninizde yaşatmış olacaksınız ve sürekli kurgulayacaksınız.

Şu ana kadar alegoriyle ilgili bir şey söylemediğimi düşünüyorsanız, kesinlikle yanılıyorsunuz. Eğer bu iki tercih dışında bambaşka bir seçenek yaratmış olsaydınız gerçekten muhteşem olurdu. Ama bu tamamıyla farklı

³ Geleneksel edebiyattaki alegori bu incelemenin konusu değildir.

seçenek bile aslında diğer seçeneklerin varlığından doğan ve o iki seçeneği seçmemiş olmaktan var edilen üçüncü seçenek olacaktı. Aynı şey Dördüncü ve beşinci seçenekler durumunda da sonsuza kadar çoğaltılabilecekti... Öyleyse alegorinin bir unsuru da tercih etmediğiniz seçeneğin tercih ettiğiniz seçenekle birlikte var oluşudur. Tercih etmediğiniz seçenek sizin alegorinizdir, gölgenizdir, sizi yaşamınız boyunca takip edecek olandır. Eğer tercih etmediğiniz seçeneği anlatırsanız, onu tasarlayacak, kurgulayacak ve öyküleyeceksiniz. Sizin şimdi yaşadığınız hayat “asıl” iken, kurgulayıp anlattığınız bu öykü “gölge”niz olacaktır.

Öyleyse alegorinin varlığından söz edebilmek için iki dünya gereklidir: biri görünen, diğeri görünmeyen. Yani yaşanılmış olan ve yaşanılmadığı için sızısı içinizde kalan. Alegorik anlatımda asıl hikâye görünmeyendir/yasanılamayandır. (Şimdi yer değişti, asıl olan “anlatı” dünyasında “gölge”ye dönmüştü.) Görünen (anlatılan) hikâye, görünmeyeni (asıl hikâyeyi) gizledi, örttü. Böylelikle “anlaşılmazlık” evreni yaratılmış oldu. Burada da alegorinin en önemli işlevi olan “anlaşılmazlık”la karşılaşmış olundu.

Kafka’nın alegoriyle ilgili anlattığı şu küçük öykü, açıklayıcı olduğu kadar anlaşılmazdır da. *“Alegorilerin söylemek istedikleri tek şey, anlaşılmaz olanın anlaşılmaz olduğudur. Bunu da zaten biliriz. Oysa her gün baş etmeye uğraştığımız sorunlar bambaşka bir iştir. Bu konu hakkında adamın biri bir zamanlar, ‘Bu inadının nedeni nedir?’ diye sormuş. ‘Yalnızca alegorileri izlediyseniz, siz kendiniz de alegori olursunuz ve böylelikle tüm günlük sorunlarınızı çözersiniz.’*

Bir diğeri, ‘İddiasına varım ki, bu da bir alegori’ demiş.

İlk adam, ‘Kazandın’ yanıtını vermiş.

İkincisi, ‘Ama maalesef, alegorik olarak’ demiş.

İlk adam, ‘Hayır, gerçek hayatta,’ demiş. ‘Alegorik olarak, kaybettin.’”⁴

Burada anlamın, okuma yoluyla nasıl sonsuz sayıda çoğaltılabileceğini görürüz. Üstelik “tercih edilmeyen seçeneğin” yaşanmış olandan çok daha etkileyici olduğu ve “gerçekliği” (yaşanmış olanı) aştığı tartışmasız gibidir. Gölge, asıl olanı kapsayıp kuşatmış, onu aşmış ve çok daha etkili bir “gerçeklik” olarak karşımıza çıkmıştır. İşte bu nedenle “Hiçbir okuma son okuma değildir.”

Alegorinin tıpkı bir ayna gibi orijinalin görüntüsünü (anlamını) sonsuza kadar sonsuz sayıda çoğaltabilmek gibi bir özelliği vardır. Her şeyden evvel alegori olgusal bir anlatım değildir. Olgunun gölgesini anlattığından, gölgeye bakanların (okuyanların) kendilerindeki yansıması (anlama biçimleri) sürekli değişecektir. Yani ne kadar çok kişi gölgeye bakarsa kendilerindeki anlama

⁴ Alberto Manguel, Okumalar Tarihi, YKY.s.111.

(yorumlama) biçimi nedeniyle o kadar çok anlam oluşacaktır. (Aynanın görüntüyü sonsuza kadar çoğaltabilmesi için ikinci bir aynaya ihtiyacı vardır.) Her okuyucu alegorik anlatımın karşısında ikinci bir ayna gibidir. Çünkü alegori birinci ayna (yani orijinalin görüntüsü); okur ise İkinci ayna konumundadır. Yani hem alegori (birinci ayna) hem de okurun anlama biçimi (ikinci ayna) nedeniyle anlam kendisini sonsuza kadar çoğaltabilme imkânı bulur.

Anlamların sonsuza kadar çoğaltılabileceği algısı, hayatın devamlılığının da bir göstergesi gibidir. Zira anlam bir an için kavranabilir ama sabitlenemez. Alegori sabitlenemeyeni temsil eder, hatta sabitlenemeyecek olandır. Kesinlik arayışına karşı yıkılmaz bir kale gibidir. Kesinlik arayanlar ise “alegoriyi” sevmemişlerdir ve sevmeyeceklerdir de.

Bir “Küçük Görme” Biçimi olarak Alegori

“Çokuluslu Kapitalizm Çağında Üçüncü Dünya Edebiyatı” başlıklı yazısında Fredric Jameson şöyle söyler: “Öne sürmek istediğim sav şu: *Bütün Üçüncü Dünya metinleri, zorunlu olarak alegoriktir, üstelik son derece özgül bir biçimde alegoriktir; bunların ulusal alegoriler adını vereceğim alegoriler olarak okunmaları gerekir, hem de biçimleri ağırlıklı olarak roman gibi batılı temsil düzeneklerinden çıktığında bile ya da özellikle o zaman.*”⁵ Bu sorunlu “değerlendirmede” karşımıza çıkan ilk sıkıntılı belirleme “Üçüncü Dünya metinleri” ifadesidir. Burada Jameson, Birinci Dünya olarak kendisinin de içinde bulunduğu kapitalist dünyayı, İkinci Dünya olarak da Sovyet Rusya’yı (sosyalist bloku) kastetmektedir. Belirleme için ise şu ifadeyi kullanıyor: “*Ben “Üçüncü Dünya” terimini temel olarak betimleyici bir anlamda kullanıyorum ve bu terime yönelik itirazlar öne sürdüğüm sav açısından özellikle önemli gibi gelmiyor bana.*”⁶ “Üçüncü Dünya”nın bir “terim” olduğunu, bunu da “betimlemek” için kullandığını söylemek gerçekten de çok kötü bir indirgeme. Madem her şeyi söylemeye başladın o zaman buna da “gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler” diyebilirdin. Hele hele şu “*betimleme*” ifadesi son derece sıkıntılı ama buna en güzel cevabı Aijaz Ahmad verdiği için, onun cevabını buraya almak istiyorum, şöyle ki: “*Bir dünya bilgisi söz konusu olduğunda, esas olarak betimleyici gibi bir kategorinin olamayacağını; betimlenin ideolojik ya da bilişsel olarak asla tarafsız olmadığını; betimleme yapmanın anlam odağı saptamak, bir bilgi nesnesi inşa etmek ve bu betimleyici inşa eylemine bağlı bilgi üretmek.*”⁷ Hatta bunu en iyi bilecek kişinin Jameson olduğunu söyler ve “*betimleme, sömürgeci söylemin merkezi olmuştur.*” der.

⁵ Fredric Jameson, *Modernizm İdeolojisi*, Metis Yayınları, Ocak 2016 (ikinci basım), s.372.

⁶ A.g.e.s.368.

⁷ Aijaz Ahmad, *Teoride Sınıf Ulus Edebiyat*, Alan Yayıncılık, Ekim 1995, s.116-117.

Jameson gibi birinin “Üçüncü Dünya Edebiyatı” nitelemesini kullanması ve “Üçüncü Dünya” ifadesini “betimleme” olarak görmesi, sömürünün sürekliliğine ve sömürülenin bu döngüden çıkamayacağına (çıkamamasına) duyulan arzudur, yaptığı açıklama da bu arzunun pekiştirilmesine yöneliktir.

Ayrıca “*üçüncü dünya metinleri zorunlu olarak alegoriktir*” demek, birinci ve ikinci dünya metinlerinin “alegorik” anlatımı tercih etmeleri ya da etmemeleri inisiyatiflerine bağlıdır anlamına gelir. Ama “üçüncü dünya metinleri” alegorik anlatımı tercih etmek zorundadırlar. Çünkü, bir kere “roman” birinci dünyaya ait bir olgudur. Yani modern dönemin biçimidir. Dolayısıyla demokrasinin varlığını gerektirir. “Üçüncü dünya”da demokrasi yoktur. Dolayısıyla hem birey yoktur hem de “eleştiri”nin yöneldiği kurum ya da kurumlar, kişiler bu eleştiriye çok sert tepki verirler. O yüzden “üçüncü dünya” yazarları mecburen “alegorik” anlatıma başvururlar. İkinci olarak da, birinci dünya metinleri “kanonik” metinlerdir, o yüzden “üçüncü dünya metinleri” bu kanona dahil olamazlar. Nereden bakarsanız bakın, bu ayırıştırıcı ve ötekileştirici belirleme, mevcudu korumaya yönelik *status quo*’nun söylemidir. Çünkü bu, birinci dünya romanının (anlatısının) zirvedeki yerini koruması için, zirveye çıkma maliyetinden daha yüksek bir maliyete katlanmak mecburiyetinde olmasının göstergesidir. Peki o zaman maliyetin ne olduğuna bir bakalım: Kapitalist birikimi yitirmeme arzusu. Zira anlatının (roman, öykü...) değiştirip dönüştüren gücü, Aydınlanma dönemine bakıldığında (özellikle ansiklopedistler, Voltaire, Montesquie..) rahatlıkla görülebilir. Kralı ve kiliseyi doğrudan eleştirmenin riski nedeniyle bu dönemin yazarları sıklıkla alegoriye başvurmuşlardır. Alegoriye sıklıkla başvuran Aydınlanma yazarları ve düşünürleri zorunluluk nedeniyle değil, alegorinin açtığı başka türlü düşünmenin biçim ve imkânları nedeniyle, başka dünyaların mümkün olduğunu göstermek nedeniyle, Aydınlanma düşünürlerine (kilise ya da kral tarafından) yaşatılan sıkıntılar; sıkıntı yaşatanın yıkılmasına neden olmuştur. Bu durum Jameson tarafından da gayet iyi bilinmektedir. Aksini düşünmek Jameson’a haksızlık olur.

Hal böyleyken Jameson romanı, alegorik anlatımdan kaçınmak olarak konumlandırıyor. Evet, modernizmin bireyi, kendi bunalımlarını açmazlarını, çıkmazlarını, yalnızlığını, istek ve arzularını “alegori perdesini” kaldırarak doğrudan doğruya yani metaforları, imgeleri ve eğrilemeleri kullanarak söyler; ki, geleneksel anlatıdan modern anlatıya geçişin simgesi olan romanın parçalı yapısı ve her bir parçanın ayrı ayrı büyütülmesinin gerekliliği, iç dünya ile dış dünyanın uyumu ya da uyumsuzluğu, bireyin kendisiyle ve toplumla çatışması (ya da uzlaşma biçimi) gibi unsurların uzanacağı yeri işaret eder. Bu yer Jameson’a göre komünizme giden süreçtir. Eğer alegorik anla-

tıma eğilim artarsa Marksist teorinin zafiyete uğrayacağına dair bir bilinç barındırır bu. Zira Jameson kapitalizmden (onun getirmiş olduğu konfordan) vazgeçmeyi aslında hiç düşünmez. Kapitalizmin ilerlemeci tarihe uygun bir biçimde komünizme evrilmesini diler. Kapitalizmin iki önemli unsuru sermaye ve emektir. Altyapının üst yapıya dönüşeceği öngörüsü gerçekten çok önemli bir öngörüdür ve neredeyse saat gibi işlemiştir. Eğer sermaye çökerse, bu, işçi sınıfının da dağılması anlamına gelir. Böylelikle işçi sınıfı lehine elde edilen birikimin de berhava olması demektir. Sözü geçen maliyet de tam bu anlama gelir. Zira bu süreç kesintiye uğrarsa, ki alegorik anlatımın altında yatan bilinç başka dünyaların düşünmesiyle de alakalı olduğu için, Marksist teori de anlamını ve önemini yitirmiş olur. Alegori ise hem *tinsel* hem de yeni bir dünya *tasavvuruna* kapı aralayan etkiye sahiptir.

İledolojik bilinçten kaynaklanan Jameson'daki bu *satus quo*'yu koruma arzusu, aynı zaman da hem bir "körlük"tür hem de bir "kibir"e sebep olur. Bereket, dünya edebiyatının gelişim süreci Jameson'u haksız çıkarır niteliktedir. (Sürecek).

HALE SERT

Güray Süngü'nün *Sayıklar Bir Dilde'si* Üzerine

*Hocam âşık olanların işi âh-ıla zâr olur
Hasretinden ol ma'şûkun gözi yaşı bınar olur*

*Düni günü kılur zârı ya'ni görmeyi diler yârı
İşitmezler bu haberi ışksuzlara haber olur*

*Âşık isen dîdârına koma bu günü yarına
Girenler ışk bâzârına kendüzinden bîzâr olur*

Yunus Emre

Güray Süngü'nün son öykü kitabı *Sayıklar Bir Dilde'si* "Yok ben bunu söyleyemem" diye başlıyor. Derin bir bilgiye, hakikate vakıf olanların onu her zeminde izhar edemedikleri, etmekten çekindikleri bilinir. Hakikat dile gelmek istediğı kadar gizlenmek ister. Yazmak, hakikati yazmak ise bir çeşit örtme çabası değil midir aynı zamanda?

Güray Süngü'nün her biri bir şiir dizesinden ilhamla yazılmış kısa şiir-öyküleri yazarın anlatısının zeminine vurduğu ilk rengi, bence kan kırmızısını sızdırıyor. Yazar-anlatıcı önceki öykülerinden aşına olduğumuz, kurguyla hikayeye üstünden katman katman geçtiğı acılarını, sancılarını, resmin o ilk astarını bu metinlerde biraz daha görünür kılıyor, tablodan akan kırmızıya okurla birlikte pansuman yapmayı teklif ediyor.

Süngü'nün önceki öykülerinde körlük'le görmenin, düş'le hakikatin, bilmek'le okumanın, yolculuk fikriyle kendine varma'nın, savaş'la çocukların arasında kurulan bağlar; aşk, delilik kavramları bu şiir-öykülerde de karşımıza çıkıyor. Yazar bu ilgileri farklı bağlamlarda yazarken bize bazen yeni ufuklar sunuyor çoğu kez ise benzer hikayeleri, benzer bağlamlarda işliyor ve sancısını daha açık bir şekilde anlatıyor.

Sayıklar Bir Dilde'nin şairlerin dizelerinin altına yazılan şiir-öyküler şeklinde tasarlanmış biçimsel kurgusu, bizi ister istemez metinleri bu dizelere düşülen şerhler gibi okumaya sevk ediyor. Yazar için önemi haiz her bir dize bize okuyacağımız metnin bu dizeyi açıklayacağını hissettiriyor. Dizeler şiirin bağlamına benzer bir bağlamda, yazar için ifade ettiği, çağrıştırdığı yazarda bulunduğu karşılıkla yeniden yorumlanıyor. Öyküler serbest şiir gibi dizelerle yazılsa da biçimin bize en başından vaat ettiği açıklama meyli bu metinleri şiir gibi değerlendirmekten alıkoyuyor. Kaldı ki her dize-cümlelerin sonuna nokta konulması bu ifadelerin dize değil cümle olduğunu gösteriyor. Şiirsel cümleler sıklıkla yer alsa da öykülerde derdin, sancının kapatılmaması şiirin eksiltlen, kapatan, imgeye ağırlık veren doğasına karşılık gelmiyor. Zaten kitabın şiir olmak gibi bir kaygısı da yok, şiir-öyküler ifadesi bu metinlere yakışıyor.

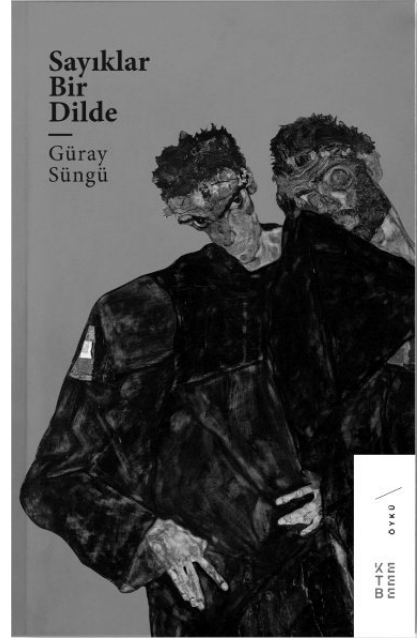
İlk şiir-öykü “Yok ben bunu söyleyemem” diye başlıyordu demiştik, ki bu açılış Dağlarca'nın “Korkuyorum Yaşamaktan ki Çok Güzel” dizesini başlık edinmiş. Görmenin, güzeli görmenin körlükle ilintisi üzerine akıyor metin. “Güzel görmenin” maharet olmadığı gördüğünün bizzat “güzel” olduğu gibi bir aforizmayı sunuyor ama bunu daha da açamayacağını, fazlasını söylemeyeceğini, söylerse ciddi bir hata işleyeceğini dile getiriyor anlatıcı. Derviş şairlerin onlara verilen hakikat bilgisinin ancak kırıntılarını söyleyebilmeleri gibi. Bu bir kısmı açık edilen bir kısmı örtülen mesele, kıssaya dönüşüyor. İroniye, absürde dayalı Güray Süngü anlatısından ziyade billurlaşmış, sağlamış, hikmetli söze daha yakın duran bir anlatı bu. Önceki öyküler hikmet ihtiva etmediğinden değil, sadece bu kitabında yazar kurgunun perdelerini aralamış çoğu kez de aradan bu perdeleri kaldırmış. Zarifoğlu'nun “Ve Çocuğun Uyanışı Böyle Başladı” dizesinin öyküsünde uyanış ile aşk arasında kurulan bağda da perdelerin kalktığını görürüz. *Köşe Başında Suret Bulan Tek Kişilik Aşk'taki* aşk anlatısının daha katmanlı, ironik ve girift olduğunu hatırladığımızda yine bir tür yalınlaşmadan, sadeleşmeden söz edebiliriz.

“Sayıklamalar”ı andıran bir dilde yazılan bu kitapta dervişvârî söyleyişin, belki de Yunusvârî demeli, iyice belirginleştiğini düşünüyorum. *Kalkıp nereye gideyim?*’de şöyle deniyor: “*Kendime gitmek için yola nereden çıkayım? / Nereden yola çıkıp hangi dağı düz edeyim de kendime varayım. / İnsan değil midir ki bir kendine varamayıştır. / İnsan evet, bir kendine varamayıştır. / Hayat değil midir ki, bir kendine varamayış masalıdır. / Hayat evet, bir kendine varamayış masalıdır.*” Ya da şu cümle; “*Cennet, neyse onda ondaki şeyi görmelerdi.*”

Bazı şiir-öyküler ise destansı bir dille yazılmış. Sezai Karakoç'un “Bir Alın Yazısı Gibiydi Kuruyan Yapraklar Onda” dizesine yazılmış öyküde asıl şiire çok benzer bir şekilde yedi oğulun bir şehre geliş/giriş hikayesi anlatılır. Doğu'yla Batı'nın güç, medeniyet üzerinden tarihsel süreç içerisinde sürege-

len amansız mücadelesinde sanki sözü Karakoç'un bıraktığı yerden alma ve yedinci ve son oğulun direnişini sürdürmeye ahittir bu metin. Yedinci ve son oğul kendini neşet ettiği topraktan ve kendinden yeniden inşa edecek, başkalarına benzemeden, değişmeden kalmaya direnecektir.

Başka bir Zarifoğlu dizesine "Gül Kokuları Çocukların Kaburga Kırıklarından Geliyor" yazılan şiir-öykü kitaptaki en ağırlı, sızılı ve kapalı metinlerden. Annenin göğüs kafesinden yarılarak çıkartılan çocuğun yarılan göğüs kafesinden yayılan koku "ulu büyüğün" ciğerlerini dağlar. Savaşı, baskı rejimlerinde anne-baba ve çocuğun başına

gelenlere, gelebileceklerle ilişkin distopik bir anlatı. Savaş-çocuk bağlamını bir başka dizeye; Furkan Çalışkan'ın "Bir Ayçiçeğinin Taşınması Gibi Başka Güneşler[i]"ne yazılan öyküde de görüyoruz. Süngü'nün veçhesinden bu dize kendi ülkesinden sürgün, diyar diyar dolaşmaya yazgılı mülteci bir çocuğun hikâyesine dönüşüyor. Bu şiir-öyküler *Vicdansızlar*'daki savaş mağduru çocukları anımsatırlar. Benzer meseleler bir iç kanama şeklinde yeniden işlenir. Kitabın sonunda yer alan şu cümleler metnin şiire ne kadar yakın ama şiir olmadığını, aynı zamanda bu yazının başından beri söylemeye çalıştığım yazarın kendi iç kanamasını daha açık bir şekilde nasıl aktardığını da gösterir:

Çocuklar alınıyasıdır analarının.

Dokuz yaşında bir çocuk.

Mezarlık girişinde.

Kalın bir ip bulur.

Ondan kendine kolye yapar.

Kolyenin ucuna dünyayı takar.

Sayıklar Bir Dilde'de, Güray Süngü'nün şiirlerle kurduğu bağ, onları yeniden yorumlayışı öne çıkıyor. Yazarın ironik dilinin bu öykü-şiirlerde hikmetli söyleyişe evrildiğini düşünüyorum. Fakat bu hikmetli söyleyiş Süngü'nün anlatısının dinamiklerini, temel kavramlarını, meselelerini bilen bir okur için anlaşılır olacaktır. Yazarın anlatısının zeminine vurduğu ilk astar öykü-şiirlerden sızsa da ur-sancının mahiyetini daha iyi kavramak için *Sayıklar Bir Dilde*'yi yazarın diğer eserleriyle birlikte okumak yerinde olacaktır.

HATİCE BİLDİRİCİ

Çehov'a Tekrar Bakmak

Klasikler yüzyıllara meydan okudukları için mi bir merteye sahibidirler okur nezdinde? İlk bakışta öyle. Ancak bu sebebe eklenen bir sebep daha var: aynı kişi tarafından tekrar tekrar okunma cazibesine mazhar olmaları. Klasiklerin her okumada bize söyleyecek yeni sözleri vardır. Sanki bizim yaşamışlıklarımıza göre yeniden yazılmış ya da bazı meseleleri daha önce gizlemiş de son okumamız için yeni ortaya çıkarmış gibidirler. Bu çok katmanlılık bir bir açılırken bizim yeni kavrayışımıza, dertlerimize, ilgilerimize göre içerikleri genişler, görmediğimiz bir şeyi daha gösterirler her okumada. Çehov da tekrar döndüklerimizden. Öykünün biçimsel bakımdan kendine dönülmesini kolaylaştırması da cabası. “Bir Çehov öyküsü okuyayım bugün.” diyebilir; bütünlük içinde bir öyküyü günlük hayatımızın içine, o günkü düşünce seyrimize, muhayyilemize dâhil edebiliriz. Böyle bir okumadan yola çıkıyorum bu yazıda: yeni bir Çehov okumasından.

Bu sefer Çehov'a dönüşüm; dur bir Çehov okuyayım bugün, diye değil; Birsen Karaca Çehov çevirmiş hemen okuyayım, dediğim için oldu. Birsen Karaca'nın Rusçadan yaptığı çevirileri diğerleriyle karşılaştırma imkânım olmuştı. Karaca'nın çevirisini daha ferah okuduğumu, yoluma bir engel koyulmadan, çetrefilli cümlelerle durdurulmadan eserin akıp gittiğini fark ettim. “Ateşler” ve “Çukurda” isimli iki uzun öykünün yan yana geldiği *Öyküler*¹'i Birsen Karaca çevirisinden okuduğumda yine umduğumu buldum. İyi bir çeviri bizi metne olabildiğince yaklaştırır. Bu iki öykü vesileyle Çehov'un ustalığı ile bir kez daha yüz yüze geldim.

Çehov 1880'lerde yirmili yaşlarında, Rus edebiyat dünyasında kabul görmüştü. Gencecikti ve üslubunu şöyle belirlemişti: Sanatçının görevi sorunların çözümünü göstermek veya sorunları çözmek değil, onları ortaya

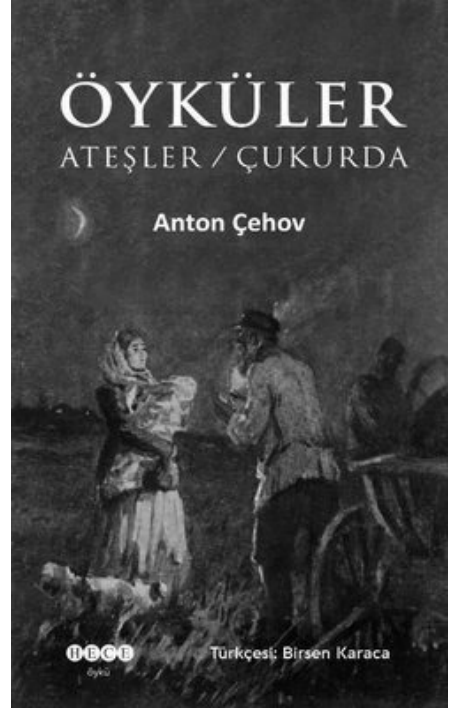
¹ Çehov, *Öyküler/Ateşler, Çukurda*, Çev. Birsen Karaca, Hece Yayınları, 2020.

koymaktır.² Belki de mutlak bir çözüme inanmayan Çehov, ne öykünün bir yerinde doğrudan ne de öyküdeki olayla dolaylı yoldan öneride ya da ve teklifte bulunmadı; gerçekte okurunu karşılaştırıp çekilmeyi bir görev addetmiş gibiydi. Bunun okurla kurulmuş saygılı bir ilişki olduğunu düşünürüm. Senden daha iyi bilmiyorum, senden daha iyi de görmüyorum, ama sadece daha iyi anlatabiliyorum ve hikâyeyi sana sunuyorum, der gibidir.

Henri Troyat, Çehov'un öykücülüğü için "... insan doğasının kuşkucu ve yumuşak bir gözlemcisiydi. ...Art arda bir sürü gözlemlerle tekdüzeliğin sakladığı baş döndürücü gizemi sezinletiyordu. 'Gündelik' saçmalığı, tezini desteklemek için yazarın araya girmesine gerek olmadan okuyucunun yüzüne çarpıyordu. Ne suçlama ne savunma. Çırlıçıplak gerçek. Fotoğraf gerçeği."³ der. Bu fotoğrafı çekmek için Çehov; oldukları gibi göstermek istediği insanları, çoğunlukla bozkırın ortasında bir yere toplar. Uçsuz bucaksız bozkırlar onun vazgeçilmezidir. İnsanı ortaya çıkarmak için fon olarak kullandığı bu kederli mekânda kahramanlarını birbirleri ile soğuk bir savaşa tabi tutarak hem kendileri ile hem birbirleri ile yüzleştirir. Bunların hepsi fotoğraf kadar yorumsuz ve aslında yine onun kadar yorumludur. Yorumludur, çünkü fotoğrafçı kamerayı koymak için seçtiği yerle aslında bir yorum yapar. Nihayetinde ışığı, açığı ve meseleyi seçmiş, diğer her şeyi dışarıda bırakmıştır.

Öyküler kitabındaki iki uzun öykü de böyle. Troyat'ın söylediği gibi Çehov'un kuşkucu ve yumuşak bir gözlemci olması, sıradanlığın içindeki gizemi ayırt etmemizi sağlaması, suçlamadan ve savunmadan olanı biteni bir fotoğrafçı gibi sunması bağlamında *Öyküler* kitabındaki ilk öykü "Ateşler"e bakıyorum:

Anlatıcı, tamamlanmamış bir demir yolu inşaatında bir mühendis ve

² Zeynep Zafer, *Anton Çehov'un Öykü Sanatı*, Cem Yayınevi, 2002, s.47.

³ Henri Troyat, Çehov, Ada Yayınları, 1987, s. 73.

onun yanında çalışan öğrenci ile bir gece geçirir. İkisinin arasındaki ilişkiyi gösterir ilk önce bize. Mühendis hoyrat ve umursamaz bir adamken öğrenci halim selim bir delikanlıdır. Hayatın anlamı üzerinde gergin konuşurlarken mühendisin bir anısına gideriz. Bu çerçeve hikâyenin içinde başka bir hikâyeye yol alırız. Sonunda mühendisin olgunluğu, öğrencinin toyluğu, görününün gerçeği örtbildiği ve hayatın anlamı üzerine bir tefekkürle çıkarız buradan. Çehov diğer öykülerinde olduğu gibi burada da atmosferi yaratırken gözlemciliğinin gücünü ortaya koyar. Böylece ışık ve açığı netleştirir. Sonra bozkırın ortasında bir olayla tekdüze hayatı göstermeye başlar ve bir gerilimle kişilerin dünyasındaki çelişkilere ve gizeme doğru yol alır. Öykü bittiğinde fotoğrafla baş başa hem ona hem kendimize bakar kalırız. Olayları, mekânı Çehov seçmiş ama başka bir şeye karışmamıştır. İşte onun eserlerini klasik yapan da buradaki nüans aslında. Çehov; derin varoluşsal meselelere dayalı gerçeklerle günlük basit gerçekleri yan yana getirip çatışmadan ama zıtlık oluşturarak, birbirlerinin görünmesine ortam hazırlar. Olabildiğince basit bir anlatımla –tabii dil işçiliği ile- gerçekliği olduğu gibi yansıtırken, yorumlamadan sadece ışık ve açığı seçerek insanın meseleleriyle ve kendimizle bizi karşı karşıya getirir.

Öykücü olmaya hevesli bir gence yazdığı mektubundan alınmış şu sözlerle bu küçük saygı duruşunu sonlandırmak ve Birsan Karaca çevirisi ile tekrar Çehov’a bakmaya davet etmek istiyorum:

“Zavallı, talihsiz insanları anlatırken ve okuyucuyu içlendirmek isterken, daha soğuk olmaya çalışın: Bu, başkasının çaresizliğine bir çeşit arka plan sağlar ve bu çaresizlik bu plan üzerinde daha bir belirginlik kazanır. Sizin öykülerinizde kişiler ağlıyor, siz de onlarla birlikte iç geçiriyorsunuz. Evet, soğuk olun.”⁴

⁴ A.g.e. 170.

TOPLANTI

DİĞER ŞEYLER ÜZERİNE TOPLANTI

Yöneten: **Emin Gürdamur**

Katılanlar:

Mehmet Kahraman, Hatice Bildirici, Sema Bayar, Tuba Dere,
Rüveyda Durmaz Kılıç

Emin Gürdamur: Arkadaşlar merhaba. Bu oturumumuz diğerlerinden biraz farklı olacak. Pandemi sebebiyle evlerimizdeyiz. Genelde eleştirerek andığımız dijital mecralar, sohbetlerimizin kesintisiz sürmesi için bizlere olanak sağlayacak. Bu ayki oturumumuzda Ali Necip Erdoğan'ın Diğer Şeyler kitabı hakkında konuşacağız. Şöyle bir soruyla, kitabın ortasından başlamak istiyorum. Yazarın yoğun olarak alegorinin ve imgenin imkânlarına başvurduğunu görüyoruz. Hayata, insana ve hakikate yönelik yer yer birbirini tamamlayan, birbirine kafiye düşen ama temelde benzer bir duyarlılığın izinde kazılar gerçekleştiriyor. Okur olarak öykülerin sizde bıraktığı izlenimden yola çıkarak cevap vermenizi istiyorum: Sizce Ali Necip Erdoğan'ın derdi nedir?

Hatice Bildirici: Ne güzel soru. Derdi olmayanın yazıyla çiziyiyle ne işi olur? Böyle yekten sorulunca kafamda beliren en net cevap -klişe görmeyin ne olur- hakikati bulmak, oldu. Onu her yerde aradığı gibi Diğer Şeyler'le kurmacanın imkânları içinde de aradığını düşündüm.

Tuba Dere: Zor bir soruyla başladık Emin Bey, bu soruya cevap vermek zor. Ali Necip Erdoğan sosyal sorunlara parmak basan bir yazar olsaydı derdini tanımlamak zor olmazdı mesela. Ama böyle, estetik bir dünya yaratırken aynı zamanda da felsefi meselelere değinmek isteyen bir yazarın derdinin ne olduğunu söylemek için epey düşünmek gerek. Elbette Ali Necip Bey'in öykülerinde temel anlamda ortak noktalar var, hatta kitapta birbirine ben-

zeyen öyküler de yer alıyor ama yazar öykülerinde okuru başka bir dünyaya çekiyor ve bu, bizim içinde yaşadığımız, tanıdığımız, gerçek yaşamda var olan dünya değil. Kurgusal zemininin kayganlığına bakarsak neredeyse fantastik bir alem. Bunu öykü başladığı andan itibaren hissediyorsunuz. Sanki yazar sizi, kuralları onun tarafından belirlenen, zahmet çekmezseniz kazanamayacağınız bir oyuna davet ediyor.

Mehmet Kahraman: Bir yazarın öykü evrenini belirleyen şey onun duyuş, hissediş ve düşünce dünyasıdır. Aslında farkında olmadan hepimiz öykülerimize hayatın bir penceresinden bakıyoruz. Aklımıza gelen her konuyu değil de bize yakın gelen konuları yazıyoruz. Walter Benjamin *Kurgu Sanatı*

kitabında “Herkes en iyi kendi bildiğinden konuşur.” diyor. Bu sözden hareketle herkes en iyi kendi bildiği şeyleri yazabilir. Ali Necip Erdoğan’ın da en iyi bildiği, konuştuğu ve hayata baktığı yer burası diye düşünüyorum. Bu soruyu sorduğunuzda şunu düşündüm bir anda. Ali Necip’i tanımamış olsaydım ne cevap verebilirdim? Ali Necip Erdoğan’ı yakından tanıyorum ve açıkçası öykü evrenlerimiz hakkında çok kez konuştuk. Onun öyküde ne yap-

maya çalıştığını, nasıl yazdığını aşağı yukarı biliyorum. Ayrıca konuşmalarımız sırasında bile konunun dönüp dolaşıp felsefeye geldiğine de şahit olmuştumdur. Çünkü zamanında yoğun felsefe okumaları yapmış ve hâlâ da okumaya devam ediyor kendisi. Üstelik bu alanda konuşurken sıkıcı falan da değil, gayet keyifli güzel sohbetler oluyor. Onunla geçen konuşmalardan çok şey öğrendim. Şimdi bu konuşulanları yok sayarak bir değerlendirme yapabilir miyim? Nesnel olamayacağım bir gerçek. O yüzden uzatmadan şunu söyleyebilirim: Ali Necip Erdoğan felsefi temelli öyküler yazıyor. Hatta kavramsal da diyebiliriz. Bence iki kavram ağır basıyor; birincisi varlık, ikincisi zaman. İkisi de felsefenin ana konuları. Varlığın içine aşk ve benlik gibi olguları alırken, zamanın içine de gerçeklik ve sonluluk/sonsuzluk olgularını alıyor. Ben bunun değerli olduğunu düşünüyorum. Öyküye farklı bir bakış açısı kazandırıyor ve yeni konular etrafında neler yazılabileceğini gösteriyor. Öykü zemin olarak felsefeden yararlanırsa da öykünün gerekliklerini yerine getiriyor. Yazar bize felsefe gayretini değil öyküsünü okutuyor.

Sema Bayar: Ali Necip Erdoğan meselesi olan öyküler yazıyor. Öykü yazmak âdeta onun için bir düşünme biçimi. Mütemadiyen okuru alıp zaman nedir, hikmet nedir, hakikat nedir, varlık nedir gibi kadim soruların kapısına bırakıyor. Yazarın o kapıları yıllardır durup dinlenmeden çaldığını düşün-

yorum. Peki, biz bir okur olarak o kapılardan birini açınca ne göreceğiz, herhangi bir cevap bulabilecek miyiz, bilemiyorum. Sanırım yazarın istediği de kesin cevaplardan ziyade okuru bu meseleler üzerine düşündürmek. Fakat istenen, daha ziyade zihnin sınırlarını zorlayan, felsefenin ocağında pişerek şekillenmiş, büyük bir dikkat isteyen bir düşünme eylemi. Hatta kimi öykülerde okurunu zorladığını da söylemek mümkün. Ortaya çıkacak şey ise tek bir cevaptan ziyade onlarca ve belki yüzlerce yorum. Herkes o kapıların ardında kendi gerçekliğini bulacak ve hakikate ancak bütün o gerçekliklerin bir araya gelmesiyle ulaşılabilir.

Rüveyda Durmaz Kılıç: Kitabın adı, ilk işareti veriyor aslında. İmgelemin, alegorinin gücü, kurmacanın bağımsızlığı, modern anlatının tatminkâr dozu ve yazarın zihinsel yaratıcı tarafı hemen fark ediliyor. Ve en önemlisi bunlar arasında dilin akıp giden rahatlığı var. Öyküler beni helezonik bir alana çekti ama bu asla yorucu bir okuma olmadı. Bilakis konu olarak insanı zorlayacak felsefi, metafizik konular iyi hesaplanmış, yazarın kendine özgü teknikleriyle anlaşılır bir hale getirilmiş. Hayatın içinde diğer şeyler olarak ıskaladığımız, ötelediğimiz şeyler; bazen asıl şeyler olarak karşımıza çıkıyor.

Gürdamur: *Her öykünün ardından durup dinlenmemiz, okuduğumuz kurmacanın arka planında saklı düşünceleri anlamaya, belki biraz da kafamızda yerli yerine oturtmamız gerekiyor. Yazar bizi pek de saklamadığı bir biçimde düşünmeye davet ediyor. Kitapta sizi en çok düşündüren, yeni kapılar açmaya zorlayan, belki bu anlamda en çok yoran öykü hangisi oldu ve neden?*

Kahraman: Aslında bunu tek bir öykü ile sınırlandırmak bir hayli zor. Çünkü hemen her öykü uzun uzun düşündürmeyi gerektiriyor. “Suskunluk,” “Serap” öyküleri özellikle üzerinde durulmasını gerektiren öyküler. Ama tek bir öyküyü konuşmak istersek ben “Sinema” derim. Çünkü bu öykü bize dünyanın bir simülasyonunu yaratıyor. Okurken büyü gerçekliğin sınırlarında dolaşırken bir yandan da benlik ve hayat hakkında da sorgulamaya götürüyor bizi. Karakterin sinemada seyrettiği film üzerinden kendi hayatına şahit oluyoruz. Varlık felsefesinin altına girdiğimiz bu öyküde insanın kendini tanıma sürecine tanık oluyoruz. Neden başkasına ihtiyaç duyduğumuzun açık bir yansımasını okuruz öyküde. Öykünün bize söylediği şey şu: İnsan kendisini en iyi başkasında tanıyabilir. Öteki kişi ayna vazifesi görerek bize kendimiz hakkında bir şeyler söyleyebilir. Burada karakter hem film üzerinden hem de ilişkiler üzerinden kendini tanımaya çalışır. Yazar bunları yaparken öykünün sınırlarını bilir ve bu sınırlar içinde kalır. Yani felsefe yapmaz. Öykü neyi gerektiriyorsa onun etrafında dolaşır. Benim bu öyküyü sevme sebebim varlık ve aşkın aynı potada eritilerek verilmesiydi. Öyküden bir cümleyle bitireyim: “İlişki kendini görebilecek bir ayna yaratmak zorundadır.”

Bildirici: Ben kitapta en çok “Aşkın Sureti”nin altını çizmişim. Açıkçası kurgudan daha çok, ince tespitlerinden etkilendim. Felsefe, kitabın detaylarında kol geziyor. Üzerinde düşünülecek birçok cümle var kitapta ama benim için en çok “Aşkın Sureti”nde. Herkes nasibince...

Bayar: Ben de Mehmet Kahraman gibi tek bir öykü seçmekte zorlanıyorum doğrusu. Zira onun da dediği gibi kitaptaki bütün öyküler üzerinde uzun uzadıya düşünmemizi gerektiren nitelikte. Yine de bir sınırlandırma yapmaya çalışırsam “Çizgi”, “İnceltme İşareti” ve “Kuklanın Ruhu” ilk aklıma gelenler. Saydığım ilk iki öykü beni zorlayan birkaç defa dönüp okuduğum öykülerden. “Çizgi” varlık üzerine insanı sarsan enfes bir öyküydü benim için. “İnceltme İşareti”nde o kadar çok katman vardı ki her bir imge beni bir başka katmana sürüklüyordu. Ama özellikle üzerinde durduğum, okuduktan sonra pek çok kez üzerinde kafa yordüğüm “Kuklanın Ruhu”ndan bahsetmek istiyorum. Bu öykünün bana Babil kulesi efsanesini de anımsattığını söylemek isterim. Kuklanın ona öğretilen yedi senaryo ile yetinmemesi, daha fazlasına göz dikmesi, sınırlı olandan hareket ederek sınırsız ve bir anlamda sonsuz olana ulaşma arzusu, Babil kulesini inşa ederek sonsuzluğa ve tanrısal bilgiye ulaşmaya çalışan insanları hatırlatıyor. Kukla için insanların dünyası sonsuzluğun ve tanrısal olanın ta kendisi. Fakat buna ulaşmak bir diğer anlamda kendi varoluşunu kaybetmek demek. Bu noktada ustanın, kuklanın, yedi senaryonun, kelimelerin kısacası her şeyin birer metafor olduğunu ve ortada insanlığın o büyük hikâyesine ince bir gönderme yapıldığını seziyorsunuz.

Dere: Evet, Erdoğan bizi düşündürmek istiyor, bu çok bariz, ama bunun da ötesinde şaşırtmak istiyor bence. Mesela “Sinema”, “Küttablar Nahiyesi”, “Çerçeve” gibi öykülerde kurgular tıpkı bir masal formu gibi birbirinin içine geçmiş; metin ilerledikçe odak/ana kurgu zaman, zemin el değiştiriyor. Zaten kitabın sonundaki küçürek öykülerde yazar, okura ne oyunlar ettiğini de itiraf ediyor. Öyküleri okurken hayatın anlamı, ölüm, zaman, aşk gibi kavramları ve yazarın bu kavramları ele alış biçimini ister istemez düşünüyorsunuz. Bu kavramların yazarın dünyasında karşılıkları var, belki sizdeki anlamlarıyla örtüşmüyor ama bu merak öyküleri okutuyor. Mesela aşk, yazara göre üzerinde konuşulacak hatta sonunda kavuşulacak bir şey değil; uzun uzun susulacak, yıllarca saklanacak, zamanla neredeyse kutsiyet kazanacak bir his. *Diğer Şeyler* bana kurgusal gerçekliği de sorgulatan bir kitap oldu. Sadece öykülerin anlattıkları üzerinde değil, kuramsal olarak öykünün ne olduğuna dair de tekrar düşündüm.

Kitapta “Küttablar Nahiyesi”, “Çerçeve” gibi geçmişe, geleneğe uzanan öyküler dikkatimi çekse de ben en çok “Serap” ve “Kuklanın Ruhu” öykülerini beğendim. Serap’ta kum, zamanı yorumlayan güçlü bir metafor. Kuklanın

Ruhu daha sarıh bir öykü, içerisinde var oluş/kendilik savaşı var. Kuklanın var oluşu, özgürleşmesi -sonunda suçla itham edilse de- ustasının ölümüne bağlı. Ben bu metinlerin derinliğinden etkilendim.

Kılıç: *Diğer Şeyler*'de aklımda yer tutan ve üzerine en çok konuşmayı tercih ettiğim konu adam ve kadın ekseninde kurulan aşk çeşitlemeleri. Aşkın nasıl ortaya çıktığına dair birçok ihtimaller yaratıyor yazar. Aşkla karşılaşma anlarına dair çoğalan kurgular, en insani yanlarımızı cesaretle ortaya koyuyor. Ayrıca dikkat çeken taraf ise kahramanların isimlerinin olmaması. Bunu önemsiyorum. Çünkü büyük başlıkla konuşmayı seviyor yazar. Adam - kadın olarak bahsettiği kişiler bir genelleme içinde yer almıyor. Aksine insanı özetleme hali, esasa inme tercihi çıkıyor ortaya. Kahramanlara isimler vererek bir kimliğe sokmuyor, nihayetinde insan olmanın hâlleri üzerinden ilerliyor.

“Aşkın Sûreti”, “Sinema”, “Suskunluk”, “Adam Kadın ve Garson”, “Doğum” öykülerinde hep bir adam ve kadın var. Adamlar çoğunlukla çaresiz. Bununla beraber aşk, biraz da karşı taraftan nasıl sevildiğini görme, isteme hâli olarak karşımıza çıkıyor. Bunun egoist bir tarafı mutlaka var. Ama yazar, bir öyküde bunu çok güzel aşıyor. “Aşkın Sûreti” öyküsü böyle. Karşılık bulmaktan bahsediyor. İnsan aslında sevimlikten daha çok anlaşılmayı bekler. Bu öyküde gerçekleşen aşkın gerekçesi de bu. “Boşluk, diyor adam içinden, boşluk dolunca ne güzel” Yazarın bu cümlesi, tüm öykünün duruluğunu, içtenliğini ortaya koyuyor. Öykünün zorlama hiçbir tarafı yok. Olduğu gibi anlatma hali var ama hissettirdikleri o kadar iyi ki adamın kadını dükkânında beklerken duyduğu sabırsızlık bize de geçiyor. Onunla birlikte hızlanıyor, tüm işlerimizi hemen bitiriyor ve bir an önce kadının mekâna gelmesini bekliyoruz.

“Sinema” öyküsündeki “*Her aşk ilişkisinde üçüncü bir şahıs muhakkak vardır. Üçüncü kişi ilişkiye vurgu yapar, ilişkinin altını çizer, ilişkiye fon olur.*” cümlesi sıkı bir gözlem, kavrama gücünü ortaya çıkarıyor. Ayrıca “*erkek ve kadın birbirinin aynasıdır. Kadının sevdiği erkek değil, o erkekte yansıyan görüntüsüdür.*” cümlesi egoist yanımıza ustalıkla yaklaşıyor. Biraz da kendini sevmeyi aramak, bulmak ve çoğaltmak aşk dediğimiz. Schopenhauer’ın Aşkın *Metafizigi*, daha insaflı olarak karşımıza çıkıyor *Diğer Şeyler*'de.

Gürdamur: *Bir öykünün yazacağı konuyu, onun son ilgi ve yönelimleri belirliyor olabilir. Ama üslubun biraz daha derinden geldiğini ve yazarın anlık isteklerinden ziyade birikiminin sonucu olduğunu düşünüyorum. Yani yazar*

hakkında konuşurken üslup en az öyküler kadar fikir verebiliyor bize. Buradan hareketle sormak istiyorum. Ali Necip Erdoğan'ın üslubu hakkında neler söylemek istersiniz?

Kahraman: Üslup öğrenilebilir bir şey olmadığı gibi yazarın kişiliğinden ayrı bir şey de değildir. Üslup yazarın kimliğidir bir bakıma. Bu kimlik de söylediğiniz gibi birikim neticesinde oluşur. Capote, “İsteyerek gözünüzün rengini değiştirebilir misiniz?” diye sorar ve sonra, “Aynı şekilde üsluba da bilinçle ulaşılabilceğini sanmıyorum. Her şey bir yana, üslup insanın ta kendisidir.” der. Yazarın ilgisi ve yönelimleri de birikimi oluşturan unsurlardır. Hayata bakışımızın bile üslup üzerinde etkisi vardır. Bu açıdan Ali Necip Erdoğan konusuna hâkim bir öykücü. Zorlama bir metin yazmaya çalışmıyor. Kendi dünyası nasılsa öyküler de o şekilde var oluyolar. İnsanı yormayacak bir dil kullanıyor. Alegori ve yoğun imge kullanımı öyküleri olabildiğince kapatsa bile dilin inceliği okumayı kolaylaştırıyor. Öykülerin dikkat çekici bir diğer yönü kurguları. Açıkçası şöyle bir durum var. Edebiyat genel olarak bir duygu aktarımı, yazar duyguyu okura ne kadar geçirebilirse o kadar başarılı olabilir. Bunun için öyküde kurgudan ziyade etkinin ön planda olması gerekir. Erdoğan'ın öykülerinde ise zeminde felsefi kavramlar olduğu için duygu değil kurgu öne çıkıyor. Burada okuru metne bağlayacak şeyin ise gizem olması gerekiyor. Ali Necip Erdoğan gizem ile kurguyu oluşturmaya çalışıyor diyebilirim.

Bildirici: *Diğer Şeyler*'de “diğer zamanlar” ve arayış, üsluba tesir eden temalar. Başka bir zamana geçme, başka bir âleme yönelme hâli öykülerde

benim dikkatimi çeken temel unsur hatta. Modern zamanın köşeye sıkıştırdığı yerden sıyrılıp, âdeta bir isyan biçimi olarak başka bir âlemde arayışını sürdürme, kahramanların ve anlatıcının bir tercihi. Yola çıktığı yer hepimizin aşağı yukarı aynı biçimde algıladığımız dünya iken *Diğer Şeyler*'in kahramanları bu dünyayı terk etme, gerçeğin üstüne çıkma eğilimindedir. Bu da öykülere çok katmanlılık kazandırıyor. Çok katmanlılığın da Ali Necip Erdoğan öyküsünün üslubunun belirleyicileri arasında olduğunu düşünüyorum. Bir üslup özelliği olarak, dildeki sadeliği ve anlatımdaki akıcılığın, fazladan söylenmiş bir cümlelin bulunmamasının da altını çizmek isterim. Ancak bütün bunlara rağmen Ali Necip Erdoğan'ın üslup arayışının devam ettiğini düşünüyorum.

Dere: *Diğer Şeyler* dile değil daha çok anlam ve felsefeye sırtını dayamış

bir kitap. Öykülerin içerisinde yazarın zaman zaman araya girerek çıkarım ve tespitlerde bulunduğunu görüyoruz. “Suskunluk”, “Aşkın Sureti”, “İçi Geçmiş”, “Adam Kadın ve Garson” gibi aşkı ele alan öykülerde anlatım oldukça romantik. Yazar kelimelerin insanın duygu, düşünce dünyasında ortaya koyduğu etkiyi yani anlamı irdeliyor, bunu da “İnceltme İşareti” öyküsünde nahif bir biçimde ele alıyor zaten. Erdoğan sözün tohum olduğunu, bu tohumun her duyanın-düşleyenin zihninde farklı biçimlerde açacağını bilerek imge ve metaforlarla anlatmış öykülerini ve anlamın çeşitlenmesini istemiş diye düşünüyorum.

Kılıç: “Sinema” öyküsü üzerinden yazarın ilgi ve yönelimlerini konuşmak istiyorum. Kurgudaki iç içelik, gerçeklik kaymaları, zihinsel sıçramalar ve yazarın dediği gibi “*zihnin topladıklarından bir akış zinciri oluşturmak*” bu öyküde başarılı bir şekilde ortaya çıkıyor. Kahraman, kendi görünümünü arıyor. Girdiği alan değişimleri, bambaşka gerçeklikler üretiyor. Bazen tasarlanan imaj, var olan gerçeklikten daha gerçek olabiliyor. Yani olguların yerine, algıların geçmesi. Var olan ile varmış gibi olanın çatışması. Yazar, insan zihninin günümüz teknolojik imkânlarla nasıl kırılmalar ya da pekişmeler yaşadığını anlatıyor. “*Gerçek çökmüştür, bugün gerçek sadece imgeden, yanılsamadan ya da simülasyondan ibaret*” diyen Baudrillard’ı hatırlıyoruz. Hiper gerçeklik konuları anlaşılır, kolaylaşır bir forma dönüşüyor *Diğer Şeyler*’de. Yazarın başarısı, bu konuları büyük bir dil rahatlığı ile konuşmasında bence. Yazarın neler okuduğunu, ilgi alanlarını öyküler bir ipucu olarak bize veriyor. Kesinlikle felsefeyle ilgilenen yazarın kurguda genişlemesi, duyguda daha cesur olması bununla ilgili. Çünkü sorgulamanın, tartışmanın, sürekli yolda olma halinin gölgesi öykülerine düşüyor. Kafası yorgun ama derdini sadelikle konuşan bir yazar. Günümüz öyküsünde yerini iyi bulmuş ve yerini koruyacak olan bir kitap. Nostaljik, yerel ya da mahalli değil. Alanını, kitlesini oldukça geniş tutan ve modern insanın yaşamına girebilecek karşılıklı *Diğer Şeyler*.

Gürdamur: *Kitaptaki öykülerle kitabın adı arasında kurduğunuz veya kurmakta zorlandığınız ilişki hakkında neler söylemek istersiniz? Bu soruya cevap verirken, kitabın kapağı ve öykülerin dizilimi gibi birtakım magazinsel mevzular hakkında da varsa görüşlerinizi alalım istiyorum.*

Bildirici: Kitabın adını çok isabetli buldum. Kitabı kapsadığını düşünüyorum. Önceki soruya cevap verirken de söylemiştim; sanki bir itirazla ayağını bu dünyanın gerçekliğinden kaldıran anlatıcı, diğer zamanlara ve diğer şeylere yol alıyor. Çok katmanlılıkla ilgili yine bu durum. Ali Necip Erdoğan’ı asıl ilgilendiren de zaten diğer şeylerin olduğu katman galiba. Bize onları işaret ediyor. Bunun, kitabın bu ismi almasının ilk sebebi olduğunu düşünüyorum. Güzel bir isim kesinlikle. Kitabın bu ismi almasındaki ikinci sebep

ise günlük hayatın hay huyu içinde kaçıp giden ama aslında özü oluşturan ayrıntıları dillendirme niyetidir. Kitabı okumadan önce adını görünce bunu düşünmüştüm. Gizli dünyalardan, kaçırdıklarımızdan, başka şeylerden bahsediyor diye tahmin de bulunmuştum. Nitekim okuduğumda başka şeyleri hatta başka zamanları buldum. Kapak da bunu söylüyor/soruyor zaten. Büyükleme mi diğer şeyler, küçük daire mi? Diğer şeyler asıl dediklerimizin gölgesi mi yoksa tersi mi? Kapaktaki bu dolaylı soru bile düşünmeye davet ediyor. Hangisi diğer şeyler? Almalar, satmalar, görünmeler, ait ve sahip olmalar mı? Yoksa *diğer şeyler* mi?

Kahraman: Kitap adı ve kapak yazarından bağımsız değerlendirilecek hususlar. İkisi de açıkçası çetrefilli, zor meseleler. Kapağa bir yere kadar müdahale edebiliyor ki o da başkasını ilgilendirdiği için istediğimiz gibi olmayabiliyor. Ama kitaba isim bulma işi tam bir işkenceye dönebiliyor. En azından benim için böyle olmuştu. Bütün kitaplarımda isim koyma süreci sanki öykülerden fazla uğraştırmış gibi geldi. Çünkü koyduğunuz hiçbir isim içinize sinmiyor. Hem öykü bütünlüğünü kapsayacak hem de okurun ilgisini çekecek isim bulmak güç bir iş. Bu yüzden *Diğer Şeyler* ismi hakkında ne söylesek yeterli olmayacak. Topu taca atmamak adına şunu söyleyebilirim. Okurun ilgisini çekecek bir başlık mı emin değilim. Dediğim gibi birimiz ismi çok beğenirken diğerleri beğenmeyecek. Bu hep böyle olmuştur. Önemli olan yazarın zihnindeki karşılığı, çünkü öyküden kendine yansıyanı en iyi o biliyor. Diğer şeylerden bahsediyorsak aklıma şu gelir: Asıl nedir? Bizi asıl olana götüren diğer şeyler olsa gerek. Kapak meselesi ise bizim elimizde olmayan bir süreci kapsıyor. Her ne kadar görüş soruluyor olsa bile gönlümüze yatan kapak bulmak zor. Artık tasarımcının eline ve yeteneğine kalmış bir durum.

Dere: Ben kitabın ismiyle öyküleri örtüştürdüm. Kapaktaki daireler, renkler de kitaba uygun. Başta da söyledim, bu öykülerin dünyası bildiğimiz, içinde yaşadığımız dünya değil, yazarın kurmacanın sınırlarını zorlayarak okura sunduğu başka bir zemin ve zaman. Öykülerin başındaki gerçeklik de öykünün sonunda elinizden kayıp gidebiliyor. Zihnimizi âdeta sezgisel bir akışa bırakıyorsunuz. Vakalar, kişiler ve imgeler arasındaki sıçrayışlar tıpkı rüya iklimindeki gibi. Bir iki öyküden sonra fark ediyorsunuz, yeni bir düşünmek üzere başlıyorsunuz bir sonraki öyküye. Bu yüzden “diğer” yahut öteki boyutta bu öyküler.

Bayar: Kitabın adı hem dikkat çekici hem de bütün öyküleri içine alan

bir güce sahip. Hatice Hanım'a katılıyorum, gerçekten isabetli bir seçim olmuş. Kapaktaki iç içe geçmiş iki daire hayatın remzi âdeta. "Çizgi" öyküsünün ilk cümlesini getiriyor aklıma: "Günlerden bir gün, hakikatin gölgesi kâğıda düştü." O küçük irili ufaklı noktalardan mürekkep iki daire, hakikat ve gölgesini, hayatta bizi kuşatan şeyler ve diğer başka şeyleri, varlığı ve varlığın yansımalarını düşündürüyor bana. Bu bağlamda ismiyle ve kapak görseliyle kitap ne ile karşı karşıya olduğumuza dair ipuçları veriyor diyebilirim. Öykülerin dizilimini aslına bakarsanız pek çok kitap için önemli bulurum ve bu dizilimin okuru yönlendiren bir etkiye sahip olduğunu düşünürüm. *Diğer Şeyler*'de yer alan öyküler için bu dizilimin birinci öncelik olmadığını fark etmem ise bir istisna oldu diyebilirim.

Kılıç: Öykülerin dizilimini başarılı bulduğumu söylemeliyim çünkü her ne kadar her öykü, müstakil alanında biricik gibi dursa da hepsi birbirini tamamlayan ortak konular etrafında dönüyor. Ama bu ortaklık asla bir tekrara, sıkıcılığa dönüşmüyor. Yazar aynı konulardan bambaşka öyküler yaratabilecek malzeme zenginliğine sahip. Bu alternatifli olma halini önemsiyorum. Kitap kapağı, öyküler gibi modern dünyaya karşılık gelecek bir tasarımda. Bütüncül bir işçilik var ortada.

Gürdamur: *Zaman, sonluluk ve sonsuzluk meselesi felsefenin olduğu kadar her zaman edebiyatın da konusu olduğunu biliyoruz. Hatta Hemingway, Nobel konuşmasında, bir yazarın sonsuzluk ve sonluluk meselesiyle eninde sonunda yüzleşmek zorunda kalacağı söylemişti. Ali Necip Erdoğan'ın "Serap", "Sıkışan Zaman", "İhtiyar" ve "Zaman Taciri" öykülerinde bu yüzleşme iyice görünür hâle geliyor. Bu öykülerden hareketle, yazarın "zaman"a yönelik anlama ve yorumlama çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Kahraman: Ali Necip Erdoğan'ın öykülerde zaman kavramını varlığı anlamlandıran ya da ona hayatiyet kazandıran bir olgu olarak düşünüyorum. Varlığın var olabilmesi için zamanın işlemeye başlaması gerekiyor. Zaman olmazsa varlık da olmayacaktır. Öykülerde bildiğimiz anlamda zaman değil kavramsal olarak var olan zamandır söz konusu. Bu açıdan varlıkla birlikte değerlendirmek daha doğru olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü varlık haricindeki her şey varlığı anlamaya yönelik çabaların ürünü gibi geliyor bana. Asıl olan varlığın kendisi ve zaman da onu değiştiren dönüştüren bir etken. "Serap" öyküsünde öyle diyor ya: "Kum insanı ele geçiriyor, kendisine dönüştürüyor." Nasıl dönüştürüyor? Zaman insanı nasıl esir ediyor kendisine? Yorum yapmak haricinde hiçbir zaman kesin bir bilgimiz olmayacak bu konuda. Biz sadece akıp giden anları biliyoruz. Güneşin konumuyla saati biliyoruz. Oysa zaman bunlardan daha öte bir şey. Tanpınar'ın dizesi geldi aklıma: "Ne içindeyim zamanın/ Ne de büsbütün dışında." Zamanı anlamaya çalıştığımız-

da sonluluk ve sonsuzluktan başka bir şey kalmıyor elimizde. Bize zamanı düşündüren şey ise ölüm. Ölüm olmasaydı zamanın da bir önemi olmayacaktı. Bizi baskı altına alan şey geçicilik, yani sonluluk. Ali Necip Erdoğan bununla yüzleştiriyor okuru. Zamanın akışkanlığına, geçiciliğine dikkat çekiyor. Ona hükmedemiyorsunuz. O bizden bağımsız olarak var oluyor. Dünyaya gelmişsek yalnızca ölünce zamanın baskısından kurtulabileceğiz. Bu yüzden varlık ve zaman dengeli bir biçimde bütünleştğinde hayattan bahsedebiliriz diye düşünüyorum.

Dere: Adını zikrettiğiniz öykülerin birkaçının konusu doğrudan zaman. Yazar insanın zaman algısındaki göreceliliği ve zamanın öznel bir biçimde genişleyip daralmasını *Zaman Taciri* ve *İhtiyar* öykülerinde açıkça ele alıyor. Zaten öykülerin çoğunda zamanla ilgili yorumlar, zamanı temsil eden imgeler mevcut. Ama benim dikkatimi daha çok anlatım zamanının parçalanmışlığı çekti. Ali Necip Erdoğan'ın öykülerinde kronoloji, geriye dönüş, bilinçakışı gibi teknikler yok, anlar var; andan ana sıçrayan, kırılan, dallanıp budaklanan zaman var. Bu anlatım biçimi öykülerin konusu ve mesajlarıyla da örtüşüyor.

Bayar: Ali Necip Erdoğan'ın "Serap", "Sıkışan Zaman", "İhtiyar" ve "Zaman Taciri" öyküleri zaman felsefesini derinlikli bir şekilde işleyen öyküler. Tabii

burada diğer öyküleri de es geçmemek gerek, zaman kitapta bütün öykülerde incelikli bir şekilde işlenen bir kavram. Saydığınız bu öykülerde ise belki biraz daha ön plana çıkarak üzerinde durmamızı salık veriyor, "Sıkışan Zaman"da kısacık bir anın içinde hapsolmuş kahraman zamanın döngüsel yönüne vurgu yaparken, "Serap" öyküsü zamana başka bir pencereden bakmamızı sağlıyor, onun akışkanlığına ve geri döndürülemezliğine işaret

ediyor. Her bir öyküde zamanı bir başka veçheden irdeliyor yazar. Bu da zamanı anlama noktasında, birbirinden farklı ama aslında her biri bir bütünün parçası olan yorumlar olarak karşımıza çıkıyor.

Bildirici: Diğer cevaplarımda da değindiğim gibi, zaman Ali Necip Erdoğan için başka bir yere gitmekle ilgilidir ve düşünmenin bir zeminidir.

Gürdamur: Yazarın öykülerde ortaya koyduğu duyarlılıklar bizim yabancı olduğumuz bir dünyaya ait değil. Hatta biraz haddimi aşarak söylemek istiyorum. Kimi zaman bizim kadim, tasavvufi meselelerimizin sadece modern hayatla değil, modern felsefeyse de harmanlanıp önümüze getirilmiş olduğunu düşündüm. Yazarı bir çırpıda bir yere konumlandıracak değiliz elbette. Ama metinleri anlamak için onun mevcut öykü dünyamızda nereye tekabül ettiğini konuşma-

mız gerekiyor sanırım. Sizce farkı veya benzerliğiyle Diğer Şeyler, günümüz öyküsünün ne yanına düşer?

Kahraman: Bugün için bunu değerlendirmek güç, çünkü örneğini daha önce görmediğimiz öyküler okuduk. Yabancıyı olmadığı konular olsa bile öykü formunda felsefeyle karşılaşmak okurun dünyasında nasıl yankı bulur kestirmek zor. Bunu zaman gösterecek. Ama ben kendi açımdan bunun yazılmış olmasını önemsiyorum. Farklı konulara açılmak, başka alanların yazılabilir olduğunu görmek güzel. Bence *Diğer Şeyler*'in öykü dünyamızda nereye denk düştüğünü görmek için yazarın ikinci kitabını beklemeliyiz. Şöyle ki yazar aynı çizgide ısrar ederse bu kitabın bir karşılığı olacaktır diye düşünüyorum. Eleştirilere aldırmadan kendi inandığı şekilde devam ederse kıymetini ortaya koyar. Günümüz öyküsünün ne yanına düştüğünü zaman gösterecek ama ben bu bakış açısının değerli olduğunu düşünüyorum.

Bildirici: Tahkiyeden daha çok bireyin iç dünyasına yönelmesi, gerçeğin diğer yüzünü ve incelikleri araması bakımından çağdaşları ile benzer bir yere bakıyor bu öyküler. Günümüz öyküsünden ayrılan tarafı ise soru sormaya davet etmekteki inadıdır bence. Felsefenin yüzünü hep görüyoruz bir siluet olarak arkadaki camda.

Dere: Her yazarın hatta her kitabın özgün olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünenlerdenim. Bu nedenle yazarları ekollere, akımlara dâhil ederken de temkinli davranmak isterim. *Diğer Şeyler*'de geçmişten, gelenekten, metinlerarasılıktan beslenen öyküler var. Öykülerin içerisinde özellikle zamanın, hayatın, aşkın yorumu bizi tasavvufi derinliğe götürüyor ama bunlar aynı zamanda modern öyküler. Biz Ali Necip Erdoğan öykülerinin kendine mahsus bir yerde durarak kendi okurunu yaratacağını düşünelim. Ali Necip Bey'e bereketli bir yazı yaşamı diliyorum.

Bayar: Her bir türü birbirinden ayıran çizgiler olduğu muhakkak fakat unutmamak gerekir ki iki türün birbirine en yakın olduğu yer aslında o çizgidir yani tam da ayrıldıkları yerdir. Bu nedenle felsefenin sınırlarında öyküler okumak hem o sınırı görmek hem de her ikisini ayıran o ince çizgiyi fark etmek açısından keyif verici. Aslında eğildiği meseleler göz önüne bulundurulduğunda tasavvuf ve felsefe yan yana akan iki ırmak gibidir. Erdoğan'ın bu iki ırmağın da üzerinden geçen bir köprü inşa ettiğini söylesek abartmış olmayız.

MEHMET AYCI

Kara Üzüm Habbesi

Bank güneşten ısınmış ama yanmıyoruz, ısınıyoruz, insanın kanını kaynatıyor bu güzelim sıcak, oysa aylardan Nisan, en çok sevdiğim nisan, hadi kafiyeli olsun Nisanı nasıl sevmez insan, hem seni nasıl sevmez, karşımdasın, saçların önüne dökülüyor, elinle yana açıyorsun yüzünü, saçların da Nisan, 48 yıl yaşadım, ben öyle saç görmedim, aramızda tavla var, senin pulların beyaz üzüm taneleri, benim pullarım kara üzüm taneleri, üzüm, iki gözüm, asmalarda üzüm, gözüm senden başkasını görmüyor, İbrahim Tatlıses uzaklardan, çok uzaklardan kara üzüm habbesi gönlüm sevmez herkesi türküsünü söylüyor, gençlik sesiyle söylüyor, ben duyuyorum, senin duymadığını biliyorum, nasıl oluyorsa işte biliyorum, senin pulların dizili, ben salkımdan koparıp diziyorum, arada bir dudaklarını uzatıyorsun, bir üzüm tanesi veriyorum, bir tanede ben ağzıma atıyorum, hep çift atıyorsun, ben hep tek atıyorum, gele atıyorum, bütün kapıları alıyorsun, dörder dörder topluyorsun pulları, topladıkların yeniden salkım oluyor, beyaz üzüm salkımı, tam beyaz değil, yeşilin, sarının ve beyazın o karışımına bayılıyorum, sen topladığın halde ben gele atıyorum, bir pul kalıyor, yek atıyorum, kırıyorum seni, saçların önüne dökülüyor, kaşların çatıldı sanıyorum, çatılmıyor, yine çift atıyorsun, açık kapıya konup çıkıyorsun, yolda yakalarım diye geçiriyorum içimden, yolda nah yakalarsın diye geçiriyorsun içinden, içinden geçirdiğini biliyorum, yakalayıp öpüyorum, kırdım anlamında, yine çift atıyorsun, benim gibi Konya ovasında ağaca toslamıyorsun, bu sefer çıkıp beni kırıyorsun, içimden kırılıyorum, zar mı tutuyor diye geçiriyorum içimden, içimden geçirdiğimi okuyorsun, fincan getir diyorsun içinden, hem ben tutmuyorum, parmaklarım tutuyor, parmakların da parmak üzüm maşallah, parmaklarını yiyeyim geliyor, içimden öyle geçiyor, serçe parmağını ağzıma uzatıyorsun, öpüyorum, oyna diyorsun, altı kapı açık ama, nasılsa zarları dışarı atıyorum, yeniden atıyorum, kırık geliyor, yeniden atıyorum biri tavlanın yan kenarının üzerinde duruyor, bakıyorum, yedi var üzerinde, olmadı diyorsun, zar senin elinde hileli

zar oluyor, demiyorsun tabii, içinden geçiriyorsun, içinden geçeni okuyorum, zarı elime alıp merakla bakıyorum, yediyi bulamıyorum, göz yanılması, olur böyle şeyler, aklım üzümde mi tavlada mı sende mi karışıyor, zarı avucumdan alıyorsun, yediyi bulup serçe parmağının vişne çürüğü boyalı tırnağıyla yedinci noktayı kazıyorsun, yedinci noktadan serçe tüyleri dökülüyor, sonra o serçe tüyleri canlanıp serçe oluyor, saçlarına konuyor, hayretle sana bakıyorum, böyle olacağını bilen bir gözle bakıyorsun bana, zarı yeniden atıyorum, ilk defa çift atıyorum, bakıyorum da öğreniyorsun diyorsun içinden, içimi öğrendiğini içinden öğreniyorum, sen atıyorsun, düşüş, ben çıkmadan kırıp mars ediyorsun beni, yendin diyorum, ne güzel yendin beni, eline sağlık, ne şanslısın, ne şanslı diyorsun içinden, ustalık bu, nah ustalık diyorum içimden, nah tersinden han olur, ben hanım diyorsun, tavla ustası hanım, İbrahim Tatlıses yanımıza geliyor, kara üzüm habbesi gönlüm sevmez herkesi gençlik sesiyle söylüyor, yüzüne bakıyorum, adam bir Kızılderili reisi gibi, her tarafında üzüm salkımı dövmesi var, üzüm salkımı gibi bir kıyafet giymiş, fistana benziyor, yalnızca ben görüyorum, sen görmüyorsun, dalıp gitme diyorsun, iki oyun üzerinden oynayacağız, ilkinin ben aldım, beş sıfır, halbuki tek oynadık, mars ettin, daha iki sıfır diyeceğim, mars beş sayılır diyorsun içinden, aklımdan seni alıp Mars'a gitmek geçiyor, Mars'ta bir üzüm bağımız olsa, o bağın yanında bir bağ evimiz olsa, bağ evinin çardağı da asmalı olsa, çardağın altından su çıkıyor olsa, Mars'ta su yok diyorsun içimden geçenleri okumuş gibi, bunu sesli söylüyorsun, hadi oyalanma pulları diz, pulları arıyorum, az önceki serçe bana yandaki sararan otlar üzerinden gülüyor, az sonra serçe bir tilkiye dönüyor, pulları yemiş, tilki bir güzel gülüyor, bir güzel yüzü var, hiç bu güne kadar böyle güzel tilki görmemiştim diye geçiriyorum içimden, daldın diyor yine, dönüp bakıyorum elinde bir kara üzüm salkımı, kendi pullarını dizmiş bile, koparıp pulları diziyorum, salkım artıyor, koparıp yiyorum, o koparıp yiyor, bir o, bir ben, gülüşüyoruz, uyanıyorum, ağızımda kara üzüm tadı...

MEHMET AYCI

On Simit Lütfen

Akşam sekizden sonra geçiyorum önünden, on simit istiyorum, taze olsun diyorum, fırının önündeki üzeri bezle örtülü simitlerden kâğıt keseye dolduruyor, iki kese, beş birine, beş birine, elinde eldiven yoksa maşayla tutuyor simitleri, bir lira yetmiş beş kuruş simit, yirmi lira veriyorum, iki buçuk lirayı bahşiş bırakıyorum, tezgâhtar çocuk Suriyeli, adı Ragıp, bir de Suphi var, onu son zamanlarda pek görmüyorum, o da Suriyeli, Suphi Türk, Ragıp Arap, Türk olan esmer Arap olan sarışına yakın kumral, haftada en az beş gün simit alıyorum, bazen yedi gün de aldığım oluyor, kahvede adım simitçi babaya çıkacak, bir gün farklı yönden gelsem, simitçiye uğramasam, simit getirmedin mi diye soruyor arkadaşlar, kahvede birini, açsam ikisini ben yiyorum, mutlaka yeniyor, belli bir saat sonra çay sigara arkadaşların içi geçiyor, yahu simit kaldı mı diye soruyorlar Musa'ya, Musa'yı ayrı yazmam lazım, tam karakter, Musa da simitlerden birini alıyor bazen, akşamüzeri müdavimi olduğum mekândan ayrıldığımda, Sakarya'dan, Tuna Caddesi'nden, İzmir Caddesi'ni Sakarya'ya bağlayan üst tüp geçitten geçiyorum, üst tüp geçitte işportacılar var, onların da her biri bir karakter, yazmam lazım onları da, karşıda kaval çalan bir sokak müzisyeni var, Neşet Ertaş türküleri çalıyor kavalla, içli çalıyor, önündeki karton kutuya bir lira atıyorum, kavalın sesiyle teşekkür ediyor, yeni Yüksek Seçim Kurulu'nun olduğu sokaktaki Salon Cihan'a geçiyorum, elimde iki simit poşeti, ben geldiğimde üç beş arkadaş oluyor, açlarsa masaya gazete seriyor Musa, bana ayran getiriyor, arkadaşlara çay getiriyor, çayın yanında bir şey yiyemiyorum, kahvaltı yaparken bile içecek olarak suyla iktifa ediyorum, çayı ardından içiyorum, simitleri üst tüp geçidin Sakarya tarafındaki ayağının dibindeki simitçiden alıyorum, görüş alanına girdiğimde Ragıp gülümsüyor, o gülümsemesi sadece bana özgü, eğer müşteri yoksa ben bir şey demeden hemen fırının önündeki örtünün altından simitleri keseye koymaya başlıyor, tezgâhın üzerine yirmi lira bırakıyorum, iki buçuk lira vermesine fırsat kalmadan iyi akşamlar diyor ve ayrı-

lıyorum, akşamüzeri Sakarya tarafına giderken de bazen görüyorum Ragıp'ı, gülümseyerek selamlaşıyoruz, akşama on simit alacağım bilgisi de var o gülümsemede, bir gün çok acıkmıştım, yanımda Selçuk da vardı, kan şekerim düştü sanırım, on simit aldım, bir de peynirli kumru sandviç, sandviç beş lira, yirmi beş lira verdim, beş lirayı almadı yeterli diyerek, olmaz dedim, yine iki buçuk lira bıraktım, bir defa caddede yürürken yanımdan geçti, nasılsın abi diye hatırlımı sordu, yüzünde yine aynı gülümseme, temiz bir yüzü var, geçen simit alırken bir Suriyeli bir simit almak istedi, simidi aldı, bozuk Türkçesiyle cüzdanını çıkarıp ne kadar diye sordu, istemez dedi Ragıp, o istemez sözcüğünde göçmen dayanışmasının, halden anlamının, karşı tarafın psikolojini yüzünden okumanın öyle saklı ayrıntıları vardı ki sevindim ve ürperdim, Ragıp'ı ayrı bir sevdim, epeydir Salon Cihan'a gitmiyorum, bazen simitçinin önünden geçerken Ragıp'la selamlaşıyoruz, nasılsın Ragıp diyorum, yüzünde yine o gülümseme, kahveye gitmiyorum, gidersem alacağım, söz diyorum, yine gülümsüyor, ince yağmur yağıyor, başım çok ağrıyor, başım inanılmaz ağrıyor, ayaklarımı beynime basarak yürüyorum, simitçinin önünden dalgın geçerken abi diyor, duymuyorum, abi diyor bir kez daha duymuyorum, bulvarda bana yetişiyor, koltuğumun altından düşen, ıslanmış, çamurlanmış kitabı elime uzatıyor, okursan sende kalsın diyorum, kabul etmiyor, taksiye atlayıp eve geliyorum, aralıklarla üç ağır kesici içiyorum, duşa girip enseme tazyikli su tutuyorum, biraz kendime geliyorum, bilgisayarı açıyorum, buraya kadar okuduğunuz metni yazıyorum, canım simit çekiyor, sıcak, Ankara simidi, dışarıda caddede arabalar kaldırıma su sıçratarak geçiyor, bir köpek havlıyor, uykusuzluğum da havlıyor, bilgisayarı kapatıp kendime bir kahve yapıyorum, yarın on simit alıp kahveye geçeyim...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş A Z E R B A Y C A N Ö y k ü s ü

CENGİZ ABDULLAYEV¹

Türkiye Türkçesi: **Abdülkadir Özkan**

Bir Düşün Hikâyesi

Geçen asrın ortalarında Bakü'ye gittiniz mi?

Demek ki siz bu güney şehrinde sürekli karnaval havasının hüküm sürdüğünü hissedememişsiniz. Şehrin en güzel kadınları namıyla bilinirdi, onların şehirde gezmeye çıkmaları, her seferinde yerli halkın dikkatini çeker, büyük şaşkınlık ve mest olmalarına sebep olurdu. Bakü'nün evlerinde yaşanan herhangi bir sohbet meclisinde Bakü lehçesi ve Azerbaycan sözleriyle karışık Rusçayla konuşan çeşitli halkların temsilcileriyle sık sık karşılaşmak mümkündü.

Öyle ki Türkler, Gürcüler, Ruslar, Yahudiler, Lezgiler, Tatarlar ve Ermeniler aynı dile, aynı telaffuz tarzına sahipti, bu yüzden de çoğu zaman onları birbirinden ayırt etmek epeyce zor işti. Pencereleler açılırken kadınların gür ve yüksek çıkan sesleri her tarafa yayılırdı.

Bakü'nün Targovi denilen sokağında ise akla hayale gelmez züppeler gezerdi.

Avrupa'nın diğer büyük şehirleriyle mukayese ederken Bakü'de en güzel naylon gömlek ve uzun boğazlı botlardan, rengârenk ceket ve akla sığmayan çantalardan söz etmek abartı olmazdı. Burada hayatı çok sever, yaşamaktan haz almayı bilirlerdi.

Sanki doğa, deniz kenarında yer alan bu son derece güzel şehrin sakinlerine lütufta bulunmuştu. Bakü, deniz kenarında yer alan tek başkentti.

¹ 7 Nisan 1959 tarihinde Bakü'de entelektüel bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 1981'de Azerbaycan Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Afrika, Asya ve Avrupa ülkelerinde diplomat olarak görevlendirildi. Doktorasını tamamladıktan sonra hukuk alanında eserler vermiş, sadece Sovyetlerde bir milyona yakın tirajla polisiye romanları yayımlanmış ve Almanya, İrlanda, Fransa, Rusya, İngiltere, Türkiye gibi ülkelerde birçok kitabı yine yüksek tirajlarla baskı görmüştür. Yüz kırktan fazla eseri yirmi yedi dile çevrilen şair, yazar, köşe yazarı, çevirmen, siyasetçi ve "Halk Şairi" Prof. Dr. Cengiz Abdullayev, Azerbaycan Türkçesi, Rusça, İngilizce, İtalyanca, Farsça ve Türk dillerini de bilmektedir.

Riga, Baltık Körfezi'ne çıkıyordu, diğer şehirlerin ise sadece nehirleri vardı. Belki, deniz, insanların karakterine de bir şekilde etki etmişti! İnsanları daha temkinli ve sakin kılan büyük su kütlesi ve iyot kokusu. Karanın altında birini kapsayan bu büyük ülkede, birbirine benzeyen sadece iki güney şehri vardı. Kızgın güneş, deniz, gülümseme, mutluluk, şarap, güzel müzik, efsanevi, cezbedici kadınlar ve yakışıklı erkekler birbirine karışarak eşsiz ahengiyle fevkalade bir harmoni oluşturmuştu. Bu hadise Bakü'de kırklı yılların sonlarında kayıtlara geçti. İnsanlık tarihinde yaşanan en acı savaş son bulmuştu. Gözler önünde vahim bir sahne canlanıyordu.

Binlerce kimsesiz, yalnız, ailesinden zorla ayrılmış yetim çocuklar, binlerce sakat, bir de genellikle kapı önlerinde gerçekleştirilen sayısız cenaze töreni.

Acımasızlığın, bencilleşmenin tam zamanıydı. Ama insanlar garip me-tamorfozlar yaşıyor, bir hâlden diğerine geçiyorlardı. Komşular birbirine yardım eli uzatıyordu. Yabancı insanlar, tanımadıkları fakat herkes gibi savaşın dehşetini, o faciayı, ailesinden olan insanların kaybını, acısını tadan, sadece yoldan geçen birini bile teskin etmeye çalışıyorlardı. Çocuklardan ekmek karnelerinin çalınması, suçluların kendi aralarında bile en ayıp hedef olarak sayılıyordu.

Millet, uzun süren bu üzücü savaştan sonra yeni yeni kendine gelmeye başlamıştı.

Evet, hâli hazırda dört yıl devam eden savaş, belki o kadar da uzun süreceği hesap edilmeyebilirdi, fakat dört yıl -bu hiç de az bir zaman değildi- ayrıca bu dört yıl son derece dehşet ve korkunç geçmişti. Haber alıp oğlunu savaşa gönderen o anneden, kocası cepheye gönderilen kadından, her bir insandan, her bir vatandaştan, sabırsızlıkla hasret dolu bu dört yılın son bulmasını arzulamayan biri var mıydı ki! Sorun, hepsi de savaş yıllarının ne kadar üzücü olduğunu mutlaka söyleyecektir size aynı şekilde, bu yılları en uzun süren seneler olarak hatırlayacaklardır. Aslında, savaş 1939 yılında başlamıştı, Rus komşuları Moğolistan'da Japonların saldırısına karşı koymaktaydı. Peşinden binlerce erkek Sovyet ve Fin Savaşı'nda seferber oldu. Sonra İkinci Dünya Savaşı!

Bu savaş henüz bitmişti ki, birliklerin büyük bir kısmını yeniden Japonya'ya karşı çatışmalara, uzak doğuya gönderdiler. Tam olarak 1947, 1948 ve 1949 yıllarında gaziler kendi yurtlarına dönmeye başladı. Çocuklar babalarını tanımadan büyümüşü. Ama yine de onlar, dünyanın en mutlu çocuklarıydı. Birçoğunun gözü de yolda kaldı. Kocaları cepheden geri dönmedi. Bazılarıysa babasız olarak, onların varlığını hissetmeden büyüdü. Vakur Bakülü kadınlar, başlarına ipek yazma örterek yollara çıkıp yoldan her geçene merak

ve dikkatle bakıyor, gözleriyle her birinde kendi sevgilisini, hısımlarını, akrabalarını arıyordu. Binlerce insan ailesinden ya da yakınlarından birilerinin kayıp verilip verilmediğini öğreniyordu. Buna bakmaksızın, ümitlerini bir an bile yitirmeden, yine de inatla bekliyorlardı. Sağlam yargılarına rağmen, mucizelere inanıyorlar ve böyle harika olaylarsa bazen gerçekleşiyordu. Belki de o yıllarda insanların birbirine olan bağlılığı, yabancıların derdine ortak olup kendinin derdi gibi kabul ederek kederlenmesi, mutluluğuyla mutlu olması da tam olarak bununla alakalıydı. Bunlar, bir daha gelmez, kendine has iç mekanlara sahip özel Bakü mahalleleriydi.

Diviçinski olarak adlandırılan sokakta birkaç Bakülü aile yaşıyordu.

Bu evi Kebleyi Demir yirminci yüzyılın öncesinde inşa ettirmişti. Kebleyi Demir çok saygı gören bir insandı. Kebleyi adını Kerbela'yı ziyaretinden sonra almıştı. Ama izzet ve ikram görmesinin sebebi sadece bu yüzden değildi. Bu ilkeli, ciddi insan, aynı zamanda büyük bir ailenin reisiydi. Devrimden sonra ailede bazı değişiklikler yaşandı. Evinin birkaç odasını ona ayırarak diğer odalara devlet el koydu. Kebleyi Demir'in ailesi kalabalık olduğu için devlet ona üç oda ayırdı. O, hiçbir zaman düzene karşı çıkmazdı, yeni yönetimin kendine özgü olmayan tedbirli sonuç alma teşebbüsü de şüphesiz bundan kaynaklanmaktaydı.

Diğer odalara yeni sakinler yerleşti. Buralara ilk göçenlerden birisi ise kocasıyla Bakü'ye Voronej'den gelen Berta teyzeydi. Kocasını bir zamanlar Friedrich Engels propaganda treninin siyasi önderi olmuştu. Evin diğer bölümünde beş çocuklu ve sürekli hamile kalan eşiyle birlikte Mustafa adında bir Lezgi yaşıyordu. 1920'li yıllarda sonradan eklenmiş, zamanında misafir odası olarak hesap edilen ek binaya Kazan'dan Bakü'ye gelen Habibullah isminde bir Tatar yerleşmişti. Habibullah, Ukraynalı Kalina'yla evlenmişti. Kalina da Bakü ekmeklerini pişirme yeteneğine bakılırsa, yerli kadınlardan hiç de geri kalmıyordu.

İşte böylece herkes aynı evde yaşıyordu. Bazen tartışır, bazen küser; ama hiçbirisi ciddi bir kırıngınlıkla sonuçlanmazdı. Bu evde her bayram birlikte kutlanırdı, Nevruz Bayramı, Kurban Bayramı, Praslov Paskalyası, Yahudilerin Pesah Bayramı. Aynı zamanda 1 Mayıs, 7 Kasım, yeni yıl hatta Lenin'in Gönüllü Cumartesi'lerinde herkesten bir kişi, tertemiz olmasına rağmen avluyu temizlemeye çıkardı. Kadınlar ise nedense tam da bugünde halısını, kilimini çırpıp temizlemeye karar verirdi. Sık sık hepsi yaşlı çınar ağacının gölgesine toplanarak birlikte çay içerdi. Erkekler tavla oynar, kadınlar ise çocuklarından, çarşı pazardaki fiyatlardan şikâyet edip Almanya'dan yeni dönen ve savaşta sakat kalıp sonraları iki ayağının olmamasına aldırmayarak yeniden evlenen Hüseyinbala hakkında dedikodu yapardı.

Hüseyinbala komşusu Mustafa'dan oda kiralamıştı. Aynı zamanda çok başarılı bir tenekeciydi. Onun gibi bir zanaatkâr hiçbir zaman işsiz kalmazdı. Bu sayede sadece iki çocuğunun annesi olan yeni karısını değil, eski eşinden olan oğlunun geçimini bile sağlıyordu.

O zamanlar iki ayağını kaybeden bu tenekeci düzenli, bolluk içinde bir yaşama sahip olmakla birlikte aynı zamanda iki ailenin bütün geçimini karşılayabilme gücünde olan bir insandı.

Hanımı Fatıma, kısa zamanda komşuların gönlüne girmişti, herkes onu çok seviyordu, onun ikizlerin babalarını tanımadan büyüdüklarini biliyorlardı. Cuma günü 20 Haziran 1941'de düğünleri oldu, iki gün geçtikten sonra savaş başladı ve Fatıma'nın eşini cepheye götürdüler. 1941 yılının Eylül ayında ölüm haberi geldi. 1942 yılının Mart ayında ise Fatıma'nın iki erkek evladı dünyaya gözlerini açtı. Çevredekiler Fatıma'ya çok büyük bir saygıyla yaklaşıyordu, hem kara bahtı hem de olanları sessiz sedasız kabullenmesi sebebiyle. Bütün komşularının işine el atar, yardım ederdi, evlatları ise hep üstü başı düzenli ve temiz giyinirdi; fakat onun yüzünün güldüğünü hiçbir zaman ve hiç kimse görmemişti. İlk eşini çok sevdiğini söylerlerdi.

Berta teyzenin eşi 1935 yılında vefat etti. Yaşı kırk ikiydi; ama şahit olduğu o feci devrim ona büyük etki ederek çok ağır hastalığa yakalanmasına sebep olmuştu. Çok geçmeden ilerleyen mide yarası onun sonunu getirdi. Belki de kısmen sebep oldu, onu son menziline orkestra eşliğinde uğurlayıp mezarının üstüne kırmızı yıldızla hatıra nişanı koydular ve hakkında bir sürü güzel şeyden bahsettiler en azından. Birkaç yıl daha ömür sürseydi, durumu nasıl değiştirdi kim bilir. Onu herhangi bir suçlamayla karalayabilir veya zamanında aynı anda Kore, Alman ve Japon casusu olduğunu ispat edebilirlerdi belki de. Ama şimdi Berta teyze yüksek bir emekli maaşı alıyordu, üstelik yerel okullarda kahraman eşi hakkında hikâyeler anlatması için onu defalarca davet ediyorlardı. Yaşlı annesi 1939 yılında sanki savaşın yaklaştığını duyup Voronej'den² Bakü'ye göçmüştü. Rahil teyzenin yetmiş yakın yaşı vardı, buna rağmen akıllı kadın olduğu için Divçinski sokağında yer alan bu Bakü mahallesinin sevimli komününe kısa zamanda kaynayıp karışabilmişti. Şunu da kaydetmeliyim, bu sokak 28 Nisan adıyla sinemanın yakınlarında yer alıyordu. Bu sinema ise savaştan hemen sonra, o yüzyılın öncesinde kurulmuştu. Aslında bu sokağın adı Deveçinski'ymiş, fakat sonraları zaman geçtikçe sokağa Divçinski demişler. Rahil teyzeyi diğerlerinden farklı kılan en önemli özelliği, sürekli sinagogu ziyaret etmesiydi. Devrimin yirmi beşinci yılında bu akla sığmayan hareket doğru sayılmıyordu ve mümkün

² Voronej: Rusya'da bir şehir adı.

değildi. Berta teyze her zaman onu bu düşüncesinden vazgeçirmeye çalışırdı ama ne yazık ki onu inandırmak bir türlü mümkün olmuyordu. Rahil teyze, Yahudilerin Fetir Bayramında yedikleri fetir ve matsa ile bütün mahalleyi ağırlardı. Kendisinin dindar bir kadın olduğunu hiçbir zaman saklamazdı ve Hristiyan olan Kalina'ya, Şia olan Hüseyinbala ile Kebleyi Demir'e, ehlişünnet Mustafa ile Habibullah'a derin bir hürmet ve ihtiramla yaklaşırdı, hâlbuki onların hiçbirinde dindarlık sezilmiyordu; fakat 1942 yılında bu aileye feci bir haber ulaştı. Rahil teyzenin oğlu, yani Berta teyzenin kardeşi Boris, güneydoğu cephesinde ölmüştü. O zamanlar orada sıcak çatışmalar devam ediyordu. Son derece güleryüzlü, çalışkan olan Rahil teyze bir anda, gözler önünde yaşlandı sanki. Böyle bir felaketin her insanın başına gelebileceğini anlayarak bütün ev halkı Rahil tezeyi teskin ediyor, onu avutmaya çalışıyordu. Mustafa'nın iki oğlunu birden 1941 yılında cepheye götürdüler. O zaman Hüseyinbala henüz bu malikâneye göçmemişti. 1943 yılında ise talihsiz aile büyük oğlunun ölüm haberini aldı. Rahil teyze, oğlunun haberiyle barışmak istemiyor, buna inanamıyordu. Artık sinagoga her zamankinden daha sık uğruyor, sanki oğlunun dirilmesi için Allah'a yalvarıyordu. Artık kızı da onun bu sık ziyaretlerine itirazda bulunmuyordu. Garipti, yönetimin kendisi bile değişmişti. Savaş yıllarında sıkıntı çeken insanlara artık camilere, kiliselere, sinagoglara gitmelerine izin veriliyordu. Hatta en merhametsiz hükümet bile bu zor günde insanlara dayanak ve teselli yolu bulmakta yardımcı olunması gerektiğini anlıyordu. 9 Mayıs 1945 tarihinde zafer haberi geldi. O gün herkes ağlıyordu, kimi mutluluktan, kimisi hüzünden. Geçen asrın ortalarında kim Bakü'de yaşamışsa, böyle bir hadisenin bu şehirde iki kere yaşandığını onaylayabilir. İlk kez 9 Mayıs 1945 tarihinde galibiyet duygusu yaşandığında, ikinci kez ise Stalin öldüğünde. O zaman insanlar Stalin'siz, lidersiz bir hayat artık devam edemez diye düşünüyor ve canı gönülden kederleniyordu. Berta teyze dindar bir kadın değildi, bu eski parti üyesinin karısı, aslında bir ateistti. Buna bakmaksızın savaşın kazanıldığı gün annesi Rahil teyzeyle sinagoga birlikte gitmeyi kabul etti. Hayatında ilk defa, Berta teyze Allah'tan samimi bir şekilde kardeşinin bulunmasını, sağ kalmış olmasını rica etti. Ve keramet bu ya, kardeşi bulundu. 1946 yılının sonlarında, normalde mümkünatı olmayan bir haber aldılar. Boris eve dönüyordu. Boris'in sağ kalması gerçekten de mucizeviydi; çünkü Boris sünnet olmuş bir Yahudiydi. Bu da o çağda kaçınılmaz ölüm demekti. Meğer Boris gerçekten de esir düşmüş, fakat kendini Yahudi değil, Müslüman olarak tanıtmış. O zamanlar faşistler Yahudileri Müslümanlardan çok iyi ayırt edebiliyormuş. Sonraları Yugoslavya'da partizanlara katılarak 1945 yılına kadar savaşmış. Ağır yaralı olduğu için mayıs ayında kendi tarafına dönmeye çalışsa da mümkün olmamış ve

ancak 1946 yılında eve dönmekte ısrarcı olabilmiş.

O günden beri Berta teyze sinagoga daha sık gitmeye başladı. Boris hemen döndü.

Bütün ev Rahil teyzenin yeniden gençleşmesine seviniyordu.

1949 yılının Mayıs ayında Kebleyi Demir'in büyük kızının düğünü vardı. Bakülü ailelerin gelenek ve göreneğine uygun bir düğünde, öncesinden hazırlıklar yapıldı. Önce eve elçiler gelip müsaade aldı. Peşinden erkek taraflı geldi. İstemenin sonunda dünürleri, kızını kocaya vermeyi kabul ettiğini bildirmek için masaya çay ve kesme şeker getirdi. Sonra hediyelerin değiş tokuşu başladı. 1949 yılında bir parça sabun veya bir arşın et payı, büyük kabul edilirdi. Aileler ellerinden geleni esirgemiyordu. Düğünün 16 Mayıs'ta yapılması kararlaştırıldı. 1949 yılında genç bir erkek olarak yuva kurmak büyük bir işti. Ülkede on kıza, üç dört genç erkek düşüyordu. Düğün, gelinin mahallesinde olacaktı. Masaları hazırlıyorlardı, komşu, Bakü'deki köylerinden et getirmişti. Herkes elinden geleni yapıyor, saçını süpürge ediyordu. Düğünün haddinden fazla eğlenceli ve misafirlerden yana kalabalık olacağı görünüyordu. Yüz kişi gibi bir katılımın olacağı göz önünde tutulmuştu. Şimdileri herkes büyük salonlarda beş yüz, altı yüz kişilik gürültülü meclislere alışı. O zamanlar yirmi kişilik misafir bile çok sayılırdı, yüz kişilik misafir ise inanılmaz bir şeydi. Düğün merasimine bütün komşular davet edilmişti.

Herkes kendi bildiği, istediği gibi hazırlanıyordu. Bir tek Berta'nın ahvali ruhiyesi yerinde değildi. Son zamanlarda annesi sık sık hastalanıyordu. Rahil teyzenin artık yaşı seksene yaklaşmıştı. Mayıs ayının on üçü ve on dördünde Rahil teyze için acil yardımı çağırmışlardı. O ise hastaneye gitmek istemiyordu. Böyle tantanalı bir anda evi bırakıp gitmeye hakkı olmadığını düşünüyordu. 15 Mayıs'ta Rahil teyzenin durumu epey iyileşti. Hatta evde yürüyerek kızını sakinleştirmeye bile çalışabiliyordu. Düğün gününün sabahıydı, yani 16 Mayıs'ta avludan artık kadınların, konu komşunun gürültülerinin geldiği bir anda, Berta annesine yaklaşarak dehşet içinde onun öldüğünü anladı. Rahil teyze uyurken vefat etti. Bu, şüphesiz saf, dolu dolu bir ömür yaşamış temiz insanlara nasip olan en mutlu ölümdü.

Ölürken bile Rahil teyzenin yüzünde tebessüm vardı. Berta teyze perdeleri çekerek yatağın başucuna oturdu. Çok zor bir sorunla karşı karşıyaydı. Karar vermesi gerekiyordu. Yahudilerin ciddi kuralları, ilkeleri esasında, ölü-yü güneş batana kadar defnetmeleri şarttı.

Bu sırada annesinin öldüğünü Berta hiç kimseye de söyleyemezdi. O zaman düğün ertelenecekti, böylelikle milletin bayramı yas hâline dönebilir, bütün hayatları mahvolabilirdi.

Her zaman bu günü hafızalarına kazıyıp yaşanan hadisenin kendi dü-

ğün günlerine rastladığını hatırlayarak hiçbir zaman derinden mutlu olmayacaklardı. Berta oturmuş ağlıyordu, zamansa amansızca akıp gidiyordu. Avludan, misafirlerin mutlu sesleri, keyifli kutlamaların uğultusu geliyordu. Çok geçmeden damatla gelin teşrif etti. Birkaç kez gelinin annesi Berta'nın penceresine vurarak onu düğüne çağırdı. Sonunda Berta karar verdi. Ayağa kalktı, annesinin üstüne temiz bir çarşaf serdi, yıkandı, kıyafetini değiştirdi, önceden hazır ettiği hediye alıp avluya çıktı. Hiç kimse yaşanan hadiseyi öğrenmedi. Berta gülüp konuşuyor, hatta gençlerin şerefine kadeh bile kaldırıyor. Herkese annesinin düğüne katılamamasının sebebini, kendini kötü hissettiğini söyleyerek izah etti. Akşam düğün bittikten sonra Berta eve dönüp gelip annesinin cenazesinin yanına oturarak düğünün nasıl geçtiğini anlattı, sanki annesi onu duyuyordu. Ertesi gün Berta, annesinin geceleyin dünyasını değiştirdiğini söyledi komşulara. Gelinin annesinden başka hiç kimse hiçbir şey anlamamıştı, fakat o odaya girdiğinde malum kokuyu hissedip Berta'ya sarılarak epeyce ağladı, böylece sanki minnettarlığını gösteriyordu.

Bu olay, gerçekten de Diviçinski sokağında, dedem Kebleyi Demir'in evinde yaşanmıştı. Bunu da bana ninem anlattı. Öteki dünyanın varlığına bir o kadar inanmasam da bir şeyi çok net biliyorum. Berta'nın annesi dindar Rahil teyze cennetteydi. Düğünleri olan gençler, sonra yarım asra yakın uzun ve çok mutlu bir ömür sürdü. Beş çocukları, sekiz de torunları oldu.

Berta otuz yıl sonra vefat etti. Bütün ev ahâlisi onun yasını tutmuştu. Berta'nın cenazesine ben de gitmiştim, yüzündeki tebessümü hâlâ hatırlıyorum. Berta'nın doğru duası, belki de Allah tarafından onların ailesindeki ateistliğin başışlanması sebep oldu. Galiba hiç kimsenin geri dönmediği o dünyada, Berta, annesi ve kocasıyla görüştü. Ben buna inanmak istiyorum.

Ç a ğ d a ş F İ L İ S T İ N Ö y k ü s ü

GASSAN KENAFANİ¹

Türkçesi: Meryem Melike Güngenci

Mesut'tan Bir Mektup

Kendi kendine “Birazdan bana akşam yemeğinin hazır olduğunu söyleyeceksin, hadi gidelim o zaman” dedi.

Karısı tam karşısında otururken kendisi de gazeteye dalmıştı. Neden gazeteyi hep aynı saatte eline aldığını ve okumaya daldığını bilmiyordu. Aslına bakarsanız hiçbir şey okuduğu da yoktu. Gözleri satırlarda, kafasındaki düşüncelerle uzak diyarlara dalar giderdi.

Akşam yemeği hazır, hadi.

Gazeteyi katlayarak sandalyenin üzerine fırlattı ve karısının ardından mutfağa doğru gitti. Hizmetçi her şeyi son derece titiz ve düzenli bir şekilde hazırlamıştı. Sandalyesini çekti ve düşündü: Çay soğuk ve demsiz olmalı. Birazdan bunun farkına varır.

Sessizce oturdu ve bekledi.

Hay Şeytan karı... Demlik neredeyse soğuktan donacak.

Kaçamak bir gülümsemeyle düşündü: Şimdi de sıra hizmetçide. Zavallı kadın...

Babana aylık 30 lira ödüyoruz... Fakat sen 3 liradan fazlasını hak etmiyorsun!

Ekmek sepetine uzanırken aklına bir şeyler geldi: Şimdi fırıncıya küfredecek. Fakat manav iyi adam. Alçak kasabın terazisini kontrol etme-

¹ Gassan Fayiz Kenafani 1936 Akka doğumludur. Sünni mezhebinden olmasına karşın avukat olan babası onu misyoner okuluna gönderir. 1948 Arap İsrail savaşına kadar Yafa'da yaşar sonra ailesi ile birlikte sürgüne gitmek zorunda kalır. Önce Lübnan'a giderler sonra ise mülteci olarak Suriye'de yaşarlar. Kenafani liseyi 1952 yılında tamamlar. Aynı yıl Şam Üniversitesinin Arap edebiyatı bölümüne kaydolar. Fakat 1955 yılında Arap Ulusal Hareketi içerisindeki siyasi etkinliği nedeniyle sürülür. Bu talihsizliklerden sonra, Kuveyt'e yerleşir. Kenafani, 18 kitap yazmıştır. Aynı zamanda medeniyet, siyaset ve Filistin halkının mücadelesi üzerine yüzlerce makalesi vardır. Kenafani'nin Arap edebiyatının modernleşmesinde önemli bir etkisi vardır ve Filistin edebiyatının önemli bir figürüdür. Kitapları genellikle Filistin ve Filistin halkı üzerinedir ve sık sık mülteci olarak özgün tecrübelerinden bahsetmektedir. Beyrut'ta aracına konulan bomba sonucu 8 Temmuz 1972 yılında ölmüştür.

leri için belediyeye şikâyet dilekçesi yazmayı unutmuş. Alçak herif, avuç içi büyüklüğündeki bir bakır parçasını terazinin kefelerinin birinin altına yapıştırmış. Komşular, üst kattakiler, her gün eşya taşıyorlar. Keşke taşımakla kalsalar! Taşımak ne kelime! 6 kız ve 2 erkek olmalarına rağmen eşyaları öyle bir sürüklüyorlar ki! Tövbe tövbe, büyük kız da bugün küçük bir arabada bir gençle oturuyordu. Onu caddenin başında indirdi. Telefona ne oldu?

Karısının sesiyle uyandı:

Neyin var? Mars'ta olup biten güzel mi acaba? Kendini orada zannediyorsun herhalde. Sana komşumuzun kızının ha bugün ha yarın nişanlanacağını söylüyordum ya, bugün erkek arkadaşıyla yukarı çıktı. İlk kez yakından gördüm, tesadüfen yanlarından geçiyordum.

Akşam yemeği bitince, karısı radyosunun o da gazetesinin başına geçecek, sonra da yatma zamanı gelecekti. Odaya girmeden önce biraz ortalığı kolaçan etmesi gerekti. Kendini bir şeyle meşgul etmeliydi. Odaya girdiğinde karısı aynanın karşısında saçını açmışsa bu, onu davet ettiği anlamına geliyordu. Yok, eğer yorganın altına girmişse davet yok demekti. Sabah olunca alarm çalar ve karısı ona yumuşak bir sesle bir şeyler söylerdi.

Adam aniden sandalyesinden kalktı. Purosunu yaktı, duvara yaslandı. Karısı endişeyle ona bakıyordu. Zira o kalkmadan kocasının masadan kalkmasına alışık değildi.

Devamla:

Bugün arkadaşımdan bir mektup aldım.

Hangi arkadaş?

Mesut...

Mesut mu?

Evet...

Mesut? Haa! 6 yıl önce ölen Mesut!

Hayır, yalan! Mesut ölmedi...

Karısı kalktı ve karşısına geçerek:

Şimdi, beni dinle, neyin var? Bu nasıl bir saçmalık? Sana hatırlatmamı ister misin? Hani cenazesine gidip, tabutunu omuzlamıştın da çocuklar gibi ağlamıştın. Anılarını daha çok depreştirmemi mi istiyorsun? O korkunç düşüşün ardından vücudu paramparça olmuştu.

Her neyse. Mesut ölmedi.

Karısı korkuyla baktı ve gülümsemeye çalıştı. Kocasını sakince:

Ne yani? Benim deli ya da sarhoş olduğumu mu düşünüyorsun?

Yavaşça karısına yaklaştı ve omuzlarından tutup sarstı:

Ben yalancıyım yani, öyle mi?

Onu öylece bırakarak masanın etrafında döndü. İçini soğuk bir şelale

gibi yıkayan bir coşku hissederken karısının, bakışlarıyla neredeyse sırtını delip geçtiğinin farkındaydı.

Bugün ondan bir mektup aldığımı söyledim sana...

Madem öyle göster mektubu.

Arkasını döndü, karısı alaycı bir gülümse ile hala ona bakıyordu.

Mektup? Aaa, ofiste unutmuşum.

Oyun mu oynuyoruz?

Hayır oynamıyoruz! Dinle beni! Mektupta neler yazdığını söylememi mi istiyorsun? Hayır... Bunun sır olarak kalmasını istiyorum... Bu onun isteği, evet, mektupta.” Mektubun eski bir arkadaşından geldiğini söylemende bir sakınca yok. Ama mektupta yazılanları kimseye söyleme.” diyordu. Evet, bu yüzden buraya getirmedim mektubu...

Karısı sofraya döndü ve kendisine bir fincan çay aldı.

Çay buz gibi olmuş... Şu çirkin şeytan hiçbir şeyi hak etmiyor!

Mesut'un şimdi nerede yaşadığını bilmek ister misin?

Hayır, hayır istemiyorum, büyük ihtimalle şeyde yaşıyor...eee.... Peki, tamam, ölen arkadaşın nerede yaşıyor?

Dünyayı dolaşıyor. Her gün bir şehirde. Her gün başka bir güneşin altında güneşleniyor, her gece başka bir yatakta uyuyor. Dünyadaki yemeklerin yarısını tattı. Bana yarın nerede olacağını ya da bir saat sonra arkadaşının kim olacağını bilmediğini söyledi.

Karısı tereyağını uzun bıçakla keserek bağırdı:

Offf! Şeytan karı, sana tereyağını buzdolabından akşam yemeğinden önce çıkarmanı söylemişim. Şuna baksana nasıl da su gibi olmuş! Basbayağı su. Öfkemden kurtulamayacaksın!

Hayır, seni öfkelenndirmiyorum! Niyetim bu değil. Dinle beni, benden ona yazmamamı istemişti. Çünkü kendisi de adresini bilmiyordu.

Karısı:

Sevgili arkadaşın sana nasıl öldüğünü anlatmadı mı peki? Yani bu hile nasıl gerçekleşti?

Onun bu olanlardan hiç haberi yok. Hatta öldüğünden bile.

6 yıllık ayrılıktan sonra seni hatırlayan arkadaşın gerçekten iyi biri.

Başını üzüntüyle sallayarak onayladı.

Gerçekten de iyi bir arkadaş. Biliyor musun? Evlendiğimden de haberi yok. Unutmuş.

Peki o evlendi mi?

Evlenmek?! Ahhh. Hayır, hayır.. Evlenmedi. Bana evlenmediğini ve şu anda evlenmeyi düşünmediğini yazmış.

Karısı mutfağa doğru ayağa kalktı. Bağırarak:

Buraya gel şeytan karı. Her şeyi yerine koy. Tereyağını buzdolabına kaldır, fırına değil. Duydun mu?

Peki, arkadaşın başka ne dedi? Mektup uzun görünüyor.

Ahh, evet. Çok uzun. Buraya gelmesi için bir engeli yok. Belki bir gün beni de yanında götürür.

Seni götürmek mi?

Bunu mutfaktan çıkarken sert bir dille sormuştu. Kadın, tereyağı kocasının gömleğine bulaşmasın diye ellerini çekerken adam onu kucakladı:

Ahhhh! Ona benim evli olduğumu unuttuğunu söylemişim... Ne olursa olsun buraya uğrasa bile onunla gitmeyeceğim. Ben evli bir adamım.

Kadın kocasının kollarından kurtulup çamaşırları almaya giderken adam kapının önünde öylece durdu. Karısı uzaktan bağırıyordu:

Eee başka?

Ahh! Önemli bir şey yok. Mektubun geri kalanında maceralarından ve gezip tozduğu yerlerden bahsetmiş. Okurken çok keyif aldım. Keşke yazmaya devam etse. Hem biliyor musun?

Tekrar kocasının yanına geldi. Kollarını göğsünün üzerinde birleştirerek: Evet?

Bana zaman zaman yazması harika bir şey.

Bir daha ne zaman yazar sence?

Ahh, bilmiyorum! Nereden bileyim? Her halükarda bunu bir an önce yapması lazım.

Karısı onu omuzlarından tutarak şöyle bir silkeledi. Sonra onunla yavaş yavaş ve sakince konuştu:

Beni iyi dinle... Kendinde misin? Tamam. Arkadaşının mektubunu dinledim. Eğlenceli bir mektuptu. Bitti değil mi? Bu konu hakkında daha fazla konuşmayacaksın. Daha fazla konuşmayacağını söyle bana...

Karısına dehşetle baktı:

Mesut ile ilgili haberler seni ilgilendirmiyor mu ha? Ondan gelen mektupları seninle paylaşmadan yalnız başıma okumamı istiyorsun. Öyleyse anlaştık. Okumayacağım. Mektupları hakkında hiçbir şey söylemeyeceğim sana. Anladın mı?... Tek başıma okuyacağım, tek başıma keyfini çıkaracağım. Tamam mı?

Karısı gözlerini kapatarak başını salladı:

Tamam. Anlaştık.. Ama bir şartla..

Şart mart yok. Neler kaçırdığını bir bilsen be kadın, ah neler kaçırdığını bir bilsen. Peki, anlaştık.

Kadın ellerini kocasının omzundan çekerek saate baktı:

Yatma vakti geldi.

diyerek odaya gitti ve saçlarını aynanın önünde açtı.

Beyrut, 1962.

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

İmkân

Uzun saçlarından aşağı akan beyaz iri güller... En önemli gününde sadece sana ait olan, senin seçtiğin ve o beyaz bütünlükte sevdiğin tek detay. Çünkü sadece bunu isteyecek kadar itiraz edebilmiştin. 17 yaşında köyünden çıkıp, gelin geldiğin şehirde seni bekleyen hayatın, aslında arkada bıraktığın hayatı tamamlamaktan başka bir şey olmayacağını o zaman anlamıştın.

Hacı babanın kesin bir emirle “bunu giy” diyerek getirdiği, kaç genç kızın mecburi ortak hayali olmuş gri, kirli, yırtık gelinliği kucağında bulduğunda, anlamıştın hangi hayatın eşiğine adımını attığını. İsyan edecek, hayır diyecek karakter, isminde olsa bile, ruhun güngörmüşlerin, geçinmeyi bilenlerin mayasındandı. Aysel ismi şenlikli olurdu aslında. Ama sen hep mahcup, hep verecekli gibi yaşıydın. Ama bunu da güzelleştirecek mümkünler hep vardı senin için. Yıkadın, söküklerini diktin, bedenini, ruhunla o kalıba yerleştirdin. Tacını kendin seçtin. Ucuzluğunu saklamak isteyen parlak taşlarla donanmış, abartılı bir taç olabilirdi ya da saçlarını ağır bir modelle şahlandırıp aralarına plastik, renkli çiçekler de takabilirdin. Oysa sen kumaştan, emeğinle dikiğin kat kat açılan küçük, büyük beyaz güller yaptın saçlarına. Hiçbir fazlalığı olmayan, sadeliğiyle baş döndüren duru bir güzellikle başının sol yanından, uzun saçlarından aşağı doğru akan beyaz güller. Adeta Geyve'nin gülleri... Sadece bu kadarı için cesaretin olabilmişti.

Zengin kapıya gelin gittiğin için tüm köylün, akrabaların kaderine hep heveste. Oysa bu zengin kapının bir Hacı Babası vardı ki aslında senin bütün çaresizliğin fakat bir o kadar da bütün kuvvetin, yılmaz iraden buradan geliyordu. Koca konağın bir odasında, tüm evliliğin, yuvan o odada büyüdü, güzelleşti. Tüm bu çileyi orada evcilleştirdin, talihini tekrar tekrar o odada yarattın. Kapatınca kapını, evcilik oynayan kız çocukları gibi çıkarıp plastik fincan takımlarını istediğin yuvayı orada ortaya çıkardın. Orada sevdin kocanı, yeni hayatını. Akıllı kadındın, erkek kafasının nasıl çalıştığını iyi bilir, kocanı şikayetlere boğmaz; tahammülü değil, güzel sabrı öğretirdin kendine,

çocuklarına. Kocan yoldaş olmasını bilen, halden anlayan bir adamdı. Ama ata rızası denilen kutsalın önüne asla geçmez, kayıtsız itaatin manevi kazanıma inanırdı. Sen bu dengeyi hiç bozmadan, hatta anlayarak, eşinle babası arasında kurulan köprüden ustalıklı yürür, kocanı bu saygısından dolayı daha çok severdin.

Ne hacılığından ne de babalığından nefret ettin kayınpederinin. Evde iki sofa kurulurdu; biri, ayrı odada sadece Hacı Baba için hazırlanmış, diğeri ise ailedeki herkesin beraberce oturabildiği başka bir sofa. Bu, Hacı Baba için bir yalnızlık sofrası olmaz aksine; kudretine, başkasına ihtiyaçsızlığına, erişilmezliğine delil olan saltanat sofrası olurdu. Bu ihtişamlı kibrin altında ezilsen de sana göre insan, iyilikle dövülürdü. O ezdi, sen ezsin dedin, yara almadan çıktın her savaştan. Şifa, içinden akan bir şeydi senin; kendiliğinden doğuveren, öylesine doğal, öylesine tabiatına uygun. Hiç mi öfken olmazdı Aysel, göreceğin bir hesap, seni yıllarca güdüleyen bir intikam hırsı, milletin önüne koyacağın “bak ben, ne acılar çektim” kabilinden, zihninde tekrar ede ede ezberlediğin, şak diye millete anlatacağın bir hikayen. Gücün okşansın, sabrın görülsün, geçimliliğin nam salsın istemedin mi? Sen, iç rehberini öyle akıllıca, insanca ve hep iyiliği kazanmaya tutmuştun ki ondandır hep “kötülük önden koşar, sen onun hızını kesecek iyilikler yarat” demen.

Zengin kapının talihli gelini Aysel. Bimezler ki o talihin içinde kaç işçinin sofrası var, bitimsiz gelen giden misafirin hizmeti, Hacı Baba'nın buzdolabından, çöp kutularına varıncaya kadar teftişi var. En fenası da acı bir dili var, zehrini akıttıkça daha da zehirle dolan bir öfkesi var. Sen ne kadar uysalsan o, o kadar acımasızdı. Kocandan önce hep ondan aldın izinleri, o sınırlarını çizdi, sen ise o sınırları yeşerttin. İzni olmadığı için gidemediğin kardeşlerinin düğünlerini bile, acı bir hatıraya dönüştürmedin. Eşin tarafından anlaşılmış olmanın minnettarlığı yetiyordu sana.

Şimdi o fotoğraftaki masum ama kararlı yüzüne bir daha baktığımda anlıyorum ki isminin anlamıyla yaşadın sen. Işıktın, ay gibi parlak...Bu yüzden gölge düşürmedin inadına. İsmiyle seni sevmek, Aysel'i anlamış olmak, benim yürüyeceğim yoldu, iyileşecek yaralarımı. Çünkü Aysel, bu talihe şikayet etmez “yazgıyı aşmak da bir yazgıdır” diyerek o talihi sabırla defalarca yaratırdı. Yok edemediği her şeyi çok severdi Aysel. Öyle severdi ki ancak böyle yok edebilirdi. Yoksa tevekkül niye var? Nefretin yüküne yanaşmaz, hesaplaşmayı bilmez, mutlaka ıslah etmenin imkanına inanırdın. Yazık değil mi cesarete, haksızlık değil mi şu günlerle geçip giden emeğe?

“Tecellinin içinde ecel durur sevgilim, adaletin içinde bir zalim oturur” bunu bilirdi. Bunların beraber olması acı verirdi ama tüm inadı da bundan doğardı Aysel'in. Gücünün yetemedikleri onu daha çok kederli ama daha da

fazla insan yapardı.

Hayatın kendisine ne verdiğiine bakmadan, hayata kendinden neler verebileceğine inanmış gibi yaşardı. İmkân ol, imkân ara, imkana inan. Yoksa delirmek için en iyi yerdir dünya. Aysel, kendi acılarının üstüne çıkabildiğinde, başkalarının acısını anladığında daha da yorulurdu ama yaratılan her şeyle ünsiyet kurma eğilimi, sırtındaki kamburunu büyütse de böyle daha güzel Aysel olduğunu bilirdi.

Çocuğuyla sır sırta uyuduğu gecelerde “insan, sırtından ısınır» derdi. Merhametin kaynağını bilir, çocuklarına ısıtılmış sırtlar bırakırdı Aysel.

“Nedir dalla serçeyi ayıran?” diyen şairin sorusunu anlar “o göbek bağı varken mümkün mü ayrı tutmak” derdi. O göbek bağı ki; kalpten kalbe giden yolun kurumuş et parçası. İçinden, dışına doğmuş hayatın ilk mührü, ilk nişanesi. Kollarının arasındaki kendi tecellisine daha bir sıkı sarılır; sırtının sıcaklığı geri gelirdi. Bilirdi ki Yaratıcı'nın gücünü en iyi kadınlar duyumsar bedeninde. Ol denir ve onun rahminde başlar hayat. Rahim denilen yerde, Yaratıcı'nın rahim ismini taşıyan yerde, insan nasıl oluşurdu parça parça? Bunu anneyken anlardı insan. Aysel, anne olmasa bile anlardı.

Şimdi ise epey ilerlemiş yaşıyla artık geriye çekiliyor Hacı Baba ama gölgesi hep üstünde. Yok edemediği için, başını çevirip bakmaya da cesareti yok. Ama biliyor ki orada. Hep orada olacakmış gibi orada. Kısa haz durağı, hafiflemiş akıl, yorulmamış söz, telaşsız yaşam. Tebdil-i hayat için bahanesi, sadece gürültünün doyma noktasına ulaşması ve yakasını bırakması biraz. Huzurun süreklilik hali insanı aptallaştırıyor. Can sıkıntısının şüphesiz besleyici bir yanı var. Aysel buna alıştı.

Hacı Baba, onun hayata karşı bir motivasyonu, aşması gereken bir dağıydı. Şimdi ise; evin bir köşesinde dekor gibi duran Hacı Baba'nın varlığı, Aysel için hala biraz korku ama en çok da arkada bıraktığı koca bir ömrün hasılası. Onun için acıları kahra bırakmayan bir itina, kederi güzelleştiren bir bilgelik...Aysel'e kalan ise; tertemiz bir vicdan, kusursuz bir hizmet ve en çok Allah'a teslim edilmiş, hakkıyla yerine getirilen bir ömür..

Allah'ı sevmenin en güzel yoludur Aysel.

O Allah ki Aysel'i yaratacak, Aysel de yaratılmışların en insanı olacak. O Allah da Aysel'i üzmeyecek. Yoksa Aysel'i yaratmış olmanın ne anlamı var...

EMİNE ACAR

Cenaze ve Su Kabakları

Ebe Ayşe “Amcasına söylediniz mi? Evin önüne direkler dikilecek, çullar gerilecek, caminin deposundan teneşir getirilecek...” dedi. Odada yas tutan kadınlardan biri kafa sallayınca köyün cenazelerini yıkayan Ebe Ayşe, yaşlılık lekeleriyle kaplı ellerinden destek alarak doğruldu. Kalkarken yanında oturan kardeşi Cennet’i dürttü. “Kalk davran! Kızı yıkayalım. Cenazenin bekletilmesi günahtır!” dedi. Cennet Kadın kızarmış gözleriyle “olur” dedi. Kapıdan çıkan gassalların arkasından kızın anası feryat etti.

“Baharlara kar yağdırdın ah kızım,
Evimize har yağdırdın ah kızım.”

Ağıt, açık pencerelerden taşıp, tomurcuğu patlamamış nevruzlara, kavak ağacında yürek gibi ürperen yapraklara, en sonunda evin önünde ip gerenlerin kulağına erişti. Amca, ipi ağacının böğrüne elleri titreyerek düğümledi. Gergin iplerin üzerine kara çullar asıldı. Seyyar gasilhanenin ortasına birkaç kişi sabun ve insan kokan, yorgun teneşiri koydu. İki kişi de ölenlerin suyunu ısıtmaktan kararmış kazanları ateşe oturttu. Altına kütüklerini sürüp ateşi harladı.

Gassal kadınlar, ellerinde su kabakları ile hazırlanan gasilhaneye doğru yürüdüler. Cennet Kadın; “Abla ben, hiç bu kadar genç cenaze yıkamadım. Elim ayağım tutmuyor,” dedi. Köyün çokça bebeğini doğurtup, çokça ölüsünü yıkayan Ebe Ayşe: “Allah’ın işine karışılmaz. Azrail genç koca ayırmaz,” dedi.

Kızın körpeçik vücudunu ve vakitsiz ölümünü düşünen Cennet Kadın’ın gözleri göllendi. Ebe Ayşe; “Dünya için gözyaşı dökersen, aldığın abdeste zarar gelir!” diye onu katı bir şekilde uyardı. Kadınlar, kara çulları elleriyle aralayıp gasilhaneye girdiler. Kızın, zamansız koparılmış söğüt dalı gibi uzandığı teneşirin başına geçtiler. Yaşlı dudaklarına yapışan besmele, kızın gençliğine yapışmıştı

Bir yıldır kötü hastalıkla boğuşan kızın cenazesini köye dün gece getirdiler. Doktorlar kızın derdine “kanser” demişlerdi. Köylülere göre doktorların

işi gücü ölümlere böyle tuhaf adlar bulmaktı. Kızın ölümüne “kanser” demişler, filancanın ölümüne “ülser” demişler, falancanın ölümüne “ince hastalık” demişlerdi ama ölümün tek ve değişmez bir adı vardı: “ecel!”

Cennet Teyze, elindeki su kabağını kaynayan kazana daldırdı. Kabak yarısına kadar dolunca bu sefer kabağı soğuk kazana daldırdı. Teneşirin yanına vardığında elindeki su kabağından gözyaşı gibi berrak, iri, ılık damlalar yere damlıyordu. Ablası, kızın vücudunu tepeden tırnağa saklayan örtüyü açıp örtüyü koltuk altlarına sıkıştırarak kızın bembeyaz yüzünü açıkta bıraktı. Ona eliyle suyu dökmesini işaret etti. Cennet kadın, ılık suyu ablasının eline usul usul, -ölümün hırpaladığı kızı daha fazla hırpalamaktan imtina ederek döktü. Ablası, kızın kanı çekilmiş aralık dudaklarına üç kez su verdi, örtünün üstünde duran, serçe yavrusu gibi ufalmış ellerini, beyaz güvercinlere benzeyen ayaklarını, dualarla yıkadı. Kızı tepeden tırnağa yıkamak için kabağı bir kere daha kazanlara daldıran Cennet Kadın, getirdiği suyu, kızın beyaz alnına doğru döktü. Bir tutam kara saç, ışıldayan suyla birlikte teneşire süzüldü. Tedavide kullanılan ışınların varlığından haberdar olmamış, tahrip gücünü hiç duymamış iki kadın ellerindeki su kabakları ile kalakaldılar. İki kadın, yüzen saçlara öylece bakarken kızın boyun çukurlarına dolan su yükselen bahar güneşinin altında ölüm diye bir şey yokmuş gibi ışıldamaya devam ediyordu.

Çok şey görmüş geçirmiş ve çiğnenip kara topraklar gibi sertleşmiş, ölenler için bir damla göz yaşını günah saymış Ebe Ayşe sarsıldı. Yüreğinden yükselen ateş, buruşuk göz kapaklarının altında suya dönüştü ve avucunda sıkıdığı beyaz sabun kalıbı ile kızı bakakaldı. Sonra kırırdayan dudaklarıyla kendini toparlayıp avcundaki sabunu gevşetti, besmele çekip “Dök suyu Cennet!” dedi.

Cennet Teyze, suyu döktükçe seyrelmiş kirpikler, hilal kaşlar, üzüm karası saçlar, öbek öbek teneşire döküldü. Kara kazanlarda kaynayan su, genç kızın bütün güzelliğini usulca alıp götürdü.

Ebe Ayşe; “Kızın saçlarını toparlayalım da kefenin içine sıkıştıralım, Genç kız ne de olsa! Saçsız olmaktan hicap eder.” dedi. Cennet Kadın, kara kaşları, saçları, kirpikleri süzülen suyun elinden çekip aldı. Dirilince elinin altında hazır bulunsun diye genç kızın küçük avucuna sıkıştırıp kızın parmaklarını sıkıca kapattı. Sonra iki kardeş, Kefenci Ümmü’yü beklemeye başladılar.

Kefenci Ümmü, yanında iki kadın, koltuğuna sıkıştırılmış kefen ve ağlamaktan şişmiş gözleri ile seyyar gasilhaneye giderken açık camlardan “Ümmü Gelin! Ağacların bile gelin olduğu günlerde, ellerin benim kızıma ak kefenleri nasıl biçecek,” diye uzun bir haykırış daha kopardı. Kefenci Ümmü “Ah analık! Ahh gök ekinleri biçmeye benzeyen genç ölümü, Ah Azrail! Hiç mi insafın yoktu? Bu körpeyi böylece budadın.” diye ağlayıp titrek adımlarla

gasilhaneye girdi. Cennet kadın ve Ebe Ayşe, Kefenci Ümmü'nün ellerine su döküp abdest almasına yardım ettiler. Kefenci Ümmü, yanındaki kadınlardan birine bir demet Meryemanaotu verdi. Kadın, su kabağını sıcak su ile doldurup içene otu koydu. Ot, dua eden bir el gibi suda kademe kademe açılırken Kefenci Ümmü, kızın boyuna bakıp, göz kararı bir göynek, altına da şalvar biçimli bir tuman kesti. Kadınlardan biri kefen bezinin dokumasından iplikler çekip dikiş için hazırladı. Kefenci Ümmü, evden gelirken başındaki fese taktığı iğneyi çıkarıp iplik çeken kadından iplik istedi. Kadın uzunca bir beyaz ipliği ucunu düğümleyerek uzattınca. Ümmü Gelin: "Ölmüş insanın kefeni biçilirken ipe düğüm atılmaz! Birincisi düğümler dünyalıktır. İnsanoğlu, dünyaya daha sıkı bağlanmak için düğümü icat etmiştir. İkincisi kefene düğüm atarsan, ölen kimsenin sorgu melekleri karşısında dili düğümleniverir." dedi. Ardından kadının düğümlediği yeri, dişleri ile koparıp ıslak yere attı. Kefenci, güneşte parlayan iğneyi, ak kefene batırıp çıkardıkça dut ağacının dalına konan kuşlar köyün üstüne yayılan acıdan habersiz neşeyle şakıyorlardı.

Kefenci Ümmü, yanındaki iki kadının yardımı ile körpe vücudu ak kefenlere sardı ve kınaya bulanmış iki kuru hurmayı kızın saçlarıyla dolu ufak avuçlarına yerleştirip avuçlarını kapattı. Ardından elini meryemanaotunun konulduğu kabağa daldırdı. Rayiha yükselen su ile kefeni hafif hafif huşu içinde ıslattı. Kefenleme işi tamamlanınca, hastalığın kemire kemire ufaklık bıraktığı vücudu tabuta koyup üzerine yeşil örtü örttüler. Örtünün rengi kavaklardaki, dutlardaki, söğütlerdeki yeşille aynıydı.

OKAN ERDAĞI

Ahmet'in Göynüğü

Tarla kuşları yine yerli yersiz ötüyordu. Saat sabah mıydı öğle mi?

Okul olmadığı günler kuş sesleriyle gözümü açıyor, hızlıca üstümü giyiyordum. Annem çoktan tarlanın yolunu tutmuş oluyordu. Tarlada ırgat. Üzerimi giyip evden çıktığımda derenin üzerindeki köprüden geçerek, köprüünün bitimindeki sokağa dönüveriyor, mahalle dediğim yere, yani köye giriyordum. Evimiz köyün dışında, derenin öte yanındaydı. Ahali kendince burayı köyden saymaz, küçük görürdü. Çevresinde ev de yoktu. Oysa burası, yani köyün içi daha farklıydı. Belirli belirsiz aralıklarla dizilmiş evler vardı. Evlerin bahçeleri. Bahçelerde nar, dut, incir, zeytin ağaçları. Sonra bahçelerinde tavukları, kazları da vardı.

Her zamanki gibi ellerim cebimde köy yolunu arşınılıyordum. Abimden öğrenmiştim böyle yürümeyi. Lakin böyle zamanlarda ayağımla birlikte cebimdeki yırtıktan dışarıya kaçan parmağım da üşürdü. Üşümekte ne kelime donuyor desem yeri yidi. Neyse ki köyün bu kıvrımlı mahallesi biraz da olsa rüzgârı kırıyor. Evler benim için rüzgâra siper oluyordu. Tabi esasında sebebi neydi bilmiyordum. Sadece böyle düşünmek beni rahatlatıyordu.

Ayşelerin evinin önünden geçtiğimde ise soğuk bir an olsun eksilir oluyordu gözümde. Soğuk yerini belirsiz bir heyecana bırakıyordu. Dahası terleme. Fakat kafamı dahi kaldıramadan, hatta nefesimi tutup parmak uçlarımda yürüyerek geçiyordum o bahçesi büyük evi. Aman kimse duymasın, görmesindi. Sokağı geçerken biri olur da beni görür diye içimden dualar sıralıyordum. Ve nihayet sokağın sonundaki tencereciye gelebiliyordum.

Ben buraya tencereci diyordum ama herkes buraya kalaycı diyordu. Alayla, yok yahu, orası kadınların sanayisi, bakım yeri de derlerdi. Bense hep sine inat, hayır, tencereci burası derdim, içimden. Neyse ki içimi duyamıyorlardı. Ya duysalardı? Tövbe bismillah!

Tencereci olduğumuz doğruydum ama asıl işimiz sahibine külfet olan, yarı yolda bırakan tencereleri adam etmektir. Tamir de denebilir belki. Kapağı mı

kırıldı? Kapak ver oğlum Ahmet. Parlatılması mı gerek, parlativer oğlum Ahmet. Bense tamir yapamaz, müşterinin uzattığı tencereyi ustama, ustamın uzattığı tencereyi müşteriye uzatırdım. Arada ustam kızıp, kulağımı çeker, ulan yerden bitme, der baba şefkatiyle. Ulan iki bak da bir iş öğren, diye gözümü korkuturdu.

Severdim ustamı. Baba dostuydu. Babasızlığıma dosttu. Babama dosttu. Babam ölünce yardımını bizden esirgememiş abime hep yardım etmişti. Abimse işi öğrenmiş ardından askere gitmek zorunda kalmıştı. Oysa kalsa neler yapacaktık onunla... Bir yanda düşün bir yanda ise şu yeni dükkân işi.

Şimdi iş öğreterek yardımda bulunma sırası banaydı. Hem abim gelene kadar bir dükkân nasıl idare edilir, tencere nasıl parlatılır öğrenmek gerekti. Öğreneyim ki abim geldiğinde bana bakıp bakıp, afferim lan sana, demeliydi.

İlkokul üçüncü sınıfa gidiyordum o zamanlar. Okul bittiği gibi arkadaşlarım koyun, keçi peşine giderken ben soluğu Tencereci Ahmet Usta'nın yanında alıyordum. Bakacak bir keçimiz, koyunumuz yoktu ki bizim. Hem adımız da zaten Kalaycı çırağına çıkmıştı bir defa. Elden ne gelirdi?

Zor işti bizim Ahmet Usta'nın işi. Gündüzleri hem burada çalışıyor hem de fırsat buldukça şehirdeki halde yük taşıyordu. Önceleri yardım etmeyi sevdiği için yardım ediyor diye düşünüyordum. Çocuk akli işte. Fakat sonradan anladım ki aslında iki işi aynı anda yapmaya çalışıyordu. Parası mı azdı? Sanmam. Çünkü bazı zamanlar yumurta ve sucuğa parayı kıyar, müşterinin birinin tamire verdiği tencereyi de (Köy yeri fukara yer. Tava ne arasın? Hele teflon tava!) ateşin üstüne koyar, bir sürü yumurtayı sucuğa bulayıp pişirirdi. Okuldan çıkan çocukların dükkânın önünden geçerken kokuyu almalarıyla içeriye hücum etmeleri bir olurdu. Koca bir tencere sucuklu yumurta oracıkta bitiverirdi. Yumurta tek başına da olmaz, muhakkak yanında caminin çeşme suyuyla yaptığı ayran da sofrada yerini alırdı.

Parası olmasa bunları yapar mıydı? Elbette yapmazdı.

Bizim tencere dükkânı bu yüzden kadınların istilasına uğradığı kadar çocuklardan da çekmiştir. Zira bugün sucuklu yumurtayı yiyen, iç eden çocuklar yarın top şişirtmek için, bisikletlerini tamir ettirmek için Ahmet Usta'nın kapısını çalıyor. Ahmet Usta da işini biliyordu. Az değildi.

Kimi zamanlar haldeki işler uzadıkça uzuyor, dükkânı iyice boşluyordu Ahmet Usta. Böyle zamanlarda beni kasanın başına oturtuyor, kerrat cetvelini tekrarlatıp işi emanet ediyordu. Maksat dükkân kapalı kalmasın, şeklinde bir şeyler mırıldanıp gidiyordu. Bense onun yokluğunda tamir için bekleyen bisikletleri elime alıyor, ulan şöyle bir Ayşelerin evinin önünden mi geçsem? Diye iç çekiyordum. Hem bisikletim de vardı. Hızlıca geçip gelirdim. Sonra bir daha, bir daha, bir daha... Bu ustanın da geleceği yoktu nasılsa...

Ustam dükkânda varken de yokken de dükkânın müşterisi, geleni gideni

eksik olmazdı. Ustamın çoğu zamanlar işleri yetiştiremeyeceğim diye eve bile gitmediğini bilirim. O olmayınca ise tüm kalabalık benim başıma üşüşürdü. Bense gelenlere elimden geldiğince cevap vermeye çalışırdım. Bazen yaşımdan büyük verdiğim cevapların başıma dert olmasından ödüm kopardı. Niye mi? Çünkü çoğu zaman bilmeden de olsa yalan söylemek zorunda kalırdım.

Evladım, şu bizim mor saplı tencerenin akıbeti nedir? Ne yaptı Ahmet?

Amcacım tencerenizi servise verdik, şehre gitti, servisten gelince vereceğiz.

Ulan ne demek servise gitti! Burası zaten servis değil mi!?

İlî şey... Amcacım ben...

Bir başka zaman ise,

Mıstık şu bizim tencereyi tamir olmuşsa ver hele

Şey, sizin tencere henüz tamir olmadı teyze, daha sonra uğrayın.

Ne demek olmadı! Bir ay oldu yahu

Hâlbuki biraz önce yenen sucuklu yumurtalar bu teyzenin tenceresiyle yapılmıştı da haberi yoktu fukaranın.

Bazı zamanlar ise tenceresi için gelen kişiye, tencereniz tamirde, dediğimde arkamdaki rafları gösterip, ya bu ne peki? Tamir olmuş ya işte tencerem, deyip Allah yarattı demeden okkalı bir şamar vuracakken son anda ucuz kurtulmuşumdur. İtiraf ediyorum, hepsi ustamın kabahatidir. Orada olsaydı bunların hiçbiri olmayacak, ben yine sadece getir götürü bakacaktım.

Bir gün ustam işimde terfi ettiğimi, artık tencere parlatma makinesini kullanabileceğimi söyledi. Neticede orada aylarımı vermiştim. Artık benim de usta olma zamanım gelmişti. Usta olduktan sonra şöyle bir de yanımda çırağım olursa sormayın gitsindi. Getir götürü de artık ona yaptırır, boş kaldıkça dükkânı ona bırakıp Ayşelerin sokağında bisikletlerden gözüme kestirdiğimle bir o yana bir bu yana geçer giderim diye hayal ediyordum. Hem adım da kalaycının çırağı değil Mustafa Usta diye belletirdim gelenlere.

Mustafa Usta! Kalaycı... Yok yok, Tencereci Mustafa Usta!

Ben bu hülyalar içinde gezinirken Ahmet Usta elindeki işi bitirip ayağa kalktı, beni koltuğa, cihazın başına oturttu. Hayda! Dedim yine içimden.

Giy şu eldiveni, tut bakalım şu tencereyi, dedi. Usta ben... Demeye kalmadan

Hayırdır Mustafa Usta? Dedi, içimden geçenleri duymuşçasına.

Şey usta ben...

Hadi bakalım, deyip tutuşturdu geniş bir tencereyi. Ben nasıl yapıyorum, göster bakalım.

Çelimsiz kollarımdan dolayı eğri büğrü tutuşumu düzeltip nasıl olması gerektiğini gösterdi. Bunu yaparken bir yandan da söylenmeye devam ediyordu.

Zanaat öğreniyorsun zanaat! Aklın varsa öğren de bir işe yarasın. Yarın bir gün aç açıktaki kalma. Ben ölünce yerime geçecek çolum çocuğum mu var. Tabiki sen yapacaksın bu işi.

Daha önce de duymuştum bu sözü. Abim gittikten sonra beni dükkâna almış, hiçbir şey olmasa bile dükkân idare etmesini öğren, yarın bir gün lazım olur, demişti.

Faydasız, aldık elimize tencereyi. Nasıldı oğlum Mustafa demeye kalmadan makine çalıştı ve tencere elimde kaymaya başladı.

Sıkıca tut, elinden kayıp düşmesin. Ama aynı zamanda da gevşek tut. Elinde kaysın, dönsün. Her yanı makineden geçsin.

Hangi duanın kabulüdür bilmem, ilk denemem her nasıl olduysa çok az bir kusurla nihayete kavuşmuştu. İtibarım iki paralık olmaktan kurtulmuş, ustamın gözünde gerçek bir çırak olduğumu kanıtlamıştım. Ödül olarak da ustam yevmiyemi günlük üç liradan dört liraya çıkarmış, artık usta olduğuma göre dükkânın da yarı ortağı sayıldığımdan günlüğümünden iki lira kira ve gider parası olmak üzere keseceğini söylemişti. Ev, okul ve Ayşelerin sokağından oluşan dünyam bir anda yıkılıvermişti. Enkazın altındaysa tanıdık bir yüz, Mustafa Usta!

Bu hızla gidersem kendi işimi kurmamın yakın olduğundan tutun da Ayşe ile... Sevincim yerini tarifsiz bir mağlubiyete bırakmıştı. Oh olsun sana Mustafa Usta! Öyle yerli yersiz hayal kurarsan bu olurdu.

Bir şey demeye kalmadan ustam, hadi kolay gelsin deyip çıkmıştı dükkândan. Dükkân tarifsiz bir şekilde başıma yıkılmış gibiydi. Hem usta olmuş güya tencere parlatmayı öğrenmiştim hem de maaşımdan iki lira kesilmişti. Adaletin bu muydu Ahmet Usta diye söylenip duruyordum. Ahmet Usta ise çoktan gitmişti.

Ahmet Ustanın gidişiyle birlikte dükkânı iyice sahipleniyor, tencereleri şöyle bir elime alıp usta edasıyla kontrol ediyor ve kendimce kusurlar buluyordum. Günler böyle geçip gidiyordu. Derken bir gün gözüme kestirdiğim bir tencereyi parlatmaya çalışırken nasıl olduysa farkında olamadım ve tencere elimde döndü, düştü. Tencereyi tutayım derken o çelimsiz kollarım makineye sıkıştı. Allahtan makine çok güçlü çalışmıyordu da kollarım fazla sıkışmamıştı. Aslında nasıl olduğunun da farkındaydım ya, neyse. Ayşe girmişti yine aklıma. Zihnimde bir o yana bir bu yana geziniyor. Beni kendisine hayran bırakıyordu. Ne olurdu da burası bir bakkal olsaydı. Ayşe buraya sakız almaya, çikolata almaya gelseydi. Bu kaza da o yüzden başıma gelmişti. Ustam durumu anlayınca bir süre makineye yaklaşmamı yasak etti. Yevmiyem ve rütbem yine aynı olacak, fakat makineye elimi dahi sürmeyecektim.

Parlatma makinesi kullanmak başta kolay gibi gelir, oysa oldukça zordur. Ben kendimi sakatlayınca ustam yine kaldığı yerden işleri yetiştirmeye, çocuklarla sucuklu yumurta yapıp yemeye devam etti.

Bir gün hiç beklemediğimiz bir şey oldu. Ustam, halde yük taşıırken nasıl olmuşsa yükün altında kalmış ve yere düşüvermiş. Çevresindekiler onu hastaneye götürmüştü.

Dükkâna gelip ustamı soranlar, yük elinden çekmiş ne çekmişse, diyor ve sebebi çektiği yüke bağlıyorlardı. Bense çocuk aklı, tabii ki ondan olacak diye düşünüyordum. O zamanlar ortağım bellediğim ustam dükkâna gelmediği için elimden geldiğince müşterilerle ilgilenmeye çalışıyor, bir ek-sik gedik varsa kendimce yapmaya çalışıyordum. Ne çare? Cüssem belliydi. Kabiliyetim belli. Ustam hasta olduğu için artık okulu da iyice boşlamışım. Varsa yoksa dükkân. Dükkân ve parlatma makinesinin kesif kokusu.

Yaşım küçük olduğu için şehre, hastaneye gitmek benim için oldukça zordu. Hastaneye ziyarete giden köylülerden alıyordum malumatı. Ustamın bir isteği varsa yine onlar iletiyordu. Hesap ettim. Tam üç aydan fazladır ustam hastanede yatıyordu. Çocuğu yoktu. Bir eşi de yoktu. Ailesi hiç olmamıştı.

Bir gün, bir sabah, bir ara dükkâna giderken camiden bir ses işittim. Önce ezan diye düşündüm. Fakat sala olduğunu anlamam uzun sürmedi. Salanın sonunda, 'Kalaycı Ahmet hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kalaycı Ahmet hakkın...' Çocuk aklı işte. Bir yandan hıçkırarak ağlıyor, bir yandan da sebeepsizce gülüyordum. Gülmekle ağlamak arası, tarifsiz bir duygu. Babamdan sonra babam bildiğim adam da ölmüştü işte. Elde ne kalmıştı?

Ölümünden sonra da dükkânı açmaya devam ettim. Ta ki köylülerden biri bir gün elime bir zarf sıkıştırana kadar. İçerisinde bir ustamdan bir mektup vardı. Mektupta bu işi bırakmamdan bahsediyordu. Nedensiz. Sadece bırak. Mektupla birlikte de bir miktar para vardı. Emir gibi de bir cümle. "Oku! Kurtul bu ayak işlerinden." İyi ama neden? Ustamdı o benim. Bana ve abime her şeyi öğreten oydu. Şimdi neden böyle bir şey...

Uzun zaman geçti aradan. Dükkân öylece atıl vaziyette kaldı. Meğer dükkân zaten ustamın. Yani kira değil. Abim askerden geldikten sonra dükkânı sahiplendi. Böyle buyurmuş ustam. Abim oraya güzel bir kahvehane açtı. Sonradan söyledi. Merhum ustam benim çalıştığım gün kadar bir köşeye para biriktiriyormuş. Usta olduğumda benden kestiği paralar da buna dâhil. Verdiği paranın geri kalanı ise hastane masraflarından sonra kalan tüm parasıymış. Bana verilen paranın içerisinde bu paralar da varmış. Abim söyledi. Ustam yük yüzünden hasta olmamış. Onu hasta eden parlatma makinesinde uzun süre çalışmasıymış. Ciğerleri bu kötü gaza daha fazla dayanamamış...

RIFAT EROĞLU

Katlanmayan

Jülide, çamaşırlarımı karyolanın üstüne yığdıktan sonra balıkçı yaka kazağıma, eşimi ve bedenini bugüne dek koruduğun için sana minnettarız, diyor. Sen sana yakışanı yaptın ve sadece yakıştın, diyerek övgüyle şımartıyor hâkî kaşe kabanımı. Neredeyse bütün kıyafetlerime tek tek teşekkür edip battal boy poşetlerin içine istifliyor. Sıra kendisine geldiğindeyse çoraplarından başlayarak sırasıyla iç çamaşırı, tişört, pantolon ve kazaklarını katlama sanatının incelikleriyle dolabına yerleştiriyor. Epeydir modası geçmiş nakışlı bluzunu bile ayırmadığını görünce şaşırıyorum. Sence de bu işte bir tuhafılık yok mu, diye soruyorum. Kural çok basit hatırla diyor: Neşe veriyorsa, seninle.

Kitaptaki sıraya göre kitaplara başlıyoruz. Tarih, felsefe ve sosyoloji kitaplarımı miadını doldurmuş bir *Meydan Larousse* seti gibi kolilere dolduruyor. Dünya klasiklerinin sıkıcılığından, binlerce sayfaya nasıl tahammül edebildiğimden ve o kadar Rus'u akılda tutmanın tam bir çılgınlık olduğundan söz ediyor. "Baksana şunlara, kapaklarının sadeliği iştahımı kaçırmaya yetiyor." En doğrusunun üniversiteye bağışlamak olduğu konusunda uzlaşıyoruz. Edebiyat dergileriyle sahaflardan topladığım birinci baskı imzalı kitaplarımı garaja indirmeyi teklif ediyor. Sararmış sayfalarının üzerinde elli sene önce hiç tanımadığımız birine ithafen "sevgilerle" yazmasının bu şeyleri biraz önemli kıldığını kabul ediyorum, diyor. "Ama endişelenmene gerek yok, yeni yerlerinde değerinden bir şey kaybetmeyecekler." Yanağımdan makas alıyor ve alay edercesine gülümsüyor. Günler sonra değişiyor bana, bana doku-nuyor. İyice tozunu silip kuruladığı kitaplığa, aşk romanları, astroloji ve şifalı ot kitaplarını diziyo yeniden. Raflarda kalan boşlukları, camdan yapılmış Kanada geyiği bibloları ve çeşitli boyda kaktüslerle dekore ediyor. Şeylerimi alıp garaja iniyorum ben de.

Sermet'in aklına uymak başta iyi bir fikir gibi gelmemişti. Sonra sonra günaydınlar, sofraya çağırılmadığım halde benim için koyulan tabak ve işte o temas. Ne dersiniz deyin bu adam işi biliyordu. Başından geçen üç evlilik-

ten sonra müzmin dullukta karar kılmış, hayatının geri kalanını arkadaşlarının ilişkilerine yön vermeye adanmış aziz dostumuzdu o. Çaresiz müridiyiz, yaptığı hatalara düşmeyeceğiz, ibret alacağız güya; evde huzur kalmadığında Sermet'in ipine tutunuyoruz. Kafa dağıtıyoruz bir yandan. Bölümde düşürdüğü kızları anlatıyor; sporu, saç ektirmesi, giyimi kuşama derken yirmi yaş gençleştğini, zımba gibi olduğunu sıkıştırıyor laf arasına. Hepimizin imrendiği, adımız çıkacak diye ödümüz koptuğundan denemeye cesaret edemediğimiz türlü maceralar. Muhabbet biterken, küçük büyük her meselemize yazdığı ilginç reçetelerle geçici şifalar dağıtıyor bize.

Hanım yine soktu beni kaleye her gece falso, diyorum Sermet'e. Taslamak için gerekli ön hazırlığı yapıyor. Zippoyla sigara yakmak, bekarlık makamına uygun taht tasarımlı berjere kurulmak, bacak bacak üstüne atmak. Sevgili dostum kadınlar üçe ayrılır, diye başlıyor söze. Ondandır tavsiye alabilmek için öncelikle dişilerin anatomik ve ontolojik statüsü üzerine vereceği seminere katılmanız gerekiyor. Anlatacağı menkıbelere kulak kesilmeniz. Daha önce hiç duymamış gibi sırasıyla her bir karısının onu nasıl terk ettiğini -hayretle-sil baştan dinlemeniz de cabası.

Nihayet konu bana döndüğünde tembel, titiz ve anne düşkününü bir adam olduğumu söylüyor. "Her gün sekiz-beş mesai, bitmek bilmeyen ev işleri ve iki çocuk. Bu cenderede kadıncağıza en ufak bir yardımın dokunmuyor, yaptığı her işi eleştiriyorsun. Üstüne üstlük gördüğün noksanlıkları ananın marifetleriyle mukayese etmekten geri kalmıyorsun. Bahse girerim, en son oğlunun doğumunda ablasının karnını doyurmak için mutfağa girmişsindir. Ve karının soyduğu patatesin kabuğu haddinden fazla kalın. Olayın israfı, maddiyatla bir ilgisi yok. Takıldığı tek nokta, ah şu işten değil dıştan artıran anacığın! Pek kıymetli kardeşim, sen teoride boşsun!"

Sermet'in haklılığı karşısında bahse girmedikimiz için kendimi şanslı hissediyorum. Fakat yoruluyorum ne yapayım? Masa başında oturup klavyeye tıklamıyorum ben, başımı kaşıyacak vaktim olmuyor. Gece dersleri, şehir şehir kongreler, daha oturup iki satırını yazamadığım tez. Bir tas çorbayı önümüze koymak zoruna gidiyor hanfendinin. Annem tütün fabrikasından emekli benim, altı çocuk büyüttü, daha babam bir gün kendi çayını koymuş değil. Evin en küçüğüydüm, ablalarımın biri yetişemese diğeri topluyordu arkamı. Böyle gördüm, böyle yetiştim, hizmete alışığım. Bırak dedim, kaç kere söyledim, yapamıyorsan çalışma. Benim kazandığım yetmiyor mu, kiralar da var, otur çocuklarıyla ilgilen. Ne diye elin karısına bırakıyoruz bütün gün? Kapıdan uğurla beni, evinin işiyle meşgul ol, sonra otur rahatına bak. Annesi babası kocasının eline bakmak için mi okutmuş, boşuna mı dirsek çürütmüş onca sene. Geleneksel motifler. Bir de dilime laf etmiyor mu, erilmiş. Cin-

siyetçi söylemleri bırakmalıymışım. Makalelerimi koyuyor önüme. Okumuş da hepsini, akşama kadar sosyal politikaları anlatan sen değil misin amfide, diyor. Neyi anlatacaktım, evi güvelerin bastığını mı? Yatak odasında ayrı, mutfakta ayrı, kaç gündür bir çaresine bakar diye bekliyorum. Karman çorman, dip dibe, dokunduğun yer bir batman toz. Temizlikçi alıyoruz aslı varsa, takip eder insan. Güve de güve değil, özel tim. Hedef annem. Bakıyorum, annemin tarhanası, annemin eriştesi, annemin yufkası. Hepsi çöp. Evde organik başka bir şey olmayınca böcek ne yapsın? Dolabı açıyorum aynı tablo, ne hikmetse sadece yün yorgan. Yemin ederim şüpheleniyorum, biyolojik saldırı bu diyorum, başka türlü mü mümkün değil. Bir günden bir güne anne mi demiş, o aramasa arayacağı yok. Çağrılara cevap verse şükür. Jülide'ye ulaşamadım, hayırdır inşallah bir hastalığı sıkıntısı mı var, diyor, kondurmuyor zavallı. Hangi kaynanalığını görmüş, sağlığımız sıhhatimizden başka duası mı var garibimin. Çocuklar da yabancıyor, dillerinde varsa yoksa ananeleri. Biz ağacın kovuğundan çıktık zaten. Annemize laf söyletmeyince anneci oluyoruz. Sen o yorganı hangi emeklerle yaptı haberin var mı? Uzmanlar en sağlıklı diyor, ne deseler yapıyorsun uzmanlar, otu çöpü kaynatıp içiyorsun. Bir defa çıkarıp kullanmışlığın mı var? Bari koru, yılda bir balkona ser halvalansın, çeyiz niyetine sakla. Börtü böceğe yem ediyorsun. Konuşunca konuşuyo oluyoruz Sermet. Bi uyduruk banka kartına yaslanıyor işte, ayın on beşinden alıyor bu gücü. Her kavgada bir alışveriş. Tartışıyorsun, sabahında kargocu kapıda. Yığınak oldu ev, istifçi olduk, sığıntı gibi yaşıyoruz. Şimdi bir de açıktan okumalar, yüksek lisans yapacakmış, diplomasıyla da kafa tutacak. Şu dünyaya bir daha gelirsem, ahdim olsun, yüksek yayladan ortaokul terkin alacağım. Lamı cimi yok. Ben kötü bir adam değilim Sermet, ben aile babasıyım, işimde gücümde adamım. Beni yanlış anlama, senin yaptığını yapacaksın bunlara. Çarptım kapıyı geldim, daraldım ya, çocuğun altını sırayla değiştirecekmiz. Anne misin iş ortağım mısın? Kıcını silmiyorum diye aforoz ediyor beni. Dört yaşına girmeden satrancı öğreten benim büyüğüne, piyanoyla solfeje başladık, resim dersi desen aldı yürüdü. Bunları veren baba göster bana, bi tane göster. Yaptığımız her işe prim yazalım o zaman. Hoş, geçen resimleri de psikiyatriste yorumlatmış ya, bana laf çarpıtıyor. İçime ağıladım sinirimden, beni çocuklara dolduruyor Sermet?

Kendisi anlatırken saygı ve hürmetle dinlediğimiz Sermet'in en sevilen yanı, duymaktan hoşlanmayacağınız eleştirileri dizdikten sonra, sizin tüm derdinize şefkatle kucak açmasıydı. Ve ilk kez duyacağınız o çözüm önerisini mutlaka sunmuş olacaktı: Marie Kondo, diyor, düzenleme ustası, Japon.

Aile bütünlüğümü korumak için, bir kırk boyunda, animeden fırlamış Uzakdoğulu bir kadından umduğum medet işe yaramış gibi görünüyor.

Şiddetli tavsiyem üzerine karımla Konmari'nin hem kitabını okuyor hem belgeselini seyrediyoruz. Ona hafifleyeceğiz, diyorum, yüklerimizden kurtulmak ikimize de iyi gelecek. Adına komono denilen, Türkçeye gıdır gıcıkları ayıklama olarak tercüme edebileceğimiz aşamada, yün yorganın kaldırılmasına bile müsaade ediyorum. Yün yorgan kırmızı çizgimdir!

Çizgiyi geçmeden önce alet çantalarım, oyun konsolum, oltalarım gidiyor. İsveç malı nostaljik radyom, ceviz oymalı tavla takımım ve takipçisinin ağzını sulandıracak birbirinden değerli tespihlerimi ikinci el alışveriş sitelerinde satışa çıkarıyorum. Biraz zayıflayıp toparlanırım hevesiyle aldığım koşu bandı, dambıllar ve mekik aletimle vedalaşıyorum. Yıllardır satın aldığım bana keyif veren ne varsa şimdi tek tek elimden çıkararak bana keyif vereceklerini umuyorum. Ayrılma sırası Jülide'ye geldiğinde, eşyanıza gerçekten ihtiyacınız var mı, günlük hayatınızda işinize yarıyor mu gibi karar vermemize yardımcı olan kilit sorulara, mısır koçanını ayıklama makinesi için evet cevabını veriyor. Boş parfüm şişelerinden yaptığı koleksiyon, hangi motivasyonla satın aldığını çok merak ettiğim gıdı toparlayıcı aparat ve fondü setinin, evimizin olmazsa olmazları olduğunu idrak ediyorum. Sırf tadımız kaçmasın diye fondü ne menem bir şeydir, sormuyorum.

Son adımda duygusal eşyaları ayıklama işini, ben evde yokken hallediyor Jülide. Bana sormadan, fikrimi almadan, danışmadan. İçli bir insan değilim belki. Hatıralar biriktirip saklamıyorum, ıvrı zıvrı şeylerle bağ kurmuyorum; ödülleri, belgeler, hediyeleri birkaç gün sonra çer çöp oluyor benim için. Yine de şimdiye dek, kendimi ev dekorasyon mağazasından indirimle alınmış bir odun gibi hissettiğim olmamıştı. Huzuru minimalist yaşamda aradığımız şu günlerde dahi dekoratif anlamda evimizin ayrılmaz bir parçası olarak kalmayı başaramış bir odun.

Jülide'nin nelerden vazgeçebileceği konusunda tahminlerimin tamamı isabetsizken, onun benimle ilgili nokta atışı atışlarını benimsemeye çalışıyorum. Aile fotoğraflarımızın bulunduğu çerçevelerde artık anne babamın olmadığına üzülüyorum. Sade yaşantımızı daha fazla kız tarafıyla destekleme fikrini, hazmediyorum. Daktilo, pikap ve kırkbeşliklerimin yokluğunu sükunetle karşılıyorum. Kayıplarımın, Jülide'nin kalbine çekeceğim şah için gerekli fedalar olduğunu hayal ediyorum. Silsileyle dedemden bana yadigâr antika duvar saatinin yerine, deniz kabuklarından yapılma bir balık figürünün iştirildiğini gördüğümde, saat mi kaldı Allah aşkına, diyorum, hep zamana bırakacak değiliz ya, zamanı bırakalım bu sefer de. Hem bak, balıkların hafızası da...

Sanıldığı gibi üç saniye değildir. Geçmiş aylarca hatırlayabildikleri görülmüştür. Jülide unutmuyor. Aldığı Prozaclar içindeki morluklarını iyileştir-

miyor onun. Yeni seanslarla mutluluk oyunlarının körebeliğinden kurtulmaya çalışıyor. Kuru boya çizimlerde ağızım giderek koyulaşıyor, ellerimle birlikte aramıza giren köprülerin sütunları da büyüyor. Günden güne kahrediyor beni, bir perşembe akşamı onlarca kez bastığım zile açılmayan kapı. Güzel havalara, parklara yoruyorum. Meşgule düşüyorum sonra. Anahtarımın kapıyı açmadığını fark ediyorum.

-Kim o, diye sesleniyor Sermet.

Sırtımdaki kırmızı çizgiyle:

-Aç kapıyı ben geldim, sana neşe getirdim, diyorum.

GÜL PARLAK

Kelebek Makamı

*Çünkü herkesin içinde**Eksik bir Yusuf vardır.*

Kemal Varol

Sabah ezanı okunuyordu. Dört katlı binanın tüm odaları boşaldı. Çocuklar gözleri yarı kapalı birinci kattaki çeşmeye koştular. Ellerini yüzlerini yıkadılar. Üç defa burunlarına buz gibi akan suyu çektiler. Kulak arkalarını ıslattılar. Yataktan sürüyerek getirdikleri ayaklarını, küçücük parmaklarını, parmak aralarını suyla uyandırdılar.

Cıvıldaşarak ikinci kata uçuştular. Dirsek dirseğe saba dörtlüsü gibi yan yana dizildiler. Açılıp kapandı dudakları çocukların, sessizce tamamladılar eksik makamı. Eğilip doğruldular. Ayaklarını büküp dizlerinin üzerine oturdular. Sağa sola selam verdiler. Sonra gözlerini kapatıp dört vuruşluk sustu çocuklar. Kimi eve dönmeyi, kimi yurdun kapanmasını, kimi haftaya babasının gelmesini diledi.

Gün aydınlanmamıştı. Mazı meşesi uyanmamıştı. Kayınlar, karaçamlar, defneler uyanmamıştı. Gevenler, eğretiler bile uyuyordu. Kırmızı gagalı dağ kargası, henüz uyandırmaya gelmemişti. Erkenden uyanmıştı çocuklar. Tek kişilik, odalarda sallanarak ezber yapmaya başladılar. Ezbere uyandılar, ezbere çalıştılar, ezbere...

Öğle ezanı okundu, ortasında bir yerde zamanın. Kaya kartalı süzülerek indi duvarların dışında bir yere. Bahçeye indi çocuklar. Duvara yaslanıp, kuşu izlediler. Kanat açışını, yükselişini takip ettiler. Kırmızı çatılı evlere baktılar. Si sesi bile çıkarmadan ağırbaşlı bir makamda beklediler. Bir anda, görünmeyen şefin çubuğuyla hep birlikte dördüncü kata koştular. Ekmek kokusu, sıcak çorba kokusu... Uşşak makamından şarkılar sona erdi. Cama vuran sineklere güldüler, naylon terliklere, güldüler, sebepsiz yere güldüler. İkinciye kadar güldüler.

İkindi ezanı, neva perdesini, evc perdesini açmaya gücü yetmeyen bir sestten yükseldi. Yetişmemiş, genişlememiş bir ses, soluğu kesile kesile okudu bitirdi.

İkinci katın merdivenleri, hareketli küçük nağmelerle doldu taşıtı. Beton zemine serili, yer yer eprimiş kırmızı halının üzeri, sarı, siyah kafalarla bezen- di. Gittikçe daha çok, daha çok kafa oldu. Halı bir uçtan bir uca doldu.

Akşam ezanı, günü hızlıca bitirdi. Karanlık çöktü. Perdeler çekildi. Bina- nın içini, dışını sessizlik bürüdü. Çocukların terlikleri ikinci katın kapısının önünde toplandı. Bir teki bile başka yere gitmedi. Ne birinci kata ne dördün- cü kata, ne de bahçeye. Segâh makamındaki küçük mücennep henüz ortaya çıkmamıştı.

Yatsı ezanı geceye yüksek perdeden davet gönderdi. Aşkla dolu, bu lirik çağrı, dağlara, ormana, kayınlara, akçamlara, ulaştı. Kekikler, erikalar, biberi- yeler, daveti kokularla karşıladı. Sonra dağ keçilerini sazlık kedilerini koyun- larına alıp uyuttular. Çocuklar da uyudu. Sabah olduğunda çocuklar dışında hepsi uyandı.

ENİS AVNİ AKAGÜNDÜZ'

Bir Bektaşî Sırrı

Günümüz alfabesine aktaran: **Bedri Cumhur Doğu**

Belliydi ki vaktiyle çok güzel, çok şirin bir bağ imiş. Fakat bugün çatlak ve yanpırı çehre, geçenlerini bürüyen örümcek ağları, üzüm kütüklerinden geçerek kiraz dallarına sürünerek su mahzeninin yarı kırık saç kapağına kadar istila etmiş. Kıvrıntılı bir dereye inen hafif meyil, toprağın üzerinde kaynar gibi parıldayan güneş altında insana akıyor, dalga dalga dereye süzülüyor hissi veriyor. Alt kat sıvası dökülmüş aşı boyalı küçük köşkün vakarlı eskiliği ne şirin! Önündeki geniş mermer şadırvanın ne yüksek fıskiyesi dökülüyor ne de kenarındaki ibtidai bir arslanın ağzında bir çağlıtı var. Yakın iki servinin ortasında biraz merkâde benzeyen sedirin parmakları sökülmüş ve döşemesinden paslı çiviler acı acı seyrediyor. Anlaşıyor ki devrilmiş kovanların balları alınmış ve yeni oğullar mâmur bağlara göçmüş. İşte bir senedir komşuyum. Ben bu bağdaki kadar tatlı ve ruha munis, cana yakın bir eşsizlik görmedim. Her türlü meyve ağacı dallarının öyle mu'tekil ve kibar birer sarkışı var ki garipsemeden

Uzun boylu, geniş omuzlu,
penbe yüzlü bir baba...

ziyade gizli bir muhabbetle geçenlere kollarını açıyor sanılır. Bozulmuş sebze türlerinin arasında yağmurlu mevsimlerden kalma keçi ve çoban izlerinde birer göz karanlığı insana bakıyor. Bir gün içini görmek hissini yenemedim. Tokmağı kopmuş büyük bir kapının önünde durdum bir an; tereddüd... sonra mandalina bastım, açılmadı. Yalnız fena bir şey yaptığımı ihtar eder gibi levhalar kıpırdadı, vazgeçtim. Yandaki pencerelere tırmandım. Kırık bir kepengin arasından ilk odaya bakmaya başladım. Üzeri kalın bir toz tabakasıyla örtülmüş, böyle çek çatmasından bir sedir, duvarda bir levha: Ya Ali...

Sağında yuvarlak bir çini, tabağın üzerinde dalgalı bir hat ile diğer bir yazı: Allah...

Solunda aynı Kütahya işi bir Hû...

Zemin içine hasır döşeli ve öteye beriye post, kilim, seccade atılmış...

Ortada bir tunç mangal... odanın te öbür köşesinde – nereden gelmiş? – bir çift kırlangıç yavrusu... yavrular, kenarları beyaz gagaları, büyük ağızlarını açmışlar yem bekliyorlar. Pencere pervazına dayadığım avuçlarım acıdı, yere indim. Gözlerimi nedense kapadım. Oda bir daha hayalimde canlandı. Ve bana öyle bir garibanlık, berdevamı arzu olunan hüznü çöktü ki...

İlk sorduğum vakit, orası Şen Baba'nın bağıdır, dedikleri zaman, tahayyül ettiğim hâliyle bu hâl arasında hiçbir münasebet bulamadım. Şen Baba'daki

برکوه حافظ دارد افندی بزم باغک زامه سنده قهوه ایچیدردو

Bir gün komşum Hafız Davud efendiyle bizim bağıın taraçasında kahve içiverdik

Şen lafzı benim tasviratımda başka mefhumlar vücut bulmuştu. Olabilir diye düşündüm. Mademki çok yıldan beri gitmiş, bir daha görünmemiş, metrukiyet, bakımsızlık olup da bu hâle getirecek... Ben bu “devamı arzu olunan hüznün” ilkâ edici binanın önünde beş dakika durmak ve bir şadırvanın kenarından yosunları seyretmek için her gün bağın ortasından kıvrılarak uzanan patikayı geçerdim. Zannederdim ki yıllardan beri gidip bir daha görünmeyen Şen Baba’nın mahzun bağını ziyaretle bu vakarlı, bu tatlı eşsizliğe hürmet etmekteydim.

Bir gün komşum Hafız Davud efendiyle bizim bağın taraçasında kahve içiverdik. Hafız efendi, avucunu ileri uzatarak bir çift tövbe çekti ve “Nah!” dedi, bu dinsiz, mürted herif yine gelmiş! Gösterdiği tarafa baktım. Yirmi adım ilerideki yoldan bir Bektaşî Babası geçiyordu. Uzun boylu, geniş omuzlu, şişmana yakın, dolgun vücutlu, penbe yüzlü bir baba... Kiri çok, göbeğine kadar uzun bir sakalın çerçevelediği bu penbe yüzdeki çizgiler biraz sert durduğu hâlde, siyah uzun kirpikli, siyah gözlerde vasati derecesi anlaşılmaz bir tatlılık vardı. Sol elini teslim taşı yanında kemerine sokmuş, sağ elindeki siyah kehribar taşlı uzun asası muntazam mesafeler dâhilinde yere dokunarak yürüyordu. Sıcak, yakıcı cebesini düşürüp omzuna atmış, kollarını dirseklerine kadar sıvalamıştı. Kutî belli olan adımları, kulağındaki halkayı mevzun bir tarzda sallıyordu. Biraz sapa oturduğumuz için bizi görmeden geçti. Hafız Davud Efendi tekrar homurdandı:

- Mürted herif, dünyada hiçbir şey yapmaz, serseri gibi dolaşır, kırk yılda bir buraya gelir, hem böyleleri teehhül de etmezlermiş. Dünyası bozuk, ahireti berbad biri... suratından da düşen bin parça olur. Bari ismiyle müsemma olsaydı... altmış yıldan beri komşuyuz, tövbeler tövbesi bir selamını almadık, çok şükür!

Bu garip bağın sahibi Şen Baba idi...

Şen Baba, altmış beş yıllık ömründe yalnız benimle -o da buna şaşırdı- candan ve uzun uzun konuşuyordu. Fakat aynı zamanda ben de hesap ettirdim ki Baba’nın bu samimiyetini suiistimal etmek isteyecek. Onun için ziyaretlerim çok seyrek olurdu. Daha doğrusu, baba görüşmek istediği zaman bizim köşkün önünden geçer, şayet ben yoksam, erenlere niyaz ettiğini hizmetçiye söylerdi. Anlardım ki Baba’nın ruhu yine taşkındır ve beni görmek istiyor.

Ara sıra şehre yaya iner ve ihtiyaçlarını bir zenbil ile omuzuna vurarak yine yaya dönerdi. Bütün işi gücü köşkünü bağını tanzim etmektir. Filhakika, iki ay sonra bütün bağa bir hayat, bir bahar, bir şenlik geldi. Bağı eski bağ değil, köşk o garib eski köşk değildi. Ne vakit uyur ne vakit dinlenirdi? Bir başına koca bağı on bağcıdan, bahçeciden daha mükemmel tanzim etti. Hatta

bir gün Hafız Davud Efendi:

- Bu herife, demişti, şeytanlar yardım ediyor. İmansız bu, kötü dokanır mı? Küpesikopasica, neler ekmedi, neler yetiştirmediydi? Maydanozdan şeftaliye, sarmaşıktan kasımpatına, menekşeye kadar... her şey vardı. Meyve, sebze, çiçek, fıskiye, şadırvan... hepsini bağın ortasında kıvrılan patikadan geçen askerler toplayıp götürdü.

Tanıştığımızın ilk sonbaharıydı. Bir gün Şen Baba'yı, bir armuda dayanmış, dalgın dalgın bağına bakarken rastladım. Ne kadar mahzun ve içliydi. Gözlerimdeki istifhamlı bakışı süzdü, içini çekerek kolunu boyun bağının üzerinde gezdirdi ve :

- Erenler dedi, bağında bir şey, artık hiçbir şey kalmadı...

- Darılmayın ama kabahat sizde dedim, malınızı neye yağmaya uğrattıyorsunuz? Şikâyet ediniz.

Baba, o zaman gözlerime bir daha baktı ve dudaklarında ruy-i bir tebessümle uzaklaştı, cevap vermek nezaketine lüzum görmeden uzaklaştı...

İkinci bahar geldi ve Şen Baba, yine çapası elinde, bağının içine daldı. Bu sene daha hararet, daha kötü arzu ile çalışıyordu. Bir gün ziyaretine gideyim, dedim. Bağın arasından geçerken meyve ağaçlarının dallarında tuhaf bir şey gözüme ilişti. Dalların ötesine berisine mini mini zenbilcikler asılmış. Domates sırtıklarının yanında bir iki mini mini uydurma sepetçik duruyor. Baba'ya sordum. O, kalın fakat tatlı sesiyle dedi ki: meyveleri koymak için erenler... Olgun meyveler elde, cebte bozulur, tadı kalmaz. Domatesler arı yayar, bamyalar da avuçta taşınmaz ki... aynı rûyân-i tebessüm yine dudaklarında renklendi, lakin bu sefer yürüyüp gitmedi. Şadırvanın kenarında oturduk. Ve nargilesini doldurdu, ben küçük mangala pirinç cezveyi sürdüm. Tam o sırada beş altı asker bağa girdiler, kimi armuda, kimi sebze, kimi taze fındıklara dağıldılar. Koparmak, yağma etmek ne ise ne, sepetcikleri, zenbilcikleri de alıp gidiyorlardı. Şen Baba nargilesini bırakmış, askerlere bakıyordu. O kadar dalgındı ki kendisine bir şey söyleyemedim. Siyah kirpikleri, simsiyah gözlelerinden sicim gibi yaşlar boşandığını görünce, dayanamadım. Zavallı ihtiyarın aylarca süren emeğini böyle bir netice ile görmek gücüme gitti. Ayağa kalkmak için davrandım, nargilenin marpuçuyla dizime dokundu:

Nereye erenler ?

Şunları def edeyim.

Olmaz, bak...

Neden olmazmış?

Onlar ne çokluk...

Olsun güzellikle söylerim.

Fenalık anlarlar erenler, olmaz olmaz...

Fakat baksanıza, Hafız Davud efendiye de böyle yapmak istediler de şikâyet etti. Şimdi rüzgâr bile bağına uğramıyor...

“Ben korkarım erenler.”

Dudaklarında aynı rûyân-i tebessüm, gözlerinde aynı billur sicim... İkimiz de sustuk. Ve Şen Baba o senede elleri boş, emekleri bir hâl, kışa girdi.

Üçüncü senenin baharı da geldi:

Artık dedim, bu sene nafile uğraşmayacağız.

Bilakis erenler bilakis...

Mâni olmanın imkanını bulamayınca hiç ses çıkarmadım. Fakat bir gün Şen Baba yok iken gördüm ki iki asker – ne ikisi, eylüle kadar belki iki bini uğrayıp geçmişti – bir armudu sallayıp söyleniyorlar fakat armut düşmüyordu, nasıl ve ne düşsün? Bir dane bırakmadılar ki... hâlâ sallıyorlardı. Emindim, Baba şimdi penceresinden bu hali görmüş, yine gözlerinde iki billur sicim peydâ olmuştur. Fena halde canım sıkıldı. O esnada Hafız Davud pür-telaş çıkageldi. Yanında biri büyük rütbeli, diğeri yüzbaşı iki zabıt vardı. Hafız Efendi beni takdim etti. Meğer bu senede onun bağına dadanmışlar. Gitmiş haber vermiş. Cürmü meşhûd halinde beş altısını yakalamışlar. Ve hepsini dikmek için şehre yollamışlar. Kahve içmek için de beni ziyarete gelmişler... ben bu fırsatı ganimet bilerek Şen Baba'nın üç seneden beri çektiği, gördüğü, ağladığı macerayı hikâye ettim. Hafız Davud Efendi bu sefer her nasılsa Baba'ya yardımcı çıktı. Biraz sonra hepimiz – Hafız Efendi müstesna - Baba'yı ziyaret ettik. Baba bizi pek nazikane karşıladı. Eliyle yaptığı soğuk şuruplar ikram etti. Nihayet büyük rütbeli zabıt efendi meseleyi açarak sordu:

Hiç birisini tanımıyor musunuz?

Katiyen hiç birisini tanımıyorum. Erenler hep birbirine benziyorlar.

Öyle ise ben buraya birkaç memur göndereyim, tarassud etsinler.

Baba gözlerini hayretle açarak:

Neyi tarassud erenler?

Askerleri...

Hangi askerleri?

Bağınıza musallat olan...

Aman erenler! Fakiirin bağına kimse musallat olmadı ki...

Fakat askerler hani tanımıyorum dediğiniz mehmedler...

Ben başkasının bağına musallat olmuşlar zannetmişdim.

Demek sizin bağınıza...?

Asla, erenler asla!

Üç seneden beri...

Hiçbir vakit dedim ya.

Büyük rütbeli zabıt şüpheli bir nazarla bana baktı. Ben yerin dibine geç-

tim. Arada yalancı, müfteri, ahlaksız, asker düşmanı, askerleri şikâyet edecek kadar bed –tynet ben oluyordum. Halbuki ben bir iyilik, ihtiyar adama bir insaniyet olsun diye bu hareketde bulunmuştum. Demek Hafız Davud efendinin hakkı varmış! Kanım beynime sıçradı. Hemen kalktım. Zabitlere:

Af edersiniz beyler, dedim, ben hata ettim, yanlış anlamışım. Suizannımı hüsnü niyetime bağışlayınız.

Ve Baba'nın yüzüne bakmaya lüzum görmeyerek yürüdüm gittim. Ve o günden sonra bağının civarından bile geçmedim. Korkusundan yahud riya ve tabasbus hissinden her hakikati inkâr eden bu Baba'yı aklıma getirmek istemiyordum.

Kışın tam ortasında, soğuk, karlı bir gündü. Hizmetçi bir posta getirdi:

Erenler! Hoş gör fakiri, yirmi gündür şiddetli bir zonadan serili yatıyorum. Galiba göçmek, kalıbı değiştirmek müyesser olacak. Eyvallah. Vafîr aşk û niyaz ederim. Sana vasiyet dediğiniz bir iki siparişim var. Fakirhanemin eşiğini atlar mısınız?

Hizmetçi, daha fazlasını söyledi:

Şen Baba ölüm döşeğinde.

Bu kadar gün niye haber vermediniz?

Bizim de haberimiz yoktu ki. Bugün arabacı geçerken bir inleti duymuş, pencereden bakmış, o da işaretle içeri çağırmış. Zar zor bu kâğıdı yazmış.

Giymeye lüzum görmeyerek paltomu sırtıma, lastiklerimi ayağıma çekince fırladım.

Şen Baba, buz gibi bir oda içinde vaki post üzerinde yarı çıplak bir halde yatıyordu. Beni gördü, gülümsemek istedi. Elleri ateş gibiydi. Şiddetli bir humma bütün vücudunu sarmıştı. Penbe, tombul yanakları çökmüş... parmakları takas etmiş... yalnız gözlerinde ruhu yakıcı iki alev dolaşüyor bana bakan, lakırdı söylemeye meydan vermeden kesin bir ses ile dedi ki:

Erenler sen benden nazar çevirdin, Eyvallah. Senin bakımına sen haklısın. Ben onu yapmamalıydım. Fakat ne yaparsın? Bu bir sırdı. Kimseye söyleyemezdim. Onun şimdi kimseyle alakam olmadığını anlar anlamaz, sana tevdi edebilirim. Birbirimizi iyi tanımadıksa da pek iyi hissetdik.

Bir sır, demek bana bir Bektaşî Sırrı söyleyecekti. Yüreğim hopluyordu. Laf olsun diye dedim ki :

Fakat o vaka bir hakikatti.

Şüphesiz. İşte onun için inkâr ettim ya.

O halde emriniz nedir?

Ver kulağını bana!

Yüreğim titreyerek merakla uzandım:

Ben üç sene hep onlar için çalışıyordum. Bütün mahsulümü hep onlar

için hazırlıyordum.

Demek...

Göz yaşlarımı görünce ne hissettiğini ben biliyordum. Fakat o yaşlar keyf, meserret yaşlarıydı. Mehmedler sepetçiklerle, o bililtizam zahmete girmesinler diye astığım zenbilciklerle masum masum, korka korka meyvelerimi, sebzelerimi toplarlarken benim bütün varlığımda derin bir saadet...

Baba'nın siyah kirpikleri simsiyah alevli gözlerinden yine iki billur sicim akmaya başladı. Ve son defa olarak tekrar etti:

Hepsi, hepsi onlar içindi. Hak bu böyle...

Güç halde elini postanın altına sokup bir çıkın çıkardı:

Bunu, al dedi, içinde her şey yazılıdır.

Doktor, ilaç, ihtimam tesir etmedi. Şen Baba'yı dört kişilik mahzun bir cemaatle bağının köşesine gömdük. Endişe ve telaşdan o güne kadar açmak hatırıma gelmeyen çıkını, ertesi günü açtım. İçinden altmış kağıt ayrı ayrı bir pusulada diyordu ki :

(Erenler! Bu küçük dünyalıkla bağı gelecek sene de tamir ettirip mahsulünü yine askerciklere, yine bildirmeden ikram et. Öbür seneye de bağı satar, bedeliyle yine onlara yemiş, fındık alırsın. Hoşçaka! HÜ, EYVALLAH!)

Baba! Şen Baba! Sırrını fâş ettiğimden dolayı aziz ve mübarek ruhundan af dilerim!

Ankara, Teşrin-i Evvel, 338 (1920)

¹ Aka Gündüz: Asıl adı Hüseyin Avni'dir. İlk tahsilini Serez ve Selânik'te yaptı; Selânik Rüşdiyesi'nden sonra Eğrikapı Sırp Rüşdiyesi'ne devam etti. Okumasını istemeyen üvey annesinden kaçıp İstanbul'a geldi ve sırasıyla Galatasaray, Edirne ve Kuleli askerî idâdîlerinde okudu. Harbiye'nin ikinci sınıfında iken siyasete karıştığı için hastalığı da bahane edilerek okuldan ihraç edildi. Paris'e gitti; Paris Güzel Sanatlar Okulu ve Hukuk Fakültesi'nde iki buçuk yıl çeşitli derslere devam ettikten sonra İstanbul'a döndü. 31 Mart Vak'ası sırasında Hareket Ordusu ile birlikte İstanbul'a geldi (1909). Adana'daki Ermeni ayaklanması üzerine oraya vali tayin edilen Bahriye nâzırı Büyük Cemal Paşa'nın maiyetinde, on dört ay Adana vilâyet meclisi başkâtipliğinde bulundu. Bu sırada Adana Vilâyet Gazetesi'nde birçok yazısı çıktı. İstanbul'a döndükten sonra matbuat hayatına atıldı. İstanbul'un işgali üzerine İngilizler tarafından Malta'ya sürüldü. Sürgün dönüşü Ankara'ya giderek Millî Mücadele'ye kalemiyle katıldı Cumhuriyet'ten sonra Millî Mücadele'yi yücelten ve Cumhuriyet'in resmî prensiplerini yaymaya çalışan eserlerini yayımladı. 1932-1946 yıllarında Ankara milletvekilliği yaptı. 1958'de öldü.

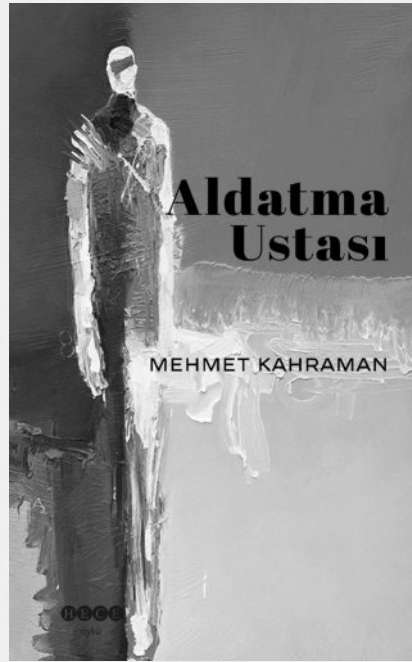
ALDATMA USTASI

EMİN GÜRDAMUR

Mehmet Kahraman'ın dördüncü kitabı *Aldatma Ustası* Hece Yayınlarından geçtiği-miz Nisan ayında çıktı. Daha önce *Minareden Düşen Ezan*, *Işıklar Açık Kalsın* ve *Babamı Öldüren Şeyler* adlı öykü kitaplarına imza atan Kahraman'ın son kitabı, yazarın yolculuğunda önemli bir milada işaret ediyor. Kahraman başlangıçtan itibaren sade, akıcı diliyle hayatın içinden, herkesin görüp dile getirmekte güçlük çektiği incelikli, dramatik ve bazen ironik meseleleri öyküleştirerek hususunda yetkinliğini ortaya koymuştu. Son öykü kitabı *Aldatma Ustası*'nda ise daha zor bir şeyin üstesinden gelerek güncel olanı edebiyata taşıdı, hatta yer yer kurgunun omurgası yaptı. Öykülerde en acıklı konuları anlatırken bile safiyane bir ironi metinlere eşlik ediyor. Bireyselliği gölgelemeden toplumsal olanla bağ kuran Kahraman'ın öykü kişileri genelde sıradan insanlar. Bu insanlar, pek çok benzeri olan bu sebeple biraz edebiyatın kör noktasında kalan ama içlerine doğru derinleştikçe çarpıcı katmanlarıyla hayret uyandıran kişilerdir.

Kahraman'ın önceki kitaplarında da kadın erkek iletişiminin ve iletişimsizliğinin temel bir mesele olarak yer aldığını biliyoruz. Bu kitapta yer yer toplumsallaşan öykü konuları yine büyük ölçüde kadın erkek denklemi üzerine inşa ediliyor. Ayrıca yazar toplumsal meselelerin konu edilmesinde yazarı bekleyen muhtemel tehlikenin yani yerleşik yargılardan ve didaktik dilden kaçınmayı başarıyor.

Kitapta on iki öykü var. "Ele Geçirilmiş Bir Gün" öyküsünde kahramanın geçmişine ait travmatik bir hatıranın yıllar sonra uykusundan uyanarak onu nasıl esir aldığını okuyoruz.

Sonunda ise insanın yalnızlığının altı çizilir. “Hayal Kurmayan Erkekler”de zamanın ruhunun değişmesiyle statünün değişmesi arasındaki ilişki duvar ustası bir baba üzerinden anlatılır. Geçerliliğini yitiren bir mesleğe dair değişen algılar gözler önüne serilir. Annenin oğlu için kurduğu hayaller, kaderin baba oğul arasında kendini tekrar eden cilvesi karşısında anlamını yitirir. “Tanrı’nın Eli” öyküsünde ise ellisinde hayatı sorgulayan kendi sınırlarına çarpan, oradan öteye geçmek isteyen o sınırlarla didişen, savaştan bir erkeğin, derdini karısına açarken yaşadığı zorluk anlatılır. Orada da kahraman kendisini anlatırken “En acınası ise hayal kuramıyor oluşumdu.” der. (s. 77.) Karısıyla iletişim kuramamasıyla “Ele Geçirilmiş Bir Gün”ün kahramanı ile benzerlik gösterir.

“Yardımcı Karakter” öyküsünde ergenlerin dünyasına ustaca giriş yapar Kahraman. Öyküdeki çarpıcı son okur için şaşırtıcıdır ama hayat için gerçeklik ihtiva eder. Yardımcı karakter olmaktan, edilgenlikten kurtulmak için tüyler ürpertici bir davranışa imza atan karakter, yazarın büyük hikâyeleri toz kaldırmadan öyküleştirilmesine iyi bir örnektir. “Aşkta ve Kumarda” öyküsü kitabın kendini kolay kolay hiçbir okura unutturmayacak öykülerinden. Öyküde toplumsal ve siyasi meseleler kuş bakışı olarak yer alır. Kahramanın kolay para kazanma hevesi, borsaya girip para kazanmak için kendini ikna etme süreci sahici bir toplumsal psikolojiye yaslanır. Dünyadaki büyük güçlerin yaptığı zulümlerin önüne geçebilmek için güce ihtiyaç olduğunu düşünen böylece kazancı en üst değer olarak konumlandıran kahramanın işi kolaylaşacaktır. Öykü Türkiye’nin yakın tarihine damga vuran yarılı holding anılarını da depreştiriyor. Sakin bir şekilde sona ilerlerken ansızın okuru ters köşeye yatırıyor. “Her İyilik Cezalandırılır”da da güncel bir mesele olarak telefon dolandırıcılığı ironik bir dille işleniyor. “Haklı Olduğuna İnanırsam”da işine bağlı, her işi kabul etmeyen kendine göre prensipleri olan bir kiralık katilin ikide bir yerliliğe vurgu yapması, toplumsal eleştiri ve iki yüzlülük teşhiri olarak dikkat çekiyor. “Buradan Bakınca” ise sorgulayıcı bir editör öyküsü. Mehmet Kahraman, uzun yıllar *Mahalle Mektebi* dergisinin öykü editörlüğü görevini sürdürüyor. Bu öyküde mesleğiyle ilgili bir hatırayı kurgulayarak toplumsal eleştirisinin sınırlarını Afrika’ya kadar genişletiyor. Afrika öyküleri antolojisi hazırlamak için kollarını sıvayan bir editörün yaşadığı zorluklar, hayal kırıklıkları ve karşılaştığı kolonyal sonuçlar birbiri ardına sıralanır. Editör bir okul söyleşisinde edebiyata ilgisiz gençlerden yakınırken şu cümleleri kuruyor: “On altı, on yedi yaşında gençler. Biri edebiyatın boş iş olduğunu söylemişti, diğeri onu okuyacağımıza Kur’an okuyalım demişti. Oysa o kişinin Kur’an da okumadığını biliyordum. Çünkü onu okuyanın kuracağı cümle değildi bu.” (s. 64.)

“Sahnedekiler” anlatıcı ses itibarıyla kitaptaki öykülerden ayrı bir yerde duruyor. Mehmet Kahraman bu öyküde kadın dilinden kadın dünyasına odaklanıyor. Onların dünyasında yaygın kimi davranışları eleştiriyor. Bu eleştiri yapılarak anlatıcı sesin bir kadın olarak belirlenmesi, bir yandan etkiyi artırıyor bir yandan da yazarı korunaklı yerde tutuyor. Yazarın, diğer öykülerde sergilediği cesareti burada da görüyoruz. Öyküde sadece kibarlık olsun diye sofralardan aç kalkan, takılarını birbirinin gözüne sokan kadınlar değil

erkekler de eleştiriden nasibini alıyor, atama ve liyakat meselelerinde ahlaki savruluşa dikkat çekiliyor. Kahraman'ın öykülerinde sorgulamalar egemendir. "Daha Fazla Sevgi"de intihar eden genç kızın ebeveynine yönelen kadraj, "Eksik Olanı Görmek" öyküsünde bu defa daha büyük bir hedef seçiyor kendisine ve toplumsal bir boyut kazanıyor. İnsanların zaaflarından yararlanarak ayakta duran modern kapitalist düzen sorgulanıyor. Kitabın son öyküsü "Anastasya Beni Bekliyor" ise okurun damağında unutulmaz bir tat bırakıyor. Kahramanın, Rus zannederek flört etmek istediği sarışın kadının İsraili çıkması üzerine aldığı keskin tavır, İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarının İslam dünyasında, bireysel anlamda dindarlıktan uzak kişilerde bile nasıl karşılık bulduğunu göstermesi açısından önemli bir öykü.

SEYİRCİSİZ

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

Safiye Gölbaşı, ilk kitabı *Serazat*'ın ardından hem ismi hem de kapak tasarımıyla ikinci kitabı *Seyircisiz* ile iddialı bir şekilde tekrar okuruyla buluşuyor. Öykü konusunda daha da ustalaştığını, kendine has öykü kimliğini belirginleştirdiğini ve çok rahat bir dil kullanımı ile öyküdeki yolunu çizdiğini görüyoruz. *Seyircisiz*'te en güzel öykünün hangisi olduğuna karar vermekte zorlanıyoruz. Yerini pekiştiren bir kalıcılıkla öyküler hayatımız içinde sürüp gitmeye devam ediyor ve anlaşılmış olmanın, yazar tarafından dile gelmenin hazzını duyuyoruz.

Seyircisiz birçok açıdan başarıyı yakalamış bir kitap. Özellikle yazarın dil kullanımı, sade, temiz ve güçlü anlatımı öyküleri kesintisiz okuma isteği uyandırıyor bizde. Bununla beraber insan psikolojisini, ruh halini çok iyi çözmüş, sıkı bir gözlemci ve yorumcu buluyoruz karşımızda. Kahramanları bu nedenle çok sahici, çok içimizden. Yazarın esneyen zekâsını ve ruhunu, yarattığı kahramanlarında ve kurgularda fark ediyor ve insanı bu denli anlamış olmasına seviniyoruz. Öykülerinden biri olan "Öznel Olasılık" buna çok iyi bir örnektir. Zaten öykü konusundaki işçiliği, titizliği başlıkta bile kendini gösteriyor. Öykü bittikten sonra başlığı ayrıca daha fazla sever oluyoruz. Kahramanın kendisini mutlu edecek bir ihtimal yaratması ve buna gerçekten inanması, kendisini şımartacak nedenlerin

izini sürmesi ve öykünün sonunda onunla birlikte rahatlamamız her açıdan başarılı bir metin okuduğumuzun ispatı oluyor.

Seyircisiz'de üzerine konuşulacak çok fazla iyi öykü var. Bunlardan biri de "Gülahter". Önce kurgunun güzelliğinden bahsetmeliyim. Haftanın yedi gününü, insan ömrüne pay eden ve her günü çarpıcı bir başlıkla öyküye ekleyen Gölbaşı, zamanı eğip büküyor. Gülahter'i çocukluğundan ölümüne kadar bir akışla takip ediyoruz. Gülahter'e hepimiz el uzatıp, onu gölgeleyen kayın validesinden kurtarmak istiyoruz. Merhamet, halden anlama; yazarın en belirgin duygusu diyebilirim. Eksikliği, yokluğu, yurtsuzluğu çok iyi görüyor ve yazdıklarıyla bunları en doğru yerinden tamamlamaya çalışıyor Gölbaşı.

Kurgu ve teknikleriyle "İp" öyküsü özel bir yerde. Üç insan (cambaz, kaçkın, hamal) hikayesinde ip bambaşka anlamlarla karşımıza çıkıyor. Üç karakterinde aradığı, ihtiyaç duyduğu kendine inanç, bir farkındalık anıyla ortaya çıkıyor ve kendilerindeki dönüşümü başlatıyor. İpin sebep olduğu bu iyileşmeler, yazarın hayatla baş etme biçimini oluşturuyor. Acıları kahra bırakmıyor; "Nergis Akşamları", "Öznel Olasılık", "İp» öyküleri mutlu sonla bitmiyor ama mutlu sonlar yaratıyor. Varsayımlar bir teselliye dönüşüyor, bakış açısının değişimi kahramanların kendisine karşı insafını artırıyor.

"Mutantan Teselli" alaycı, zeki, ironik ve son olarak Allah'a koşan içtenliğiyle oldukça çarpıcı. Bir iç itirafla başlayan kahraman, onun karşısındaki korkularının, ezilmişliğinin farkındadır. Karşısındakinin entellektüel, gösterişli, varlıklı halini inceden inceye alaya alan kahramanımızın iç konuşmaları heyecan ve gerilimimizi artırıyor. Bu nedenle "Mutantan Teselli" için en hızlı okunan öykü diyebilirim. Kahramanını tarif etmesi, yorumlaması o kadar keyifli ki içten içe öykünün sayfalarca sürüp gitmesini istiyoruz. Ayrıca bu öyküyü psikolojik bir metin olarak da değerlendirmek mümkün. Bitişteki samimiyet, Allah'a doğru olan iç açılma hepimizin tesellisi olabilir.

Ve son olarak kitaba ismini veren "Seyircisiz" öyküsü tüm öykülerin çatısını oluşturacak bir mesaja sahip. Değerini arayan, görülmek isteyen, varlığını duyumsamaya çalışan kahramanlar neredeyse tüm öykülerde karşımıza çıkıyor. Ailenin sekizinci kızı olarak doğan ve daha anne karnındayken varlığı bir ur ile tarif edilen Fatma Kaya, hayalinde yarattığı binlerce seyirci ile gösteriler yapmaktadır. Gereksizlik, fazlalık halini üzerinden hayatı boyunca atamayan Fatma, en iyi varlık gösterebildiği alanda kendine karşı merhametini çoğaltmaya çalışmaktadır. "Görülüyorum öyleyse varım" duygusunun çok içten ve hüzünlü öyküsünü okuyoruz "Seyircisiz"de.

Safiye Gölbaşı iki kitabında da öykü konusundaki emeğini, titizliğini, başarısını ispatlamış durumda. Özellikle *Seyircisiz*, hakkında uzun süre konuşulacak öykülere sahip. Kitabı bitirdikten sonra etrafınızdakilere öyküleri anlatma ihtiyacı duyacak ve günlük hayat içindeki anlarda karşılaştıklarınızın, sizi hep bu öykülere çıkardığını göreceksiniz. Bu halden anlamayı, tertemiz akıp giden nehir gibi dili, gösterişsiz ama etkileyici sadeliği, öteyi görebilen zekâyı seveceksiniz.

SADECE GÖMLEĞİ Mİ YALNIZ?

İSMAİL SERT

Mustafa Şahin'in ilk öykü kitabı yayımlandı: *Gömleği Yalnız*. Uzun bir yazı hayatı olduğunu bildiğimiz için diyebiliriz ki; geç kalmış bir ilk kitap.

Yazıya yoğun emek vermiş, çok ter akıtmış biridir Şahin. Durduğu yer, her zaman okur yazar âleminin tam ortası olmuştur. Ağır yazı işçisidir. İmza atmadan dolaşıma giren yazılarının, imzalı yazılarından kat kat fazla olduğunu bilenler bilir.

Elinin altında kâğıt kalem olmadan, kâğıt üzerine yazı düşürmeden yapamaz. Konuşurken sıkılır da yazarken su gibidir. Yazarak konuşur. Taşra yollarında, geniş bulvarlarda, elinde kalem, memleketin ve insanın hallerinin peşinde yürür.

Kitabında on iki öyküsü var: Hiçbir Nisan, Kapandım, Refüj, Gömleği Yalnız, Kördüğüm, Önce Söz Yandı, Sayın Efendim, Emret Toprak, Düzeli, Benzinsiz, Gönül, Buradan Gidiyorum.

İçinden geçerek geldiği bir dönemin, kendisinin de içinde bulunduğu bizim neslin hal ve gidişini yazıyor Şahin. Baştan sona yaşadıklarımızı, yaşayamayıp iskaladıklarımızı, bulduklarımızı, bulduktan sonra yitirdiklerimizi kayda geçiriyor. En çok da heveslerimizi, çelişkilerimizi, kırgınlıklarımızı, kızgınlıklarımızı, toslamalarımızı, tökezlemelerimizi, çaresiz kalışlarımızı anlatıyor.

Yazarak gözlerimizin kamaşmasını gideriyor. Kulaklarımızı uğultudan kurtarıyor. Kimsenin girmediği kadar yakınına yaklaşıyor yangının. Oradan haberler getiriyor.

Tatlı, uysal ancak ironik bir dili var. Erişilmez bir gözlem gücü o dile eşlik ediyor. Ayırntıları kaçırmamasını da yanına eklemeliyiz. Sonrası kendisine mahsus üslubu.

Her gördüğünü, hele uzaktan gördüklerini öyküsüne dâhil etmiyor. Gidiyor yanına kadar, dokunuyor, yokluyor, ölçüyor, biçiyor, öyle kâğıda geçiriyor.

Karantina köşemde soluksuz okudum *Gömleği Yalnız*'ı.

İlk tespitim "Herkesin dinlemeye değer bir hikayesi vardır." biçiminde özetlenebilen en yalın kuralı unutmayan ve her daim bunu işleten biri olduğuna dairdi.

"Emret Toprak" öyküsünde Osman'la tanıştım, biraz hüznlendim, ancak çok sevdim. "Gönül" öyküsünde Roman kadınlarla tanıştım, biraz gülümsedim, ancak yine çok sevdim.

“Düzelü” öyküsünde Batı’da okuyup gelmiş kod adı “Dazkırılı Voltaire” ile tanıştım. San-ki çok öncelerden tanışıyor muyuz da öyküde yeniden karşılaşmış gibi yakın hissettim kendime.

“Benzinsiz” öyküsünde, kendi adıma biraz eski zamanlarda tecrübe ettiğim esriklikleri anlatıyordu. Yeniden hatırladım ve aynı dalga boyunda dolaştım öyküyü okurken.

“Hiçbir Nisan” öyküsünde Şahin’in Nisan dediği âdeta bir İnsan’dı. Zamanla yağmur arkadaşlık etmeye başladı onunla. Sonra bir şehir eklendi o ikisine. O şehir elbette İstanbul’dur. Üçü birlikte zamanda ve mekânda, tarihte ve bugünde yürümeye başladılar. Sofrada, mimaride, edebiyatta ve musikide... Akasya ağacı ve denizyıldızı birer küçük kız kardeş olarak katıldılar onlara. Öykü düşün gibi bir iklimde, büyük şenlikleri andıran bir dille ve Marquezvari bir akışla sürdü gitti.

“Kapandım”, “Sayın Efendim”e ve “Gömleği Yalnız”a akraba bir öykü. Şahin kendisini ve büyüdüğü mahalleyi ortaya koyuyor ve titiz bir otopsiye başlıyor. Okuyucunun çok yakınına geliyor. Hayatından sahneler, sırlar paylaşıyor onunla. Bütün yağmurlara korunaksız yakalandığını, kaç defa fırsatı olduğu halde taşı gediğine koyamadığını, grev gözcülüğü yaparken patronun arabasının altında kaldığını ve diğerlerini fısıltıyla anlatıyor. Kaçarak, kovalayarak, yaralanarak, yarasını kendisi iyileştirerek geçen hayatının kapılarını sonuna kadar açıyor okuyucuya.

“Refüj”de kalabalık bir trafikte, caddenin karşısına geçmeye çalışan birine, orta refüje ayrılan daracık zamanda “memleket nere?” diye sorabilen, güzel insanların kaotik yurduna dair enstantaneler var. Yalnızca bizim ülkemizde rastlanacak türden siyah beyaz fotoğraflar...

“Gömleği Yalnız”, “Sayın Efendim”e ve tabii ki “Kapandım”a akraba bir diğer öykü. Gençlik zamanlarımız... 1980’ler... Kayıp yıllarımız demeye dilim varmasa da öyle. Bu defa bizim filmimizden sepya kareler... Başka birinin kaleminde teorik bir metin olabileceksen Şahin’in elinde bir öykü olarak yükselmiş.

Bir muhasebe, bir hesaplama... İçilen çaylar, okunan kitaplar, ham öğretmenler, bankamatik kızlar, saksağan akıllı bürokratlar, devlet böcekleri... Öykü âdeta şehir meydanına kurulmuş, zamanla bütün caddeleri ve sokakları ele geçirmiş bir büyük panayır. Şehir soluk bir resim olarak akıyor arka planda.

“Kördüğüm” 19 yıl sonra 12 Eylül’e acı bir bakış. Devletin kocaman küreği ile üzerine toprak attığı hatıralarımız... Dolmuşa bindirilmelerimiz... Ve ‘iyi de, dolmuştan başka bir araç da bizi almıyordu ki’ tesellisi...

“Önce Söz Yandı” geniş bir ovada, debisi yüksek, içi zengin, gürültülü, patırtılı ama iç neşesini dışına taşıra taşıra akan bir ırmak öykü.

Kitabı bitirdim. Ancak elimden bırakamadım. Aklım “Sayın Efendim” öyküsüne takılı kalmıştı. O muhteşem tiradı tekrar okumaya başladım. Bazen okuyor, bazen de Kahraman’ın sesinden dinliyordum. İçim kasılsa da, daralsam da devam ettim.

Berberce öykünün içine girmek, sizi mihman, kendimi acemi bir mihmandar yapmak

bana işıyan yanlarını sizinle de paylaşmak isterim. Buyurun.

Şahin, bu öyküsünde adı da Kahraman olan öykü kahramanına bizim mahalle(!)yi anlattırıyor. Bu görev için herkesten kolayca ayırt edilebilen, tamamlanmamış bir romanın kahramanını seçmiş.

Böylece her şeyi söyleme, bütün söyleme biçimlerini kullanabilme yetkisini de eline almış. Yine böylece en keskin, en sert eleştirileri dile getirebileceğini düşünmüş. Çok iyi bir tercih, çok usta işi bir yol.

Bir başka açıdan baktığımda bana öyle geldi ki; 'anlatıcı' pekâlâ yazarın bugüne kadar kaleme aldığı yazıların toplanıp bir araya gelmiş, ete kemiğe bürünmüş hali de olabilir. Yazılardan oluşmuş bir 'özne' bugüne kadar edindiklerini özetlemekte, biriktirdiklerini korkusuzca ve nefes nefese anlatmaktadır.

Hangisini kabul edersek edelim, dinlemeye hazırlandığımız 'bir dönemin kahramanı'. Bugüne kadar konuşan herkesi 'lütfedip' dikkatle dinleyerek konuşma hakkını elde edip kürsüyü ele geçirmiş. Ve artık çuvala sığmayan mızrağı çıkarmanın, yani konuşmanın zamanı gelmiş.

Karşısında her biri 'değerli' olmak şartıyla herkes vardır. Sözü siyasetçilere. Sözü edebiyatçılara, sözü bürokratlara, sözü herkese... Yani bugünden sonra hiç kimse "ben duymadım" diyemeyecektir.

Herkesin şahsında "Sayın Efendim" in gözlerinin içine bakarak başlar konuşmaya. Ve çok şey görmüş geçirmiş, birçok iniş çıkış, dalgalanış yaşamış biri olarak içini döker de döker.

Konuşma sırasının nasıl olup da kendisine geldiğinin farkındadır. İlk sözlerini üzerinde durduğu haklılık zeminini göstermek için kullanır. Sonra kendisini neden dinlemeleri gerektiğini anlatacaktır.

Bir kere devletin tornasından geçmemiş, düzenin sadık adamı olmamıştır. Kapıkulu değildir, yanaşma da değildir. Öfkeli ve uyumsuzdur. Beni "siz öfkeli ve huysuz yaptınız" der alttan alta. Sıra adamı, sıradan biri hiç değildir.

'Cüzdan bulmak için sağdan gidenlere ayrı bir bahis açar. Temel sorunlar üzerine hiç kafa yormayan, bu konuda hiç çabaları olmayan bir güruttur onlar. Milletin sırtında yükürler ve kendi omurgaları olmadığı için milletin omurgasına yaslanarak poz vermektedirler. Onlar havanda su dövmekte ustadırlar.

Kahraman eleştirilerini en başa kadar götürür, oradan bugüne taşır. Şekilden başlayıp içe doğru devam eder. Kibardır. Kimseyi kırmak istemez. Yine de sözü en ince sızı bırakan türdendir ve kaçacak yer yoktur. Dokunulmadık zümre, girilmedik alan bırakmaz.

Sonunda "zannedişim yeter", "taraf oluşum yeter", "bana ayaz yeter" diyerek bitirir öyküyü. Peş peşe söylenen bu 'yeter'ler birbirine eklenir de, tiz ve yırtıcı bir 'YETER' cılgılığı duyulur.

Öykü beni çok sarstı. Arada bir kendimi, onun sarsmalarına bırakmak isteyeceğimi düşünüyorum.

Kitabın son öyküsünde “Buradan Gidiyorum” diyor Şahin. “Sizi gerilimlerinize, fazladan önemsediklerinize, mesaiye ayarlı saatlerinize, kurallarınıza, kuralcılıklarınıza, amirlerinize baş başa bırakıp gidersem, şaşırmayın.” diyor.

Ben de okur olma hakkımı kullanarak “nereye?” diye dikildim karşısına, kestim yolunu.

Mustafa Şahin’in bu ilk kitabı, pandemi baharında uç veren ilk yeşil dal olarak görülmelidir. Öykü sandığı açıldı bir kere, arkası gelecektir.

KARANLIKTA PATLAMA

BANU ALTINOVA

Handan Acar Yıldız, *Cam Koridor*, *Ağır Boşluk*, *İnatçı Leke*, *Açık Unutulmuş Mikrofon* adlı öykü kitaplarıyla ve *Kaybolmuş Kaderler Müzesi* adlı romanı ile tanınmış, *İnatçı Leke* ile 2015 TYB hikâye ödülüne layık görülmüş, edebiyatımızın genç yazarlarından. 2020’de yayımlanan *Karanlıkta Patlama* ise dünya edebiyatından seçilen öykü tahlillerine yer veren bir inceleme eseridir.

Kitabın ön sözü “öykü” türü üzerine farklı bir dikkatle yapılmış bir inceleme niteliği taşımaktadır. Söz-yazı ilişkisine dikkat çeken Yıldız, “kutsal metin”lerin Batı ve Doğu edebiyatlarında öykü ve romanın gelişimine etkisinden bahseder. Öykü yazarının inansa da inanmasa da İlah’ı taklit ettiği için kurguda “olay”ı küçümsemeyeceği düşüncesinde

olan Yıldız, bu kitapta seçtiği öykülerin hiçbirinde “olay”ın küçümsemediğini vurgular: “Çünkü İlah, olayı küçümsemez.” (s. 10) Kâinattaki parça bütün ilişkisine dikkat çeken yazar, bütünü parçada görmenin metafizikle ve sanatla ilişkili olduğunu, kitaptaki öykülerin de bütünü parça içine yerleştirdikleri için seçildiklerini ifade eder. Çünkü ona göre iyi metin, fiziği ve metafiziği birlikte ele alır ki seçilen öyküler de fiziği ve metafiziği yan yana konumlandırmışlardır.

Yıldız, öykülerin seçilirken “yapıtın susma/sessizleşme” yerini nasıl belirlediğini dikkate aldığını ve seçilen yirmi öyküde de sonun başlangıçla birlikte belirlendiğinin sezildiğini söyler: “Çünkü ilk ses verme yeri (kurulan ilk cümle) kadar son cümle de önemlidir. Yazarın sonla ilgili derdini haklı kılan, o sustuktan sonra okurun içindeki cümlelerin devam etmesidir. Her susuş noktası, okurun içinde devam edecek cümlelerin başlangıç nok-

tasıdır." (s. 14) Hem susuş anı hem de nesnenin yer kapladığı alanın dışına çıkarılmasına Salinger'in "Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün" öyküsünü; nesneyi, kapladığı öykünün dışına taşıma özelliğine de Maupassant'ın "Yağ Tulumu" öyküsünü örnek vererek edebiyatın metafizikle ilişkisinin ne kadar güçlü olduğuna dikkat çeker. Seçilen metinlerin bir diğer özelliği de metnin etkileşim halinde olması ve yaşanmışlık hissi vermesidir.

Handan Acar Yıldız'ın, kitabın arka kapağında da belirtildiği gibi, felsefi, sistematik ve neredeyse matematiksel bir yaklaşımla incelediği öyküler şunlardır: Kafka "Bir Köy Hekimi", J. D. Salinger "Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün", Stefan Zweig "Sahaf Mendel", Albert Camus "Konuk", Andrey Platonov "Yedinci Kişi", Nikolay Gogol "Burun", Julio Cortazar "Glen-da'ya Öyle Tutkunuz ki", Gabriel Garcia Marquez "Albaya Kimseden Mektup Yok", Jorge Luis Borges "Tümellerin Diyalektiği", Ambrose Bierce "Keşiş ve Celladın Kızı", James Joyce "Küçük Bir Bulut", Wolfgang Borchert "Mayısta, Mayısta Ötüyordu Guguk", Sadık Hidayet "Af Talebi", Cengiz Aytmatov "Yüz Yüze", Jean Pau Sartre "Duvar", Anton Çehov "Tanıdık Bir Erkek", Guy De Maupassant "Yağ Tulumu", Dino Buzzatı "Tanrı'yı Gören Köpek", William Faulkner "Emily İçin Bir Gül", Lev Tolstoy "İvan İlyiç'in Ölümü".

Karanlıkta Patlama'da öyküler, "iç kontur" ve "dış kontur" olarak iki bölümde ele alınır. İç konturda öykünün adı, odak ifade, bağlam, olgu, olguya hizmet eden olay, nesne; dış konturda ise yazar, okur ve tarihsel bakış odak alınarak öyküler felsefi, psikolojik bilgiler ışığında incelenir. Yıldız, dış kontur bölümünde öyküsünü incelediği yazarın yazarlığıyla, öykü ve romancılığıyla ilgili genel tespitlerde bulunup ele aldığı öyküyü yazarın diğer öyküleriyle de karşılaştırarak tahlil eder.

Kafka'nın yaşamından hareketle onun varoluşsal metinlerinin apolitik olarak değerlendirilemeyeceğini söyleyen yazara göre, Kafka metinleri herkes tarafından fark edilmeyen gerçekleri tespit eden ayrıntıcı metinlerdir. Albert Camus'nün tanımsızlığın yazarı olduğunu bilmek, öykülerini anlamlandırmada önemli bir ipucu verir, diyen Yıldız, Camus'nün öykülerinin niteliğinin tanımsızlık ve anlamın yan yana gelmesiyle oluştuğu görüşündedir. "*Camus metinleri kendini 'olmak' üzerinden değil 'olmamak' üzerinden tanımlar.*" (s. 51) diyerek "Konuk" öyküsünü kurgunun "suç" olgusu üzerinden şekillenmesinden dolayı "Yabancı" ile mukayeseli olarak ele alır. Genç yaşta hayattan ayrılan Wolfgang Borchert'in öyküleri için "moleküler öykü" tanımlaması yapar ve onun eserleri için "saç örgü" yapılı da denilebileceğini ifade eder. Gogol'un öykülerinin dış halkadan iç halkaya ilerlediği tespitinde bulunan yazar, "Burun" öyküsünü "Palto" ile mukayese ederek inceler.

Karanlıkta Patlama, klasik hikâye tahlil yöntemlerinin dışında farklı bir yöntemle kalem almış. Yapılan incelemelerde yazarın öykücülüğünün izlerini görüyoruz. Yazarın bir öyküyü incelerken onunla ilgili filmlere, kitaplara, yazarlara yaptığı atıflar ve felsefi bakış açısı dikkate değer. Bugüne kadar felsefi cümlelerin hâkim olduğu öykülerin yazarları tarafından yapılan tahlillerdeki derinlik, anlatımlardaki öykü tadı bu eseri değerli kılmakta ve bu alanda yapılacak çalışmalar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

FİNCAN FİNCANLA

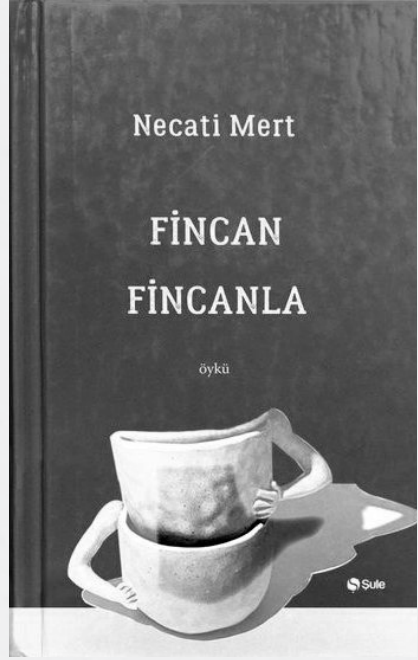
SEMA BAYAR

Necati Mert'in öykü kitabı *Fincan Fincana* geçtiğimiz Şubat ayında Şule Yayınlarından çıktı. Kitap iki ayrı bölümden müteşekkil. Birinci kısım "Koydan Ötesi Deniz"de Tenekeci ailesinin hikâyesi anlatılır. Her insan ayrı bir hikâyedir. İnsan bir arada yaşadığı kişilerin hikâyelerine konuk olsa da asıl kendi hikâyesinin kahramanıdır. Birilerinin hikâyesinin içinden geçerken bile ince ince kendi öyküsünü dokur. Mert, bu bilinçle eğilir Tenekeci-ler'in hikâyesine ve her defasında biraz daha derine iner. "Tenekeçiler"de kalabalık bir aile üzerinden dönem fotoğrafı çekilir. Tenekeçilere gelin giden Ayfer, eşi İsmail, oğulları Çetin'in yaşamlarına ayna tutarken eski zaman âdetlerinin, yoksullukla harmanlanmış hayat-

ların üzerinden geçen yazar ardından hikâyenin kahramanlarına sırayla söz hakkı verir. Bunu yaparken nesnel davrandığı söylenemez. O daha ilk öyküde tavrını Çetin'den yana koymuştur. "Yav, ne yapmıştır bu çocuk? Nedir yaptığı, nedir yapmadığı? Siz koca koca adamlarsınız, kendi yaptığınıza baksanıza!"

"Ayfer, Gayet Münasip"te merceğin ayarıyla oynayan yazar biraz daha derine bakmamızı sağlar. Yamacı Nuri'nin en büyük kızıdır bu defa konuşan. Ayfer'in sesi buyurgandır, bir çırpıda eşi İsmail'i de kayınvalidesi ve kayınpederini de derdest eder. Zaman zaman yazarın sesini dahi gölgede bırakır. "Kuyu ve İsmail"de İsmail'in sesini duyarız bu kez. Mert, yarattığı karakterlerin iplerini sıkı sıkı tutar, Ayfer'e nasıl bile isteye hoyrat bir ses verdiyse İsmail'in de sesini de öylece kısmış ve etkisizleştirmiş. Oğulları Çetin zor bir çocukluk geçirmiş yaşadığı her andan travma devşirmiştir. Yazarın asıl söz hakkını Çetin'e vermesi dengeleri değiştirir. Bu defa Ayfer'in dilinden dinlediklerimiz sis perdesinin ardında kalır. Çetin, belki de bu yüzden "Çetin Anlatıyor" ve "Koydan Ötesi Deniz"de bir türlü ikna olmaz geçmişte yaşadıklarının pek çok çocuğun başına gelen şeyler olduğuna. "Koydan Ötesi Deniz"de bu defa hikâye yeni bir gözle, dışardan birinin gözleriyle yeniden yorumlanır. Yazar ilk öyküde o büyük hikâyeye, sıradan insanların hikâyesine kapı araladıysa şimdi de o kapıyı dışarıdan bir el kapatmaktadır. İlk bölümde tercih edilen bu çok seslilik karnaval öyküyü çağırıştırır.

Kitabın ikinci bölümü "Kadınlar" başlığını taşır. Öykülerin ekserisinde mekân olarak

Sakarya ön plandadır. Şehrin egemen sesi duyulur. Kahramanların her biri o şehrin insanı, yaşadığı coğrafyanın âdeta bir parçasıdır.

Öykülerinde karakterler ön plandadır. Karakterlerini sıradan insanların arasından seçer. Âmedâbi, Muzaffer Ağbi, Seher Hanım, Kıymet hayatın içinden çıkıp gelen öykü kişileridir. İnsanlarla birlikte şehirlerin, caddelerin hatta hanelerin yaşadığı değişim başat konudur. Bu değişim kimi zaman bir mahallenin adında yaşanan değişim mizahi bir üslupla işlenerek kimi zaman sokakta alelade gezmeye çıkan insanların giyim kuşamlarına ayna tutularak anlatılır. “Oy Birliğinde” ironik dil göze çarparken “Değişen Bir Şey Yok”ta değişimin karşısında insanın kendiyle ve geçmişiyle yüzleşmesi dikkat çeker. Mert, sıradan hayatı akıcı ve sade bir dille öyküye taşır. Öyküde mekân kimi zaman bir temizlikçi dükkânı önü, kimi zaman bir sahaf, kimi zaman ufak bir tamirhanedir. Öykülerinde, gençliği siyasi hareketlerin içinde geçmiş, orta yaşlarda durulmuş, ileri yaşlarda ise bütün bir hayatı ile yüzleşme yoluna girmiş karakterin sesi gezinir. Bu karakter, “Çetin Anlatıyor”da gençliğin bütün dalgalanmalarını yaşamıştır, “Önümde Durdu”da siyasi mücadelesinin bedelini yıllarını kaybederek ödemiş ve köşesine çekilmiş bir sahaftır, “Değişen bir Şey Yok”da yüzleşmenin eşiğinde bir ihtiyardır. Necati Mert öykülerinde kadın karakterler Ayfer’i dışta tutarsak çoğunlukla edilegendir. “Kadınlar” öyküsünün Sevilay ve Tülay’ı, “Konuşmak Niye”nin Kıymet’i, “Ne diyorsunuz Seher Hanım”ın Seher’i hayatın kendilerini tutup getirdiği yerde yaşama sınırsız tutunmaya çalışan pasif karakterlerdir.

Mert, akıcı üslubu ve sade diliyle daha ilk cümlede okurlarını samimi bir anlatıma buyur eder. Öykülerdeki kelime zenginliği dikkat çekicidir. Kimi öykülerde yöresel kelimelerle anlatıma ahenk kazandırılır. Kitapta okuru titizlikle işlenmiş bir dil karşılar.